

EENVOUDIGE ADOPTIE VAN PLEEGKINDEREN

EENVOUDIGE ADOPTIE VAN PLEEGKINDEREN

Onderzoek uitgevoerd in opdracht van het WODC,
Ministerie van Justitie en Veiligheid

M.J. Vonk
W.D. de Haan
C.G. Jeppesen de Boer
G.C.A.M Ruitenberg

December 2019

Inhoudsopgave

DEEL I: INLEIDING EN METHODEN

1. DE AANLEIDING VAN HET ONDERZOEK	9
2. TERMINOLOGIE	12
3. METHODEN	13
4. LEESWIJZER	15

DEEL II: DE HUIDIGE REGELINGEN IN NEDERLAND EN EEN KIJKJE OVER DE GRENS

1. ADOPTIE IN HET KADER VAN PLEEGZORG ANNO 2019	17
1.1. INLEIDING	17
1.2. ONDERTOEZICHTSTELLING (OTS) MET UITHUISPLAATSING (UHP)	17
1.3. INSTELLINGSVOOGDIJ	18
1.4. PLEEGOUDERVOOGDIJ	19
1.5. TRENDS IN DE AFGELOPEN VIJF JAAR	20
1.6. EINDE VOOGDIJMAATREGEL	21
1.7. EINDE PLEEGOUDERVOOGDIJ	22
1.8. ADOPTIE	22
1.8.1. INLEIDING	22
1.8.2. VOORWAARDEN VOOR ADOPTIE ALGEMEEN	23
1.8.3. VOORWAARDEN MET BETREKKING TOT HET PLEEGKIND	25
1.8.4. VOORWAARDEN MET BETREKKING TOT DE PLEEGOUDERS DIE WILLEN ADOPTEREN	26
1.8.5. VOORWAARDEN MET BETREKKING TOT DE OORSPRONKELIJKE OUDERS	27
1.8.6. RECHTSGEVOLGEN	28
1.8.7. ADOPTIENAZORG	30
1.9. KINDERRECHTEN OP HET SNIJVLAK VAN PLEEGZORG EN ADOPTIE	32
1.10. CONCLUSIE	37
2. EENVOUDIGE ADOPTIE IN ANDERE JURISDICTIES	39
2.1. INLEIDING	39
2.1.1. DE KEUZE VOOR DE RECHTSTELSELS	39
2.1.2. METHODE VAN RECHTSVERGELIJKING	39
2.2. TRENDS IN DE ALGEMENE ADOPTIEREGELING	40
2.3. ADOPTIE MET MEER DAN TWEE OUDERS	40
2.4. RECHTSGEVOLGEN VAN ADOPTIE MET MEER DAN TWEE OUDERS	42
2.5. CONCLUSIE EN EVALUATIE	42
2.6. LANDENRAPPORT AUSTRALIË	42
2.6.1. INLEIDING	42
2.6.2. DE JURISDICTIE	43
2.6.3. ADOPTIE IN AUSTRALIË	43
2.6.4. OVERWEGINGEN OVER EEN NATIONALE FRAMEWORK EN HET PLEIDOOI VOOR ZWAKKE ADOPTIE	45
2.7. LANDENRAPPORT CALIFORNIË	45
2.7.1. INLEIDING	45
2.7.2. DE JURISDICTIE	45
2.7.3. ADOPTIE IN CALIFORNIË	46
2.7.4. ADOPTIE MET MEER DAN TWEE OUDERS	47
2.7.5. RECHTSGEVOLGEN VAN ADOPTIE MET MEER DAN TWEE OUDERS	47

2.8. LANDENRAPPORT FRANKRIJK	47
2.8.1. INLEIDING	47
2.8.2. DE GESCHIEDENIS VAN ADOPTION SIMPLE	48
2.8.3. ADOPTIE MET MEER DAN TWEE OUDERS IN DE CONTEXT VAN PLEEGOUDERADOPTIE	49
2.8.4. ADOPTIE IN FRANKRIJK EN VOORWAARDEN VAN ADOPTIE	50
2.8.5. GEVOLGEN EENVOUDIGE ADOPTIE	52
2.8.6. GEVOLGEN STERKE ADOPTIE	53
2.9. LANDENRAPPORT QUEBEC	54
2.9.1. INLEIDING	54
2.9.2. JURISDICTIE	54
2.9.3. ADOPTIE IN QUEBEC	56
2.9.4. VOORSTELLEN TOT EENVOUDIGE ADOPTIE	56

DEEL III: WAT VINDEN PLEEGOUDERS, PLEEGKINDEREN EN PROFESSIONALS?

3. EMPIRISCHE STUDIE NAAR EENVOUDIGE ADOPTIE VANUIT PLEEGZORG: VRAGENLIJSTONDERZOEK	61
3.1. INTRODUCTIE	61
3.2. WERVING	61
3.3. OPZET VAN DE VRAGENLIJST	61
3.4. STEEKPROEF	62
3.5. STERKE ADOPTIE	64
3.5.1. POSITIEF TEGENOVER STERKE ADOPTIE	65
3.5.2. TWIJFELS OVER STERKE ADOPTIE	65
3.5.3. NEGATIEF TEGENOVER STERKE ADOPTIE	66
3.6. EENVOUDIGE ADOPTIE	67
3.6.1. EENVOUDIGE ADOPTIE, STERKE ADOPTIE OF GEEN ADOPTIE	67
3.6.2. VOOR- EN NADELEN VAN EENVOUDIGE ADOPTIE T.O.V. STERKE ADOPTIE	68
3.6.3. PRAKTISCHE RANDVOORWAARDEN	69
3.6.4. FINANCIËLE RANDVOORWAARDEN	70
3.6.5. JURIDISCHE RANDVOORWAARDEN	70
3.6.6. DOELGROEP	71
3.6.7. INSTEMMING, TERMIJN IN HET PLEEGGEZIN EN DE STEUN VAN HET KIND	72
3.7. DEELCONCLUSIE VRAGENLIJSTONDERZOEK	72
3.8. BEPERKINGEN VAN HET VRAGENLIJSTONDERZOEK	73
4. EMPIRISCHE STUDIE NAAR EENVOUDIGE ADOPTIE VANUIT PLEEGZORG: INTERVIEWS	74
4.1. INTRODUCTIE	74
4.2. BELANGRIJKE KANTTEKENINGEN BIJ HET INTERPRETEREN VAN DE INTERVIEWS	74
4.3. WERVING	74
4.4. PROCEDURE VAN DE INTERVIEWS	75
4.5. STEEKPROEF	75
4.6. STERKE ADOPTIE	76
4.7. EENVOUDIGE ADOPTIE	77
4.7.1. VOOR- EN NADELEN VAN EENVOUDIGE ADOPTIE	77
4.7.2. RANDVOORWAARDEN	78
4.7.3. DOELGROEP, INSTEMMING EN TERMIJN	80
4.8. DEELCONCLUSIE INTERVIEWS	82
5. EMPIRISCHE STUDIE NAAR EENVOUDIGE ADOPTIE VANUIT PLEEGZORG: EXPERTMEETING EN INTERVIEWS MET PROFESSIONALS	83
5.1. INTRODUCTIE	83

5.2. BELANGRIJKE KANTTEKENINGEN BIJ HET INTERPRETEREN VAN DE INTERVIEWS/ RESULTATEN VAN DE EXPERTMEETING	83
5.3. RESULTATEN INTERVIEWS MET PROFESSIONALS/EXPERTMEETING	83
5.3.1. VOOR- EN NADELEN VAN EENVOUDIGE ADOPTIE	84
5.3.2. RANDVOORWAARDEN	87
5.3.3. DOELGROEP, INSTEMMING EN TERMIJN	91
5.3.4. EENVOUDIGE ADOPTIE WENSELIJK?	92
5.4. DEELCONCLUSIE PROFESSIONALS	93

DEEL IV: CONCLUSIES

6. CONCLUSIES	
6.1. DE HUIDIGE MOGELIJKHEDEN VOOR PLEEGGoudERS ONDER HET HUIDIGE RECHT OM DE BAND MET HUN PLEEGKIND TE FORMALISEREN EN DE VOOR- EN NADELEN HIERVAN (VRAAG 1)?	97
6.2. WELKE JURIDISCHE VOOR- EN NADELEN KLEVEN AAN DEZE BESTAANDE MOGELIJKHEDEN EN EEN EVENTUELE EENVOUDIGE ADOPTIE (VRAAG 2 EN 3)?	97
6.3. EEN KIJKJE OVER DE GRENS (VRAAG 4 EN 5)	99
6.4. IS ER ONDER PLEEGGoudERS BEHOEFTE AAN DE INVOERING VAN EENVOUDIGE ADOPTIE EN ZO JA, ONDER WELKE VOORWAARDEN: DE ONLINE VRAGENLIJST (VRAAG 6,7 EN 8)	99
6.5. WAT KOMT ER UIT DE INTERVIEWS MET PLEEGGoudERS EN PLEEGKINDEREN NAAR VOREN? (VRAAG 6,7 EN 8)	100
6.6. WAT VINDEN DE PROFESSIONALS? (VRAAG 3)	100
6.7. IS INVOERING VAN EENVOUDIGE ADOPTIE TE OVERWEGEN GELET OP DE PROBLEMEN EN WENSEN VAN PLEEGGoudERS EN PLEEGKINDEREN, HET BELANG VAN HET KIND EN GELET OP DE VOOR- EN NADELEN HIERVAN? ZO JA ONDER WELKE VOORWAARDEN? (VRAAG 9)	102
6.8. ANTWOORD OP DE HOOFDVRAAG	104
6.9. AANDACHTSPUNTEN VOOR DE WETGEVER BIJ DE MOGELIJK INVOERING VAN EENVOUDIGE ADOPTIE	105

DEEL V: BIJLAGEN

BIJLAGE 1: LEDEN BEGELEIDINGSCOMMISSIE	110
BIJLAGE 2: EXPERTS DIE AAN EEN INTERVIEW OF DE EXPERTMEETING HEBBEN DEELGENOMEN	111
BIJLAGE 3: DEELNEMENDE PLEEGZORGORGANISATIES	112
BIJLAGE 4: VRAGENLIJST VOOR PLEEGGoudERS	113
BIJLAGE 5: INTERVIEW VOOR PLEEGGoudERS	120
BIJLAGE 6: INTERVIEWS MET PLEEGKINDEREN	124
NEDERLANDSE SAMENVATTING	129
ENGELSE SAMENVATTING	141

DEEL I: INLEIDING EN METHODEN¹

1. Aanleiding van het onderzoek

In 2018 woonden in Nederland 22.471 kinderen voor langere of kortere tijd bij pleegouders.² Van deze kinderen woonde 28% bij pleegouders op vrijwillige basis en 24% van de kinderen woonde in het kader van een ondertoezichtstelling (OTS), uitgesproken door de rechter, in een pleeggezin. Ten aanzien van al deze kinderen lag het gezag nog bij de ouder(s). In het geval van een vrijwillige plaatsing hebben ouders met de plaatsing bij een pleeggezin ingestemd. Bij een plaatsing in het kader van een OTS (er is dan naast een OTS sprake van een machtiging uithuisplaatsing) hebben de ouders over het algemeen niet met de plaatsing ingestemd. Kortom bij 52% van de kinderen die in 2018 in een pleeggezin woonden, lag het gezag nog bij de ouders. Dit betekent dat bij de overige 48% van de kinderen het gezag niet (meer) bij de ouders lag. Dit kan komen doordat er door de rechter een gezagsbeëindigende maatregel is uitgesproken waardoor de ouders onbevoegd zijn het gezag uit te oefenen. Als de ouder(s) het gezag niet langer uitoefenen, komt het kind onder voogdij te staan van een instelling of een natuurlijke persoon. Bij het merendeel van de kinderen, waarbij de ouders geen gezag meer hadden (bij 52% lag het gezag nog bij de ouders) en die in 2018 bij een pleeggezin woonden, lag het gezag bij de gecertificeerde instelling (GI), en is sprake van zogeheten instellingsvoogdij (36% van het totaal aantal pleegkinderen). Bij de overige pleegkinderen hadden de pleegouders de voogdij over het pleegkind verkregen en was sprake van zogeheten pleegoudervoogdij (12% van het totaal aantal pleegkinderen). De meest vergaande kindbeschermingsmaatregel voor pleegkinderen is geadopteerd worden door de pleegouders.³ Na adoptie door de pleegouders hebben de biologische ouder(s) geen gezag meer over het kind en zijn zij volgens het recht ook niet langer de juridische ouders. Dit betekent ook dat de juridische band met de biologische broertjes en zusjes, en overige familieleden, zoals opa's en oma's wordt verbroken. De pleegouders en hun familie worden juridisch gezien de nieuwe familie van het geadopteerde pleegkind. De afstamming door adoptie komt zagezegd in plaats van de oorspronkelijke afstamming die bij de geboorte van het kind is ontstaan. Dit wordt in de literatuur ook wel *substitutive filiation* genoemd, substitutieve afstamming. Voor het kind komt de adoptieve familie in plaats van de biologische familie. Adoptie door pleegouders komt weinig voor in Nederland. In totaal worden per jaar gemiddeld rond de 30 in Nederland geboren kinderen geadopteerd, maar dit omvat ook kinderen die al vlak na de geboorte ter adoptie zijn afgestaan.⁴ In de praktijk betekent dit dat wanneer de biologische ouders niet langer het gezag hebben over een kind, dit kind over het algemeen gedurende lange tijd, vaak tot aan de meerderjarigheid, onder voogdij staat van een voogdij instelling.

In haar rapport *Kind en ouders in de 21ste eeuw*, stelt de Staatscommissie Herijking ouderschap (hierna Staatscommissie) voor om een vorm van adoptie mogelijk te maken waarbij de familierechtelijke betrekkingen met de oorspronkelijke ouders van een pleegkind niet worden doorgesneden, zoals bij de huidige vorm van adoptie het geval is, maar dat deze betrekkingen in stand blijven. De Staatscommissie noemt dit *eenvoudige adoptie*.⁵ Daarbij stelt de Staatscommissie dat eenvoudige adoptie voor het kind het voordeel heeft dat zijn feitelijke situatie optimaal wordt beschermd door het vestigen van een familierechtelijke betrekking met de personen die hem daadwerkelijk opvoeden en verzorgen zonder dat het

¹ Onze hartelijke dank gaat uit naar prof. dr. C.C.J.H. Bijleveld en prof. dr. MV. Antokolskaia voor hun rol als klankbord tijdens het onderzoek en naar onze student-assistente Michelle Rijnen voor haar bijdrage aan het goede verloop van het onderzoek.

² Pleegzorg Nederland, *Factsheet pleegzorg 2018*, via <https://pleegzorg.nl/wp-content/uploads/2019/07/Factsheet-pleegzorg-2018-DEF.pdf> (geraadpleegd 12 augustus 2019).

³ Art. 1:227-1:231 BW.

⁴ CBS, Dit zijn cijfers uit het overzicht van 1957 tot 2012: *Adopties van 1957-2012; in Nederland en in het buitenland geboren kinderen*, via <https://opendata.cbs.nl/statline/#/CBS/nl/dataset/80496ned/table?fromstatweb> (geraadpleegd 25 augustus 2019). Het CBS houdt sinds 2012 niet meer bij hoeveel binnenlandse adopties er plaatsvinden.

⁵ Rapport Staatscommissie Herijking Ouderschap, *Kind en Ouders in de 21ste eeuw*, p. 435 (hierna: Rapport).

kind in juridische zin afscheid hoeft te nemen van zijn oorspronkelijke ouder(s).⁶ Daarnaast doet de Staatscommissie voorstellen over de juridische gevolgen van de familierechtelijke betrekkingen met de oorspronkelijke ouder(s) en de adoptiefouder(s), ten aanzien van gezag, alimentatie, erfrecht, naam en nationaliteit. Bovendien stelt de Staatscommissie dat eenvoudige adoptie in beginsel instemming van alle partijen vereist, maar onder omstandigheden ook mogelijk zou moeten zijn als de oorspronkelijke ouder(s) niet instemmen.⁷

De Staatscommissie stelt voor dat bij eenvoudige adoptie de familierechtelijke betrekkingen met de oorspronkelijke ouder(s) in stand blijven, terwijl daarnaast familierechtelijke betrekkingen met de pleegouder(s) tot stand komen. Dit kan ertoe leiden dat het kind meer dan twee juridische ouders heeft. Een gevolg van het in stand blijven van de familierechtelijke betrekking met de oorspronkelijke ouder(s) is dat zij, naast de adoptiefouder, een onderhoudsplicht ten opzichte van het kind houden, totdat het kind de leeftijd van 21 jaar heeft bereikt en in geval van behoeftigheid aan de zijde van het kind, ook daarna. Daarnaast erf het kind van zowel de oorspronkelijke als de adoptiefouder(s). Mocht het kind nog niet in het bezit zijn van de Nederlandse nationaliteit, dan zal het kind deze verkrijgen indien een van de adoptiefouder de Nederlandse nationaliteit bezit. De Staatscommissie signaleert dat adoptie ook gevolgen kan hebben voor de geslachtsnaam, maar doet verder geen voorstel over de gevolgen die de eenvoudige adoptie voor de achternaam zou kunnen of moeten hebben. Daarnaast laat de Staatscommissie de beslissing wie het gezag na de eenvoudige adoptie zal uitoefenen, aan de rechter over. Kortom, bij eenvoudige adoptie blijven de juridische banden met de biologische ouders, broertjes en zusjes en overige familie in stand, terwijl ook juridische banden ontstaan met de pleegouders en hun verdere familie. Dit wordt in de literatuur ook wel *additive filiation* genoemd, additieve afstamming. Er komt dus voor het kind een hele familie bij.

Dit voorstel van de Staatscommissie is niet nieuw. Het onderwerp adoptie en pleegzorg komt eens in de zoveel tijd terug op de agenda. Zo hebben zowel Schmidt⁸ als Punselie⁹ in hun beider proefschriften voorstellen gedaan voor invoering van een vorm van eenvoudige adoptie. Daarnaast heeft ook de Nederlandse Gezinsraad in 2002 onderzoek gedaan naar adoptie in het kader van pleegzorg.¹⁰ Dit onderzoek betrof pleegkinderen die worden opgevoed door anderen dan de eigen ouders, “waarbij deze opvoeding een langdurig of permanent karakter heeft.” De Nederlandse Gezinsraad stelt het volgende: “Kinderen die een thuis vinden in een nieuw gezinsverband, ervaren in veel gevallen twee paar ouders te hebben. Enerzijds de ouders van wie ze afstammen, maar bij wie ze niet meer kunnen wonen, en anderzijds hun opvoeders die, naarmate de opvoeding langer gaat duren, steeds meer als ouders gaan fungeren.” Dit rapport eindigt met aandachtspunten voor verder onderzoek, waarbij onder het tweede punt wordt gesteld dat behoefte is aan:

‘Nadere bezinning over de voor- en nadelen van onze huidige sterke adoptievorm. [...] Op welke schaal komt het voor dat kinderen die opgroeien in een nieuw gezin behoefte hebben aan de vestiging van een juridische ouder-kind-relatie met hun verzorgers? Hoe denken zij zelf hierover? *Moet het beginsel dat een kind in juridisch opzicht slechts een paar ouders kan hebben niet opnieuw worden bezien?* Komt in dergelijke gevallen gezagsoverdracht werkelijk tegemoet aan de wensen van kinderen en pleegouders? Dergelijke vragen kunnen een leidraad vormen bij nader onderzoek.’¹¹

⁶ Rapport, p. 436.

⁷ Rapport, p. 437.

⁸ Schmidt, *Sterke en Zwakke adopties, een rechtsvergelijkend onderzoek*. Den Haag Asser Instituut 1996.

⁹ E.C.C. Punselie, *Voor een pleegkind met recht een toekomst: een studie naar de (rechts)positie van pleegouders en pleegkinderen in geval van langdurige uithuisplaatsing*, Deventer, Wolter Kluwer, 2006.

¹⁰ Bijvoorbeeld het onderzoek naar Pleegzorg en adoptie in Nederland en Engeland uit 2001 door de Nederlandse Gezinsraad, p. 7

¹¹ Nederlandse Gezinsraad, *Pleegzorg en adoptie in Nederland en Engeland*, Den Haag, 2002, p. 96

Het onderzoek dat voor u ligt, gaat op deze vragen in. Niet naar aanleiding van het onderzoek van de Nederlandse Gezinsraad uit 2002, maar naar aanleiding van de toezegging van de minister voor Rechtsbescherming van 22 maart 2018 om naar aanleiding van de aanbeveling van de Staatscommissie onderzoek te laten doen naar de vraag of er onder pleegouders die langdurig voor een pleegkind zorgen, behoefte bestaat aan de introductie van eenvoudige adoptie.¹² Daarnaast worden de voor- en nadelen van eenvoudige adoptie in het kader van pleegzorg binnen het Nederlandse familierecht geïnventariseerd. Om zicht te krijgen op ervaringen met eenvoudige adoptie, is ook een korte rechtsvergelijkende studie uitgevoerd. Dit onderzoek richt zich op de vorm van eenvoudige adoptie zoals door de Staatscommissie is voorgesteld, waarbij de familierechtelijke betrekking met de oorspronkelijke ouder(s) in stand blijft en er tevens een familierechtelijke betrekking met de adoptiefouder(s) ontstaat.

Op grond hiervan is voor dit onderzoek de volgende onderzoeksvraag geformuleerd:

In hoeverre komt de invoering van eenvoudige adoptie, zoals voorgesteld door de Staatscommissie Herijking ouderschap, tegemoet aan de behoeftes en belangen van pleegouders die langdurig voor een pleegkind zorgen en de betreffende pleegkinderen en wat zijn de voor- en nadelen van de invoering van eenvoudige adoptie in het Nederlands recht?

Op basis van de onderzoeksvraag en de voorgestelde onderzoeksmethode zijn de volgende deelvragen geformuleerd.

1. Wat zijn de huidige mogelijkheden voor pleegouders die langdurig voor een pleegkind zorgen om de band die met het pleegkind ontstaat op juridische wijze te formaliseren en welke instanties zijn daarbij betrokken?
2. Welke voor- en nadelen kleven aan deze bestaande mogelijkheden?
3. Welke voor- en nadelen zou de invoering van eenvoudige adoptie, zoals voorgesteld door de Staatscommissie herijking ouderschap, hebben en wat zijn de consequenties daarvan voor de eerdergenoemde instanties (juridisch, praktisch en financieel)?
4. Wat is de regeling met betrekking tot eenvoudige adoptie in Frankrijk en Californië, en hoe werkt het in de praktijk?
5. Welke voor- en nadelen van eenvoudige adoptie komen naar voren uit de discussie die hierover in Québec en Australië is of wordt gevoerd en wat kan Nederland hiervan leren?
6. Wat zijn de belangen en rechten van pleegkinderen bij enkelvoudige adoptie?
7. Is er onder pleegouders en pleegkinderen behoefte aan de invoering van eenvoudige adoptie en zo ja, onder welke voorwaarden?
8. Zijn er pleegouders die niet overgaan tot het worden van pleegoudervoogd of kiezen voor een sterke adoptie, maar wel zouden kiezen voor een eenvoudige adoptie?
9. Is invoering van eenvoudige adoptie te overwegen gelet op de problemen en wensen van pleegouders en pleegkinderen, het belang van het kind en gelet op de voor- en nadelen hiervan? Zo ja onder welke voorwaarden?

In dit multidisciplinaire onderzoek gaat het om het formaliseren van het sociale ouderschap van de pleegouder en het gezinsleven dat daardoor is ontstaan tussen pleegouder en pleegkind door middel van eenvoudige adoptie. Het gaat daarbij om een vorm van eenvoudige adoptie waarbij de familierechtelijke betrekking met de oorspronkelijke ouder(s) in stand blijft terwijl daarnaast een familierechtelijke betrekking ontstaat met de adoptiefouder(s). Dit kan ertoe leiden dat een kind familierechtelijke betrekkingen heeft met drie of vier ouders en hun bloedverwanten. Dit kan betekenen dat een pleegkind vier juridische ouders heeft

¹² Brief aan Tweede Kamer, 22 maart 2018, *Kamerstukken II*, 333836, nr. 24.

en daardoor acht opa's en oma's. Daarnaast zorgt eenvoudige adoptie ervoor dat de band met broertjes en zusjes in het oorspronkelijke gezin in stand blijft en een band met kinderen van de pleegouders ontstaat.

Het is belangrijk te benadrukken dat er verschillende vormen van zogeheten eenvoudige of zwakke adoptie bestaan waarbij een band met de oorspronkelijke ouders blijft bestaan, terwijl een band met de nieuwe ouders tot stand komt. Zo is het mogelijk dat de oorspronkelijke ouders de juridische ouders blijven, terwijl de adoptieouder gezag krijgen (zonder dat ze daarmee juridisch ouder worden), denk bijvoorbeeld aan de islamitische *Kafala*. In die context zou men ook de Engelse *Special Guardianship Order* als een zwakke adoptie kunnen beschouwen, waarbij de oorspronkelijke ouders de juridische ouders blijven maar wel het gezag kwijtraken, terwijl de pleegouders bij wie het kind woont het gezag verkrijgen zonder dat ze juridisch ouder worden.¹³ Dit onderzoek gaat niet over die vormen van zwakke/eenvoudige adoptie, wij kennen die vorm immers al in de vorm van pleegoudervoogdij.

Dit onderzoek richt zich op een vorm van eenvoudige adoptie waarbij het juridisch ouderschap van de oorspronkelijke ouders in stand blijft, terwijl tegelijkertijd juridisch ouderschap voor de adoptieouder ontstaat. Dit staat verder los van de vraag wie het gezag over het kind heeft of hebben; dat kan bij de oorspronkelijke ouder(s) berusten, bij de adoptieouder(s), of bij een GI. In dit onderzoek zal slechts zeer beperkt worden ingegaan op de mogelijkheden om het gezag bij de GI te laten of bij de adoptieouder neer te leggen, omdat op basis van het onderzoek naar *Pleegouders over gezag en adoptie*¹⁴ de verwachting is dat pleegouders hierover een mening hebben. Dit is echter niet de hoofdvraag van dit onderzoek. Bovendien hangt het antwoord op deze vraag deels samen met het antwoord op de vraag of er, zoals de Staatscommissie heeft voorgesteld, een vorm van meerpersoonsgezag moet worden ingevoerd,¹⁵ maar dat is een vraag die in ander WODC-onderzoek aan de orde is geweest.¹⁶

Daarnaast heeft de Staatscommissie ook gesteld dat eenvoudige adoptie een mogelijkheid is voor intentionele en niet-intentionele eenoudergezinnen die niet onder de door de Staatscommissie voorgestelde meerouderschapsregeling zouden vallen, om juridisch ouderschap mogelijk te maken voor maximaal vier ouders.¹⁷ Dit onderwerp valt echter buiten de onderzoeksvragen en daarmee ook buiten dit onderzoek. Dit neemt niet weg dat dit onderzoek naar pleegouders en eenvoudige adoptie wellicht ook relevante informatie oplevert voor de vraag naar intentionele meeroudergezinnen en eenvoudige adoptie.

2. Terminologie: eenvoudige adoptie

In dit onderzoek hanteren we de term *eenvoudige adoptie* omdat de Staatscommissie dit ook doet. Of dit de meest voor de hand liggende term is, is de vraag. Eenvoudige adoptie als alternatief impliceert dat de sterke adoptie ingewikkeld is. Anderzijds impliceert de term zwakke adoptie dat de adoptie niet sterk is, terwijl aan de adoptieouder wel veel rechten toekomen. In de jurisdicties die een vergelijkbare vorm van adoptie kennen worden verschillende termen gehanteerd: in België wordt de term *gewone adoptie* gebruikt, in Frankrijk de term *adoption simple* en in Quebec had men voor deze vorm van adoptie *adoption sans rupture du liens de filiation d'origine* in gedachten. Tijdens het onderzoek merkten we overigens dat de term 'adoptie' sterke emoties bij de betrokkenen op kan roepen. Het is dus de vraag of eenvoudige adoptie de juiste term is voor

¹³ Zie bijvoorbeeld EHRM 4 oktober 2012, *Harroudj t. Frankrijk*, appl. nr. 43631/09 (over de vraag een *kafala* als een sterke adoptie kan worden erkend. Het antwoord daarop is volgens het EHRM ontkennend).

¹⁴ Smit, W., Van den Tillaart, J., Bertling, L., Van der Woude, F. & Santpoort, R., *Pleegouders over gezag en adoptie*, Regioplan, 2015.

¹⁵ Rapport, p. 444-447.

¹⁶ Antokolskaia, M. V., Schrama, W. M., Boele-Woelki, K. R. S. D., Bijleveld, C. C. J. H., Jeppesen de Boer, C. G., & Rossum, G. V., *Meeroudergezag: een oplossing voor kinderen met meer dan twee ouders?: een empirisch en rechtsvergelijkend onderzoek*, WODC, 2014.

¹⁷ Rapport, p. 436-437.

dit in Nederland nog niet bestaande rechtsinstituut. Verder gebruiken we de term *sterke adoptie* waar de Staatscommissie volle adoptie gebruikt.

Voor de personen die betrokken zijn bij de adoptie gebruiken we *adoptant* of *adoptieouder* voor degene die adopteert, en *geadopteerde* voor degene die is geadopteerd. Verder sluiten we aan bij de terminologie die Mariska Kramer gebruikt in *Paraplu voor pleegouders in de juridische praktijk*, waar het medewerkers van de gecertificeerde instelling (GI) en de pleegzorgaanbieder betreft: de *gezinsvoogdijwerker* werkt voor de GI en voert de OTS (ondertoezichtstelling) uit; de *voogdijwerker* werkt voor de GI en voert de voogdijmaatregel uit; de *pleegzorgbegeleider* werkt voor de pleegzorgaanbieder en begeleidt de pleegouders en het pleegkind.¹⁸

3. Methoden

Gezien de onderzoeksvragen is gekozen voor een multidisciplinair *mixed method design*, waarbij verschillende onderzoeksmethoden zijn gecombineerd, zoals hieronder verder toegelicht. Het onderzoek bestaat uit een inleidend deel (**Deel I**), een juridisch deel (**Deel II**), een empirisch deel (**Deel III**) en een conclusie (**Deel IV**).

In **Deel II** het juridische deel worden de volgende onderzoeksvragen beantwoord:

1. Wat zijn de huidige mogelijkheden voor pleegouders die langdurig voor een pleegkind zorgen om de band die met het pleegkind ontstaat op juridische wijze te formaliseren en welke instanties zijn daarbij betrokken?
2. Welke voor- en nadelen kleven aan deze bestaande mogelijkheden?
3. Welke voor- en nadelen zou de invoering van eenvoudige adoptie, zoals voorgesteld door de Staatscommissie herijking ouderschap, hebben en wat zijn de consequenties daarvan voor de eerdergenoemde instanties (juridisch, praktisch en financieel)?
4. Wat zijn de belangen en rechten van pleegkinderen bij eenvoudige adoptie?

en

5. Wat is de regeling met betrekking tot eenvoudige adoptie in Frankrijk en Californië en wat kan Nederland hiervan leren?
6. Welke voor- en nadelen van eenvoudige adoptie komen naar voren uit de discussie die hierover in Québec en Australië is of wordt gevoerd?

Onderzoeksmethode

Om de onderzoeksvragen te kunnen beantwoorden hebben we drie methodes gehanteerd: a) desk research naar relevante wetgeving, beleid, literatuur en jurisprudentieonderzoek in de Nederlandse context; b) interviews met een klein aantal professionals; c) studie van vier buitenlandse rechtsstelsels. Deze methoden worden deels ook gebruikt voor de beantwoording van de sociaalwetenschappelijke vragen, en worden daarom, waar mogelijk, gecombineerd.

a) Deskresearch Nederlandse context (literatuur- en jurisprudentieonderzoek)

Om het juridisch domein in kaart te brengen is in de eerste plaats desk research verricht waarbij wetgeving, beleid, parlementaire stukken, juridische literatuur en rechtspraak zijn verzameld. Reeds bestaand onderzoek naar pleegouderschap en adoptie, etc. is hierbij betrokken. De gebruikelijke zoekmethodes zijn hierbij

¹⁸ M. Kramer, *Paraplu voor pleegouders in de juridische praktijk*, Amsterdam, SWP, 2017.

gehanteerd en de standaard zoekmachines (legal intelligence, opmaat, Kluwer navigator, Hein online, Ebsco, etc.). Voor de jurisprudentie is gebruik gemaakt van de zoekmachine van rechtspraak.nl.

b) Interviews

Om in kaart te brengen welke rol de verschillende instanties in de praktijk spelen en wat hun rol zou kunnen zijn bij eenvoudige adoptie, is een beperkt aantal juridische en niet-juridische professionals bevestigd. Het doel van deze interviews was het vergaren van informatie die in de vragenlijst is verwerkt en de resultaten konden in een later stadium worden gecombineerd met de resultaten van de expertmeeting (zie hierna).

Voor de rechtsvergelijking is met name gebruik gemaakt van desk research (literatuur en jurisprudentie) waarbij de centrale vraag is wat Nederland kan leren van deze buitenlandse jurisdicties. Voor eventuele vragen met betrekking tot de buitenlandse jurisdicties hebben de onderzoekers contact gelegd met deskundigen in zowel Frankrijk, Californië, Québec als Australië.

Keuze van de te bespreken jurisdicties

Na een korte quick scan naar jurisdicties die een vorm van eenvoudige adoptie of meerouderadoptie kennen of waar dit onderwerp van discussie is geweest, is gekozen voor Australië, Californië, Frankrijk en Quebec. Het doel van deze korte vergelijkende studie was om zoveel mogelijk informatie te vergaren voor aanvang van het opstellen van de vragenlijsten zodat alle relevante informatie over de huidige Nederlandse situatie en over de andere jurisdicties als input voor de vragenlijst en de interviews met pleegouder en -kinderen kon dienen. Gezien het tijdsbestek van het onderzoek heeft dit in de praktijk deels tegelijkertijd plaatsgevonden, wat niet wegneemt dat het juridische deel belangrijke input heeft geleverd voor de vragenlijst.

In **Deel III** het empirische deel worden de volgende onderzoeksvragen beantwoord:

7. Is er onder pleegouders en pleegkinderen behoefte aan de invoering van eenvoudige adoptie en zo ja, onder welke voorwaarden?
8. Zijn er pleegouders die niet overgaan tot het worden van pleegoudervoogd of kiezen voor een sterke adoptie maar wel zouden kiezen voor een eenvoudige adoptie?

Onderzoeksmethode

Dit deel van het onderzoek richt zich op de vraag of onder pleegouders en pleegkinderen behoefte is aan eenvoudige adoptie. Allereerst is een overzicht gemaakt van de relevante bestaande sociaalwetenschappelijke literatuur op dit gebied, zoals bijvoorbeeld het eerder in opdracht van het WODC uitgevoerde onderzoek *Pleegouders over adoptie en gezag*. Dit literatuuroverzicht levert naast het juridische deel van het onderzoek, stof voor de vragenlijsten en de interviews. Op basis van de vragenlijsten en interviews is aan verschillende groepen pleegouders gevraagd aan te geven of zij al dan niet behoefte hebben aan eenvoudige adoptie en zo ja, wat zij als voor- en nadelen zien en wat voor hen de randvoorwaarden zijn voor de invoering van eenvoudige adoptie. Ook zijn er enkele pleegouders die hun pleegkind hebben geadopteerd in het onderzoek meegenomen. Daarnaast is een kleiner aantal pleegkinderen bij het onderzoek betrokken door middel van interviews. Tot slot is gesproken met experts ($N = 4$) tijdens een expertmeeting.

NB. Er is overwogen om ook een aantal biologische ouders wier kinderen in een pleeggezin verblijven bij het onderzoek te betrekken gezien het feit dat eenvoudige adoptie ook op hun rechten betrekking heeft, maar de verwachting was dat dit zodanig complex zou zijn dat dit gezien het tijdsbestek van dit onderzoek niet haalbaar was.

4. Leeswijzer

In **Deel II** van dit onderzoek wordt het juridische kader van pleegzorg en adoptie in Nederland beschreven en gekeken naar de rechten van kinderen op het snijvlak van pleegzorg en adoptie. Daarnaast wordt gekeken naar een aantal jurisdicties die een vorm van adoptie kennen waarbij een kind meer dan twee ouders kan hebben (Frankrijk en Californië) en een aantal waar de invoering van eenvoudige adoptie in het kader van pleegzorg een onderwerp van discussie is of is geweest (Australië en Québec). Doel van deze blik over de grens is te bezien of Nederland iets kan leren van de ontwikkelingen in deze jurisdicties.

In **Deel III** van het onderzoek komt het empirische deel van het onderzoek aan bod. Allereerst volgt een beschrijving en analyse van de resultaten van de online vragenlijst die is uitgezet onder pleegouders die langdurig voor een (of meer) pleegkind(eren) zorgen. Vervolgens komen de resultaten van de interviews die zijn afgenomen met pleegouders, pleegkinderen en betrokken professionals aan bod.

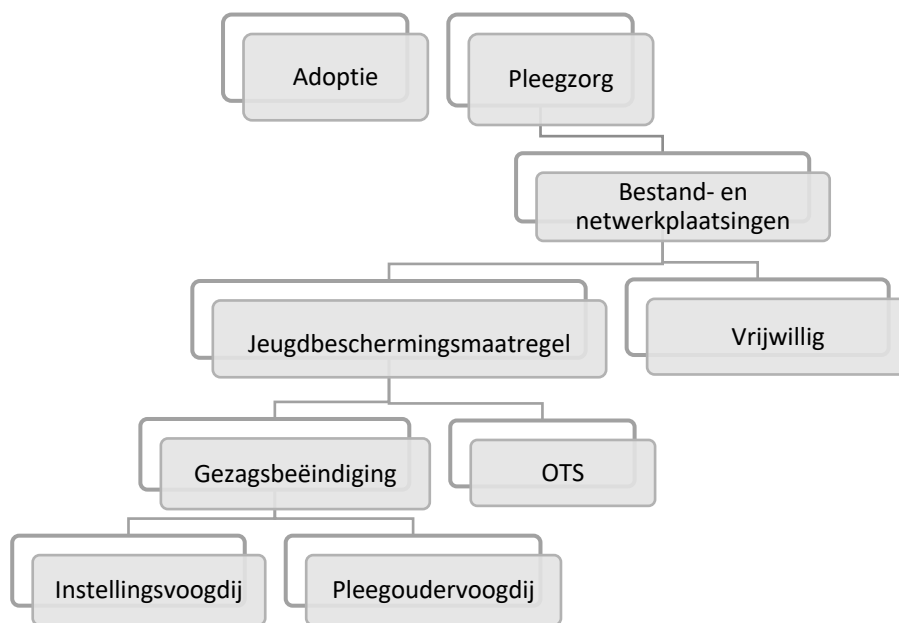
In **Deel IV** volgt de conclusie, waarin de verschillende onderdelen van het onderzoek worden samengebracht en de onderzoeksvraag wordt beantwoord.

DEEL II: DE HUIDIGE REGELING IN NEDERLAND EN EEN KIJKJE OVER DE GRENS

1. ADOPTIE IN HET KADER VAN PLEEGZORG ANNO 2019

1.1 Inleiding

In dit hoofdstuk wordt nader ingegaan op de verschillende mogelijkheden die pleegouders die langdurig voor een pleegkind zorgen, hebben om de band die met het pleegkind ontstaat op juridische wijze te formaliseren en welke instanties daarbij zijn betrokken. Eerst komen de jeugdbeschermingsmaatregelen kort aan bod en daarna wordt ingegaan op de voorwaarden en gevolgen van adoptie in het kader van pleegzorg.

Figuur 1.1. Pleegzorg en adoptie¹⁹

1.2 Ondertoezichtstelling (OTS) met Uithuisplaatsing (UHP)

De OTS is bedoeld om de bedreiging in de ontwikkeling van het kind weg te nemen door het kind en de met gezag belaste ouder(s) de hulp en steun te bieden die zij nodig hebben om de verzorging en opvoeding van het kind weer in eigen hand te nemen.²⁰ De ouders behouden het gezag over hun kind, maar hun gezag wordt wel beperkt. Als er door de rechter een machtiging uithuisplaatsing is verleend in het kader van een ondertoezichtstelling,²¹ verliezen de ouders daarmee de zeggenschap over de verblijfplaats van en kind. Het eerste doel is de terugkeer van het kind naar het eigen gezin. De rol van de pleegouders is hierbij het opvoeden en verzorgen van het kind, terwijl er wordt gewerkt aan de voorwaarden waaraan voldaan moet

¹⁹ Er is in dit figuur gekozen om adoptie naast de overige maatregelen te plaatsen omdat het pleegkind na de adoptie deel uitmaakt van het nieuwe gezin en er geen sprake meer is van pleegzorg. Adoptie kan ook gezien worden als sluitstuk van de pleegzorg, afhankelijk vanuit welk perspectief men kijkt.

²⁰ Artikel 1:262 lid 1 BW.

²¹ Artikel 1:255 lid 1 jo art 1:265b lid 1 BW.

worden wil het kind naar huis kunnen terugkeren. Zowel de GI als de pleegzorgaanbieder spelen hierbij een rol.

Binnen een voor het kind aanvaardbare termijn,²² moet er duidelijkheid komen over het toekomstperspectief van het kind, ligt dat bij de eigen ouder(s) of ligt dat perspectief elders? Kan het kind terug naar de eigen ouders, dan zal de uithuisplaatsing worden beëindigd.²³ Kan het kind niet terug naar de eigen ouders, dan komt de gezagsbeëindigende maatregel in zicht.

1.3 Instellingsvoogdij

Als de rechter het gezag van de ouder(s) beëindigt omdat duidelijk is geworden dat de ouder(s) niet in staat is/zijn binnen een voor het kind aanvaardbare termijn de verantwoordelijkheid voor de zorg en opvoeding van het kind weer te dragen, benoemt de rechter een voogd over het kind. Het kan zijn dat de rechter de GI als voogd benoemt of dat de rechter de pleegouder(s) als voogd benoemt.²⁴ Uit cijfers van het CBS blijkt dat er in 2018 in totaal 775 gezagsbeëindigende maatregelen zijn uitgesproken na OTS of voorlopige OTS.²⁵ Het is niet duidelijk in hoeveel van deze gevallen de voogdij naar de GI ging en in hoeveel van de gevallen naar de pleegouders, maar uit cijfers van Pleegzorg Nederland, blijkt dat ongeveer in een kwart van de gevallen de voogdij bij de pleegouders ligt.²⁶

Als de voogdij bij de GI ligt, zijn zowel de GI (voogdijwerker) als de pleegzorgaanbieder (pleegzorgbegeleider) betrokken bij het pleegkind, de ouders en het pleeggezin.²⁷ De GI is juridisch gezien verantwoordelijk voor de opvoeding en verzorging van het pleegkind,²⁸ maar besteedt de feitelijk zorg uit aan de pleegouders die daarbij worden begeleid door de pleegzorgwerker. Het is de taak en de verantwoordelijkheid van de voogdijwerker om als voogd de zorg en opvoeding van het kind te coördineren. De plaatsing in het pleeggezin, beslissingen over mogelijke hulpverlening voor het kind en het regelen van deze zorg, en het contact met de ouders maken daarvan deel uit. De pleegouders zijn degenen die het kind feitelijk verzorgen en opvoeden, waarbij ze worden ondersteund door de pleegzorgwerker. De pleegzorgaanbieder is verantwoordelijk voor de begeleiding van de pleegouders.²⁹ Het is van groot belang dat de GI en de pleegzorgaanbieder bij het begin van de plaatsing afspraken maken over de samenwerking, zodat er een gezamenlijke visie ontstaat op wat er nodig is voor het pleegkind.³⁰

De pleegzorgaanbieder sluit een pleegcontract met de pleegouder(s)³¹ waarin in ieder geval afspraken worden gemaakt over 'de wijze waarop de verzorging en opvoeding van de desbetreffende jeugdige door de pleegouder worden uitgevoerd en de begeleiding die zij daarbij ontvangen van de pleegzorgaanbieder.'³² Daarnaast ontvangt de pleegouder een vergoeding voor de verzorging en opvoeding (pleegvergoeding) van de pleegzorgaanbieder en indien noodzakelijk een vergoeding voor bijzondere kosten.³³ Indien noodzakelijk

²² Artikel 1:262 lid 1 BW.

²³ Artikel 1:265d lid 1 BW.

²⁴ Artikel 1:295 jo. 1:299a jo 1:302 BW.

²⁵ CBS, *Jeugdbeschermingstrajecten*, 30 april 2019.

²⁶ Factsheet Pleegzorg 2018.

²⁷ M. Kramer, *Paraplu voor pleegouders in de juridische praktijk*, SWP, 2017.

²⁸ Artikel 1:302 jo 1:303 BW.

²⁹ Van Montfoort, *Methode Voogdij: een handleiding voor jeugdbeschermers*, 2015, p. 96.

³⁰ Van Montfoort, *Methode Voogdij: een handleiding voor jeugdbeschermers*, 2015, p.99 e.v.

³¹ De Jeugdwet definieert een pleegouder als volgt: *pleegouder*: persoon die een jeugdige die niet zijn kind of stiefkind is, als behorende tot zijn gezin verzorgt en daartoe een pleegcontract als bedoeld in artikel 5.2, eerste lid, heeft gesloten met een pleegzorgaanbieder.

³² Jeugdwet artikel 5.2 lid 1.

³³ Ecorys, *Onderzoek naar de financiële aspecten van pleegzorg*, 2018, via

<https://www.rijksoverheid.nl/documenten/rapporten/2018/11/05/onderzoek-financiele-aspecten-pleegzorg>

verstrekt de pleezorgaanbieder inlichtingen aan de pleegouder over feiten en omstandigheden die voor de opvoeding van het pleegkind van belang zijn.³⁴

Uit onderzoek van Regioplan voor het WODC blijkt dat pleegouders soms problemen ervaren bij de verzorging en opvoeding van hun pleegkind omdat ze geen gezag hebben.³⁵ Het gaat er dan vooral om dat ze niet snel kunnen handelen omdat ze eerst toestemming nodig hebben van de voogdijwerker.³⁶ Van de pleegouders waarbij er sprake is van instellingsvoogdij gaf 21,9% aan op termijn de voogdij over het pleegkind te willen dragen.³⁷ De belangrijkste redenen die hiervoor worden aangedragen zijn dat de pleegouders dan zelf belangrijke beslissingen kunnen nemen over hun pleegkind en dat het pleegkind dan het gevoel heeft er echt bij te horen.³⁸ Uit het onderzoek van Regioplan komt ook naar voren dat ongeveer 40% van de pleegouders behoefte heeft aan deelgezag waarbij ze geen toestemming meer nodig hebben voor een aantal beslissingen, zoals vakantie, schoolkeuze, het aanvragen van een paspoort en medische behandeling.³⁹ In een recente brief van de regering over de voorstellen van de Staatscommissie is voorgesteld een vorm van deelgezag in te voeren waarvan ook pleegouders gebruik zouden kunnen maken.⁴⁰

1.4 Pleegoudervoogdij

Als de pleegouders de voogdij over het pleegkind verkrijgen, vallen de juridische dimensie en de pedagogische dimensie weer samen. De pleegouders hebben door de voogdij het recht en de plicht gekregen het pleegkind op te voeden en te verzorgen en worden pleegoudervoogd.⁴¹ Dit betekent dat de verantwoordelijkheid die eerder bij de GI lag, nu bij de pleegoudervoogd komt te liggen. Dat houdt in dat zij verantwoordelijk worden voor alle beslissingen met betrekking tot de zorg en de opvoeding van het pleegkind, maar ook voor het contact met de ouders van het pleegkind.⁴² Dit betekent dat de pleegoudervoogd ook zelf de hulp die het pleegkind nodig heeft moeten regelen. De pleezorgaanbieder blijft op afstand bij het gezin betrokken, door middel van een verplicht jaarlijks contactmoment tussen pleezorgwerker, pleegoudervoogd en pleegkind.⁴³ Mochten de pleegoudervoogden meer begeleiding nodig hebben van de pleezorgaanbieder, dan wordt dit in het pleegcontract vastgelegd. De pleegoudervoogden houden recht op de pleegvergoeding en de vergoeding van bijzondere kosten, zij worden immers niet onderhoudsplichtig ten opzichte van het kind.⁴⁴ De minister zei tijdens de behandeling van de wet Verbetering positie pleegouders het volgende over de rol van de pleezorgaanbieder:

‘Wegens de verwachte en beoogde toename van het aantal pleegoudervoogden is opnieuw gekeken naar de functie van begeleiding. Een pleegoudervoogd houdt verplichtingen jegens de ouders om hen te informeren over belangrijke zaken uit het leven van hun kind (zoals bijvoorbeeld een ziekenhuisopname). Daarnaast moet hij omgang tussen het kind en zijn ouders bevorderen. Voorts kan de pleezorgaanbieder

³⁴ Jeugdwet artikel 5.4

³⁵ Regioplan, *Pleegouders over gezag en adoptie*, 2015, p.17.

³⁶ Regioplan, *Pleegouders over gezag en adoptie*, 2015, p.17.

³⁷ Regioplan, *Pleegouders over gezag en adoptie*, 2015, p. 21.

³⁸ Regioplan, *Pleegouders over gezag en adoptie*, 2015, p. 22.

³⁹ Regioplan, *Pleegouders over gezag en adoptie*, 2015, p. 25.

⁴⁰ Kamerbrief met reactie op aanbevelingen commissie draagmoederschap, *meerouderschap en meerpersoonsgezag*, 12 juli 2019, via <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/kamerstukken/2019/07/12/kabinetsreactie-op-de-aanbevelingen-op-het-terrein-van-draagmoederschap-meerouderschap-en-meerpersoonsgezag-van-de-staatscommissie-herijking-ouderschap>

⁴¹ De Jeugdwet definieert de pleegoudervoogd als volgt pleegoudervoogd: pleegouder die tevens belast is met voogdij als bedoeld in **boek 1 Burgerlijk Wetboek**. De pleegouders met gezamenlijke voogdij die geen pleegcontract tekenen, zijn zelf onderhoudsplichtig in gevolge artikel 1:282 lid 6 BW.

⁴² Pleezorg Nederland, *Pleegoudervoogdij: Informatiefolder voor pleegouders die meer willen weten over het overnemen van de voogdij over hun pleegkind*, 2014.

⁴³ Jeugdwet artikel 5.2. lid 2.

⁴⁴ Jeugdwet artikel 5.3.

de pleegouder vragen toe te lichten waaraan de pleegvergoeding is besteed. Begeleiding betekent ook dat de pleezorgaanbieder oog houdt op het nakomen van hetgeen in het pleegcontract is overeengekomen met de pleegouders. De betrokkenheid van de jeugdzorg kan naar mijn mening niet beperkt worden tot het optreden als betaalkantoor voor de pleegvergoeding. Bovendien gaat het om gesubsidieerde pleegzorg in het kader van de Wet op de jeugdzorg die ook een inhoudelijke betrokkenheid vraagt. Overigens wijs ik erop, dat aan de intensiteit van de begeleiding geen nadere eisen worden gesteld. Zo kan de pleezorgaanbieder begeleiding bieden door één of twee keer per jaar telefonisch contact op te nemen.⁴⁵

Uit de recente evaluatie van de Wet verbetering positie pleegouders blijkt dat aan de eisen van de wet wordt voldaan en dat pleegouders vrijwel altijd minimaal een keer per jaar contact hebben met de pleezorgaanbieder.⁴⁶ Waarbij de pleezorgaanbieders wel opmerken dat een keer per jaar contact hebben met pleegouders onvoldoende is om invulling te geven aan begeleiding vanuit de pleezorgaanbieder.⁴⁷

1.5 Trends in de afgelopen vijf jaar

Een van de doelstellingen van de Herziening van de kindbeschermingsmaatregelen in 2015 was het verkrijgen van meer stabiliteit en continuïteit voor pleegkinderen. Een van de maatregelen om dit te bewerkstelligen is dat de GI de toestemming van de kinderrechter nodig heeft om het kind bij pleegouders weg te kunnen halen als het ten minste een jaar door de pleegouders is opgevoed en verzorgd.⁴⁸ Een ander middel om continuïteit voor kinderen te bewerkstelligen ligt volgens de wetgever in het bevorderen van pleegoudervoogdij wanneer het gezag van de ouders is beëindigd, zodat de feitelijke en juridische werkelijkheid samenvallen. Uit de cijfers in de factsheet pleegzorg 2018 over de afgelopen vijf jaar blijkt ten eerste dat er toename is van het aantal pleegkinderen. Bovendien blijkt dat het percentage kinderen dat met een OTS bij pleegouders woont en dus het aantal afgegeven machtigingen uithuisplaatsingen is afgenomen (in 2018 19% minder dan in 2013), en dat het aantal kinderen dat na een gezagsbeëindigende maatregel bij pleegouders woont, is toegenomen (in 2018 19% meer dan in 2013). Er lijkt alleen nog geen sprake te zijn van een aanzienlijke toename van het percentage pleegkinderen dat bij pleegouders met pleegoudervoogdij woont.

Tabel 1.1. Cijfers pleegzorg (op basis van de Factsheets Pleegzorg 2013-2018 (peildatum steeds op 31 december van dat jaar)

Jaar/grond	Totaal	VW	OTS	Voogdij GI	Voogdij PO
2013	17781	28%	43%	23%	6%
2018	18486	28%	24%	36%	12%

Tabel 1.2. Cijfers pleegzorg (op basis van de Factsheets Pleegzorg 2013-2018 (peildatum steeds op 31 december van dat jaar)

Jaar/verblijf bij uitstroom	< 4 weken	1-3 mnd	3-6 mnd	6-12 mnd	1-2 jaar	> 2jaar
2013	4%	6%	8%	13%	17%	52%
2018	11%	13%	11%	15%	15%	35%

⁴⁵ Kamerstukken I 2011-2012, 32 529 G (Nadere memorie van antwoord) p.9.

⁴⁶ Ministerie van welzijn, gezondheid en sport, *Wetsevaluatie verbetering positie pleegouders*, eindrapport, 2019 p. 31.

⁴⁷ Ministerie van welzijn, gezondheid en sport, *Wetsevaluatie verbetering positie pleegouders*, eindrapport, 2019 p. 31.

⁴⁸ Artikel 1:265i BW.

Dit wordt ook gesignaleerd in de Tussenevaluatie Herziening Kinderbeschermingsmaatregelen (2018) waar uit dossieronderzoek blijkt dat slechts in een klein deel van de onderzochte dossiers (14%) sprake is van pleegoudervoogdij en in de overige zaken de voogdij bij de GI ligt.⁴⁹

‘De belangrijkste reden is dat pleegouders het (nog) niet willen, omdat zij een buffer willen hebben tussen henzelf en de oorspronkelijke ouder(s). Op die manier is het de voogd die de beslissingen neemt waar ouders het niet mee eens zijn, en wordt de vertrouwensband tussen pleegouders en oorspronkelijke ouders behouden.’⁵⁰ En ‘Het verdient aanbeveling zicht te krijgen op de voorwaarden waaronder pleegouders wel het gezag willen en of het gezag bij pleegouders daadwerkelijk bijdraagt aan de stabiliteit en continuïteit van verblijf.’⁵¹

1.6 Einde voogdijmaatregel

In verreweg de meeste gevallen eindigt de voogdijmaatregel (dit betekent dat de voogdij bij de GI ligt) wanneer het pleegkind meerderjarig wordt. Zoals hiervoor is aangegeven, kan de voogdijmaatregel ook eindigen doordat de voogdij naar de pleegouders gaat. Een andere mogelijkheid is dat het gezag van de oorspronkelijke ouders op hun verzoek wordt hersteld.⁵² Hieronder de cijfers van het CBS hierover.⁵³

Tabel 1.3. Voogdij cijfers 2016-2019

Reden/jaar	2016	2017	2018	1 ^e helft 2019
Totaal	1400	1405	1430	685
Meerderjarigheid	1060	1075	1095	485
Voogdij naar pleegouder	275	240	235	130
Herstel gezag	60	85	90	65
Voogdij naar contactpersoon	-	-	10	-
Overlijden minderjarige	-	-	-	-

1.7 Einde pleegoudervoogdij

Pleegoudervoogdij eindigt ook wanneer het kind meerderjarig wordt, hetgeen natuurlijk niet betekent dat het kind niet langer in het pleeggezin woont. In de afgelopen jaren is er meer aandacht voor de positie van pleegkinderen van 18+. In de Jeugdwet staat dat kinderen tot 18 jaar recht hebben op pleegzorg, maar het ministerie heeft met de verschillende instanties afspraken gemaakt om te verzekeren dat er tot het pleegkind

⁴⁹ Lunneman et al, *Tussenevaluatie Wet herziening Kinderbeschermingsmaatregelen*, WODC 2018, via <https://www.wodc.nl/onderzoeksdatabase/2851-tussenevaluatie-herziening-kinderbeschermingsmaatregelen.aspx>, p. 29.

⁵⁰ J. Verweij en UCERF, *Tussenevaluatie herziening kinderbeschermingsmaatregelen*, 2018, p. 29

⁵¹ Lunneman et al, *Tussenevaluatie Wet herziening Kinderbeschermingsmaatregelen*, WODC, 2018, p. 59.

⁵² Artikel 1:277 lid 1 a BW. Ouders kunnen om herstel van gezag verzoeken wanneer dit in het belang van het kind is en zij duurzaam de verantwoordelijkheid voor de opvoeding en verzorging van het kind op zich kunnen nemen. Dit kan zowel als de voogdij bij de GI ligt als wanneer de voogdij bij de pleegouders ligt. Als het gezag van de ouders wordt hersteld, eindigt de voogdij van de GI of de pleegouder van rechtswege: Artikel 1:281 lid 1 sub b jo. Lid 2 BW.

⁵³ CBS Jeugdbeschermingstrajecten, gewijzigd op 31 oktober 2019, geraadpleegd op 15 november 2019.

21 jaar pleegzorg, waaronder ook pleegvergoeding, beschikbaar is.⁵⁴ Pleegzorg boven de 18 vindt op vrijwillige basis plaats, het pleegkind is immers meerderjarig.

Pleegoudervoogdij eindigt daarnaast ook als de pleegouder overlijdt of niet langer bevoegd is de voogdij uit te oefenen, wanneer het gezag van de ouders wordt hersteld,⁵⁵ indien de voogdij van de pleegouders wordt beëindigd door een gezagsbeëindigende maatregel⁵⁶ of wanneer de voogdij op verzoek van de pleegouder wordt beëindigd om een van de volgende redenen:

- een lichamelijk of geestelijk gebrek van de pleegoudervoogd dat uitoefening van de voogdij onmogelijk maakt; zijn er twee voogden, dan geldt deze grond alleen indien beide voogden om ontslag vragen;⁵⁷
- de voogd de pensioengerechtigde leeftijd bereikt, als bedoeld in artikel 7a, lid 1 van de Algemene ouderdomswet;⁵⁸
- een andere bevoegde persoon zich schriftelijk bereid heeft verklaard de voogdij over te nemen en de rechtbank de overdracht in het belang van het kind vindt.⁵⁹

1.8 Adoptie

1.8.1 Inleiding

De adoptie is in 1956 als kindbeschermingsmaatregel in het Burgerlijk Wetboek opgenomen. Tot aan het midden van de jaren '70 van de vorige eeuw is er een stijgende lijn van adopties van Nederlandse kinderen, met als hoogtepunt 1146 adopties van Nederlandse kinderen in 1974. Daarna daalt het aantal adopties van Nederlandse kinderen gestaag tot rond de 30 kinderen per jaar in de periode van 2000 tot 2012.⁶⁰ Sinds 2012 houdt het CBS het aantal Nederlandse adopties niet meer bij, dus een overzicht van de afgelopen jaren ontbreekt.⁶¹ Er is echter geen reden om aan te nemen dat het aantal adopties is toegenomen.

Adoptie is de meest vergaande kindbeschermingsmaatregel.⁶² Met deze maatregel worden de juridische banden tussen oorspronkelijke ouders en een kind verbroken (artikel 1:229 lid 2 BW). Dit betekent juridisch gezien niet alleen dat het kind niet langer het kind is van de oorspronkelijke ouders en een kind wordt van de adoptiefouders, maar ook dat het niet langer een juridische band heeft met de oorspronkelijke broertjes en zusjes en opa's en oma's en andere familieleden. Het kind wordt juridisch uit zijn oorspronkelijke stamboom gehaald en in een nieuwe stamboom geplaatst. Het krijgt niet alleen nieuwe ouders, maar ook nieuwe broertjes en zusjes (als die er zijn), opa's en oma's, tantes en ooms (artikel 1:299 lid 1 BW). De enige uitzondering hierop vormt de adoptie van een kind door de partner van een ouder. In dat geval blijft de juridische band tussen deze ouder en familie en het kind bestaan (artikel 1:299 lid 3 BW). De band met de ouder buiten deze relatie wordt wel verbroken. Zou dit niet zo zijn, dan zou het kind drie ouders kunnen hebben, en dat is volgens het huidige Nederlandse recht niet mogelijk. Adoptie betekent overigens niet dat alle feitelijke banden ook verbroken worden. Zo kan de rechter bepalen dat er een omgangsregeling blijft

⁵⁴ Pleegzorg Nederland, via <https://pleegzorg.nl/pleegzorg-standaard-tot-21-jaar-vanaf-1-juli-2018/>

⁵⁵ Artikel 1:281 BW en 1:282b BW.

⁵⁶ Artikel 1:327 BW.

⁵⁷ Artikel 1:322 lid 1 sub a BW jo. artikel 1:322 lid 2 BW.

⁵⁸ Artikel 1:322 lid 1 onder b BW. Het is hier goed te melden dat dit niet betekent dat de voogdij automatisch eindigt als de voogd deze leeftijd bereikt, maar dat hij kan verzoeken om ontslag van de voogdij.

⁵⁹ Artikel 1:322 lid 1 onder c BW.

⁶⁰ CBS <https://opendata.cbs.nl/statline/#/CBS/nl/dataset/80496ned/table?fromstatweb>

⁶¹ Achterhaald via mailcontact met het CBS, augustus 2019.

⁶² Het is goed op te merken dat hier vanuit verschillende disciplines verschillend tegenaan wordt gekeken. Vanuit het perspectief van dit hoofdstuk (het juridisch perspectief) wordt adoptie als meest vergaande kindbeschermingsmaatregel geduid, omdat vanuit de oorspronkelijke ouders hun band met hun kind volledig kwijt raken. Vanuit de pedagogiek, waar de ontwikkeling van het kind meer centraal staat, wordt het gezien als een maatregel die, wanneer het kind niet kan opgroeien binnen de eigen familie, het kind de hoogste kans geeft op levenslange, relationele stabiliteit.

bestaan tussen het kind en de oorspronkelijke ouder(s) na de adoptie (artikel 1:229 lid 5 BW). Bovendien heeft het adoptiefkind het recht om te weten wie zijn oorspronkelijke ouders zijn.⁶³

In Nederland worden uiteindelijk maar weinig pleegkinderen geadopteerd. Aan een adoptie zijn strenge eisen verbonden, mede omdat daarmee de band tussen het kind en de oorspronkelijke familie wordt verbroken. Herstel van deze banden is alleen mogelijk op verzoek van het kind zelf gedurende een beperkte termijn na zijn meerderjarigheid (artikel 1:231 lid 1 en 2 BW). Bovendien kan een adoptie alleen plaatsvinden als de oorspronkelijke ouders geen gezag meer hebben (artikel 1:288 lid 1 onder g BW).

Er wordt algemeen aangenomen dat de bescherming van het gezinsleven en privéleven van artikel 8 EVRM geen recht om te adopteren inhoudt.⁶⁴ Pleegouders die een kind al een aantal jaren verzorgen, kunnen daaraan geen recht op adoptie ontleen. Artikel 8 EVRM en het daaruit voortvloeiende recht op bescherming van het gezinsleven wordt in de rechtspraak soms wel gebruikt om voorwaarden waaraan bij de adoptie voldaan moet worden, zoals de eis van minderjarigheid van het adoptiefkind, terzijde te schuiven indien de omstandigheden van het geval dat vereisen.

1.8.2 Voorwaarden voor adoptie algemeen

Adoptie moet in het belang van het kind zijn

Bij de invoering van de adoptie in 1956 is duidelijk gesteld dat het belang van het kind centraal moet staan bij de adoptie en niet het belang van de adoptant. In de Memorie van Toelichting bij het betreffende wetsvoorstel wordt dit als volgt verwoord:

“Voorop staat, dat de adoptie in het kennelijk belang van het kind moet zijn. Hierbij dient niet alleen te worden gelet op de positie, die het kind door de adoptie verkrijgt, maar ook, en niet minder, op hetgeen het kind verliest. Dit is in de eerste plaats de aanspraak op verzorging en opvoeding door de eigen, natuurlijke, ouders. Verzorging en opvoeding door de eigen ouders is in beginsel boven elke andere verkieselijk, ook in gevallen waarin de materiële omstandigheden, die de ouders ooit zouden kunnen bieden, kennelijk verre ten achter blijven bij die welke het kind in het pleegoudermilieu geniet. Anderzijds hebben de ouders niet alleen de plicht maar ook het recht hun kinderen zelf te verzorgen en op te voeden. Weliswaar kan — sinds 1905 — hun dit recht worden ontnomen, doch slechts door de rechter en alleen op een der in de wet omschreven gronden, die alle uitgaan van de gedachte dat het belang van het kind de ontneming van dat recht gebiedt, terwijl het streven erop gericht moet zijn herstel, waar mogelijk, te bevorderen.”⁶⁵

Het toetsen aan het belang van het kind in de concrete situatie is een taak van de rechter, waarbij alle relevante belangen een rol kunnen spelen. Uit de jurisprudentie is geen heldere lijn te destilleren over wanneer adoptie nu precies in het belang van het kind is. In 2001 is aan deze eis toegevoegd dat adoptie alleen mag worden uitgesproken als het kind niets meer te verwachten heeft van de oorspronkelijke ouders in de rol van ouder. In de eerdergenoemde Memorie van Toelichting werd dit overigens al genoemd als voorwaarde voor adoptie:

“In het vermelde hoofdvereiste ligt dan ook besloten, dat van toewijzing van een adoptieverzoek slechts sprake kan zijn, als de eigen ouders kennelijk niet in staat of niet bereid zijn het kind te verzorgen en op te voeden. [...] Doch mede ligt daarin besloten, dat de ouders ook in de toekomst niet in staat of niet

⁶³ Artikel 7 en 8 IVRK.

⁶⁴ EHRM 26 februari 2002, NJ 2002, 553 (Fretté c. Frankrijk).

⁶⁵ *Kamerstukken II*, 1953-1954, 3530, nr. 3, Memorie van Toelichting, Paragraaf 5.

bereid zullen zijn het kind groot te brengen. M.a.w., de vraag of het kind van zijn ouders of een hunner als verzorgers en opvoeders nog iets te verwachten heeft, moet redelijkerwijs ontkennend beantwoord zijn, wil toewijzing van het verzoek tot het uitspreken van adoptie overwogen kunnen worden.”⁶⁶

Het kind heeft niets meer te verwachten van de oorspronkelijke ouder(s)

Om voor adoptie in aanmerking te komen, moet aan een aantal voorwaarden zijn voldaan. Adoptie mag alleen plaatsvinden als dit in het belang van het kind is en het kind van zijn oorspronkelijke ouder(s) niets meer in de hoedanigheid van ouder te verwachten heeft (artikel 1:227 lid 3 BW). Dit “niets meer te verwachten criterium” is geïntroduceerd bij de wet van 21 december 2000, Stb. 2001, 10 (Kamerstukken 26 673). In de Memorie van Toelichting, p. 3-4, wordt met betrekking tot deze voorwaarde onder meer het volgende opgemerkt:

“In alle gevallen dienen de gevolgen van adoptie slechts in te treden als het kind van zijn oorspronkelijke ouders niets meer te verwachten heeft. Uitgangspunt is derhalve dat de familieband met de oorspronkelijke ouders in zoveel mogelijk gevallen blijft bestaan. Dit criterium is passend gelet op de voorzichtigheid waarmee adoptie dient te worden benaderd. (...) Het gaat erom dat het kind nu en in de toekomst, voor zover voorzienbaar, niets meer te verwachten heeft van zijn ouder(s).

(...)

Het criterium dat het kind van zijn oorspronkelijke ouder of ouders niets meer te verwachten heeft, ziet op de ouder/kind-relatie. Het gaat dus niet om de vraag of het kind met zijn oorspronkelijke ouders in het geheel geen feitelijke contacten meer heeft of nog zal krijgen. Van belang is of het kind wel of niet kan verwachten dat de ouders nog inhoud kunnen geven aan het ouderschap. Slechts indien vaststaat dat het kind ten aanzien van zijn oorspronkelijke ouders als ouders niets te verwachten heeft, zal aan het nieuwe criterium voor adoptie zijn voldaan. Centraal staat het begrip ouderschap. Ouderschap impliceert het dragen van verantwoordelijkheid jegens het kind, onder meer ten aanzien van verzorging, opvoeding of uitoefening van het gezag. Tevens is ouderschap naar zijn aard bestendig en duurzaam, bij voorbeeld wat het geven van liefde, aandacht en affectie betreft.”

In de Nota naar aanleiding van het Verslag (nr. 5), p. 17-18 en 24, wordt het volgende opgemerkt:

“Antwoord is nodig op de vraag of verwacht mag worden dat de ouder(s) aan hun ouderschap nog invulling (zullen en kunnen) geven. Mag aangenomen worden dat de ouder(s) (op termijn) aan de bevoegdheden en verplichtingen die uit het ouderschap voortvloeien, zoals verzorging en opvoeding, aandacht, materiële zorg invulling (zullen en kunnen) geven? Het zal daarbij moeilijk te bepalen zijn of aan verwachtingen in emotioneel opzicht zal kunnen worden voldaan. Vandaar ook dat in het vorenstaande een toespitsing heeft plaatsgevonden op de bevoegdheden en verplichtingen die voortvloeien uit het ouderschap. Feitelijk zal het erom gaan vast te stellen welke betekenis de ouder heeft voor het kind en of daarin nog veel verandering zal komen. Als de persoon die de ouder is, voor het kind niet meer is dan een meneer of mevrouw die eens in de zoveel tijd langs komt en als vaststaat dat in deze situatie geen verandering zal komen, dan heeft deze ouder ten opzichte van het kind niet de functie van ouder, dan geeft hij aan de daarbij behorende bevoegdheden en verplichtingen ook geen invulling, en zal hij daaraan ook op termijn niet die invulling geven. Voorspellingen omtrent de toekomstige invulling van het ouderschap hebben altijd een onzeker karakter. De huidige stand van zaken en de opstelling in het verleden van de ouder kunnen echter behulpzaam zijn bij het bepalen van de verwachtingen omtrent de invulling van het ouderschap.

⁶⁶ *Kamerstukken II, 1953-1954, 3530, nr. 3, Memorie van Toelichting, Paragraaf 5.*

(...)

Dit nieuwe criterium staat naast het algemene criterium dat de adoptie in het kennelijke belang van het kind behoort te zijn. In de verhouding tot dit, zoals iedereen bekend is, zeer algemene criterium, beoogt het nieuwe criterium een aanscherping te zijn. Ik meen ook dat het als zodanig kan functioneren en kan voorkomen dat het al dan niet toestaan van een adoptie te zeer een afweging wordt in de zin van ‘waar is het kind nu en in de toekomst beter af?’ Bij zijn oorspronkelijke ouder(s) dan wel bij de adoptiefouder(s)? Daar gaat het naar mijn mening bij de adoptie niet om. De verbreking van alle banden met de oorspronkelijke ouder(s) is zo ingrijpend dat die alleen dient plaats te vinden als vaststaat dat het kind van zijn oorspronkelijke ouder(s) niets meer te verwachten heeft.

(...)

Als er twijfel is over de vraag of aan de gestelde voorwaarde dat het kind van zijn ouder(s) niets meer te verwachten heeft, is voldaan, dient het verzoek tot adoptie te worden afgewezen. Een en ander vloeit voort uit de tekst van de voorwaarde. Er wordt immers gesproken over ‘vaststaan’. Bij twijfel staat niet vast dat aan de bedoelde voorwaarde is voldaan.”

De rechter dient zelfstandig aan dit criterium te toetsen ook als partijen het onderling eens zijn over de adoptie en geen van de ouder(s) het verzoek tegenspreekt. Sinds de invoering van dit criterium is discussie geweest over de vraag wie in deze context als ouder moeten worden beschouwd. Uit rechtspraak van het EHRM blijkt sowieso dat de biologische vader (verwekker) die geen juridische band heeft met het kind maar wel *family life* heeft met het kind of de moeder, als belanghebbende in de adoptieprocedure van zijn biologische kind moet worden beschouwd. De Hoge Raad heeft in een zaak waar de vrouwelijke partner van de geboortemoeder het kind wilde adopteren zodat zij beiden juridische ouder zouden zijn, bepaalt dat het ‘niets meer te verwachten’ criterium ook geldt voor een zaaddonor met *family life*.⁶⁷ Nederlands recht maakt een onderscheid tussen de verwekker en de donor. Ze zijn beide biologische ouder, maar de ene heeft het kind verwerkt bij de moeder, terwijl de andere zijn zaad heeft gedoneerd ten behoeve van een zwangerschap bij de moeder. De verwekker heeft een sterkere positie in het recht dan de donor.

Een andere zaak die in deze context interessant is, betreft een biologische vader (verwekker) die niet op de hoogte was van de zwangerschap en geboorte van zijn kind. Het kind is inmiddels bij pleegouders geplaatst en die hebben een adoptieverzoek ingediend. Als de verwekker ontdekt dat hij een kind heeft, dient hij een verzoek vervangende toestemming erkenning bij de rechter in, zodat hij zelf juridisch vader kan worden. De rechter wijst het adoptieverzoek van de pleegouders af, omdat niet is bewezen dat het kind van de vader niets meer te verwachten heeft.⁶⁸

1.8.3 Voorwaarden met betrekking tot het pleegkind

Het pleegkind moet op de dag van het adoptieverzoek minderjarig zijn.⁶⁹ Een advocaat bij de Hoge Raad verwoordt in een conclusie in 2013 de stand van zaken met betrekking tot meerderjarigenadoptie in 2013 als volgt: “Uit het voorgaande volgt dat de wetgever telkens tot in detail de grens heeft bepaald tot welk moment een adoptieverzoek kan worden ingediend, waarbij uiteraard moet worden aangetekend dat iedere grens enigszins arbitrair is en leidt tot gevallen waarbij deze grens met neuslengte wordt overschreden. De tekst van art. 1:228 lid 1 sub a BW leidt niet tot misverstand en is duidelijk: voorwaarde voor adoptie is dat het kind op de dag van het (eerste) adoptieverzoek minderjarig is.”⁷⁰ Hierop worden zelden uitzonderingen

⁶⁷ HR 21 april 2006, Duomoeders en donovader – ouder in artikel 1:227 lid 3 omvat ook de zaaddonor met family life, ECLI:NL:HR:2006:AU9726. Zie ook ECLI:NL:HR:2013:786

⁶⁸ Hof Arnhem Leeuwarden 17 maart 2016, ECLI:NL:GHARL2016:2226

⁶⁹ Artikel 1:228 lid 1 sub a BW en ook HR 25 januari 2013, ECLI:NL:HR:2013:BY5053.

⁷⁰ Conclusie bij HR 25 januari 2013, ECLI:NL:HR:2013:BY5053. Para 2.3.

gemaakt, al is er de laatste tijd wel meer jurisprudentie van lagere rechtspraak over meerderjarigenadoptie gepubliceerd waarbij onder bijzondere omstandigheden wel uitzonderingen op de bovengenoemde regel worden gemaakt.⁷¹ Bijvoorbeeld in een recente zaak voor de rechtbank Noord-Holland waar de rechter een adoptieverzoek met betrekking tot twee meerderjarige pleegkinderen toewijst, die al langere tijd in het gezin van de verzoekers verblijven nadat hun ouders door een auto-ongeluk zijn overleden. “De rechtbank is van oordeel dat een verzoek tot adoptie tijdens de minderjarigheid van [kind 1] en [kind 2], mogelijk schade aan hen zou hebben berokkend en dit de verhoudingen met de oorspronkelijke familie van [kind 2] en [kind 1] zou hebben verstoord. Feitelijk gezien is de door verzoekers gekozen manier van handelen juist ter bescherming van de belangen van [kind 1] en [kind 2] geweest. Naar het oordeel van de rechtbank mag deze keuze van verzoekers en het door hen gekozen tijdspad daarom thans niet aan hen worden tegengeworpen.”⁷² Zo ook Rechtbank Limburg in 2019, waar het ging om de adoptie van drie broers en zussen waarvan er twee minderjarig waren en de derde meerderjarig. Ook hier werd de adoptie van het meerderjarige kind uitgesproken. De rechtbank overwoog: “[A.] heeft het overgrote deel van haar leven wel in gezinsverband geleefd met haar broertjes en zusjes. Als aangegeven door [A.] zelf, heeft zij haar familieband met verzoeker, haar moeder én haar broertjes en zusjes. Laatstgenoemden voldoen, als reeds overwogen, wel aan de voorwaarden om geadopteerd te worden. Dit houdt concreet in dat [A.] de enige is die niet geadopteerd kan worden en zoals door haarzelf aangegeven ‘buiten de boot’ zal vallen. De familieband is belangrijk voor zowel verzoeker als [A.]”⁷³

Kortom een beroep op het recht op bescherming van het bestaande gezinsleven van artikel 8 EVRM kan, mits zeer goed onderbouwd, ertoe leiden dat de dwingendrechtelijke bepaling van artikel 1:228 lid 1 sub a BW opzij wordt gezet. Daarbij zal de rechter enerzijds moeten beoordelen of de afwijzing van het adoptieverzoek inbreuk maakt op het bestaande familie- en gezinsleven en anderzijds of de termijnoverschrijding (waarom is het verzoek niet tijdens de minderjarigheid ingediend) vergeeflijk is.

Uit de zeer beperkte mogelijkheid die de rechter in bijzondere omstandigheden heeft om aan het minderjarigheidsvereiste voorbij te gaan op grond van artikel 8 EVRM, vloeit echter geen recht voort om te adopteren of om geadopteerd te worden, zoals ook duidelijk blijkt uit de rechtspraak van het EHRM.⁷⁴ Bovendien moet het pleegkind van 12 jaar of ouder geen bezwaar hebben tegen de adoptie. Dit geldt ook voor het pleegkind jonger dan twaalf jaar dat in staat kan worden geacht tot een redelijke waardering van zijn belangen ter zake, ook deze moet instemmen met de adoptie (artikel 1:228 lid 1 sub a BW).⁷⁵

1.8.4 Voorwaarden met betrekking tot de pleegouders die willen adopteren

De pleegouders die willen adopteren mogen niet de grootouders van het pleegkind zijn (artikel 1:228 lid 1 onder b BW). Dit om verwarring over de afstamming te voorkomen. Hierdoor zou het kind namelijk een broer of zus van zijn oorspronkelijk vader of moeder worden. Bij de invoering van de stiefouderadoptie is over het schrappen van dit verbod gesproken, maar het is uiteindelijk in de wet blijven staan.⁷⁶ De Staatscommissie heeft voorgesteld grootouderadoptie wel mogelijk te maken.⁷⁷

⁷¹ Bijvoorbeeld gerechtshof 's-Hertogenbosch 21 juli 2011, ECLI:NL:GHSHE:2011:BR2746, gerechtshof Amsterdam 29 maart 2016, ECLI:NL:GHAMS:2016:1162, rechtbank Gelderland 24 april 2017, ECLI:NL:RBGEL:2017:6906, rechtbank Noord-Nederland 22 november 2017, RBNNE:2017:4670, rechtbank Den Haag 22 februari 2018, ECLI:NL:RBDHA:2018:2036 en rechtbank Oost-Brabant 15 mei 2018, ECLI:NL:RBOBR:2018:4353 en rechtbank Limburg 18 april 2019, ECLI:NL:RBLIM:2019:3662.

⁷² Rechtbank Noord-Holland, 14 maart 2018, ECLI:NL:RBNHO:2018:2089, r.o. 4.8.

⁷³ Rechtbank Limburg 29 maart 2019, ECLI:NL:RBLIM:2019:3955, r.o. 5.5.

⁷⁴ EHRM 24 januari 2017 NJB 2015/818 (Paradiso en Campanelli vs. Italië), ECLI:NL:XX:2015:100.

⁷⁵ Zie ook EHRM 22 juni 2004, Pini and Bertani & Manera and Atripaldi vs. Roemenië, (application nos. 78028/01 and 78030/01). Zie bijvoorbeeld Rechtbank Den Haag, 12 juni 2013, ECLI:NL:RBDHA:2013:6944

⁷⁶ MvT, Tweede kamer, zitting 1977-1978, 14 824, nr. 3, p. 6 en MvA, Tweede kamer, zitting 1978-1979, 14 824, nr. 6, p. 4).

⁷⁷ Rapport p. 438-439, Aanbeveling 38.

Daarnaast moeten de pleegouder(s) die willen adopteren het pleegkind op de dag van indiening van het adoptieverzoek een jaar voorafgaand aan het verzoek hebben verzorgd (artikel 1:228 lid 1 onder f BW). Als het gaat om een adoptie door twee pleegouders gezamenlijk, moeten de pleegouders op het moment van indiening van het verzoek drie jaar samenleven. Hun burgerlijke staat is daarbij niet relevant (artikel 1:227 lid 2 BW). De adoptanten moeten minstens 18 jaar ouder zijn dan het pleegkind (artikel 1:228 lid 1 onder c BW). De Hoge Raad heeft in 2000 geoordeeld dat de rechter niet voorbij kan gaan aan deze door de wetgever in het belang van het kind gestelde regel.⁷⁸

1.8.5 Voorwaarden met betrekking tot de oorspronkelijke ouders

De oorspronkelijke ouder(s) mogen geen bezwaar hebben tegen de adoptie (artikel 1:228 lid 1 onder d BW). De rechter mag slechts op een aantal limitatief opgesomde gronden aan de tegenspraak van een ouder voorbijgaan (artikel 1:228 lid 2 BW) namelijk:

- De ouder en het kind hebben niet of nauwelijks met elkaar in gezinsverband geleefd;⁷⁹
- De ouder heeft het gezag over het kind misbruikt of de verzorging en opvoeding van het kind op grove wijze verwaarloosd;
- De ouder is onherroepelijk veroordeeld voor het plegen van een van de misdrijven tegen de minderjarige omschreven in titels XIII tot en met XV en XVIII tot en met XX van het tweede boek van het Wetboek van Strafrecht: het gaat dan bijvoorbeeld over misdrijven tegen de burgerlijke staat (valse geboorteaangifte), misdrijven tegen de zeden (waaronder misbruik, verkrachting, kinderporno), het te vondeling leggen van het kind, mensenhandel, wederrechtelijke vrijheidsberoving en misdrijven tegen het leven.

De Hoge Raad heeft in 2004 echter geoordeeld dat de rechter ook aan de tegenspraak van een ouder voorbij mag gaan als geen sprake is van een van de onder artikel 1:228 lid 2 BW genomen omstandigheden, maar de ouder misbruik heeft gemaakt van zijn bevoegdheid om bezwaar tegen de adoptie aan te tekenen.⁸⁰ Dit oordeel is gebaseerd op het eerdere oordeel van de Hoge Raad uit 1994 waar als volgt werd geoordeeld: het “verdient vooreerst opmerking dat, ofschoon het vetorecht aan de andere eigen ouder is toegekend omdat de adoptie het voor hem ingrijpende gevolg heeft dat zij de tussen hem en zijn kind bestaande familierechtelijke betrekkingen beëindigt, de andere ouder bij het uitoefenen van deze bevoegdheid het belang van het kind zwaar behoort te laten wegen. En voorts dat in de regel het belang van het kind om door de adoptanten te worden geadopteerd zal toenemen naar mate het door hen langer is verzorgd en opgevoed.”⁸¹ In 1994 maakten de omstandigheden zoals genoemd in artikel 1:228 lid BW nog geen deel uit van de wet.

De moeder van het kind dat wordt geadopteerd, moet op de dag van indiening van het verzoek 16 jaar of ouder zijn (artikel 1:228 lid 1 onder e). Het idee hierbij is dat de moeder de reikwijdte van haar beslissing kan overzien. In de wetgeschiedenis wordt hierover het volgende naar voren gebracht door de minister: Mocht overigens [...] ondanks de zorgvuldigheid waarmee de adoptievoorbereiding is omringd, in een bepaald geval uit het onderzoek toch blijken dat de moeder nog te jong en te onvolwassen is om voldoende de reikwijdte van haar beslissing te kunnen overzien, dan kan de rechter daar altijd rekening mee houden bij de toepassing van de algemene adoptievoorwaarde, vermeld in artikel 227, tweede lid, Boek 1 BW. De adoptie dient immers in het kennelijk belang van het kind te zijn, ook uit het oogpunt van verbreking van de banden met de moeder.⁸²

⁷⁸ HR 30 juni 2000, ECLI:NL:PHR:2000:AA6339.

⁷⁹ Bijvoorbeeld Rb. Noord-Holland 29 november 2017, ECLI:NL:RBNHO:2017:10031 en Rb. Noord-Nederland 19 juni 2018, ECLI:NL:RBNNE:2018:2807.

⁸⁰ HR 21 februari 2003, ECLI:NL:HR:2003:AF1487.

⁸¹ HR 20 mei 1994, ECLI:NL:HR:1994:ZC1370, r.o. 3.3.2.

⁸² *Kamerstukken II, 1977-1978, 13548, nr. 6 p. 2.*

Voor de minderjarige vader zijn geen aparte regels in de wet opgenomen met betrekking tot de instemming tot adoptie. Nu is de minderjarige vader, in tegenstelling tot de minderjarige moeder, niet automatisch de juridische ouder van het kind, maar hij kan het kind voorsnog wel vanaf zijn 16e erkennen.⁸³ Wanneer hij heeft erkend geldt hij in ieder geval als ouder die bezwaar kan maken tegen de adoptie. Is hij jonger dan 16 jaar dan zou men kunnen beargumenteren dat hij op grond van rechtspraak van het EHRM ook als belanghebbende bij de adoptieprocedure moet worden betrokken indien er sprake is van (*intended*) *family life* tussen hem en het kind.⁸⁴ Andere oorspronkelijke ouders, zoals de meerderjarige verwekker of donor met *family life* moeten immers ook als belanghebbende worden aangemerkt in de adoptieprocedure van hun oorspronkelijke kind.⁸⁵

De oorspronkelijke ouders mogen geen gezag meer over het kind uitoefenen (artikel 1:228 lid 1 onder g BW). Dit betekent dat het gezag (voogdij) bij een ander dan de oorspronkelijke ouder moet liggen. Vaak zal dit bij een GI liggen nadat door de rechter een gezagsbeëindigende maatregel is uitgesproken (artikel 1:266 BW). Het kan ook zijn dat de moeder nooit gezag heeft gehad omdat haar kind is geboren voordat zij de 18-jarige leeftijd heeft bereikt en daarmee niet bevoegd was tot het uitoefenen van het gezag (artikel 1:246 BW). Ook in dat geval is het waarschijnlijk dat het gezag bij de GI ligt. Daarnaast kan het ook zijn dat het gezag al bij de pleegouders ligt omdat hen door de rechter na de gezagsbeëindiging de voogdij is opgedragen (artikel 1:295 jo 1:299 BW).

1.8.6 Rechtsgevolgen

Wanneer het kind eenmaal door de pleegouders is geadopteerd, heeft het dezelfde juridische positie ten opzichte van de adoptiefouders en hun bloedverwanten als een eigen kind van de adoptiefouders.

Geboorteakte

Er wordt een latere vermelding van de adoptie aan de geboorteakte van het kind toegevoegd. Artikel 1:20 lid 1 sub a BW – latere vermelding rechterlijke uitspraak van adoptie. Dit betekent dat de oorspronkelijke ouders voor het kind bekend blijven middels inzage van de geboorteakte.

Levensonderhoud

Ouders zijn levensonderhoud verschuldigd met betrekking tot hun minderjarige kinderen. Voor kinderen tussen 18 en 21 zijn zij ook levensonderhoud verschuldigd. Boven de 21 jaar alleen in geval van behoefte.⁸⁶ De onderhoudsverplichting van de oorspronkelijke ouders vervalt, evenals het recht van de adoptiefouders op pleegvergoeding.

Erfrecht

Het kind erft niet langer van de oorspronkelijke ouders en hun bloedverwanten, maar van de adoptiefouders en hun bloedverwanten (artikel 1:229 lid 1 en 2 jo artikel 4:11 BW). De toenmalige staatssecretaris van justitie heeft met zoveel woorden gezegd dat het belang om van de oorspronkelijke ouders te erven op zichzelf geen grond is om te stellen dat het kind nog iets van de oorspronkelijke ouders als ouder te verwachten heeft.⁸⁷ Bij een kind dat in een steenrijke familie is geboren, maar jarenlang is mishandeld en verwaarloosd, zal het erfrechtelijk belang zeer waarschijnlijk niet sterk genoeg zijn om de adoptie door de pleegouders, als de adoptie verder in het belang van het kind is, tegen te houden.

⁸³ Artikel 1:204 lid 1 onder b BW.

⁸⁴ EHRM 26 mei 1994, Series A, vol. 290 (Keegan t. Nederland), NJ 1995, 247.

⁸⁵ HR 21 april 2006, ECLI:NL:HR:2006:AU9726.

⁸⁶ Artikelen 1:392, 1:295, 1:395a en 1:401 BW.

⁸⁷ *Kamerstukken I*, 2000/2001, 26673, nr. 93a p. 8.

Gezag

De adoptiefouder(s) verkrijgen het gezag over het adoptiekind ingevolge artikel 1:253b lid 1 BW (adoptie door enkel een moeder), artikel 1:251 lid 1 BW (adoptie door een gehuwd stel), artikel 1:253aa lid 1 BW (adoptie door geregistreerde partners) of artikel 1:299 lid 4 BW (adoptie door een samenwonend stel). De wet voorziet niet in automatisch gezag voor een man die door adoptie vader is geworden van het kind (tenzij hij als partner adopteert). De rechter zal in de adoptiebeschikking hierover iets moeten opnemen.

Naamrecht

In beginsel krijgt het geadopteerde kind een van de achternamen van de adoptiefouders (artikel 1:5 lid 3 BW). Welke achternaam dat is, deels af van de vraag of de adoptiefouders al gezamenlijke andere kinderen hebben (artikel 1:5 lid 8 BW) of het om een gehuwd of een ongehuwd paar gaat van hetzelfde of verschillend geslacht en of het kind 16 jaar of ouder is (artikel 1:5 lid 7 BW), in dat laatste geval kiest het kind namelijk zelf.

Omgang

Indien er op het moment van de adoptie omgang bestaat tussen het kind en de oorspronkelijk ouder(s), kan de rechter bepalen dat er een recht op omgang blijft bestaan (artikel 1:229 BW).⁸⁸ Wanneer er bijvoorbeeld eens in de twee weken een uur omgang is met de oorspronkelijke ouder voorafgaand aan de adoptie, dan kan de rechter bepalen dat deze regeling ook na de adoptie in stand blijft. Een dergelijke omgangsregeling hoeft overigens niet aan de adoptie zelf in de weg te staan.

Nationaliteit

Door adoptie verkrijgt het adoptiekind de Nederlandse nationaliteit als een van de adoptiefouders de Nederlandse nationaliteit heeft (Artikel 5 Rijkswet Nederlanderschap).

Herroeping adoptie

Het geadopteerde kind kan gedurende een korte periode na het bereiken van zijn meerderjarigheid een verzoek tot herroeping bij de rechter indienen. De rechter zal alleen tot herroeping overgaan indien hij dit in het belang van het geadopteerde kind acht. Door de herroeping herleven de familierechtelijke banden met de oorspronkelijke ouders (artikel 1:231 lid 1 en 2 BW) en worden de banden met de adoptiefouders en hun familie verbroken. In de praktijk wordt vaak soepel met deze termijn omgegaan.⁸⁹ De Staatscommissie heeft voorgesteld deze termijn te schrappen (aanbeveling 37).⁹⁰ In de brief van de regering aan de Tweede Kamer van 12 juli 2019 met betrekking tot de voorstellen van de Staatscommissie komt ook sterk naar voren dat de regeling voor de herroeping van een adoptie op het verzoek van het kind knelt. Daarom moet meer ruimte worden gegeven aan het kind om een herroeping van de adoptie te bewerkstelligen.⁹¹

⁸⁸ Zie bijvoorbeeld Gerechtshof 's-Gravenhage 29 november 2006, ECLI:NL:GHSGR:2006:AZ6521.

⁸⁹ Zie bijvoorbeeld de volgende beschikkingen: Rb. Alkmaar 20 oktober 2010, *LJN* BQ6551; Hof 's-Gravenhage 5 oktober 2011, *LJN* BT8475; Rb. Haarlem 3 mei 2012, *LJN* BW5040 en Rb. Zutphen 9 mei 2012, *LJN* BW5204, Rb. Noord-Holland 4 oktober 2017, ECLI:NL:RBNHO:2017:8172, Hof 's-Hertogenbosch 7 december 2017, ECLI:NL:GHSHE:2017:5391, *RFR* 2018/60, Rb. Noord-Holland 27 juni 2018, ECLI:NL:RBNHO:2018:5426 en Rb. Rotterdam 14 augustus 2018, ECLI:NL:RBROT:2018:8476.

⁹⁰ Rapport, aanbeveling 37.

⁹¹ *Kamerbrief* van 12 juli 2019.

1.8.7 Adoptieazorg

Zolang sprake is van instellingsvoogdij, zijn de GI en een pleegzorgaanbieder bij de pleegouders en het kind betrokken. Zij regelen de contacten met de oorspronkelijke ouders en de voogdijinstelling is verantwoordelijk voor de zorg en opvoeding van het pleegkind. Wanneer de voogdij aan de pleegouders is overgedragen, verdwijnt de GI uit beeld, de pleegouders hebben nu zelf de opvoedingsverantwoordelijkheid. De mogelijkheid om enige begeleiding te krijgen van de pleegzorgaanbieder blijft bestaan, maar uiteindelijk zijn de pleegouders nu zelf verantwoordelijk voor het kind en dus ook voor het contact met de oorspronkelijke ouders. Wanneer het kind eenmaal door de pleegouders is geadopteerd, is er geen sprake meer van pleegzorg en verdwijnt naast de GI ook de pleegzorgaanbieder uit beeld. Bovendien vervalt het recht op pleegvergoeding na de adoptie. Kortom de pleegouders worden door de adoptie juridische ouders met gezag en dragen daardoor zelf de volle verantwoordelijkheid voor het kind, zowel financieel, juridisch als feitelijk.

<i>Maatregel</i>	Gezag	Betrokken organisatie	Bijbehorende taak en bevoegdheden
<i>OTS met UHP</i>	Het gezag ligt bij de ouders, maar is wel beperkt. GI kan aanwijzingen geven en verdeling van het gezag is mogelijk.	De GI en de pleezorgaanbieder zijn betrokken.	<ul style="list-style-type: none"> ➤ <i>De GI:</i> <ul style="list-style-type: none"> ❖ De gecertificeerde instelling voert de OTS uit en kan de ouders aanwijzingen geven; en ❖ Moet hulp en steun bieden die de ouders nodig hebben om de verzorging en opvoeding van het kind weer in eigen hand te nemen ➤ <i>De pleezorgaanbieder:</i> <ul style="list-style-type: none"> ❖ Is verantwoordelijk voor de begeleiding van de pleegouders, de samenwerking tussen alle partijen rond de jeugdige en biedt professionele hulp aan de jeugdige.
<i>Instellingsvoogdij</i>	De voogdij ligt bij de GI.	Zowel de GI als de pleezorgaanbieder zijn betrokken bij het pleegkind, de ouders en het pleeggezin.	<ul style="list-style-type: none"> ➤ <i>De GI:</i> <ul style="list-style-type: none"> ❖ Moet overeenstemmende afspraken maken met de pleezorgaanbieder betreffende het kind. ❖ Heeft de taak om als voogd de zorg en opvoeding van het kind te coördineren. Hieronder valt de plaatsing in het pleeggezin, beslissingen over mogelijke hulpverlening van het kind, regelen van deze zorg en het contact met ouders. ➤ <i>Pleezorgaanbieder:</i> <ul style="list-style-type: none"> ❖ Is verantwoordelijk voor de begeleiding van de pleegouders, de samenwerking tussen alle partijen rond de jeugdige en biedt professionele hulp aan de jeugdige.
<i>Pleegoudervoogdij</i>	De voogdij ligt bij de pleegouders	De pleegouders zijn betrokken en de pleezorginstelling is op afstand betrokken.	<ul style="list-style-type: none"> ➤ <i>Pleegouders:</i> <ul style="list-style-type: none"> ❖ Hebben het recht en de plicht gekregen het pleegkind op te voeden en te verzorgen. ❖ Zijn verantwoordelijk voor alle beslissingen met betrekking tot de zorg en de opvoeding van het pleegkind, maar ook voor het contact met de ouders van het pleegkind. ❖ Moeten ook zelf de extra hulp die het pleegkind nodig heeft regelen. ❖ De pleegouder(s) houden recht op de pleegvergoeding en de vergoeding van bijzondere kosten. ➤ <i>Pleezorginstelling:</i> <ul style="list-style-type: none"> ❖ Er een verplicht jaarlijks contact moment tussen pleezorgwerker, pleegouders en pleegkind. ❖ Moet meer begeleiding bieden als dit nodig is.

1.9 Kinderrechten op het snijvlak van pleegzorg en adoptie

Het uitgangspunt bij alle voorstellen die de Staatscommissie in haar rapport heeft gedaan, is het belang van het kind. Het eerste hoofdstuk van het Rapport is dan ook geheel aan dit onderwerp gewijd. Artikel 3 van het VN-Kinderrechtenverdrag 1989 (hierna: IVRK) eist dat de belangen van het kind een eerste overweging vormen bij alle beslissingen die worden genomen die het kind aangaan. Het belang van het kind is echter geen eenduidig begrip en heeft meerdere functies.⁹² In het kader van dit onderzoek is het volgende citaat dat door de Commissie mede aan het werk van Freeman is ontleend van belang, omdat het de complexiteit en multi-dimensionaliteit van het begrip laat zien:

“De materiele betekenis van het belang van het kind kan in haar algemeenheid niet worden gegeven en is afhankelijk van de omstandigheden van het geval. De beoordeling van wat in het belang van het kind is, is daarmee een beoordeling die in concrete situaties verschillend kan uitpakken.”⁹³ Het belang van het kind heeft ook een procedurele kant, wat enerzijds betekent dat het kind voldoende in procedures die hen aangaan worden betrokken, dat hun belangen in voldoende mate moeten worden meegenomen. Anderzijds “moeten alle vormen van besluitvorming die leiden tot wetgeving, beleid of beslissingen die gevolgen hebben voor groepen kinderen, voldoende gericht zijn op het kind (‘child focussed’).”⁹⁴

Uit General Comment no 14 van het Kinderrechtencomité over het belang van het kind kunnen we afleiden dat zowel de wetgever (bij het maken van het beleid) de jeugdzorgketen (bij het nemen van beslissingen over het kind in het kader van de jeugdbescherming)⁹⁵ en de rechter (bij het nemen van juridische beslissingen over het kind) het belang van het kind als een eerste overweging moeten meenemen. De wetgever zal naar het algemene belang van kinderen kijken en de jeugdzorgketen en de rechter naar het belang van het individuele kind dat voor hen staat.

Maar waar deze personen over het algemeen het belang van het kind als een eerste overweging moeten meenemen in hun besluiten, is er met adoptie in het IVRK iets bijzonders aan de hand. Artikel 21 van het IVRK dat over adoptie gaat stelt namelijk het volgende:

“De staten die partij zijn en die de methode van adoptie erkennen en/of toestaan, waarborgen dat het belang van het kind daarbij **de** voornaamste overweging is, en: a. waarborgen dat de adoptie van een kind slechts wordt toegestaan mits daartoe bevoegde autoriteiten, in overeenstemming met de van toepassing zijnde wetten en procedures en op grond van alle van belang zijnde en betrouwbare gegevens, bepalen dat de adoptie kan worden **toegestaan gelet op de verhoudingen van het kind met zijn of haar ouders, familieleden en wettige voogden**, en mits, indien vereist, de betrokkenen, na volledig te zijn ingelicht, op grond van de adviezen die noodzakelijk worden geacht, daarmee hebben **ingestemd**;”

Er springt een aantal zaken direct in het oog. Allereerst moet het belang van het kind bij een adoptie niet een maar **de** voornaamste overweging zijn. Dit geldt voor zowel nationale als interlandelijke adopties. Over de precieze formulering is discussie geweest. In eerste instantie werd gesteld dat adoptie in het belang van het kind moest zijn. “However, some delegations expressed their concern that a simple reference to the 'best

⁹² Zie hierover met name General Comment no. 14 over het belang van het kind.

⁹³ Freeman 2007, geciteerd in Rapport op p. 27.

⁹⁴ Rapport p. 27.

⁹⁵ Zie hierover ook de op 19 november 2019 gelanceerde toolkit en stappenplan “Het beste besluit voor het kind” van de kinderombudsman voor professionals die een besluit moeten nemen dat een kind betreft, via <https://www.dekinderombudsman.nl/toolkit-beste-besluit>

interests of the child' would allow for the other interests including the child's parents' interests - to interfere in the adoption process. Based on an initial proposal by the Netherlands, the delegation of Norway suggested to solve this problem by specifying that the best interests of the child must be 'the paramount consideration'. The introductory phrase was finally adopted by consensus.⁹⁶ Duidelijk is dus dat het belang van het kind voorgaat op de belangen van andere betrokkenen, zoals de oorspronkelijke ouders en de pleegouders. Dit is in 2013 nogmaals bevestigd door het Comité voor de Rechten van het Kind in General Comment nr. 14: “In respect of adoption (art. 21), the right of best interests is further strengthened; it is not simply to be “a primary consideration” but “the paramount consideration”. Indeed, the best interests of the child are to be the determining factor when taking a decision on adoption {...}.”⁹⁷ Adoptie is dus allereerst een regeling voor het kind.

Dit betekent in ieder geval dat de rechter bij een beslissing over het uitspreken van een adoptie de belangen van het kind als de eerste overweging moet meenemen in de beslissing. Dit wordt weerspiegeld in het huidige Nederlandse adoptierecht in het Burgerlijk Wetboek: artikel 1:227 lid 3: het verzoek wordt toegewezen indien dit in het kennelijk belang van het kind is. Het lijkt ons logisch dat uit deze verplichting voor de rechter en overige betrokken professionals bij adoptie ook een verplichting voor de Staat is af te leiden om bij het invoeren van een nieuwe vorm van adoptie het belang van het kind als de eerste overweging in de besluitvorming mee te nemen. Maar wat is nu dit belang van het kind in het algemeen op het snijvlak van pleegzorg en adoptie?

De Staatscommissie

In haar hoofdstuk over de rechten en belangen komt de Staatscommissie met het volgende lijstje in het kader van het afstammings- en gezagskwesities:

- het recht op een naam, een nationaliteit, het recht om zijn of haar ouders te kennen en door hen te worden verzorgd (artikel 7 IVRK);
- het recht op het behoud van de identiteit door het kind, met inbegrip van nationaliteit, naam en familiebetrekkingen (artikel 8 IVRK);
- dat de verantwoordelijkheden, rechten en plichten van ouders, voogden en familie door de Staat worden geëerbiedigd. Deze personen zijn verantwoordelijk voor het voorzien in passende leiding en begeleiding bij de uitoefening door het kind van de rechten in het IVRK, op een manier die aansluit bij de ontwikkelingsfase waarin een kind zich bevindt (artikel 5 IVRK);
- het beginsel dat beide ouders gezamenlijk de eerste verantwoordelijkheid dragen voor het belang van het kind, en de opvoeding en ontwikkeling van het kind (artikel 18 IVRK en artikel 8 EVRM);
- de verplichting van de Staat te waarborgen dat een kind niet wordt gescheiden van zijn ouders, tenzij dit noodzakelijk is in het belang van het kind (artikel 9 IVRK en artikel 8 EVRM);
- het recht op bescherming van het privé- en gezinsleven van het kind (artikel 8 EVRM en artikel 16 IVRK).

Daarnaast definieert de Staatscommissie een model van opvoederschap dat in het belang van het kind voor ieder kind beschikbaar zou moeten zijn aan de hand van 7 kernen van goed ouderschap/opvoederschap:

- een onvoorwaardelijk persoonlijk commitment;
- continuïteit in de opvoedingsrelatie;
- verzorging en zorg voor lichamelijk welzijn;

⁹⁶ S.Vite & H.Boechat A Commentary on the International Convention on the Rights of the Child, Article 21 Adoption, 2008, Martinus Nijhoff Publishers.

⁹⁷ General Comment no. 14 p. 10.

- opvoeding tot zelfstandigheid en sociale en maatschappelijke participatie;
- het organiseren en monitoren van de opvoeding in het gezin, op school en in het publieke domein;
- zorg dragen voor de vorming van de afstammingsidentiteit van het kind;
- zorg dragen voor contact- en omgangsmogelijkheden met voor het kind belangrijke personen.⁹⁸

Met betrekking tot de redenen waarom invoering van eenvoudige adoptie bij kinderen die langdurig door pleegouders worden verzorgd in het belang van een kind zou kunnen zijn, stelt de Staatscommissie het volgende:

“Voor een kind heeft de eenvoudige adoptie het voordeel dat zijn feitelijke situatie optimaal wordt beschermd door het vestigen van een familierechtelijke betrekking met de persoon of personen die hem daadwerkelijk verzorgen en opvoeden, terwijl het in juridische zin niet of niet volledig afscheid hoeft te nemen van zijn oorspronkelijke ouder(s) en verdere familie. Of de eenvoudige adoptie in een voorkomend geval een betere optie is dan de volle adoptie, hangt af van de specifieke omstandigheden van het geval. De Staatscommissie gaat er daarbij van uit dat de eenvoudige adoptie in elk geval de voorkeur geniet als de oorspronkelijke juridische ouder(s) en/of verdere familie nog enige rol van betekenis spelen in het leven van het kind. Het kan zijn dat het kind nog contact met hen heeft of dat een oorspronkelijke ouder weliswaar is overleden, maar door het kind nog wel degelijk wordt ervaren als de ouder.”⁹⁹

Kortom de Staatscommissie ziet in eenvoudige adoptie een manier op de continuïteit in de opvoeding te waarborgen, en daarnaast de identiteit van het kind te erkennen/waarborgen als zijnde lid van het oorspronkelijke gezin en lid van het pleeggezin. Wat in het betreffende citaat niet naar voren komt, maar wat wel een kernpunt is van het rapport van de Staatscommissie is het recht op participatie van het kind bij beslissingen die hem of haar aangaan. Deze drie rechten continuïteit, identiteit en participatie, die ook centraal staan in relevante internationale regelgeving over alternatieve zorg en adoptie (het IVRK, het EVRM, het Europees Verdrag inzake de adoptie van kinderen, de jurisprudentie van het EHRM, en de UN Guidelines on Alternative Care) *komen hieronder kort aan de orde.*

Continuïteit

Het uitgangspunt is dat kinderen bij hun eigen ouders opgroeien.¹⁰⁰ Staten hebben de verplichting om ouders hierbij te ondersteunen.¹⁰¹ Als het kind met de geboden ondersteuning toch niet thuis kan blijven wonen, is het doel van maatregelen in eerste instantie om naar een terugplaatsing bij de eigen ouders toe te werken.¹⁰² In deze periode zullen de ouders over het algemeen met het gezag belast blijven, tenzij vanaf het begin aan duidelijk is dat dit niet kan.¹⁰³ Mocht na verloop van tijd blijken dat de voor het kind acceptabele termijn waarin het kind onzeker is over de plek waar het verder op zal groeien¹⁰⁴ is verstreken, terwijl nog geen zicht is op terugplaatsing naar huis, dan zal moeten worden toegewerkt naar een andere duurzame oplossing.

⁹⁸ Rapport, p. 41-46.

⁹⁹ Rapport, p. 436.

¹⁰⁰ UN Guidelines on Alternative Care General Principles A3: Zie ook M. Bruning en K. van der Zon over het belang van deze UN Guidelines voor het Nederlands recht met betrekking tot de uithuisplaatsing in hun artikel Out of home, out of right: Rechten van minderjarigen bij uithuisplaatsing. NTM/NJCM-Bulletin, 203-39.

¹⁰¹ IVRK art 18.

¹⁰² UN Guidelines on Alternative Care

¹⁰³ Art 1:266 lid 1 BW.

¹⁰⁴ Art 1:266 lid 1 BW.

Uit de UN Guidelines for alternative care blijkt dat wanneer kinderen niet terug kunnen naar huis, gezocht moet worden, naar een andere permanente oplossing waaronder ook adoptie en *kafala* worden begrepen.¹⁰⁵ Daarbij moet gekeken worden welke oplossing vanuit het perspectief van het belang van het kind de meest geschikte duurzame oplossing is, daarbij in aanmerking nemend de volledige en harmonieuze ontwikkeling van het kind.¹⁰⁶ In recent interdisciplinair onderzoek¹⁰⁷ waarin een veelheid aan onderzoek is samengebracht en geanalyseerd, wordt een onderscheid gemaakt tussen *legal permanence*, *residential permanence* en *relational permanence*. Bij voorkeur liggen de juridische zeggenschap, de plek waar het kind woont en de mensen bij wie het kind zich ‘thuis voelt’ in hetzelfde gezin. Adoptie, zo stellen de auteurs, is een manier om dit te bewerkstelligen:

“Among the alternatives in out-of-home placements, adoption facilitates a lifelong experience of belonging, a sense of stability and permanence that promotes recovery from past difficulties and the type of enduring bonding that nurtures psychological and relational well-being.”¹⁰⁸

Zowel de UN Guidelines for Alternative Care, het IVRK en het EVRM,¹⁰⁹ zien adoptie als een mogelijke oplossing waar gezocht moet worden naar continuïteit in de opvoeding waar de oorspronkelijk ouders dit niet kunnen bieden aan het kind.¹¹⁰ De vraag of langdurige pleegzorg of adoptie in een concreet geval de beste oplossing is, ligt vervolgens bij de jeugdzorgketen en de rechter.

Identiteit

Uit artikel 7 en 8 van het IVRK vloeit voort dat het kind recht heeft op zowel de erkenning en het behoud van zijn identiteit als het kunnen weten van wie het afstamt en hoe zijn geschiedenis tot aan de adoptie in elkaar zit. De Staatscommissie benadrukt dit in haar Rapport door voor te stellen om een Register Ontstaansgeschiedenis in het leven te roepen, waarin kinderen informatie over hun oorspronkelijke ouders kunnen achterhalen. Bovendien, zoals eerder in dit hoofdstuk vermeld, bevat de geboorteakte van een geadopteerd kind informatie over de oorspronkelijke ouders. Erkenning van identiteit betekent anderzijds ook dat erkenning van de realiteit waarin het pleegkind leeft. Het pleegkind waarvan het opgroeiperspectief bij de pleegouders ligt, heeft feitelijk twee families, zoals al in 2002 door de Nederlands gezinsraad werd geconstateerd.¹¹¹ Het pleeggezin en de andere nieuwe familieleden kunnen ook een belangrijk deel gaan uitmaken van de identiteit van een pleegkind.

Identiteit raakt ook aan het feit dat volgens artikel 21 IVRK de verhoudingen van het kind met zijn of haar ouder(s) en overige familieleden, waaronder ook broers en zussen, een rol moeten spelen bij de beslissing of adoptie op zijn plaats is. Vaak gaat het in de discussie over sterke adoptie om het verlies van banden met

¹⁰⁵ Zie ook artikel 20 lid 3 IVRK: Deze [alternatieve vorm van] zorg kan, onder andere, plaatsing in een pleeggezin omvatten, kafalah volgens het Islamitische recht, adoptie, of, indien noodzakelijk, plaatsing in geschikte instellingen voor kindzorg. Bij het overwegen van oplossingen wordt op passende wijze rekening gehouden met de wenselijkheid van continuïteit in de opvoeding van het kind en met de etnische, godsdienstige en culturele achtergrond van het kind en met zijn of haar achtergrond wat betreft de taal.

¹⁰⁶ UN Guidelines for Alternative Care in Purpose onder 2a en b.

¹⁰⁷ Palacios et al, *Adoption in the service of Child protection: An international Interdisciplinary perspective*, Psychology, Public Policy and Law, 2019 Vol. 25, No. 2, 57-72.

¹⁰⁸ Palacios et al, *Adoption in the service of Child protection: An international Interdisciplinary perspective*, Psychology, Public Policy and Law, 2019 Vol. 25, No. 2, p. 62.

¹⁰⁹ Zie hier het eerdergenoemde Handboek over het Europese recht inzake de rechten van het kind waar in para 6.3 op basis van wordt geconcludeerd dat adoptie een alternatief is voor kinderen die niet bij hun oorspronkelijke familie kunnen blijven.

¹¹⁰ Zie ook Hoofdstuk 6 Alternatieven voor gezinszorg en adoptie van het Handboek over het Europese recht inzake de rechten van het kind

¹¹¹ Nederlandse Gezinsraad, *Pleegzorg en adoptie in Nederland en Engeland: Een rechtsvergelijkend onderzoek*, De Haag, 2002, p. 7: ‘Kinderen die een thuis vinden in een nieuw gezinsverband ervaren in veel gevallen twee paar ouders te hebben. Enerzijds de ouders van wie e afstammen, maar bij wie ze niet meer kunnen wonen, en anderzijds hun opvoeders die, naarmate de opvoeding langer gaat duren, steeds meer als ouders gaan fungeren.’

de oorspronkelijke ouders, maar het kind verliest ook opa's en oma's die misschien in eerste instantie voor het kind hebben gezorgd. Daarnaast gaat ook de juridische band met broertjes en zusjes verloren als zij niet in hetzelfde gezin opgroeien. De betekenis van de band tussen broers en zussen bij adoptie is onderwerp van gesprek geweest bij het opstellen van het IVRK. De werkgroep uit Latijns-Amerika merkte ten tijde van de tweede lezing in de 'drafting' periode van het IVRK in 1988-1989 op dat met betrekking tot de adoptie van kinderen "[i]n het geval van broers en zussen, de staten die partij zijn, verplicht zijn de kinderen gezamenlijk te laten adopteren. Als dit niet mogelijk is, zullen ze op zoek gaan naar een plaatsvervangend gezin dat alle broers en zussen zal ontvangen om de familiebanden te behouden."¹¹² Zoals hierboven vermeld heeft volgens de UN Guidelines for alternative care, die ongeveer twintig jaar later zijn geschreven dan het IVRK, het voorkomen van scheiding van broers en zussen prioriteit.¹¹³ In de definitieve versie van het IVRK is deze tekst echter niet opgenomen, en hoewel de meeste Latijns-Amerikaanse landen strikte regels hebben gehandhaafd met betrekking tot de (gezamenlijke) adoptie van kinderen op nationaal niveau, is dit niet in alle landen ter wereld het geval. Dit is een probleem met betrekking tot de rechtmatigheid van scheiding van broers en zussen bij adoptie, vooral in landen waarin broers en zussen systematisch van elkaar gescheiden worden in adoptiezaken.¹¹⁴

Participatie

Een ander belangrijk kinderrecht op het snijvlak van pleegzorg en adoptie is het recht van het kind om deel te nemen aan het besluitvormingsproces.¹¹⁵ Bovendien moet het kind dat in staat is tot een voldoende waardering van zijn belangen, met de adoptie instemmen. Dit volgt enerzijds uit het feit dat de adoptie in het belang van het kind moet zijn en het vaststellen van het belang van het kind volgens het Kinderrechten comité impliceert dat het kind gehoord wordt¹¹⁶ en dat er gepast belang aan de mening van het kind wordt gehecht, ingevolge artikel 12 IVRK. Anderzijds blijkt dit ook het Europees Verdrag inzake de adoptie van kinderen (herzien) lid 5 dat door Nederland is geratificeerd.¹¹⁷ In het Nederlandse recht moeten kinderen ingevolge artikel 809 Rv in familierechtprocedures (uitzonderingen daargelaten) in staat worden gesteld hun mening kenbaar te maken.¹¹⁸ Ook kinderen onder de 12 die in staat zijn tot een redelijke waardering van hun belangen, kunnen gehoord worden. Dit betekent overigens niet dat de rechter die een beslissing moet nemen, de wens van het kind moet volgen. Bij adoptie is dit echter wel het geval. Als een kind van 12 jaar of ouder aangeeft niet met de adoptie in te stemmen, dan kan de adoptie niet plaatsvinden.¹¹⁹ Dit geldt ook 'indien de rechter is gebleken van bezwaren tegen toewijzing van het verzoek van een minderjarige die op de dag van het verzoek de leeftijd van twaalf jaren nog niet heeft bereikt, maar in staat kan worden geacht tot een redelijke waardering van zijn belangen ter zake.'

Vanuit het belang van het kind zou de invoering van adoptie tot meer maatwerk kunnen leiden om voor een concreet kind gezien de omstandigheden van het specifieke geval een duurzame oplossing te vinden die

¹¹² OHCHR, *Legislative History of the Convention on the Rights of the Child*, Vol. 2, United Nations: New York and Geneva (2007), para. E1(e)(f), p. 548.

¹¹³ UN General Assembly, *Guidelines for Alternative Care of Children*, UN Doc. A/RES/64/142 (2010), paras. 17 & 22.

¹¹⁴ Met dank aan M. Buddenbaum die haar scriptie *The rights of sibling under international children's rights law* over de rechten van broertjes en zusjes heeft geschreven. De scriptie die de Jaap Doek scriptieprijs won in 2018 is te vinden via <https://www.defenceforchildren.nl/actueel/nieuws/algemeen/2018/marit-buddenbaum-wint-jaap-doek-kinderrechtenscriptieprijs-2018/>

¹¹⁵ Artikel 12 IVRK, UN Guidelines for Alternative Care para. 57 en zie voor mee informatie ook het eerdergenoemde Handboek over het Europese recht inzake de rechten van het kind p.101.

¹¹⁶ General Comment no. 14 (2013) on the right of the child to have his or her best interests taken as a primary consideration (art. 3, para. 1), para 43 en verder: "Assessment of a child's best interests must include respect for the child's right to express his or her views freely and due weight given to said views in all matters affecting the child."

¹¹⁷ Europees Verdrag inzake de adoptie van kinderen (herzien), Raad van Europa, artikel 5 lid 1 sub b.

¹¹⁸ Interessant is hier ook het onderzoek naar het horen van kinderen in het kader van uithuisplaatsingsbeslissingen van M. de Jong en K. van der Zon Hoger beroep tegen een uithuisplaatsingsbeslissing en de rol van de minderjarige *Trema* November 2015, p. 298-307.

¹¹⁹ Artikel 1:228 lid 1 onder a BW.

rekening houdt met het recht op behoud en erkenning van de identiteit, mits het kind bij de besluitvorming wordt betrokken en vanaf een zekere leeftijd een vetorecht heeft.

1.10 Conclusie

Het Nederlandse jeugdbeschermingsrecht is er in allereerste instantie op gericht te zorgen dat kinderen (waar nodig met vrijwillige of gedwongen) ondersteuning van de staat zoveel mogelijk bij hun oorspronkelijke ouders op kunnen groeien. Deze ondersteuning heeft een getrapte opbouw van vrijwillig naar gedwongen en van maatregelen waarbij het kind bij de oorspronkelijk ouders kan blijven wonen tot maatregelen waarbij dit tijdelijk of permanent niet meer kan en het kind in een pleeggezin wordt geplaatst. Wanneer blijkt dat het perspectief van het kind niet langer bij de oorspronkelijke ouders ligt, komt de vraag naar gezagsbeëindiging aan de orde, en vervolgens de vraag of de voogdij over het kind bij de GI of de pleegouders komt te liggen.

De mogelijkheden die pleegouders die langdurig voor een pleegkind zorgen om de feitelijke gezinsband die ze met het pleegkind hebben opgebouwd juridisch vorm te geven zijn enerzijds pleegoudervoogdij en anderzijds adoptie. Voorwaarde voor beide maatregelen is dat het gezag van de oorspronkelijke ouders is beëindigd. Het grote verschil tussen de beide maatregelen is dat bij pleegoudervoogdij de beslissingsbevoegdheid bij de pleegouders komt te liggen terwijl het kind juridisch gezien deel uit blijft maken van de oorspronkelijke familie, met als gevolg dat wanneer het kind 18 wordt de juridische band met de pleegouders ophoudt te bestaan, omdat de voogdij komt te vervallen, terwijl de juridische band met de oorspronkelijke ouders en hun familie een levenslange band is. Bij adoptie door de pleegouders, houdt de juridische band met de oorspronkelijke ouders en hun familie op te bestaan vanaf het moment dat de adoptie wordt uitgesproken. De adoptieouders krijgen gezag en zij nemen de plaats van de oorspronkelijke ouders en het kind krijgt hierdoor een levenslange juridische band met de adoptieouders en hun familie.

Wanneer de pleegouders de pleegoudervoogdij op zich nemen, blijft de pleegzorgaanbieder bij de pleegouders en het pleegkind betrokken, zij het op afstand. De verantwoordelijkheid voor de verzorging en opvoeding ligt bij de pleegouders, maar ze kunnen nog wel een beroep doen op de begeleiding van de pleegzorgbegeleider, daarnaast houden ze recht op pleegvergoeding. Anderzijds worden zij wel zelf verantwoordelijk voor het contact tussen hun pleegkind en haar of zijn oorspronkelijke ouders en moeten ze zelf de zorg regelen die hun pleegkind nodig heeft. Wanneer de pleegouders het pleegkind adopteren, valt de begeleiding van de pleegzorgaanbieder weg en zijn de pleegouders (adoptieouders) op zichzelf aangewezen. Ze hebben geen recht meer op pleegvergoeding (wel op kinderbijslag) en ze zijn zelf geheel verantwoordelijk voor het door hun geadopteerde kind.

Bij pleegouders die langdurig voor een pleegkind zorgen, maar bij wie pleegoudervoogdij of adoptie niet aan de orde is, om wat voor redenen dan ook, blijven zowel de gecertificeerde instelling (zij hebben immers de voogdij) als de pleegzorgaanbieder betrokken.

2 EENVOUDIGE ADOPTIE IN ANDERE JURISDICTIES

2.1 Inleiding

In dit hoofdstuk komt de ervaring met eenvoudige adoptie in een aantal landen aan bod: Frankrijk, Californië, Québec en Australië. De term eenvoudige adoptie wordt echter niet in al deze landen gebruikt. In feite alleen in Frankrijk met de term ‘adoption simple’ (eenvoudig). Er is in dit onderzoek dan ook breder gekeken naar juridische adoptieregelingen waarbij de juridische betrekkingen met de oorspronkelijke ouders in stand blijven. Het kind houdt dus de juridische banden met de oorspronkelijke ouders en krijgt door de adoptie ook banden met de adoptiefouders. Dit heeft tot gevolg dat het kind meer dan twee juridische ouders heeft.

De volgende onderzoeksvragen worden in dit hoofdstuk beantwoord:

Wat is de regeling met betrekking tot eenvoudige adoptie in Frankrijk en Californië, en hoe werkt het in de praktijk (onderzoeksvraag 5)?

Welke voor- en nadelen van eenvoudige adoptie komen naar voren uit de discussie die hierover in Québec en Australië is of wordt gevoerd en wat kan Nederland hiervan leren (onderzoeksvraag 6)?

De centrale vraag is wat men in Nederland van de ervaringen uit deze landen kan leren en die ervaring moet worden gezien in de context van dit onderzoek naar adoptiemogelijkheden voor pleegouders, dat wil zeggen als een alternatief voor langdurige pleegzorg en pleegoudervoogdij.

2.1.1 De keuze voor deze rechtstelsels

In de startnotitie van dit onderzoek werd een aantal mogelijk te bestuderen jurisdicties genoemd, waaronder België, Frankrijk, Engeland, Canada, de Verenigde Staten en Australië. Een korte QuickScan van deze en andere jurisdicties heeft geleid tot de conclusie dat er niet veel jurisdicties zijn met een eenvoudige adoptie. Landen die van oudsher een dergelijke vorm van adoptie kennen zijn Frankrijk en België. Voor Frankrijk leek het meeste materiaal beschikbaar te zijn, en aangezien het Belgische recht grotendeels op het Franse recht gestoeld is, is gekozen voor Frankrijk. Naast Frankrijk is gekeken naar Australië, Californië en Quebec. Californië kent sinds 2013 de mogelijkheid om bij adoptie de familierechtelijke betrekkingen met de oorspronkelijk ouder(s) in stand te laten. In Australië en Quebec zijn voorstellen gedaan tot invoering van eenvoudige adoptie. Het wetsvoorstel uit Quebec heeft het uiteindelijk niet gehaald, voor wat betreft het deel dat over eenvoudige adoptie gaat. Niettemin kunnen de argumenten omtrent deze voorstellen van belang zijn voor de overwegingen in Nederland.

2.1.2 Methode van rechtsvergelijking

De gehanteerde methode is de functionele rechtsvergelijking. Dit houdt in dat wordt gekeken naar de mogelijkheid tot (of discussie over) eenvoudige adoptie in het licht van pleegzorg en niet naar het juridische label van adoptie. Met andere woorden, er vindt een beperkte vergelijking plaats. Meer informatie is echter terug te vinden in de landenrapporten. Bij de gehanteerde methode is met name gebruik gemaakt van *desk research* (onderzoek naar wetgeving, jurisprudentie en literatuur). Verder hebben de onderzoekers contact (voornamelijk via e-mail en skypecontact) gehad met buitenlandse deskundigen van alle vier de jurisdicties.

2.2 Trends in de algemene adoptieregeling

Een trend is zichtbaar in alle jurisdicties; namelijk een trend richting een meer open adoptie waarbij geadopteerde kinderen weten wie hun oorspronkelijke ouders zijn en evt. ook met hen in contact blijven. Er is echter geen vastomlijnde definitie van wat er onder ‘open adoptie’ wordt verstaan. Dit verschilt per land. Er is vaak sprake van een continuüm waarbij ieder land zich op een ander punt bevindt zoals uitgedrukt in onderstaande figuur¹²⁰:

In Quebec is in 2017 een wet aangenomen die erkenning van bestaande banden tussen het kind en de oorspronkelijke ouders mogelijk maakt. Dit betekent dat het mogelijk is, als de rechter dit in het belang van het kind acht, om de namen van de oorspronkelijke ouders te vermelden op de geboorteakte en dat het kind zijn achternaam kan behouden. Er kan een convenant, een zogeheten *communication agreement*, worden gesloten tussen adoptieouders en de oorspronkelijke ouder(s) en een kind van tien jaar of ouder. In dit convenant kan indirect contact worden overeengekomen, zoals bijvoorbeeld het sturen van een foto en direct contact worden afgesproken. Een geadopteerd kind heeft onder bepaalde voorwaarden recht op informatie over de oorspronkelijke ouders. Het is echter mogelijk dat de oorspronkelijke ouders hiertegen een veto laten registreren. Er is dus geen absolute toegang tot identificerende informatie. Er is ook in Californië, Australië en Frankrijk een beweging richting een meer open adoptie. Voor Californië geldt echter dat het uitgangspunt de gesloten adoptie is en dat de mate van openheid voornamelijk door partijen en de adoptiebemiddelaars zelf geregeld wordt, met name bij *independent adoptie* (private adoptie). Voor Australië geldt dat er nog geen federale wetgeving is op dit terrein. Er ligt wel een voorstel van de parlementaire enquête Breaking Barriers die tot doel had een framework voor een nationale adoptiewetgeving voor heel Australië te maken dat meer openheid biedt ten opzichte van de enkele vermelding van de oorspronkelijke ouders op de geboorteakte. De toegang tot informatie over de oorspronkelijke afstamming die het adoptiekind heeft in Frankrijk blijft beperkt in het bijzonder wanneer de moeder en/of vader geheimhouding heeft verzocht. Er is hier meermaals zowel door het Europese Hof van de Rechten van de Mens en het kinderrechtencomité op gewezen.

2.3 Adoptie met meer dan twee ouders

De mogelijkheid dat de adoptie tot gevolg heeft dat er meer dan twee ouders zijn bestaat in Frankrijk en Californië. De eenvoudige adoptie (*adoption simple*) heeft een lange geschiedenis in Frankrijk. In eerste instantie konden alleen meerderjarigen geadopteerd worden en had de regeling een erfrechtelijk karakter. Pas in 1966 werd het ook mogelijk een minderjarige eenvoudig te adopteren. Tot ongeveer 1970 ging dat vaak om het adopteren van neefjes en nichtjes van de adoptant, maar daarna is de eenvoudige adoptie voornamelijk relevant als stiefouderadoptie. Hoewel in Frankrijk voorstellen zijn gedaan om eenvoudige adoptie in te zetten bij pleegzorg, zijn deze voorstellen niet aangenomen. Omdat het hier niet om wetsvoorstellen ging, maar om voorstellen gedaan door een commissie ter voorbereiding van een herziening van het familierecht, zijn de onderzoekers er niet in geslaagd te achterhalen waarom de wetgever de

¹²⁰ Ontleend (in aangepaste versie) aan
file:///C:/Users/cgjep/Documents/WODC%20Adoptie%202019/f_openadoptbulletin.pdf.

voorstellen niet heeft overgenomen. Anderzijds zijn er nog ontwikkelingen op het gebied van het familierecht gaande en is het niet met zekerheid te zeggen dat dit in de toekomst niet alsnog zal gebeuren. Adoptie waardoor een kind meer dan twee ouders heeft, ofwel eenvoudige adoptie, is ingevoerd in Californië in 2013 als onderdeel van een wettelijke regeling van meerouderschap genaamd '*third parent law*'. *Third parent law* is voornamelijk relevant in de context van *same-sex* ouderschap en in *tribal* (Indiaanse) adoptie, waarbij opgemerkt dient te worden dat dit ook voor 2013 mogelijk was. Hoewel de regeling zeker naar de letter van de wet van toepassing kan zijn op de adoptie van een pleegkind, ligt dit volgens deskundigen niet voor de hand bij pleegouder *agency adoptie* (via de sociale dienst) omdat er veelal sprake is van een dwangkader of de ouders zijn niet meer in zicht. Wel zou deze mogelijkheid eventueel een rol kunnen spelen bij een onafhankelijke adoptie waarbij de ouders zelf de adoptieouders kiezen, maar de deskundigen hadden er geen zicht op of dit daadwerkelijk gebeurt.

Eenvoudig adoptie vereist zowel in Frankrijk als in Californië toestemming van de oorspronkelijke ouders, in Frankrijk alleen voor zover hun juridisch ouderschap vaststaat, en van de adoptieouders. Het is in Frankrijk ook vereist dat een kind van dertien jaar en ouder ermee instemt.

In Quebec en Australië zijn voorstellen gedaan die gericht zijn op het invoeren van eenvoudige adoptie, in Quebec adoptie *sans rupture* en in Australië *simple* adoptie. Het Australische voorstel pleit ervoor de adoptievorm in te voeren om meer ruimte te creëren voor pleegouderadoptie. Er ontstaat volgens de indiener van het voorstel meer ruimte, omdat te verwachten valt dat (biologische) ouders er eerder mee instemmen en omdat het recht van het kind op behoud van identiteit en de relatie met de oorspronkelijke ouders wordt bevorderd. Het Australische voorstel is geen regeringsvoorstel, maar komt vanuit de academische hoek en meer specifiek de deelstaat New South Wales. Het heeft nog geen gedetailleerde uitwerking. Belangrijk is de constatering dat sprake is van grote verdeeldheid in Australië op terrein van adoptie. Het voorstel werd niet meegenomen in de aanbevelingen van de parlementaire enquête *Breaking Barriers* die tot doel had een *framework* voor een nationale adoptiewetgeving voor heel Australië tot stand te brengen. Het is dan ook onduidelijk of er überhaupt draagvlak is voor het voorstel. Recent landelijk surveyonderzoek opgezet en uitgevoerd door onderzoekers uit New South Wales toont aan dat eenvoudige adoptie voordelen biedt. De survey onder ervaringsdeskundigen en professionals kijkt naar de wenselijkheid van het invoeren van eenvoudige adoptie in Australië en vergelijkt de kenmerken van dit instituut met de kenmerken van bestaande mogelijkheden (langdurige pleegzorg, voogdij en sterke adoptie). Geïdentificeerde sterke punten bij eenvoudige adoptie zijn: dat de juridische relatie tussen het kind en de adoptieouders niet eindigt wanneer het kind 18 jaar is; dat er een juridisch relatie ontstaat tussen het kind en de familie van de adoptieouders en tussen het kind en de adoptieouders en dat er een erfrecht ontstaat. De voorstellen die in het afgelopen decennium zijn gedaan in Québec waren gericht op het invoeren van een vorm van eenvoudige adoptie, de adoptie *sans rupture*. Deze vorm van adoptie zou volgens de werkgroep die het voorstel had uitgewerkt met name van belang zijn in geval van stiefouderadoptie, adoptie in het geval dat de ouder(s) van het kind zijn overleden, adoptie van kinderen door familieleden en adoptie van oudere pleegkinderen die anders niet met adoptie zouden instemmen. De rechter zou beslissen tussen deze vorm van eenvoudige adoptie en de sterke adoptie. Geen van de voorstellen inzake eenvoudige adoptie is echter aangenomen. Wat wel is aangenomen is de wet die meer openheid mogelijk maakt in de adoptieprocedure in Québec, zoals hierboven reeds is beschreven. In Quebec is momenteel net een openbare consultatie over de herziening van het familierecht afgerond en worden binnenkort wetsvoorstellen op dit gebied verwacht. Adoptie is hierin niet specifiek meegenomen, maar het recht op afstammingskennis wel. Ook in Quebec is het familierecht nog volop in beweging en kunnen we niet voorzien wat dit in de toekomst voor langdurige pleegzorg en adoptie zal betekenen.

2.4 Rechtsgevolgen van adoptie met meer dan twee ouders

In de twee landen waar eenvoudige adoptie mogelijk is; Frankrijk en Californië heeft het kind juridische ouderschapsbanden met zowel de oorspronkelijke ouders als de adoptieouders. In Frankrijk gaat dit gepaard met een onderhoudsplicht voor de adoptant en een subsidiaire onderhoudsplicht voor de oorspronkelijke ouders en in Californië zijn beide onderhoudsplichtig en kan de rechter een verdeling maken. De adoptieouder krijgt onder het Franse recht het gezag, terwijl de rechter hierover beslist in Californië, het ligt echter wel voor de hand dat ook hier het gezag aan de adoptieouders wordt toegewezen. Er is in beide landen een wederzijds erfrecht ten opzichte van zowel biologische als adoptieouders (en hun familie).

2.5 Conclusie en evaluatie

Wat kan men in Nederland leren van de ervaringen uit de onderzochte jurisdicties? In beginsel niet zo veel. De reden is dat eenvoudige adoptie geen grote rol speelt binnen de context van pleegzorg in Frankrijk en Californië die een vorm van eenvoudige adoptie kennen. Daarentegen staat eenvoudige adoptie binnen de context van pleegzorg juist wel centraal in de voorstellen voor nieuwe adoptieregelingen in Québec en Australië. De voorgestelde regeling in Québec heeft het echter niet als wet gehaald. De reden hiervoor is niet geheel duidelijk. In plaats daarvan is er een nieuwe wet gekomen die meer openheid bij adoptie mogelijk maakt. Het Australische voorstel is geen regeringsvoorstel, maar komt vanuit de academische hoek en meer specifiek de deelstaat New South Wales. Het heeft nog geen concrete uitwerking, maar het is al wel duidelijk dat sprake is van een controversieel voorstel. Recent empirisch onderzoek uit New South Wales toont aan dat eenvoudige adoptie voordelen kent ten opzichte van bestaande mogelijkheden van langdurige pleegzorg en sterke adoptie. Het is niet mogelijk in te schatten of de resultaten uit dit onderzoek het sentiment in Australië zal beïnvloeden.

Het is wel duidelijk dat in drie jurisdicties; Australië, Québec en Frankrijk een discussie gaande is, of is geweest, over de wenselijkheid van invoering van eenvoudige adoptie in de context van pleegzorg als alternatief voor langdurige pleegzorg, maar dat dus vooralsnog in geen van de jurisdicties een dergelijk voorstel tot gewijzigde wetgeving heeft geleid.

2.6 Landenrapport Australië

2.6.1 Inleiding

In Australië is recent een parlementaire enquête over adoptie gehouden. De resultaten zijn weergegeven in het rapport; *Breaking Barriers*.¹²¹ Enkele bijdragen aan deze omvangrijke enquête pleiten voor het invoeren van eenvoudige adoptie (*simple adoption*). De commissie die naar aanleiding van de enquête aanbevelingen heeft gedaan voor nationale adoptiewetgeving heeft hieraan geen gehoor gegeven. Gezien het geringe aantal landen dat eenvoudige adoptie kent, is het niettemin interessant om de context van dit voorstel te bezien.

Adoptie blijkt in Australië een zeer omstreden onderwerp te zijn. Dit heeft te maken met een verleden waarin gedwongen adoptie van kinderen heeft plaatsgevonden. Bekend zijn de gedwongen adopties die plaatsvonden onder aboriginal en Torres Strait Islanders kinderen (*the stolen generation*). In 2013 heeft de Australische regering hiervoor excuses gemaakt. Het aantal adopties in Australië is in deze context over de jaren behoorlijk gedaald. In 1971-72 waren er rond de 10.000 adopties per jaar, in 2010-11 maar 384 adopties waarvan meer dan de helft interlandelijk was.¹²² In tegenstelling tot het dalende aantal adopties is er sprake

¹²¹ Standing Committee on Social Policy and Legal Affairs, *Breaking barriers: a national adoption framework for Australian children, Inquiry into local adoption*, Canberra: Commonwealth of Australia, 2018.

¹²² Australian Institute of Health and Welfare, *Past and present adoptions in Australia*, Factsheet 2012, Canberra: AIHW.

van een sterke groei in het aantal kinderen dat uit huis is geplaatst. Op 30 juni 2017 waren er 47.915 uithuisgeplaatste kinderen, een toename van 18 procent ten opzichte van 30 juni 2013.¹²³ Er is onder de deelstaten die ieder hun eigen adoptiewetgeving kennen verdeeldheid over de vraag of adoptie het meest geschikte middel is voor kinderen die langdurig bij pleegouders uithuisgeplaatst zijn. De deelstaat New South Wales heeft een unieke benadering door de voorkeur te geven aan adoptie boven lange termijn pleegouderschap in situaties waarin geen mogelijkheid meer bestaat tot hereniging met de ouders.¹²⁴ Het overgrote deel van de adopties in deze situatie vindt dan ook plaats in deze deelstaat. Zo vonden in 2018 142 van de in totaal 148 zodanige adopties plaats in New South Wales.¹²⁵

2.6.2 De jurisdictie

Australië is een federaal land bestaande uit zes deelstaten en twee ‘territories’. Australië heeft een *common-law* stelsel. De afbakening van de competentie van de federale wetgever en deelstaten op het gebied van het familie- en jeugdrecht is complex. Er is in beginsel sprake van een gedeelde bevoegdheid.¹²⁶ Op dit moment is zowel adoptie als jeugdbescherming op deelstaatniveau geregeld. Er is dan ook geen adoptie- of jeugdbeschermingswetgeving geldend voor heel Australië. Ieder van de deelstaten heeft eigen wetgeving. In de jaren 60 van de vorige eeuw was relatieve uniformiteit in adoptiewetgeving tussen de deelstaten bereikt op basis van modelwetgeving die door alle deelstaten werd gevolgd. Sindsdien zijn de verschillen tussen deelstaten toegenomen door amendering en soms heel nieuwe wetgeving.¹²⁷

Er zijn de afgelopen jaren diverse pogingen gedaan om een (meer) uniforme adoptiewetgeving in Australië tot stand te brengen. De parlementaire enquête *Breaking Barriers* had tot doel om hiervoor een *framework* tot stand te brengen.

2.6.3 Adoptie in Australië

Er bestaat in Australië interlandelijke adoptie waarbij een kind uit het buitenland wordt geadopteerd, lokale adoptie (*local adoption*) waarbij een kind uit Australië waarmee de adoptieouders (van tevoren) geen contact hebben gehad wordt geadopteerd en bekende adoptie (*known adoption*) waarbij de geadopteerde de adoptieouder(s) kent zoals bij stiefouderadoptie of adoptie door de pleegouders. Er waren in 2018 in totaal 330 adopties waarvan 65 interlandelijk en 265 nationaal waarvan 233 bekende adopties. Van de 233 bekende adopties waren er 148 adopties door pleegouders. Van deze 148 adopties vonden er 142 plaats in de deelstaat New South Wales.

Op dit moment kent Australië alleen de plenaire ofwel sterke adoptie. Dit houdt in dat bij adoptie de juridische afstammingsrelatie met de oorspronkelijke ouders wordt doorbroken. In de parlementaire enquête *Breaking Barriers* zijn voorstellen binnengekomen die pleiten voor de introductie van eenvoudige adoptie zoals hierna verder zal worden toegelicht.

Er wordt in heel Australië tegenwoordig gewerkt met open adoptie indien dit mogelijk is. Open adoptie houdt in dat er contact is met de oorspronkelijke ouders en andere familieleden. Contact betekent

¹²³ House of Representatives, Standing Committee on Social Policy and Legal Affairs, *Breaking barriers: a national adoption framework for Australian children, Inquiry into local adoption*, Canberra: Commonwealth of Australia, 2018, p. 3.

¹²⁴ B. Luu, A. Conley Wright, J. Cashmore, *Contact and Adoption Plans for Children Adopted from Out-of-home Care in New South Wales*, Australian Social Work, 2019.

¹²⁵ Australian Institute of Health and Welfare, *Adoptions Australia 2017–18*, Child welfare series, Canberra: AIHW, No. 69.

¹²⁶ B. Fehlberg, R. Kaspiew, J. Millbank, F. Kelly, J. Behrens, *Australian family law, the contemporary context*, South Melbourne, Victoria: Oxford University, Pres 2015, p. 6.

¹²⁷ Law Reform Commission, *Review of the adoption of children act 1965 (NSW)*, New South Wales, 1997, Report No. 81, Sydney, Nr. 3.100-101.

communicatie in brede zin; face to face, door brieven, telefoon en berichten. Het contact wordt in een adoptieplan vastgelegd dat opgenomen wordt in de adoptiebeslissing en dus juridisch bindend is.¹²⁸

2.6.4 Overwegingen over een nationale framework wetgeving en het pleidooi voor zwakke adoptie

Bij de nationale enquête *Breaking Barriers* zijn drie inzendingen binnengekomen waarin wordt gepleit voor het (na verder onderzoek) invoeren van zwakke (*simple*) adoptie.¹²⁹ De regeling is bedoeld voor pleegouderadoptie. Adoptie wordt breed gezien als een voordelige regeling voor kinderen, omdat meer stabiliteit wordt gecreëerd dan bij langdurig pleegzorg. Verder creëert adoptie een juridisch band met de adoptieouders die niet wordt verbroken bij het bereiken van de meerderjarigheid. Volgens een inzender Karen Gible wordt met eenvoudige adoptie meer ruimte gecreëerd voor pleegouderadoptie omdat er voor het kind en de oorspronkelijke ouders geen verlies is doordat hun juridische relatie in stand wordt gehouden. Het valt daardoor te verwachten dat ouders eerder met adoptie instemmen. Verder kan eenvoudige adoptie plaatsvinden in situaties waarin het nu niet mogelijk is omdat er eerder toestemming wordt verleend wanneer de ouders hun juridische banden niet verliezen. Dit heeft ook tot voordeel dat de procedure sneller is dan wanneer er geen instemming is. Verder bevordert het het recht op en behoud van identiteit van het kind en de instandhouding van de relatie met de oorspronkelijke ouders en het gezin. Het kind behoudt het erfrecht van de ouders (en krijgt het ook van de adoptieouders).

Recent is gerapporteerd over een surveyonderzoek naar permanente opties voor pleegkinderen waarbij ook de voordelen van eenvoudige adoptie worden verkend (*Belonging in two families, Exploring permanency options for children in long term out-of-home care in Australia*).¹³⁰ Het onderzoek komt voort uit jarenlange discussies over de mogelijkheid tot invoeren van eenvoudige adoptie. Een van de onderzoekers is dan ook de eerdergenoemde inzender van het voorstel tot eenvoudige adoptie; Karen Gible. Het onderzoek is uitgezet als surveyonderzoek in de periode juni tot september 2018. Iedere meerderjarige kon deelnemen aan het onderzoek, maar er is ook actie ondernomen om respondenten met ervaring te werven. Uiteindelijk waren de meeste respondenten afkomstig uit de deelstaat New South Wales (488 van de 1.019 respondenten). De meeste respondenten waren vrouw (92%), de meerderheid 46 jaar en ouder (54%) en de meeste waren universitair opgeleid (53%). De grootste groep respondenten waren pleegouders (50%) gevolgd door kinderbeschermingsprofessionals (26%), adoptieouders (16%), geadopteerde meerderjarigen (16%) en toekomstige adoptieouders (12%). Er was verder een aantal kleinere groepen respondenten te weten: voogden (9%), ex-pleegkinderen (6%), familieleden van een pleegkind (4%), biologische familieleden van een geadopteerd kind (4%), ouders van een uit huis geplaatst kind (3%) en oorspronkelijke ouders van een geadopteerd kind (3%). Van belang is verder dat een grote groep respondenten (46%) tot meerdere groepen behoorden.

In het onderzoek wordt gevraagd naar *strengths and weaknesses* van langdurig pleegouderschap, voogdij, sterke (*plenary*) adoptie en eenvoudige (*simple*) adoptie (dat laatste bestaat dus nog niet in Australië). Voor alle vier deze opties is gevraagd naar strengths en weaknesses op basis van een lijst met diverse kenmerken van ieder instituut, zoals het juridisch ouderschap en verwantschap met biologische familie en pleeg-voogden adoptieouders; beslissingsbevoegdheid ten opzichte van het kind etc. Uit het onderzoek blijkt dat eenvoudige adoptie de hoogste sterke score had en de laagste zwakte score. Geïdentificeerde sterke punten waren dat de juridische relatie tussen het kind en de adoptieouders niet eindigt wanneer het kind 18 jaar is, dat er een juridisch relatie ontstaat tussen het kind en de familie van de adoptieouders en tussen het kind en de adoptieouders. Verder dat er een erfrecht ontstaat ten opzichte van de adoptieouders. Langdurig pleegouderschap kreeg de laagste score voor sterke kanten en de hoogste score voor zwakke kanten.

¹²⁸ B. Luu, A., Conley Wright, J. Cashmore, *Contact and Adoption Plans for Children Adopted from Out-of-home Care in New South Wales*, Australian Social Work, 2019, p. 2.

¹²⁹ Inzendingen Nr. 20, 28 en 79.

¹³⁰ S. Blythe, K. Gible, *Belonging in two families, Exploring permanency options for children in long term out-of-home care in Australia*, Research report produced in conjunction with Adopt Change, Western Sydney University, 2019.

Benoemd werd: dat kinderen gemakkelijk kunnen worden weggehaald; dat er geen erfrecht is; dat pleegouders toestemming nodig hebben voor het nemen van belangrijke beslissingen; en dat de pleegzorgorganisatie belangrijke beslissingen over het kind neemt. Het is van belang te noemen dat de beoordeling onder de verschillende groepen respondenten behoorlijke variaties kent. Eenvoudige adoptie had bijvoorbeeld de hoogste zwakte score en de laagste sterke score onder de oorspronkelijke ouders. Uit het onderzoek volgt de aanbeveling om de introductie van eenvoudige adoptie te verkennen. De aanbeveling is verder om dan adoptieazorg te bieden.

In het rapport *Breaking Barriers* wordt door de Commissie een aantal aanbevelingen gedaan. De bedoeling van de aanbevelingen is dat zij een kader vormen voor nationale adoptiewetgeving. Van belang is dat adoptie hier wordt aanbevolen als een voorkeursmiddel in situaties van langdurige pleegzorg. Adopties dienen open te zijn en geboortecertificaten dienen zowel de oorspronkelijke ouders als de nieuwe adoptieouders te vermelden (anders dan nu) maar het (eventuele) invoeren van eenvoudige adoptie wordt niet benoemd.¹³¹ Volgens de geïnterviewde experts heeft dit te maken met de verdeeldheid in Australië op het terrein van adoptie.

2.7 Landenrapport Californië

2.7.1 Inleiding

Californië heeft sinds 2013 een wettelijke regeling die het bij adoptie toestaat de juridische banden met de oorspronkelijke ouders in stand te houden als de oorspronkelijke ouders en de adoptieouders het hierover eens zijn. Dit vormt een uitzondering op het algemene beginsel dat er sprake is van sterke adoptie in Californië (en de Verenigde Staten) waarbij de juridische banden met de oorspronkelijke ouders door adoptie worden verbroken. De uitzondering kan van toepassing zijn op alle soorten adopties van minderjarigen die plaatsvinden in Californië, waaronder pleegouderadopties. Er is echter weinig bekend over de concrete toepassing ervan bij pleegouderadoptie. De wet is een onderdeel van de zogenoemde *third parent law*; die de mogelijkheid biedt om, doorgaans in uitzonderlijke situaties, toe te staan dat een kind meer dan twee (juridische) ouders heeft. *Third parent law* wordt in de Verenigde Staten voornamelijk besproken in de context van *same-sex* meerouderschap.

2.7.2 De jurisdictie

Californië is een Amerikaanse deelstaat. De staat heeft zowel een eigen familie- en adoptiewetgeving als jeugdbeschermingswetgeving, maar er is ook invloed van constitutioneel recht en federale wetgeving. Er zijn verder algemene beginselen die in alle staten van toepassing zijn. Van de relevante federale wetgeving kan benoemd worden: *the Federal Adoption Assistance and Child Welfare Act of 1980* die financiering biedt voor pleegouderzorg en adoptieprogramma's; *The Adoption and Safe Families Act of 1997* die tot doel heeft het stimuleren van pleegouderadoptie en *the Indian Child Welfare Act of 1978* die regels geeft voor pleegouderschap en de adoptie van Indiaanse kinderen. De algemene beginselen die in alle staten gelden zijn bijvoorbeeld dat de oorspronkelijke ouders toestemming moeten geven voor adoptie, de onherroepelijkheid van de adoptie en het *best interests of the child* beginsel.¹³²

¹³¹ House of Representatives, Standing Committee on Social Policy and Legal Affairs. (2018). *Breaking barriers: a national adoption framework for Australian children, Inquiry into local adoption*. Canberra: Commonwealth of Australia, pp. XVII-XVIII.

¹³² L. Acosta, *Adoption Law: United States*, Washington, DC: Library of Congress 2013.

2.7.3 Adoptie in Californië

Naast internationale (interlandelijke) adoptie, stiefouderadoptie en de adoptie van een meerderjarig bestaan in Californië twee types adoptie; *agency* adoptie en onafhankelijke adoptie. Bij de *agency* adoptie wordt het kind afgestaan aan de sociale dienst of een vergunninghoudende adoptiebemiddelaar (Fam. Code, §§ 8524, 8539). In onafhankelijke (*independent*) adoptiezaken worden de toekomstige adoptieouders door de ouders zelf geselecteerd en het kind wordt bij hen geplaatst eventueel met bijstand van een advocaat (Fam. Code, §§ 8524, 8539).¹³³ De adoptie komt in beide gevallen tot stand door een uitspraak van de rechter te weten het Superior Court van Californië (Fam. Code, § 200). Er gelden specifieke regels voor de adoptie (en uithuisplaatsing) van *tribal* (Indiaanse) kinderen. Op federaal niveau is er de *The Indian Child Welfare Act*.¹³⁴ Ook in de staat Californië zijn er specifieke regels. De regels zien op het waarborgen van de Indiaanse identiteit en opvang van het kind in het reservaat. Van belang is dat het specifiek voor deze adopties, ook voor de wetswijziging van 2013, mogelijk was de juridische banden met de oorspronkelijke ouders in stand te houden bij adoptie.¹³⁵

Er is in Californië (en de Verenigde Staten) een beweging te zien richting meer open adopties. Adoptiebemiddelaars zorgen voor deze ontwikkeling door hieraan voorkeur te geven.¹³⁶ Dit geldt des te meer voor de adoptie van oudere kinderen door pleegouders. Toch is open adoptie in Californië geen wettelijk uitgangspunt. Indien de familie van het kind (zoals broers en zussen) inclusief de oorspronkelijke ouders (en de Indiaanse *tribe*) en de adoptieouders het wensen, kan er een juridisch bindend adoptieplan worden opgesteld. In het adoptieplan kan contact met de oorspronkelijke familie worden geregeld. Contact kan direct zijn zoals een bezoekrecht en telefonisch contact of het kan gaan over de uitwisseling van informatie voor nu of in de toekomst (Fam. Code, § 8616.5 (b)). Indien het kind nog geen relatie met het familielid heeft opgebouwd, moet het contact worden beperkt tot de uitwisseling van informatie (Fam. Code, §8616.5 (b) (3)).

2.7.4 Adoptie met meer dan twee ouders

In 2013 is de wet SB-274 aangenomen in Californië. Volgens deze wet is het voor een kind mogelijk om meer dan twee ouders te hebben. Deze regeling is het antwoord van de Californische wetsgever op een uitspraak van een Californisch *appeal court* die in lijn met eerdere jurisprudentie had geoordeeld dat een kind niet meer dan twee juridische ouders kan hebben.¹³⁷ De wet voorziet in de mogelijkheid dat de rechter, in uitzonderlijke situaties, tot de conclusie komt dat een kind meer dan twee ouders heeft. Er is in beginsel geen maximum aan het aantal ouders.

In dezelfde wet is geregeld dat de juridische banden met de oorspronkelijke ouder(s) bij adoptie in stand kunnen blijven (Fam. Code, § 8617). Dit is alleen mogelijk indien de oorspronkelijke ouders en de adoptieouders het eens zijn en een verklaring (*waiver*) tekenen en deze inleveren bij de rechter in de adoptieprocedure. De rechter toetst deze verklaring niet (maar wel dat de adoptie in het belang van het kind is). Volgens REAGAN geeft deze wetsbepaling 'vrij spel' aan *same-sex* ouders voor het zelf regelen van het meerouderschap.¹³⁸

¹³³ Guardianship C.E. v. M.M., 243 Cal. Rptr. 3d 428 (Cal. Ct. App. 2019).

¹³⁴ (ICWA) (25 U.S.C. §§ 1901 et seq.

¹³⁵ Meer over *tribal customary adoption* op <http://www.courts.ca.gov/12569.htm>.

¹³⁶ M. Berry, *The practice of open adoption: Findings from a study of 1396 adoptive families*, Children and Youth Services Review 1991, Vol. 13, pp. 379-395, p. 379, p. 381.

M. Faulkner, E.E. Madden, *Open Adoption and Post-Adoption Birth Family Contact: A Comparison of Non-Relative Foster and Private Adoptions*, Adoption Quarterly 2012, 15:1, 35-56.

¹³⁷ Re M.C., Cal. Rptr.

¹³⁸ C. Reagan, *One parent, two parents, three parents, more? California's third parent law should go back to the floor*, UC Davis Law Review 2019, pp. 2164-2205C, p. 2173, footnote 36: 'This provision in and of itself allows LGBTQ families to create their own family structure as they see fit'.

Bij de bespreking van het wetsvoorstel werd de wet voornamelijk gezien in de context van *same-sex* ouderschap en de mogelijkheid tot meer dan twee ouders in een *tribal* (Indiaanse) adoptie. In een gesprek met Amerikaanse familierechtdeskundigen in Londen 2019 werd gesuggereerd dat de mogelijkheid specifiek van belang kan zijn bij familie adoptie (kinship adoption – dit is een vorm van onafhankelijke adoptie). Volgens hen ligt het niet voor de hand bij pleegouder *agency* adoptie. Gezien het eenstemmigheidsvereiste wordt hierover ook niet geprocedeerd.¹³⁹

Uit de wetsgeschiedenis volgt geen informatie over eventuele voor- of nadelen van de adoptieregeling op zich. Het invoeren van *third parent law* (meerouderschap) wordt door meerdere organisaties (waaronder) LGBT-organisaties gesteund, terwijl er ook kritiek is:

‘Other family law practitioners, while supportive of the bill’s intentions, oppose it, arguing that it could harm children who may be pawns in their parents’ feuds: “It does not take much to understand how much worse such conflict would be for the child with three adults, let alone four or more. Our focus is the child. It appears the bill’s focus is really the adults who feel they should be able to acquire the label/title of “parent.”’¹⁴⁰

2.7.5 Rechtsgevolgen van adoptie met meer dan twee ouders

Als de juridische relatie met de oorspronkelijke ouder(s) in stand blijft dan heeft het kind een volwaardige juridische relatie met zowel de oorspronkelijke ouders als de adoptieouders (Fam. Code, § 8616). Bij de adoptie zal de rechter beslissen of de oorspronkelijke ouders het gezag behouden. De adoptieouders zullen het verkrijgen (Fam. Code, § 8616). Alle ouders hebben de verplichting tot het betalen van levensonderhoud voor het kind. De rechter kan een verdeling tussen de ouders maken.¹⁴¹

2.8 Landenrapport Frankrijk

2.8.1 Inleiding

Eenvoudige adoptie (*adoption simple*) is onder het huidige Franse recht voornamelijk een manier om het ouderschap van een stiefouder vorm te geven en wordt slechts zeer zelden in de context van pleegzorg gebruikt. Het is belangrijk om daarbij op te merken dat ook de sterke adoptie niet vaak wordt gebruikt in het kader van jeugdbescherming/pleegzorg. De voorkeur lijkt uit te gaan naar langdurige pleegzorg plaatsingen. Er is in meerdere rapporten naar voren gebracht dat eenvoudige adoptie een goede oplossing zou zijn voor pleegkinderen die langdurig in een pleeggezin worden verzorgd, omdat het enerzijds stabiliteit geeft en anderzijds de band met de oorspronkelijke ouders behouden blijft.¹⁴² De wetgever heeft hier niet veel meegedaan. Dat betekent overigens niet dat de eenvoudige adoptie niet open staat voor pleegouders die langdurig voor een pleegkind zorgen. Als aan de voorwaarden voor eenvoudige adoptie is voldaan, kan men daartoe een verzoek indienen. Waarom dit niet vaker gebeurt, is niet duidelijk.

¹³⁹ Er is uitgebreid gezocht op WESTLAW Int. en op Casetext maar geen enkele gepubliceerde uitspraak gaat hierover.

¹⁴⁰ SB 274 (Leno) – As Amended: May 14, 2013. ASSEMBLY COMMITTEE ON JUDICIARY Bob Wieckowski, Chair. Date of Hearing: June 18, 2013, p. 1.

¹⁴¹ Senate Bill No. 274, CHAPTER 564, An act to amend Sections 3040, 4057, 7601, 7612, and 8617 of, and to add Section 4052.5 to, the Family Code, relating to family law. legislative counsel’s digest, p. 94 (4052.5).

¹⁴² K. O’Halloran, *The politics of adoption, Ius Gentium, Comparative Perspectives on Law and Justice 41*, Springer, 2015, Chapter 13, France, p. 543.

2.8.2 De geschiedenis van *adoption simple*

Het Franse recht kent de *adoption simple* (hierna: eenvoudige adoptie) sinds de invoering van de Code Civil in 1804.¹⁴³ Via deze vorm van adoptie konden alleen meerderjarigen worden geadopteerd, de adoptiefouders moesten minimaal 50 jaar oud zijn en meer dan 15 jaar in leeftijd schelen met de te adopteren persoon. Bovendien moesten de adoptant(en) de te adopteren persoon minimaal 6 jaar tijdens zijn minderjarigheid hebben verzorgd en mochten ze geen eigen kinderen hebben. De gevolgen van de eenvoudige adoptie waren zeer beperkt. De geadopteerde bleef deel uitmaken van zijn oorspronkelijke familie en behield ten aanzien van zijn oorspronkelijke familie al zijn rechten en plichten.¹⁴⁴ Daarnaast ontstonden deze rechten en plichten ook ten aanzien van de adoptant(en). Een van de belangrijkste redenen om te adopteren was het zekerstellen van het vermogen van de adoptant(en).

Ruim honderd jaar later, in 1923, werd eenvoudige adoptie ook mogelijk voor minderjarigen, waardoor de adoptant(en) ook het gezag over de minderjarige verkregen en het gezag van de oorspronkelijke ouders tenietging. De erfrechtelijke aanspraken ten opzichte van de oorspronkelijke familie bleven bestaan, evenals als de onderhoudsaanspraken, maar de oorspronkelijke ouders konden alleen voor onderhoud worden aangesproken als de adoptant(en) dit niet konden bieden.¹⁴⁵ Pas in 1966¹⁴⁶ werd de wet zodanig gewijzigd dat er ook een *adoption plénière* (hierna: sterke adoptie) mogelijk werd, waarbij de juridische banden met de adoptiefamilie in plaats kwamen van de juridische banden met de oorspronkelijke familie.¹⁴⁷ Waarom de eenvoudige adoptie naast de sterke adoptie blijft voortbestaan, wordt uit de parlementaire geschiedenis niet duidelijk.¹⁴⁸ Het gevolg is in iedergeval dat er een onderscheid ontstaat tussen *substitutive filiation* waarbij de juridische banden met de oorspronkelijke familie worden vervangen door juridische banden met de adoptiefamilie en *additive filiation* waarbij de juridische banden met de adoptiefamilie worden toegevoegd aan de reeds bestaande banden met de oorspronkelijke familie.

Mignot beschrijft hoe in de loop der tijd de eenvoudige adoptie steeds een andere groep kinderen betreft. Tussen 1804 en ongeveer 1900 ging het meestal om natuurlijke kinderen en kinderen geboren uit overspel, die juridisch gezien niet tot de familie behoorden maar wel bij de familie waren opgegroeid. Tot ongeveer 1970 ging het vervolgens vaak om neefjes en nichtjes of om pupillen van de staat. Sinds ongeveer 1970, gaat het voornamelijk om stiefkinderen.¹⁴⁹ Hij stelt dat in tegenstelling tot bij sterke adoptie, het bij eenvoudige adoptie bijna altijd om kinderen gaat die feitelijk al langer deel van het gezin uitmaken; de eenvoudige adoptie bevestigt een reeds bestaande affectieve band tussen adoptant en geadopteerde. Bij de sterke adoptie gaat het om een kind dat voordat het voor adoptie bij de adoptant werd geplaatst over het algemeen geen band had met de adoptant.¹⁵⁰ Op dit moment zijn in Frankrijk verreweg de meeste eenvoudige adopties stiefouderadopties. Volle stiefouderadopties zijn sinds 1993 alleen nog mogelijk in een van de volgende

¹⁴³ G.E. Schmidt, *Sterke en zwakke adoptie: een rechtsvergelijkend onderzoek*, Den Haag: Stichting Asser Instituut, 1996. Voor meer informatie over de discussie die hierover is gevoerd p. 29-36.

¹⁴⁴ G.E. Schmidt, *Sterke en zwakke adoptie: een rechtsvergelijkend onderzoek*, Den Haag: Stichting Asser Instituut, 1996, p. 37 en F. Mignot, *L'adoption simple en France, le renouveau d'une institution ancienne*, *Revue Française de sociologie* 2015 56(3) p. 525-560.

¹⁴⁵ G.E. Schmidt, *Sterke en zwakke adoptie: een rechtsvergelijkend onderzoek*, Den Haag: Stichting Asser Instituut, 1996, p. 43-46.

¹⁴⁶ Tussen 1939 en 1966 bestonden er twee vormen van adoptie naast de eenvoudige adoptie, waarbij de banden met de oorspronkelijke ouders werden verbroken, maar dat is in het kader van dit onderzoek niet buitengewoon relevant. Zie voor meer informatie hierover Schmidt 1996 p. 46-49.

¹⁴⁷ G.E. Schmidt, *Sterke en zwakke adoptie: een rechtsvergelijkend onderzoek*, Den Haag: Stichting Asser Instituut, 1996, p. 47.

¹⁴⁸ G.E. Schmidt, *Sterke en zwakke adoptie: een rechtsvergelijkend onderzoek*, Den Haag: Stichting Asser Instituut, 1996., p. 54-57.

¹⁴⁹ F. Mignot, *L'adoption simple en France, le renouveau d'une institution ancienne*, *Revue Française de sociologie* 2015 56(3), para. 52.

¹⁵⁰ F. Mignot, *L'adoption simple en France, le renouveau d'une institution ancienne*, *Revue Française de sociologie* 2015 56(3), para. 52.

gevallen: het ouderschap van de andere ouder staat niet vast, de andere heeft geen gezag of de ander ouder is overleden, of het kind is door de ene ouder geadopteerd en zijn/haar partner wil ook adopteren en het kind geen andere ouder heeft.¹⁵¹

2.8.3 Adoptie met meer dan twee ouders in de context van pleegouderadoptie

De eenvoudige adoptie lijkt niet of nauwelijks voor pleegkinderen te worden gebruikt. Er lijkt een grote voorkeur te bestaan voor langdurige pleegzorgplaatsingen boven adoptie.

“The proportion of simple adoptees who are wards of the state (pupille de l’Etat) has almost never exceeded 25% since 1950. And since 1962, the proportion of simple adoptees who are wards of the state has never stopped falling, reaching less than 1% in 2007. Indeed, the state foster care service in France (Aide sociale a l’enfance) have in fact always preferred to give wards of state the strongest legal ties available: full adoption”.¹⁵²

Er is de afgelopen jaren discussie geweest in Frankrijk over de rol die de eenvoudige adoptie zou moeten of kunnen spelen in het kader van de kindbescherming. In 2014 zijn ter voorbereiding van nieuwe familiewetgeving drie rapporten gepubliceerd waarin adoptie een rol speelde. Alle drie de rapporten zijn op verzoek van de toenmalige regering opgesteld in het kader van de Travaux préparatoires au projet de loi Famille.¹⁵³

1. Het rapport *De nouveaux droits pour les enfants? Oui ... dans l’intérêt même des adultes et de la démocratie* van de werkgroep ‘de nouveaux droits pour les enfants’ onder leiding van J.P. Rozenczveig van 29 januari 2014.¹⁵⁴
2. Het rapport *40 propositions pour adopter la protection de l’enfance et de l’adoption aux réalités d’aujourd’hui* van de werkgroep ‘Protection de l’enfance et adoption’ onder leiding van A. Gouttenoire van februari 2014.¹⁵⁵
3. Het rapport *Filiation, origines, parentalité: Le droit face aux nouvelles valeurs de responsabilité générationnelle* onder leiding van I. Thery van april 2014.¹⁵⁶

Deze rapporten betreffen een bredere kijk op herziening van het familierecht, maar in alle drie de rapporten worden ook voorstellen gedaan over het gebruik van de eenvoudige adoptie in het kader van de jeugdbescherming wanneer kinderen langdurig in een pleeggezin wonen maar nog wel een band met hun oorspronkelijke ouders hebben. In alle drie de rapporten wordt het behoud van de band met de oorspronkelijk ouders in beginsel als een positief gegeven gezien.

In het rapport *Filiation, origines, parentalité* in de paragraaf “Revaloriser l’adoption simple” wordt gesproken over de functie die de eenvoudige adoptie kan hebben voor pleegkinderen die langdurig in een pleeggezin opgroeien.¹⁵⁷ Eenvoudige adoptie wordt momenteel vrijwel niet in deze context gebruikt, enerzijds omdat het moeilijk is om gezinnen te vinden die open staan voor een dergelijke simpele adoptie, het kind blijft immers ook onderdeel uitmaken van de oorspronkelijke familie en anderzijds omdat het idee

¹⁵¹ Art. 345 CC.

¹⁵² F. Mignot, *L’adoption simple en France, le renouveau d’une institution ancienne*, Revue Française de sociologie 2015 56(3), p. 376.

¹⁵³ Loi sur la famille: l’examen repoussé à 2015 au plus tôt, *Le Monde*, 3 februari 2014, https://www.lemonde.fr/politique/article/2014/02/03/l-examen-du-projet-de-loi-famille-repousse-a-2015-au-plus-tot_4359399_823448.html

¹⁵⁴ <https://www.ladocumentationfrancaise.fr/var/storage/rapports-publics/144000326.pdf>

¹⁵⁵ <https://www.ladocumentationfrancaise.fr/rapports-publics/144000303/index.shtml>

¹⁵⁶ http://www.justice.gouv.fr/include_htm/etat_des_savoirs/eds_thery-rapport-filiation-origines-parentalite-2014.pdf

¹⁵⁷ *Filiation, origines, parentalité: Le droit face aux nouvelles valeurs de responsabilité générationnelle*, p. 107 en verder.

leeft dat een eenvoudige adoptie de volledige integratie in het adoptiefgezin zou bemoeilijken. De auteurs van het rapport stellen dat met name voor oudere pleegkinderen (vanaf 6/7 jaar) de eenvoudige adoptie een optie kan zijn. Bovendien, zo stellen de auteurs, kan het kind volgens de huidige Code Civil de simpele adoptie naar een sterke adoptie laten omzetten tijdens zijn minderjarigheid en de twee jaar na het bereiken van de meerderjarigheid.¹⁵⁸ Daarnaast kan de simpele adoptie ook worden herroepen door het kind of de adoptant als het kind volwassen is op grond van *motifs graves*.¹⁵⁹ Daarmee houdt het (volwassen) pleegkind zelf de mogelijkheid om te kiezen of en hoe de adoptie in stand blijft.

In het rapport *De nouveaux droits pour les enfants* wordt voorgesteld om kinderen toegang te geven tot informatie over hun afstamming en te zorgen dat sterke adoptie de oorspronkelijke afstamming niet zondermeer uitwist (proposition 1.27). Kinderen moeten toegang hebben tot informatie over deze oorspronkelijke ouders (propositions 1.22 tot en met 26) en tot documenten die het kind betreffen, waaronder het adoptiedossier (proposition 1.28).¹⁶⁰

Het rapport *40 Propositions* stelt voor om de eenvoudige adoptie te gebruiken als kindbeschermingsmaatregel. De auteurs voorzien dat slechts een beperkte groep ouders bereid zal zijn een kind op te nemen waarvan niet duidelijk is of het in de toekomst geadopteerde kan worden en zo ja of dit een zwakke of een sterke adoptie zal zijn. De auteurs stellen ook dat de oorspronkelijke ouders bepaalde rechten moeten kunnen ontnemen aan de eenvoudige adoptie, zoals een omgangsrecht of het recht om mee te beslissen bij belangrijke beslissingen over het kind, zij zouden hun toestemming kunnen geven onder voorwaarde dat hun bepaalde rechten met betrekking tot het kind blijven toekomen.

Daarnaast zijn voorstellen gedaan met betrekking tot de toestemming van het kind bij de eenvoudige adoptie en de mogelijkheid om de eenvoudige adoptie te herroepen. Slechts een heel klein deel van bovengenoemde voorstellen is overgenomen in de 2016 in werking getreden *loi no. 2016-297 du 14 mars 2016 relative a la protection de l'enfant*. Wat met name niet is overgenomen is de mogelijkheid om eenvoudige adoptie naast sterke adoptie in te zetten in het kader van kindbescherming als alternatief voor een langdurig verblijf in een pleeggezin zonder een juridische band met dit gezin te vestigen. Dit betekent overigens niet dat eenvoudige adoptie niet mogelijk is wanneer een kind al langdurig in een pleeggezin verblijft, maar het is niet in het systeem ingekaderd. De voorstellen met betrekking tot de herroeping van de adoptie zijn wel overgenomen. Het recht met betrekking tot de eenvoudige adoptie ziet er op dit moment als volgt uit.

2.8.4 Adoptie in Frankrijk en voorwaarden voor adoptie

Frankrijk is meerdere malen zowel door het EHRM als door het Kinderrechtencomité erop gewezen dat het recht mogelijkheden moet bieden voor kinderen om gegevens over hun oorspronkelijke afstamming te achterhalen, al is dit recht niet absoluut. Ook de eerdergenoemde rapporten besteden aandacht aan de toegang voor kinderen tot afstammingsinformatie. Momenteel wordt er bij sterke adoptie een nieuwe geboorteakte opgesteld, de oude geboorteakte wordt bewaard en van een stempel “adoption” voorzien en als nietig beschouwd. De oorspronkelijke akte zit niet zoals in Nederland vast aan de nieuwe akte. Adoptiekinderen hebben recht op inzage van hun adoptiedossier vanaf het moment dat ze in staat zijn hun eigen belangen goed in te schatten.¹⁶¹ Dit dossier bevat niet altijd de gegevens van de oorspronkelijke ouders, bijvoorbeeld wanneer de moeder en/of vader geheimhouding heeft verzocht. Op 22 januari 2002 is een wet in werking getreden waarmee kinderen die op zoek zijn naar hun oorspronkelijke ouders de hulp in kunnen roepen van het *Conseil National pour l'Accès aux Origines Personnelles (CNAOP)*. Er is dus wel een trend

¹⁵⁸ Art. 345 CC.

¹⁵⁹ Art. 370 CC.

¹⁶⁰ *De nouveaux droits pour les enfants?*, p. 65-68.

¹⁶¹ Code de l'action sociale et des familles, art. 147-2.

naar meer openheid, maar heel overtuigend is die nog niet.¹⁶² Momenteel wordt *le projet de loi bioéthique* in het parlement behandeld, waarin naast regelingen voor kunstmatige voortplanting, waaronder draagmoederscha en duo-moederschap, ook aandacht is voor het recht op kennis van de afstamming.¹⁶³

Kinderen die vol of eenvoudig geadopteerd kunnen worden vallen in een van de volgende categorieën (art 347 CC jo. Art. 361 CC):

1. Kinderen waarvan de vader en moeder of *le conseil de famille* (art. 60 Code de la famille et de l'aide sociale) in de adoptie hebben toegestemd.
2. Pupillen van de staat.¹⁶⁴
3. Kinderen die verlaten zijn verklaard (*déclares abandonne*) volgens de artikelen 381-1 en -2 CC.¹⁶⁵

Het kind van 13 jaar en ouder moet met de adoptie instemmen. Deze instemming mag tot aan het moment van de adoptie uitspraak ingetrokken worden.¹⁶⁶ Bovendien mogen alle kinderen die in staat zijn hun belangen in te schatten gehoord worden door de rechter. Wijst de rechter een verzoek van een minderjarige om gehoord te worden af, dan moet hij hiervoor in zijn beslissing de redenen waarop de weigering is gebaseerd uiteenzetten.¹⁶⁷

De adoptanten moeten getrouwd zijn, als ze jonger zijn dan 28 jaar, moeten ze in ieder geval 2 jaar getrouwd zijn, en ze mogen niet van tafel en bed zijn gescheiden.¹⁶⁸ Een persoon boven de 28 mag ook alleen adopteren. Indien de persoon die alleen wil adopteren getrouwd is en niet van tafel en bed gescheiden moet zijn/haar echtgenoot ook instemmen, tenzij hij/zij daar niet toe in staat is.¹⁶⁹ De hierboven genoemde leeftijd van 28 geldt niet indien het om een partneradoptie gaat.¹⁷⁰ Een persoon mag niet geadopteerd worden door twee personen tenzij deze twee personen gehuwd zijn.¹⁷¹ Er mag echter wel een nieuwe adoptie worden uitgesproken na de dood van de adoptant(en) of een van hen als de nieuwe adoptie een stiefouder adoptie betreft.¹⁷²

Als het ouderschap van zowel de moeder als de vader van het kind vaststaat, moeten beide in de adoptie toestemmen, is een van beide overleden of niet in staat zijn of haar wil te bepalen dan volstaat de toestemming van de andere ouder.¹⁷³ Staat alleen het ouderschap van een van beide ouders vast, dan is toestemming van deze ouder voldoende.¹⁷⁴ Zijn beide ouders overleden of niet in staat hun wil kenbaar te maken of zijn ze hun ouderlijk gezag kwijtgeraakt, dan moet de toestemming worden gegeven door *le conseil*

¹⁶² J.F. Mignot, *L'adoption*, La Découverte, 2017, Chapitre II, L'adoption simple en France, p.93-99.

¹⁶³ https://www.legifrance.gouv.fr/affichLoiPreparation.do;jsessionid=31FAD84A0FB6D73D755FD61F69A414D5.tplgr42s_1?idDocument=JORFDOLE000038811571&type=contenu&id=2&typeLoi=proj&legislature=15; en https://www.francetvinfo.fr/societe/loi-sur-la-famille/gestation-pour-autrui/pma-gpa-don-de-gametes-ce-que-l-assemblee-a-fait-du-projet-de-loi-de-bioethique_3654699.html

¹⁶⁴ Zie voor een uitwerking van dit begrip art. 61 van de *Code de la famille en de l'aide sociale*. O'Halloran omschrijft het begrip als volgt: 'Wards of the state (pupille de l'Etat) is a collective term used to identify those children who are otherwise without legal status: the state, as carer of last resort, assumes totl parental rights and duties in respect of them.' K.

O'Halloran, *The politics of adoption*, Ius Gentium, Comparative Perspectives on Law and Justice 41, Springer, 2015, p. 531.

¹⁶⁵ Art. 347 CC jo. Art. 361 CC.

¹⁶⁶ Art 345-1 CC. Door welke instantie deze toestemming gegeven moet worden is nader uitgewerkt in art 348-3 1ste alinea.

¹⁶⁷ Art. 388-1 CC.

¹⁶⁸ Art. 343 CC.

¹⁶⁹ Art. 343-1 CC.

¹⁷⁰ Art. 343-2 CC.

¹⁷¹ Art. 346 CC.

¹⁷² Art. 346 CC.

¹⁷³ Art 348 CC.

¹⁷⁴ Art. 348-1 CC.

de famille nadat is overlegd met de persoon die daadwerkelijk voor het kind zorgt.¹⁷⁵ Dit laatste geldt ook in het geval er geen afstamming van het kind is vastgesteld.¹⁷⁶

De toestemming tot adoptie kan binnen twee maanden worden ingetrokken. Dit moet schriftelijk en volgens de verder daar aan gestelde voorwaarden gebeuren. Na deze twee maanden kan de toestemming niet meer ingetrokken worden. Ouders kunnen nog wel om terugplaatsing van het kind verzoeken, mits het kind nog niet voor adoptie is geplaatst. Als de verzorgenden weigeren het kind aan de ouders terug te geven, dan kunnen de ouders naar de rechter, die in het belang van het kind zal beslissen. Besluit de rechter dat het kind terug moet naar de ouders, dan vervalt daarmee de toestemming tot adoptie.¹⁷⁷ De rechter mag aan de weigering van ouders of van de *conseil de famille* voorbijgaan als zij misbruik hebben gemaakt van hun bevoegdheid toestemming te weigeren.¹⁷⁸ Wanneer de ouder(s) of de *conseil de famille* toegestemd heeft/hebben in de adoptie door het kind over te dragen aan een organisatie bevoegd om adopties te verrichten, dan geven zij daarmee ook de keuze voor de adoptanten over aan deze organisatie.¹⁷⁹

Voor de eenvoudige adoptie geldt specifiek dat zowel minderjarige als meerderjarigen kunnen worden geadopteerd.¹⁸⁰ Als er zwaarwegende redenen voor zijn, mag een kind dat eerder vol is geadopteerd vervolgens simpel worden geadopteerd.¹⁸¹ Een kind dat eerder door een persoon is geadopteerd (vol of eenvoudige) mag een tweede keer worden geadopteerd door de echtgenoot van deze persoon.¹⁸² Het te adopteren kind moet bij sterke adoptie jonger zijn dan 15 jaar en moet minimaal 6 maanden bij de adoptant(en) wonen.

2.8.5 Gevolgen eenvoudige adoptie

Het belangrijkste gevolg van de eenvoudige adoptie is dat de juridische band met de oorspronkelijk familie niet wordt verbroken, terwijl er tegelijkertijd een juridische band ontstaat met de nieuwe familie.¹⁸³ Deze band met de adoptant(en) strekt zich ook uit tot de kinderen van de geadopteerde.¹⁸⁴ De geadopteerde behoudt al zijn rechten ten aanzien van zijn oorspronkelijke familie, in het bijzonder ook zijn erfrechtelijke aanspraken. Hij krijgt daarnaast ook rechten en plichten ten opzichte van de adoptanten, waaronder ook erfrechtelijk en onderhoudsrechtelijke aanspraken en verplichtingen.¹⁸⁵ De onderhoudsverplichting die ontstaat tussen de geadopteerde en de adoptanten is wederkerig. De oorspronkelijk ouder(s) blijven ook onderhoudsplichtig, maar alleen als de adoptant(en) niet in het onderhoud van de geadopteerde kunnen voorzien.¹⁸⁶

Wat betreft de bij wet voorziene erfrechtelijke aanspraken van de geadopteerde en zijn nakomelingen, deze strekken in opgaande lijn niet verder dan de adoptanten. En andersom is het zo dat wanneer de geadopteerde overlijdt zonder nakomelingen of echtgenoot, de goederen die hij van de adoptant heeft verkregen (als gift of via erfenis), voor zover deze goederen nog bestaan, en rekening houdend met schulden ten opzichte van derden, weer vervallen aan de adoptant of zijn nakomelingen. De goederen die door de vader of moeder aan de geadopteerde zijn geschonken, vervallen weer aan de vader of moeder of aan hun nakomelingen. Het overige wordt verdeeld tussen de oorspronkelijke familie en de adoptiefamilie.

¹⁷⁵ Art 348-2 CC.

¹⁷⁶ Art 348-2 CC.

¹⁷⁷ Art 348-3 CC.

¹⁷⁸ Art 348-6 CC.

¹⁷⁹ Art. 348-4 CC.

¹⁸⁰ Art. 360 CC.

¹⁸¹ Art. 360 CC.

¹⁸² Art. 360 CC.

¹⁸³ Art 364 CC.

¹⁸⁴ Art. 366 CC.

¹⁸⁵ Art 367 en 368 CC.

¹⁸⁶ Art. 367 CC.

De geadopteerde verkrijgt door eenvoudige adoptie niet automatisch de Franse nationaliteit als een van de adoptanten de Franse nationaliteit heeft. Zowel de minderjarige als de meerderjarige adoptant kan deze op verzoek en onder bepaalde voorwaarden wel verkrijgen. De achternaam van de adoptant wordt in principe toegevoegd aan die van de geadopteerde, tenzij de geadopteerde van boven de 13 jaar hier niet mee instemt. Er zijn verder aparte regels voor het geval de geadopteerde of de adoptant een dubbele naam draagt of wanneer het om een partneradoptie gaat. De adoptant(en) verkrijg(t)(en) door de eenvoudige adoptie het gezag over de geadopteerde. Als de adoptant de echtgenoot is van een ouder van de geadopteerde, oefenen zij het gezag gezamenlijk uit. Verder gelden er bepaalde huwelijksbeletselen voor de geadopteerde met betrekking tot de oorspronkelijk familie en de adoptiefamilie. Een eenvoudige adoptie sluit het vaststellen van het ouderschap van een oorspronkelijke ouder niet uit. Deze vaststelling heeft echter geen gevolgen voor de eenvoudige adoptie. De eenvoudige adoptie kan indien daar zwaarwegende redenen voor zijn na de meerderjarigheid van de geadopteerde worden herroepen op verzoek van de geadopteerde of de adoptant. Tijdens de minderjarigheid van de geadopteerde kan dit alleen worden verzocht door de minister van binnenlandse zaken (ministère public).

2.8.6 Gevolgen sterke adoptie

Het belangrijkste gevolg van de sterke adoptie is dan de juridische band met de oorspronkelijke ouders ophoudt te bestaan en een nieuwe juridische band met de adoptant(en) en zijn familie wordt gevestigd.¹⁸⁷ De geadopteerde heeft in de familie van de adoptant dezelfde rechten als een kind van wie de afstamming op grond van het afstammingsrecht is vastgesteld.¹⁸⁸ Daarnaast is er een aparte regeling met betrekking tot de achternaam van de geadopteerde, waarbij het uitgangspunt is dat de geadopteerde de achternaam van de adoptant krijgt.¹⁸⁹ De sterke adoptie kan niet worden herroepen.¹⁹⁰

Voor kinderen die ‘geplaatst zijn voor adoptie,’ is alleen een sterke adoptie mogelijk. Dit zijn kinderen waarvoor rechtsgeldig en definitief tot adoptie is ingestemd, pupillen van de staat of kinderen die verlaten zijn verklaard. De plaatsing met zicht op adoptie vindt plaats door het kind in het gezin van de toekomstige adoptanten te plaatsen. Plaatsing kan niet plaatsvinden als de ouders de terugplaatsing van het kind hebben verzocht, totdat op dit verzoek is beslist. Wanneer een kind eenmaal bij de toekomstige adoptanten is geplaatst, kan het niet meer bij de oorspronkelijke ouders worden teruggeplaatst. Sterke adoptie kan plaatsvinden van kinderen die geplaatst zijn voor adoptie, maar ook onder andere omstandigheden, mits aan de voorwaarden voor sterke adoptie is voldaan.

Ter afsluiting: het Franse familie- en kindbeschermingsrecht is in beweging. Er ligt momenteel een wet in de Senaat met betrekking tot kunstmatig voortplanting en het recht op afstammingskennis. Daarnaast zien we op de site van de Senaat met voorstellen en rapporten op het thema *Famille*, bij 19 november 2019 de volgende (initiatief) wetsvoorstellen staan: proposition de loi visant à moderniser le système de protection de l'enfance, en proposition de loi visant à transformer le dispositif de déclaration judiciaire de délaissement parental en un dispositif de déclaration judiciaire d'adoptabilité 19 november 2019. De thema's kindbescherming en adoptie staan beiden nog steeds op de agenda.

¹⁸⁷ Art 356 CC.

¹⁸⁸ Art 358 CC.

¹⁸⁹ Art. 357 en 357-1 CC.

¹⁹⁰ Art. 359 CC.

2.9 Landenrapport Quebec

2.9.1 Inleiding

De wetsvoorstellen die in het afgelopen decennium zijn gedaan in Québec gericht op het invoeren van een vorm van eenvoudige adoptie, de adoptie *sans rupture* hebben het allemaal niet gehaald. Deze vorm van adoptie zou volgens de werkgroep die een voorstel hiertoe had uitgewerkt, met name van belang zijn in geval van stiefouderadoptie, adoptie in het geval dat de ouder(s) van het kind zijn overleden, adoptie van kinderen door familieleden en adoptie van oudere pleegkinderen die anders niet met adoptie zouden instemmen. Er is wel een vorm van adoptie *sans rupture* waarbij niet de juridische band, maar wel de feitelijke band met de oorspronkelijk ouders kan blijven bestaan. Tot voor kort kende Quebec namelijk alleen een gesloten vorm van adoptie.

2.9.2 Jurisdictie

In Canada¹⁹¹ is het reguleren van adoptie aan de provincies, territoria, en de *indigenous peoples* voorbehouden, hetgeen ertoe heeft geleid dat “they have each established their own separate administrative and procedural machinery for addressing issues relating to adoption and to the welfare of children more generally; machinery complicated by bilingualism and bijuralism.”¹⁹² Quebec is de enige jurisdictie in Canada waarin het civiele recht (en dus ook het familierecht) door civil law wordt geregeld. Wat over Quebec in dit hoofdstuk wordt gezegd, geldt dus niet noodzakelijkerwijs voor de andere provincies en territoria. Binnen het recht van de *indigenous people* neemt adoptie binnen Quebec weer een eigen positie in. Met name de geschiedenis waarbij *indigenous* kinderen bij hun ouders werden weggehaald en in *residential schools* of bij Canadese ouders werden ondergebracht, maakt dat er grote zorgvuldigheid moet worden betracht bij adopties van *indigenous* kinderen. Daarbij gelden er binnen de *indigenous communities* ook andere regels voor het opvoeden en verzorgen van kinderen die niet door hun eigen ouders kunnen worden opgevoed. Zo zijn er vormen van *customary indigenous adoption*, waarbij de juridische banden met de oorspronkelijke ouders in stand blijven.¹⁹³ In 2015 heeft *The Truth and Reconciliation Committee* een rapport uitgebracht waarin staat dat de regering zich op alle niveaus (federaal, provinciaal en teritoriaal) moet verzoenen met *First Nation peoples*. Een van de speerpunten daarbij is het respecteren van de rechten van *indigenous peoples* om hun eigen kinderen op te voeden.¹⁹⁴ Naar aanleiding hiervan heeft de federale overheid begin 2019 een wet ingediend waarin dit uitgangspunt is neergelegd en waaraan alle provinciale en territoriale wetgeving moet voldoen.¹⁹⁵

2.9.3 Adoptie in Quebec

De diversiteit in adoptieregelingen binnen Canada heeft ertoe geleid dat het kinderrechtencomité in 2004 zijn zorgen heeft uitgesproken over de staat van adoptie in Canada en deze zorgen in 2012 herhaalde omdat er in de tussentijd nog niets was veranderd. Deze zorgen strekten zich enerzijds uit tot het feit dat er ongelijkheid tussen kinderen bestond in Canada door de verschillende adoptieregelingen in de verschillende

¹⁹¹ Veel informatie over Quebec is zowel in het Frans als in het Engels beschikbaar, maar dat geldt niet voor alles. Waar mogelijk is van Engelse bronnen gebruik gemaakt, en waar die niet voor handen waren voor Franse. Er zijn dus zowel Engels als Franse citaten in de tekst te vinden.

¹⁹² K. O'Halloran, *The politics of adoption*, Ius Gentium, Comparative Perspectives on Law and Justice 41, Springer, 2015, p. 365.

¹⁹³ Hahn, H., & Sinha, V. (2018), *Adoption protections for Indigenous children in Canada*, CWRP Information Sheet #196E, Montreal, QC: Canadian Child Welfare Research Portal.

¹⁹⁴ Rapport, *Report of the Truth and Reconciliation Commission of Canada*, 2015, p. 228.

¹⁹⁵ An Act respecting, First Nation, Inuit and Metis children, youth and families, C-92, passed on 21 June 2019, Statutes of Canada, 2019, <https://www.cbc.ca/news/indigenous/indigenous-child-welfare-bill-tabling-reaction-1.5037746>, c. 24.

provincies en territoria, maar ook tot het feit dat adoptiekinderen geen recht hadden om kennis te nemen van hun biologische afstamming.¹⁹⁶

‘57. The Committee notes as positive the recent court decision in *Ontario v. Marchland*, which ruled that children have the right to know the identity of both biological parents. However, the Committee is concerned that domestic adoption legislation, policy, and practice are set by each of the provinces and territories and vary considerably from jurisdiction to jurisdiction and as a result, Canada has no national adoption legislation, national standards, national database on children in care or adoption, and little known research on adoption outcomes. The Committee is also concerned that adoption disclosure legislation has not been amended to ensure that birth information is made available to adoptees as recommended in previous concluding observations (CRC/C/25/Add.215, para. 31). The Committee also regrets the lack of information provided in the State party on intercountry adoption.’¹⁹⁷

Er spelen dus verschillende zaken met betrekking tot het adoptierecht in Canada die zeker ook invloed hebben op het adoptierecht in Quebec.

Het civiele recht in Quebec is gebaseerd op de *Civil Code of Lower Canada* uit 1866 die weer is gebaseerd op het BW van Napoleon uit 1804. In 1955 is begonnen met een grote revisie van het civiele recht die heeft geleid tot de invoering van de *Civil Code of Quebec* in 1980, die alleen het familierecht betrof. In 1995 is de huidige *Civil Code of Quebec* in werking getreden waarmee de *Civil Code of Lower Canada* en de *Civil Code of Quebec* uit 1980 hun gelding verloren.¹⁹⁸

Onder het huidige adoptierecht kunnen 4 soorten adopties worden onderscheiden:

- *gewone adoptie*: over het algemeen gaat het hierbij om kinderen die bij de geboorte zijn afgestaan en vervolgens door anderen worden geadopteerd;
- adoptie uit de *banque mixte* ook wel *fostering with a view to adoption* genoemd: het gaat hierbij om kinderen die bij een pleegouders zijn geplaatst, maar waarvan nog niet duidelijk is of ze uiteindelijk weer terug kunnen naar hun oorspronkelijke ouders of dat hun toekomst bij de pleegouders ligt en dat ze uiteindelijk door hen geadopteerd kunnen worden;
- *speciale adoptie*: dit betreft adoptie binnen de familie of door de partner van een van de ouders; en
- *interlandelijke adoptie*.

Interlandelijke adoptie heeft zijn eigen regeling onder het Haags Adoptieverdrag. De overige drie vormen zijn geregeld in de *Civil Code of Quebec* in hoofdstuk 2 *Filiation by adoption* en in de Youth Protection Act.¹⁹⁹ De adoptiewetgeving is de afgelopen jaren onderwerp geweest van onderzoek en op 16 juni 2017 is in Quebec de *Act to amend the Civil Code and other legislative provisions as regards adoption and the disclosure of information* aangenomen. In de Explanatory Notes staat dat:

‘The Act allows adoption to be coupled with recognition of pre-existing bonds of filiation in cases where it is in the interest of the child to protect a meaningful identification with the parent of origin while nonetheless terminating their respective rights and obligations’.

¹⁹⁶ Zie hierover bijvoorbeeld Vonk in haar boekrecensie van Nordqvist & Smart *Relative Strangers: Family Life, Genes and Donor Conception* in *Canadian Journal of Family Law*, 2015 vol. 29, no. 2.

¹⁹⁷ Committee on the Rights of the Child, *Concluding observations on the combined third and fourth periodic report of Canada*, adopted by the Committee at its sixty-first session, 17 September – 5 October 2012.

¹⁹⁸ Comité consultative sur le droit de la famille, *Pour un droit de la famille adapté aux nouvelles réalités conjugales et familiales*, June 2015, Chapitre premier – Survol historique du droit famille québécoise, p. 11-24.

¹⁹⁹ Youth Protection Act, Chapter IV, Division VII, Adoption; and Chapter IV.0.i Adoption.

De wet regelt ook een aantal andere zaken met betrekking tot adoptie, waaronder een aangepaste regeling voor *Aboriginal adoptions*,²⁰⁰ toegang tot gegevens over de oorspronkelijke ouders en of broertjes en zusjes, de mogelijkheid voor oorspronkelijke ouders en adoptiefouders om afspraken te maken over contact over of met het adoptiefkind. Op een aantal van deze zaken komen we verderop terug, maar de nadruk ligt op *de adoptie met erkenning van voor de adoptie bestaande banden*. Zoals uit de *Explanatory Notes* blijkt gaat het hier **niet** om een vorm van adoptie waarbij de familierechtelijke betrekkingen met de oorspronkelijke ouders in stand blijven, zoals oorspronkelijk de bedoeling was.²⁰¹ Het betekent slechts dat de naam/namen van de biologisch(e)ouders op de geboorteakte vermeld staan naast de naam/namen van de adoptieouder(s) en dat de geadopteerde de achternaam van de oorspronkelijk ouder kan behouden.²⁰²

Deze wet is tot stand gekomen 10 jaar na de publicatie van het rapport *Pour une adoption Québécoise a la mesure de chaque enfant* uit 2007 van de door de overheid ingestelde ‘Groupe de travail sur le régime Québécoise d’adoption’²⁰³ Op het moment dat deze werkgroep werd ingesteld was een adoptie altijd vol en gesloten en was het onmogelijk voor kinderen om te achterhalen wie hun oorspronkelijke ouders waren.²⁰⁴ Maar tijdens een publieke consultatie van een ander wetsvoorstel in de context van het jeugdrecht kwam vanuit verschillende organisaties de vraag naar voren of er een vorm van eenvoudige adoptie mogelijk kon worden gemaakt in Quebec.²⁰⁵

2.9.4 Voorstellen tot eenvoudige adoptie

Naar aanleiding van deze en andere vragen is een werkgroep ingesteld met als taak het adoptierecht in Quebec te evalueren in de context van de hedendaagse sociale realiteit en, indien nodig, voorstellen te doen om de wetgeving aan te passen. Een van de overwegingen was daarbij de trend in andere jurisdicties naar meer openheid in het adoptieproces en de mogelijkheid om banden met de oorspronkelijke familie te behouden.

Het is van het begin af aan goed om in het achterhoofd te houden dat het onderzoek zowel over de mogelijkheid van een open adoptie gaat - waarbij de familierechtelijke betrekkingen met de oorspronkelijke ouders weliswaar wordt verbroken maar dit niet noodzakelijkerwijs betekent dat er geen contact meer kan zijn met de oorspronkelijke ouders - als over de mogelijkheid van eenvoudige adoptie - waarbij de familierechtelijke betrekkingen met de oorspronkelijke ouders in stand blijven terwijl er ook familierechtelijke betrekkingen met de adoptiefouders tot stand komen.²⁰⁶ Beide adoptievormen hebben het doel om banden met de oorspronkelijke ouders te behouden, alleen gaat het bij eenvoudige adoptie om juridische banden (familierechtelijke betrekkingen) en bij open adoptie over feitelijke banden. Daarnaast betreft het onderzoek de vraag naar het opheffen van de vertrouwelijkheid van de adoptie en het recht op afstammingskennis.

²⁰⁰https://www.justice.gouv.qc.ca/fileadmin/user_upload/contenu/documents/En_Anglais_/centredoc/publications/couple-famille/Adoption-Document-information-Aboriginals-7_juin-2018_Ang.pdf

²⁰¹ Draft Bill, *An Act to amend the Civil Code and other legislative provisions as regards adoption and parental authority*, 1re sess. 39e leg, Quebec, 2009 [APL].

²⁰² Art 576 CCQ.

²⁰³ Ministère de la justice et Ministère de la sante et des services sociaux, Groupe de travail sur le regime Quebecois d’adoption, Origine de mandate, 7 avril 2006

²⁰⁴ R. Leckey, *Les liens de l’adopté*, Revue internationale de droit compare, 2017-4, p. 847-861.

²⁰⁵ Ministère de la justice et Ministère de la sante et des services sociaux, Groupe de travail sur le regime Quebecois d’adoption, Origine de mandate, 7 avril 2006,

²⁰⁶ Zie hierover Leckey die een vergelijking maakt tussen civil en common law, *Les Lien de l’adopté*, Revue Internationale de droit compare. Hij stelt dat Civil law landen meer neigen naar juridische oplossingen en common landen meer naar feitelijke oplossingen. De provincie Quebec maakt deel uit van het grotendeels common law georiënteerde Canada. Hij stelt dat de oplossing niet uit het conservatieve Franse recht moet komen, maar dat veeleer gekeken moet worden naar andere mogelijkheden, zoals die bijvoorbeeld in de VS in opkomst zijn. De situatie in Nederland is anders omdat we een aantal stappen verder zijn met openheid in het kader van adoptie en beide bewegingen waarschijnlijk ook samen kunnen gaan.

Het rapport van de werkgroep *Pour une adoption Québécoise à la mesure de chaque enfant* is op 30 maart 2007 gepubliceerd.²⁰⁷ Het rapport bevat in totaal 52 aanbevelingen met betrekking tot de hervorming van het adoptierecht, waarvan het grootste deel gaat over open adoptie en het vertrouwelijke karakter van adoptiedossiers en afstammingsgegevens. Er wordt ondermeer voorgesteld dat de oorspronkelijke ouders en de adoptiefouders afspraken kunnen maken met betrekking tot contact over of met het kind (aanbevelingen 1-8). Verder wordt geconcludeerd dat de rechten van de betrokkenen met betrekking tot het afstammingsvraagstuk even zwaar wegen en ouders en kinderen een veto kunnen uitspreken tegen het verstrekken van deze gegevens. Verder worden er verschillende regelingen voorgesteld voor kinderen die voor en na de inwerkingtreding van een mogelijke toekomstige wet zijn geadopteerd, voor kinderen waarvan de ouders al zijn overleden en voor toegang tot informatie over broers en zussen (aanbeveling 9-32).

Met betrekking tot de invoering van een eenvoudige adoptie worden de volgende aanbevelingen gedaan:

Aanbeveling 36: De rechter kan een eenvoudige adoptie uitspreken om belangrijke banden van het kind met de oorspronkelijke familie te behouden. Dit kan vooral waar het gaat om stiefkinderen, adoptie binnen de familie en waar het oudere kinderen betreft.

Aanbeveling 37: Het ouderlijk gezag ligt bij de adoptanten of de ouder en de adoptant die zijn partner is.

Aanbeveling 38: Bij een eenvoudige adoptie wordt de naam van de adoptant toegevoegd aan de naam van de oorspronkelijk familie van het adoptiefkind, tenzij de rechter in belang van het kind anders beslist.

Aanbeveling 39: In geval van een eenvoudige adoptie wordt op de geboorteakte aan de oorspronkelijke afstamming die van de adoptiefouders toegevoegd.

Aanbeveling 40: De oorspronkelijke ouder heeft bij een eenvoudige adoptie een alimentatieplicht die subsidiair is aan die van de adoptiefouder, dit betekent dat zij/hij moet betalen wanneer de adoptiefouders niet in het onderhoud van het adoptiefkind kunnen voorzien.

Aanbeveling 41: De eenvoudige adoptie kan worden herroepen op verzoek van het adoptiefkind op grond van zwaarwegende redenen.²⁰⁸

De werkgroep stelt dat eenvoudige adoptie geschikt kan zijn voor een specifieke groep kinderen. Het gaat om kinderen die zowel belang hebben bij juridische integratie in een nieuwe familie als bij het behoud van hun lidmaatschap van hun oorspronkelijke familie. Een vorm van adoptie waarbij de familierechtelijke betrekkingen met de oorspronkelijke familie niet worden verbroken zou voor een aantal kinderen kunnen betekenen dat ze toch een nieuwe familie kunnen vinden. Het gaat om die kinderen voor wie sterke adoptie, en de totale breuk met de oorspronkelijke familie die adoptie met zich meebrengt, niet de beste oplossing lijkt te zijn. Eenvoudige adoptie zorgt ervoor dat reële of symbolische banden, die hoe dan ook belangrijk zijn voor het kind, in stand blijven.²⁰⁹ Of er gekozen wordt voor sterke adoptie of voor eenvoudige adoptie hangt dus af van de vraag of er tussen het kind en de oorspronkelijk familie voor het kind en zijn ontwikkeling belangrijke banden bestaan. De werkgroep wijst erop dat deze vorm van adoptie met name van belang kan zijn in geval van stiefouderadoptie, adoptie in het geval de ouder(s) van het kind zijn overleden, adoptie van kinderen door familieleden en adoptie van oudere pleegkinderen die anders niet in adoptie zouden toestemmen omdat ze de band met hun oorspronkelijk familie niet willen verliezen.²¹⁰ In het voorstel van de werkgroep is het de rechter die beslist welke vorm van adoptie het meest op zijn plaats is.

²⁰⁷ Groupe de Travail interministériel sur le régime Québécois de l'adoption: *Pour une adoption Québécoise à la mesure de chaque enfant*.

²⁰⁸ *Pour une adoption Québécoise à la mesure de chaque enfant*, p. 91-94.

²⁰⁹ *Pour une adoption Québécoise à la mesure de chaque enfant*, p. 90.

²¹⁰ *Pour une adoption Québécoise à la mesure de chaque enfant*, p.91.

Deze voorstellen zijn in 2009 overgenomen in de Draft Bill - An Act to amend the Civil Code and other legislative provisions as regards adoption and parental authority, 1e sess. 39e leg, Quebec, 2009 [APL]. In de Explanatory Notes staat:

The draft bill thus provides for open adoption and for adoption in which the bond of filiation with the original parents is not dissolved. Open adoption allows the adoptive parents and the original parents to make an openness agreement to facilitate the disclosure and exchange of information about the adopted child or to maintain personal relations during the placement or after the adoption. Adoption in which the bond of filiation is not dissolved preserves the child's pre-existing bond of filiation. The act of birth established for the purposes of such an adoption will set out the child's original filiation and adoptive filiation.

Met deze Draft Bill is niets gebeurd. In 2012 werd wetsvoorstel 81 met dezelfde naam ingediend- An Act to amend the Civil Code and other legislative provisions as regards adoption and parental authority, 2^e sess. 39^e leg, Quebec, 2012 [PL 81]. In de Explanatory Notes staat:

Adoption without severance of filiation—a new form of adoption— preserves the pre-existing bonds of filiation with the child's father and mother and, accordingly, the child's original filiation is mentioned in the new act of birth issued after the child's adoption.

Dit voorstel is door het einde van de wetgevings sessie niet verder behandeld. Vervolgens is op 14 juni 2013 wetsvoorstel 47 ingediend met de naam An Act to amend the Civil Code and other legislative provisions as regards adoption and the disclosure of information, 1re sess., 40e lég. Quebec 2013 [PL 47] maar ook dit voorstel is door het einde van de parlementaire sessie niet verder behandeld. In de Explanatory notes staat:

Adoption will be coupled with formal recognition of pre-existing bonds of filiation when it is in the interest of the child to protect a meaningful identification with the original parents.

De huidige wet is in 2016 ingediend als wetsvoorstel 113 - An Act to amend the Civil Code and other legislative provisions as regards adoption and the disclosure of information (2017 Chapter 12). De wet is op 16 juni 2017 aangenomen en in 2018 in werking getreden. In de Explanatory notes staat het volgende:

'The Act allows adoption to be coupled with recognition of pre-existing bonds of filiation in cases where it is in the interest of the child to protect a meaningful identification with the parent of origin while nonetheless terminating their respective rights and obligations. [...] Furthermore, new rules are prescribed for the disclosure of adoption-related information, except in the case of Aboriginal customary adoptions or international adoptions, which are governed by their own rules. The new rules allow an adoptee and his or her parents of origin to find out each other's identity or to contact each other, provided there is no identity disclosure veto or contact veto. [...] lastly the Act allows the adopter and members of the family of origin to enter into an agreement to facilitate the disclosure of information about the child or to facilitate interpersonal relationships.'

Na inwerkingtreding van deze wet zijn de volgende vier voor dit onderzoek belangrijke dingen gewijzigd in het adoptierecht van Quebec:²¹¹

1. De *adoption with recognition of pre-existing bonds* is mogelijk.²¹² Dit betekent *niet* dat de juridische banden met de oorspronkelijke familie behouden blijven, maar puur dat de namen van de oorspronkelijke ouders naast de namen van de adoptiefouders op de geboorteakte van het kind staan,²¹³ en dat het kind de mogelijkheid heeft de achternaam van de oorspronkelijke ouders te behouden.²¹⁴ Waar het een Aboriginal customary adoption betreft, bevat de Civil Code eigen regels. De adoptieakte bevat in dat geval de namen van de oorspronkelijke ouders en de adoptieouders. Ingeval er een *adoption with recognition of pre-existing bonds* is uitgesproken, bevat de akte daarnaast ook een overzicht van de rechten en plichten die tussen het kind en de oorspronkelijke ouders blijven bestaan.²¹⁵

2. Leden van de oorspronkelijke familie en het kind en de adoptiefouder kunnen rondom de adoptie een zogeheten *communication agreement* sluiten. Daarin kunnen afspraken gemaakt worden over informatie (bv het jaarlijks sturen van een foto van het kind aan de ouder of de grootouder) maar ook over contact (bv dat moeder of de grootvader het kind een keer per jaar bezoekt of dat en hoe het kind contact houdt met biologische broertjes en zusjes.). Zo'n *communication agreement* kan gesloten worden door de adoptiefouder(s), een lid van de oorspronkelijke familie van het kind en het kind zelf (wanneer het ouder dan 10 jaar is). Als het kind jonger dan 10 is, is instemming van de adoptiefouder(s) voldoende. Men kan een dergelijke overeenkomst sluiten voorafgaand aan de adoptie.²¹⁶ In dat geval biedt de *Directeur de a protection de la jeunesse* ondersteuning bij het opstellen voor een overeenkomst. Maar dit kan ook nadat de adoptie heeft plaatsgevonden. In dat geval kan gebruik worden gemaakt van *Family mediation services*. Het ministerie van justitie vergoed dan de helft van de kosten tot een maximum van 5 uur mediation om een overeenkomst te sluiten en tot maximaal 2 en ½ uur mediation om een overeenkomst te wijzigen of oneindigheid over de overeenkomst op te lossen. Dit alleen indien er gebruik wordt gemaakt van een gecertificeerde familie mediator. Deze *communication agreement* hoeft niet door de rechter goedgekeurd te worden.²¹⁷

3. Het geadopteerde kind kan onder bepaalde voorwaarden informatie over de oorspronkelijke ouders achterhalen.²¹⁸ Als er een gewone adoptie is uitgesproken, staan de namen van de oorspronkelijke ouders niet op de geboorteakte. Informatie over de oorspronkelijke ouders kan worden verkregen via bij het Integrated Health and Social Services Centre (CISSS)²¹⁹ of het Integrated University Health and Social Services Centre (CIUSSS) in de regio of het territorium waar de adoptie is uitgesproken.

Informatie over de identiteit van de oorspronkelijke ouders en de geadopteerde omvat:

- de oorspronkelijke voor- en achternaam van de geadopteerde
- de voor- en achternaam van de oorspronkelijke ouders

Deze informatie kan worden bekendgemaakt aan:

- de geadopteerde van 14 jaar en ouder

²¹¹ Gouvernement du Quebec, Een heldere uitleg in het Engels is te vinden in *The law on adoption and the disclosure of information: Information document for citizens*, 2019.

²¹² In het Frans heet dit *adoption d'une reconnaissance des liens préexistants de filiation*. Omdat dit geen eenvoudige adoptie is gebruiken we in dit stuk de Engelse term *adoption with recognition of pre-existing bonds*.

²¹³ Art 132 CCQ.

²¹⁴ Art. 576 CCQ.

²¹⁵ Art 132.0.1 CCQ.

²¹⁶ Art. 579 CCQ.

²¹⁷ Gouvernement du Quebec, *The Law on Adoption and the disclosure of information: Information document for citizens*, 2019, p. 2-3.

²¹⁸ Art 583 CCQ.

²¹⁹ <https://www.quebec.ca/en/health/health-system-and-services/service-organization/ciss-and-ciuss/>

- de geadopteerde die jonger is dan 14 jaar als de adoptanten daarmee instemmen²²⁰

Informatie over de geadopteerde kan aan de oorspronkelijke ouders bekend worden gemaakt indien de geadopteerde 18 jaar of ouder is.

Echter zowel de oorspronkelijke ouders als de geadopteerde kunnen een *identity disclosure veto* registreren waardoor de geadopteerde geen toegang heeft tot de identiteit van de oorspronkelijke ouders en andersom. Tegen een dergelijke *identity disclosure veto* staat geen rechtsmiddel open. Als oorspronkelijke ouders een dergelijk veto hebben geregistreerd, betekent dit ook dat de geadopteerde geen toegang kan krijgen tot de identiteit van eventuele broers en zussen als dit ertoe zou leiden dat daardoor de identiteit van de oorspronkelijke ouder(s) bekend zou worden gemaakt.²²¹

Interessant is nog te melden dat van 15 maart 2019 tot juni 2019 een openbare consultatie heeft plaatsgevonden over de hervorming van het familierecht in Quebec.²²² Deze consultatie vloeit voort uit het meer dan 600 pagina's dikke rapport *Pour un droit de la famille adapte aux nouvelles réalités conjugales et familiales* van het *Comite consultatif sur le droit de la famille* onder voorzitterschap van A. Roy van juni 2015.²²³ Dit rapport is midden tijdens de discussies over eenvoudige adoptie gepubliceerd en laat zich niet in detail over dit onderwerp uit, maar stelt wel akkoord te zijn met het introduceren van andere modaliteit van de adoptie naast de sterke adoptie waar dit in het belang van het kind is.²²⁴ Daarnaast wordt in het rapport duidelijk gemaakt dat kinderen de identiteit van hun oorspronkelijke ouders kunnen achterhalen. Als er een veto door deze oorspronkelijke ouder is uitgesproken, zou het kind op zijn laatst na het bereiken van de 18-jarige leeftijd sowieso deze gegevens moeten kunnen inzien.²²⁵ Daarnaast stelt dit Comité voor om in de Quebec Charter op te nemen dat ieder persoon recht heeft zijn biologische/genetische afstamming te kennen.²²⁶ Wat hiermee gaat gebeuren wordt uit het consultatiedocument nog niet duidelijk en zal pas blijken uit de voorgenomen wetsvoorstellen. Daarnaast lijken de onderwerpen eenvoudige adoptie en meerouderschap geen deel uit te gaan maken van de in te dienen wetsvoorstellen. In het consultatiedocument gaat men uitdrukkelijk uit van twee ouders²²⁷ en ook bij de rol die voor stiefouders lijkt weggelegd, lijkt juridisch ouderschap of gezag niet orde.²²⁸

²²⁰ Art 583 CCQ.

²²¹ Art 583.1-12 CCQ.

²²² *Document de consultation: pour un droit de la famille adapte aux nouvelles réalités conjugales et familiales*
<https://www.justice.gouv.qc.ca/en/issues/family/>

²²³ <https://www.justice.gouv.qc.ca/en/issues/family/obtain-information/>

²²⁴ *Pour un droit de la famille adapte aux nouvelles réalités conjugales et familiales*, p. 189.

²²⁵ *Pour un droit de la famille adapte aux nouvelles réalités conjugales et familiales*, p. 198.

²²⁶ *Pour un droit de la famille adapte aux nouvelles réalités conjugales et familiales*, recommandation no. 3.33 Il est recommandé de consacrer dans la Charter Québécoise des droit et libertés le <<droit de toute personne la connaissance de ses origines>>, et d'en préciser la portée dans le Code civil au Titre pourtant sur les <<droit de la personnalité>>.

²²⁷ Document de consultation, p.8.

²²⁸ Document de consultation p. 20-21.

DEEL III: WAT VINDEN PLEEGOUDERS, PLEEGKINDEREN EN PROFESSIONALS?

3. EMPIRISCHE STUDIE NAAR EENVOUDIGE ADOPTIE VANUIT PLEEGZORG: VRAGENLIJSTONDERZOEK

3.1 Introductie

Om te onderzoeken of het invoeren van eenvoudige adoptie wenselijk wordt geacht door pleegouders en pleegkinderen zijn er twee methoden van empirisch onderzoek verricht: via pleegzorgorganisaties zijn er vragenlijsten verstuurd naar pleegouders en er zijn diepte interviews afgenomen met een geselecteerde groep pleegouders en pleegkinderen uit verschillende regio's en van verschillende leeftijden. Hierbij is gefocust op voltijd pleeggezinnen die al langer dan één jaar een pleegkind verzorgen of dit in de afgelopen vijf jaar hebben gedaan. Via deze onderzoeksmethoden is getracht de voor- en nadelen van eenvoudige adoptie voor pleegouders en pleegkinderen te achterhalen. Daarnaast is getracht de praktische, juridische en financiële voorwaarden voor eenvoudige adoptie uit te diepen vanuit het perspectief van pleegouders en pleegkinderen. Allereerst zullen de resultaten van het vragenlijstonderzoek worden besproken (dit hoofdstuk) en vervolgens de kwalitatieve resultaten van de interviews (hoofdstuk 4).

3.2 Werving

Het onderzoeksteam heeft in samenwerking met het WODC informatiebrieven verspreid onder alle pleegzorgorganisaties in Nederland. In de informatiebrief werd uitgelegd dat het ging om een onderzoek naar een nieuwe vorm van adoptie voor pleeggezinnen en werd om medewerking van de organisaties gevraagd voor verspreiding van de digitale vragenlijst. Van de 27 benaderde pleegzorgorganisaties hebben er 17 toestemming verleend om deel te nemen aan het onderzoek en de vragenlijst verspreid onder hun pleeggezinnen (zie Bijlage 1). Tien pleegzorgorganisaties hebben deelname geweigerd vanwege overvraging van pleeggezinnen door meerdere lopende onderzoeken of omdat zij het te druk hadden. Deelnemende pleegouders ontvingen een link naar de digitale vragenlijst die zij eenmalig konden invullen voor één pleegkind. Bij meerdere pleegkinderen in het gezin werd gevraagd om de vragenlijst in te vullen voor het pleegkind dat het langste in hun gezin verbleef. Mochten er meerdere pleegkinderen tegelijk in een gezin zijn geplaatst, dan mochten de pleegouders de vragenlijst invullen voor het oudste kind. De vragenlijst werd afgesloten met een verzoek voor deelname aan een interview voor pleegouders en/of pleegkinderen. Geïnteresseerde pleegouders konden hun contactgegevens achterlaten in een aparte vragenlijst. Persoonsgegevens zijn niet gekoppeld aan de ingevulde vragenlijst om de privacy van de deelnemers te waarborgen. Dit onderzoek is goedgekeurd door de Commissie Ethiek voor Rechtswetenschappelijk en Criminologisch Onderzoek (CERCO) van de Vrije Universiteit. De vragenlijst stond open van 22 juli t/m 6 september 2019 en is te vinden in Bijlage 2.

3.3 Opzet van de vragenlijst

De vragenlijst is gebaseerd op het eerdere onderzoek van Regioplan²²⁹ naar gezag en adoptie vanuit pleegzorg en de informatie die verkregen is uit de interviews met verschillende professionals over eenvoudige adoptie (zie hoofdstuk 5). Alvorens de vragenlijst uit te zetten, is er een pilot uitgevoerd waarbij

²²⁹ Smit, W., Van den Tillaart, J., Bertling, L., Van der Woude, F. & Santpoort, R., *Pleegouders over gezag en adoptie*, Regioplan, 2015, p.17.

enkele pleegouders en een vertegenwoordiger van de Nederlandse Vereniging voor Pleeggezinnen de vragenlijst hebben ingevuld en beoordeeld hebben op leesbaarheid en representativiteit. Na enkele aanpassingen op basis van de pilot is de vragenlijst beschikbaar gesteld voor pleegouders. De software van Qualtrics is gebruikt om de vragenlijst vorm te geven en af te nemen. De vragenlijst bestaat uit drie kernonderdelen: 1) de kenmerken en achtergrondgegevens van pleeggezinnen, 2) vragen over de huidige vorm van (sterke) adoptie en 3) vragen over eenvoudige adoptie. Alle vragen in de vragenlijst betreffen meerkeuzevragen, waarbij in sommige gevallen meerdere antwoordopties gekozen konden worden. Er zijn twee typen van deze vragenlijst uitgezet: één vragenlijst voor pleegouders die momenteel een pleegkind langer dan een jaar opvangen en één vragenlijst voor pleegouders die momenteel geen pleegkind opvangen voor langer dan een jaar, maar dit in de afgelopen vijf jaar wel hebben gedaan. De vragen voor de eerste groep pleegouders waren gericht op het heden en de vragen voor de tweede groep pleegouders op het verleden. Verder zijn de vragenlijsten nagenoeg hetzelfde.

3.4 Steekproef

Er zijn 603 enquêtes ingevuld door voltijd pleegouders die momenteel langer dan één jaar een pleegkind verzorgen en 12 enquêtes door pleegouders die op dit moment geen pleegkind opvangen voor langer dan één jaar, maar dit in de afgelopen vijf jaar wel hebben gedaan. In totaal hebben 615 pleegouders de vragenlijst ingevuld. Deze groepen zijn samengevoegd aangezien er geen significante verschillen waren tussen de groepen wat de belangrijkste kenmerken en uitkomsten van het onderzoek betreft. In Tabel 3.1 zijn de kenmerken te vinden van de pleegouders die de vragenlijst hebben ingevuld. Tabel 3.2 geeft de kenmerken van de pleegkinderen waarover de pleegouders de vragenlijst hebben ingevuld weer. Het merendeel van de pleegouders in deze steekproef is pleegmoeder (77,1%, $N = 474$), bestandspleegouder (68,8%, $N = 423$) en ouder dan 43 jaar (75,4%, $N = 464$). De meerderheid van de pleegkinderen waarover de vragenlijst is ingevuld is tussen de 3 en 12 jaar oud (51,5%, $N = 317$). Daarnaast verblijven de meeste pleegkinderen bij pleegouders vanuit een gezagsbeëindigende maatregel (59,2%, $N = 364$) of een andere kindbeschermingsmaatregel (25,5%, $N = 157$) en minder vaak vanuit een vrijwillig kader (14,6%, $N = 90$). Het gezag over de pleegkinderen ligt vaker bij de gecertificeerde instelling (50,2%, $N = 309$), dan bij pleegouders (26,2%, $N = 161$) of oorspronkelijke²³⁰ ouders (21,3%, $N = 131$).

²³⁰ In hoofdstuk 3 en 4 zullen de termen 'oorspronkelijke ouders' en 'biologische ouders' door elkaar worden gebruikt. Hiermee worden de juridische ouders uit het oorspronkelijke gezin van het kind bedoeld. Daarnaast worden ook de termen 'volle adoptie' en 'sterke adoptie' door elkaar gebruikt.

Tabel 3.1. Kenmerken van pleegouders

	Aantal	Percentage
Geslacht pleegouder		
Man	113	18,4%
Vrouw	474	77,1%
Geeft dit liever niet aan	28	4,5%
Leeftijd		
30 jaar of jonger	13	2,1%
31- 42 jaar	136	22,1%
43 jaar of ouder	464	75,4%
Type pleegouder		
Bestand	423	68,8%
Netwerk	188	30,6%
<i>Opa of oma</i>	78	12,7%
<i>Oom of tante</i>	31	5,0%
<i>Broer of zus</i>	3	0,5%
<i>Neef of nicht</i>	3	0,5%
<i>Anders (bv leerkracht, buren)</i>	73	11,9%
Hoe lang pleegouder?		
1 of 2 jaar	84	13,7%
3 tot 5 jaar	112	18,2%
Langer dan 5 jaar	417	68,0%
Hoe lang pleegouder van dit pleegkind?		
1 of 2 jaar	92	15,0%
3 tot 5 jaar	133	21,6%
Langer dan 5 jaar	377	61,3%
Aantal pleegkinderen in totaal gehad?		
1 pleegkind	239	38,9%
2 pleegkinderen	135	22,0%
3 tot 5 pleegkinderen	118	19,2%
Meer dan 5 pleegkinderen	119	19,3%
Hoeveel pleegkinderen nu?		
1 pleegkind	364	59,2%
2 pleegkinderen	157	25,5%
3 tot 5 pleegkinderen	84	13,7%
Meer dan 5 pleegkinderen	6	1,0%

Tabel 3.2. Kenmerken van pleegkinderen

	Aantal	Percentage
Geslacht pleegkind		
Jongen	315	51,2%
Meisje	283	46,0%
Geeft dit liever niet aan	17	2,8%
Leeftijd pleegkind		
Jonger dan 3 jaar	21	3,4%
Tussen de 3 en 12 jaar	317	51,5%
Tussen de 13 en 18 jaar	214	34,8%
Ouder dan 18 jaar	59	9,6%
Leeftijd pleegkind bij plaatsing		
Jonger dan 3 jaar	303	49,3%
Tussen de 3 en de 12 jaar	260	42,3%
Tussen de 13 en de 18 jaar	43	7,0%
Ouder dan 18 jaar	5	0,8%
Biologische (half) broertjes en zusjes?		
Samen geplaatst	130	21,1%
In aparte setting geplaatst	264	42,9%
Thuis bij biologische ouders	100	16,3%
Geen biologische broer(s)/zus(sen)	117	19,0%
Kader		
Vrijwillig kader	90	14,6%
OTS en uithuisplaatsing	157	25,5%
Gezagsbeëindigende maatregel	364	59,2%
Gezag		
Bij biologische ouder(s)	131	21,3%
Bij de GI	309	50,2%
Bij pleegouder(s)	161	26,2%
Onbekend	10	1,6%

3.5 Sterke adoptie

Na de vragen over de kenmerken van de pleeggezinnen is gevraagd in hoeverre de pleegouders al bekend waren met sterke adoptie. Een klein merendeel van de pleegouders (58%, $N = 357$) geeft aan niet op de hoogte te zijn (geweest) van de mogelijkheid van het adopteren van hun pleegkind. Daarnaast geven 112 pleegouders (20%) aan dat hen gevraagd is of zij hun pleegkind willen adopteren door de pleegzorgbegeleider ($N = 30$), door de gecertificeerde instelling ($N = 34$), door beiden ($N = 22$) of door hun pleegkind ($N = 26$). Verder geven 560 pleegouders aan dat dit niet aan hen gevraagd is en/of dat ze dit niet zelf bespreekbaar hebben gemaakt met de pleegzorgbegeleider of een andere professional. Tevens is aan de pleegouders gevraagd of zij hun pleegkind volgens de huidige vorm van (sterke) adoptie zouden willen

adopteren of hiermee mogelijk al bezig zijn. Hierbij geven 141 pleegouders aan momenteel bezig te zijn met adoptie of dit op de langere termijn te willen (22,9%), 229 pleegouders (37,2%) geven aan dat ze twijfelen of adoptie wenselijk en/of mogelijk is voor hun pleegkind en 231 pleegouders (37,6%) geven aan dat adoptie voor hun pleegkind niet mogelijk is of dat ze hun pleegkind niet zouden willen adopteren.

3.5.1 Positief tegenover sterke adoptie

De pleegouders die aangaven momenteel bezig te zijn met adoptie of dit op lange termijn zouden willen doen zijn gevraagd naar de redenen voor adoptie. De meest gekozen reden door pleegouders om hun pleegkind te willen adopteren is dat het voor hun pleegkind dan duidelijk is dat hij of zij er echt bij hoort (65,5%, $N = 91$). De verdeling voor alle redenen voor adoptie zijn te vinden in Tabel 3.3. Daarnaast merken enkele pleegouders nog een aantal andere voordelen op van adoptie, namelijk dat juridische zaken zoals erfrecht en naamrecht dan geregeld zijn en de onenigheden met de oorspronkelijke ouder(s) dan ook zullen verminderen. Ook geven enkele pleegouders aan al voor lange periodes voor hun pleegkind te zorgen (soms al vanaf de geboorte) waardoor dit kind voelt als hun eigen kind en ze dit ook graag via adoptie op papier willen zetten. Zo zegt een pleegouder:

“Gevoelsmatig is het al mijn kind. Voor haarzelf zou het nog meer bevestiging geven en duidelijkheid, ook naar de buitenwereld. Adoptie is bekend maar over pleegzorg blijven mensen vragen stellen aan het kind en dat is pijnlijk voor mijn pleegkind.”

Tabel 3.3. Redenen van pleegouders om hun pleegkind te adopteren ($N = 141$)
(meerdere antwoorden mogelijk)

		Aantal	Percentage
1	Dan is het duidelijk dat mijn pleegkind er helemaal bij hoort	91	64,5%
2	Mijn pleegkind kan niks meer verwachten van zijn/haar biologische ouder(s) wat opvoeding en ouderschap betreft	65	46,1%
3	Omdat ik dan officieel een levenslange band met mijn pleegkind heb	61	43,3%
4	Omdat ik dan meer de regie heb in het bepalen wat in het belang is van mijn pleegkind	59	41,8%
5	Omdat ik denk dat het mijn pleegkind betere kansen geeft	53	37,6%
6	Het contact met de biologische ouder(s) is schadelijk voor mijn pleegkind	24	17,0%
7	Mijn pleegkind wil graag geadopteerd worden	23	16,3%
8	Ik wil dat de juridische band met de biologische ouder(s) verbroken wordt	13	9,2%
9	Ik heb de begeleiding van de pleegzorgwerker niet meer nodig	12	8,5%

3.5.2 Twijfels over sterke adoptie

Pleegouders die twijfelen over adoptie ($N = 229$, 37,2%) geven ook verschillende redenen aan voor deze twijfels. De meeste gekozen redenen waarom pleegouders twijfelen over het adopteren van hun pleegkind zijn het verliezen van de pleegzorgbegeleiding en pleegvergoeding (beiden 41,5%, $N = 95$). Deze redenen en de andere redenen waarom pleegouders twijfelen over het adopteren van hun pleegkind zijn te vinden in Tabel 3.4. Hierbij geven enkele pleegouders aan dat zij twijfelen of de oorspronkelijke ouder(s) ooit toestemming zullen geven voor adoptie en dat ze de gezinsmanager of pleegzorgwerker als een buffer zien

tussen henzelf en de oorspronkelijke ouder(s) en niet zonder hem/haar zouden willen. Zo geeft een pleegouder aan niet te willen adopteren:

“Omdat ik jeugdzorg als een buffer zie tussen mijn pleegkind, mij en de biologische ouders”

Tabel 3.4. Redenen van pleegouders om te twijfelen over sterke adoptie ($N = 229$)
(meerdere antwoorden mogelijk)

		Aantal	Percentage
1	Omdat ik de pleegvergoeding dan verlies	95	41,5%
2	Omdat ik de pleegzorgbegeleiding dan verlies	95	41,5%
3	Omdat ik het ingrijpend vind voor mijn pleegkind als de juridische band met zijn/haar biologische ouder(s) wordt verbroken	76	33,2%
4	Omdat ik dan onderhoudsplichtig word	46	20,1%
5	Omdat mijn pleegkind dan een andere positie zou krijgen dan zijn/haar broer(s)/zus(sen)	31	13,5%
6	Omdat ik het ook wel prettig vind dat er een formeel einde aan pleegzorg zit	21	9,2%
7	Mijn pleegkind kan nog iets verwachten van zijn/haar biologische ouder(s) wat opvoeding en ouderschap betreft	12	5,2%
8	Omdat mijn pleegkind niet geadopteerd wil worden	7	3,1%
9	Omdat ik dan de broer(s)/zus(sen) die bij mij verblijven ook zou moeten adopteren	2	0,9%

3.5.3 Negatief tegenover sterke adoptie

Er waren 110 pleegouders die aangaven dat sterke adoptie voor hun pleegkind niet mogelijk is en 121 pleegouders die aangaven niet te willen adopteren. De redenen die pleegouders aangeven bij wie het niet mogelijk is om te adopteren lopen uiteen. Pleegouders geven aan dat zij hun pleegkind niet kunnen adopteren omdat ze familie van hem of haar zijn (30,9%, $N = 34$), omdat ze verwachten dat de oorspronkelijke ouder(s) niet zullen instemmen (30,0%, $N = 33$), omdat hun pleegkind meerderjarig is (25,5%, $N = 28$) of omdat ze verwachten dat hun pleegkind op termijn weer bij de oorspronkelijke ouder(s) kan gaan wonen (10,9%, $N = 12$). Ook geven enkele pleegouders aan dat de relatie met de oorspronkelijke ouder(s) moeizaam verloopt en ze een tussenpersoon in de vorm van een voogd of professional erg prettig vinden. Ook geven enkele pleegouders aan er nog te weinig over te weten om een beslissing over adoptie te kunnen nemen. Pleegouders die hun pleegkind wel zouden kunnen adopteren, maar aangeven dit niet te willen geven hiervoor als hoofdreden dat ze het te ingrijpend vinden voor hun pleegkind als zij de juridische banden met hun oorspronkelijke ouder(s) moeten doorsnijden (17,4%, $N = 21$). De andere redenen van pleegouders om hun pleegkind niet te willen adopteren zijn te vinden in Tabel 3.5. Naast de in de tabel genoemde redenen hebben enkele pleegouders nog andere redenen om niet te willen adopteren genoemd: ze vinden de problematiek van hun pleegkind te zwaar, ze hebben bewust gekozen voor pleegzorg en niet voor adoptie, ze vinden de buffer van een gezinsvoogd prettig of ze vinden zichzelf te oud om te adopteren.

Hierover zegt een pleegouder:

“Wij hebben een complex pleegkind in huis. Ik vind het fijn om mensen van de hulpverlening om me heen te hebben die kunnen ondersteunen. Ook is het goed dat hij een voogd heeft die beslissingen kan nemen en wij als pleegouders neutraal kunnen zijn zowel naar ons pleegkind als naar de biologische ouders.”

Tabel 3.5. Redenen van pleegouders om niet te kiezen voor adoptie ($N = 121$)

(meerdere antwoorden mogelijk)

		Aantal	Percentage
1	Omdat ik het ingrijpend vind voor mijn pleegkind als de juridische band met zijn/haar biologische ouder(s) wordt verbroken	21	17,4%
2	Omdat ik principieel tegen het adopteren van pleegkinderen ben	16	13,2%
3	Omdat ik de pleegzorgbegeleiding dan verlies	15	12,4%
4	Omdat ik dan onderhoudsplichtig word	11	9,1%
5	Omdat mijn pleegkind niet geadopteerd wil worden	6	5,0%
6	Omdat ik de pleegvergoeding dan verlies	4	3,3%
7	Mijn pleegkind kan iets meer verwachten van zijn/haar biologische ouder(s) wat opvoeding en ouderschap betreft	3	2,5%

3.6 Eenvoudige adoptie

Het derde deel van de vragenlijst betreft vragen over eenvoudige adoptie. Er is aan pleegouders gevraagd of zij hun pleegkind via eenvoudige adoptie zouden willen adopteren. Daarnaast is uitgevraagd wat pleegouders als voor- en nadelen zien van eenvoudige adoptie ten opzichte van sterke adoptie en welke praktische, juridische en financiële randvoorwaarden zij van belang vinden. Verder is onderzocht voor welke doelgroepen pleegouders eenvoudige adoptie geschikt vinden. Daarnaast is specifiek gevraagd naar de instemming van de oorspronkelijke ouders en het pleegkind, de minimale duur van de plaatsing om tot een eenvoudige adoptie over te mogen gaan en de minimale leeftijd van het kind om inspraak te hebben bij de keuze voor eenvoudige adoptie.

3.6.1 Eenvoudige adoptie, sterke adoptie of geen adoptie

Om te onderzoeken of pleegouders eenvoudige adoptie zouden verkiezen boven sterke adoptie, is gevraagd welke keuze pleegouders hierin zouden maken voor het pleegkind waarvoor ze de vragenlijst hebben ingevuld. De resultaten hierover lopen uiteen, zoals te zien is in Tabel 3.6. Een kleine meerderheid van de pleegouders zou eenvoudige adoptie verkiezen boven sterke adoptie (29,1%, $N = 179$), maar een groot deel twijfelt (19,5%, $N = 120$) of zou zijn of haar pleegkind niet willen adopteren (22,0%, $N = 135$). Er zijn 60 pleegouders (9,8%) die geen antwoord hebben gegeven op deze vraag. Deze resultaten verschillen niet significant voor bestands- en netwerkpleeggezinnen.

Voorbeelden van uitspraken van pleegouders over deze keuze zijn:

“Ik zie momenteel geen meerwaarde in een vorm van adoptie. Ik ben pleegoudervoogd en dat is voor nu voldoende.”

“Eenvoudige adoptie is een mooi idee en kan met goede begeleiding veel voordelen opleveren, goed initiatief!”

“Ik vraag me af in welke situatie dit nodig is. En wat voor meerwaarde dit heeft. Waarom via deze weg wel 4 ouders hebben en dat het juist weer afgeschafte is om meer dan 2 wettelijke ouders te hebben. Het allerbelangrijkste is dat er goed voor een kind gezorgd wordt. 4 meningen geeft eerder problemen.”

Tabel 3.6. Keuze voor eenvoudige adoptie, sterke adoptie of geen adoptie ($N = 615$)

	Aantal	Percentage
Eenvoudige adoptie zou een betere optie zijn dan sterke adoptie	179	29,1%
Ik twijfel tussen de twee vormen van adoptie	120	19,5%
Ik verkies sterke adoptie boven eenvoudige adoptie	41	6,7%
Ik zou mijn pleegkind niet willen adopteren volgens beide vormen van adoptie	135	22,0%
Ik kan mijn pleegkind niet adopteren via beide vormen van adoptie	81	13,2%

3.6.2 Voor- en nadelen van eenvoudige adoptie t.o.v. sterke adoptie

Er zijn 130 pleegouders (21,1%) die aangeven dat zij geen voordelen zien van eenvoudige adoptie ten opzichte van sterke adoptie. De meerderheid van de pleegouders ziet dus wel voordelen van eenvoudige adoptie ten opzichte van sterke adoptie (78,9%, $N = 485$). Het meest gekozen voordeel is dat het pleegkind bij eenvoudige adoptie weet dat het helemaal onderdeel is van de familie, maar ook nog een band behoudt met zijn of haar oorspronkelijke ouder(s) (53,2%, $N = 327$). Alle voordelen waaruit pleegouders konden kiezen zijn te vinden in Tabel 3.7. Van de 615 pleegouders die de vragenlijst hebben ingevuld zijn er 198 pleegouders (32,3%) die aangeven geen nadelen te zien van eenvoudige adoptie. Het grootste nadeel wat de andere pleegouders aangeven is dat het hebben van drie of vier ouders kan leiden tot meer conflicten (40,3%, $N = 248$). De gekozen nadelen zijn uitgewerkt in Tabel 3.8. Enkele pleegouders hebben hun keuze voor bepaalde voor- en nadelen nog toegelicht. Voorbeelden van genoemde voordelen zijn:

“Ik denk dat het voor pleegkinderen heel fijn kan zijn omdat het toch iets meer is als pleegoudervoogdij. Ze krijgen echt hun plekje. Aan de andere kant moeten de voorzieningen voor pleegouders blijven bestaan anders is het niet aantrekkelijk en zullen ze voor voogdij kiezen. Dit blijven beschadigde kinderen waarmee elke levensfase weer wat gebeurt. Waarmee je bezoeken houdt en meer in moet investeren.”

“Ik vind het een waardevolle ontwikkeling, in het belang van het kind en de pleegouders, om eenvoudige adoptie in te kunnen zetten. Het geeft een (pleeg)kind meer kansen en zekerheid, maar ook voor de pleegouders biedt het meer perspectief en verbondenheid met het kind, waar zij dagelijks voor zorgen.”

Een voorbeeld van een nadeel dat een pleegouder benoemd is:

“Ik wil niet adopteren omdat ik pleegzorg heb gekozen. Het heeft 6 jaar geduurd om pleegoudervoogdij te verkrijgen. In dat proces werd ons aangegeven dat wij te adoptief ingesteld waren. Ons pleegkind was toen inmiddels 8 jaar en er was geen enkel perspectief op hereniging of contact met biologische familie. Ik vind pleegoudervoogdij de meest respectvolle vorm van “adoptie”. Naar de biologische familie en naar het kind. Mijn zoon voelt zich mijn zoon. Een adoptie verandert daar niets aan.”

Tabel 3.7. Voordelen van eenvoudige adoptie t.o.v. sterke adoptie (meerdere antwoorden mogelijk)

	Aantal	Percentage
Mijn pleegkind weet dan dat hij/zij ook helemaal onderdeel is van ons gezin, maar behoudt ook nog een band met zijn/haar biologische ouder(s)	327	53,2%
Mijn pleegkind houdt dan zowel de juridische band met zijn biologische ouder(s) en krijgt een nieuwe juridische band met mij/ons	202	32,8%
Mijn pleegkind krijgt dan zowel een nieuwe juridische band met zijn/haar broer(s)/zus(sen) in het pleeggezin en behoudt zijn/haar band met biologische broer(s)/zus(sen)	138	22,4%
Meerderjarige pleegkinderen kunnen dan wel geadopteerd worden	123	20,0%
Grootouders kunnen dan wel hun kleinkind adopteren	96	15,6%

Tabel 3.8. Nadelen van eenvoudige adoptie t.o.v. sterke adoptie (meerdere antwoorden mogelijk)

	Aantal	Percentage
Het hebben van drie of vier ouders kan leiden tot meer conflicten	248	40,3%
Het hebben van drie of vier ouders is te ingewikkeld voor mijn pleegkind	142	23,1%
Als mijn pleegkind vier ouders heeft, hoort het overal een beetje bij, maar nergens echt	109	17,7%
Het behouden van de band met biologische ouder(s) is voor mijn pleegkind niet wenselijk	77	12,5%
Mijn pleegkind krijgt dan wel heel veel opa's en oma's, tantes en ooms etc.	29	4,7%

3.6.3 Praktische randvoorwaarden

Vervolgens is onderzocht welke randvoorwaarden pleegouders belangrijk vinden bij het invoeren van eenvoudige adoptie, beginnend met de praktische randvoorwaarden. De meerderheid van de pleegouders geeft aan dat de wensen van hun pleegkind sterk meegewogen moeten worden (60,7%, $N = 373$) en dat er begeleiding moet kunnen worden ingeschakeld als dit nodig is (52,2%, $N = 321$), zie Tabel 3.9.

Een pleegouder zegt hierover:

“Belangrijk is dat de stem van het pleegkind telt, voor biologische ouders zal de stap van eenvoudige of sterke adoptie moeilijk blijven (in ieder geval in onze situatie). Deze info vandaag gedeeld met onze pleegzoon en hij reageerde enthousiast. Bij pleegkinderen is er veelal ook sprake van een loyaliteit naar de ander en dat moeten we niet vergeten.”

Tabel 3.9. *Praktische randvoorwaarden voor eenvoudige adoptie (meerdere antwoorden mogelijk)*

	Aantal	Percentage
De wensen van mijn pleegkind moeten sterk worden meegewogen	373	60,7%
Er moet begeleiding kunnen worden ingeschakeld als dit nodig blijkt te zijn voor ons pleegkind of in de relatie met de biologische ouder(s)	321	52,2%
Er moet een goede band bestaan tussen de biologische ouder(s) en de pleegouders	278	45,2%
Er moet begeleiding blijven bestaan voor ons gezin	278	45,2%
Er moet een tussenpersoon betrokken blijven om het proces te begeleiden, bijvoorbeeld een pleegzorgbegeleider	260	42,3%
Er moet een goede band bestaan tussen de biologische ouder(s) en mijn pleegkind	191	31,1%
Er moeten evaluatiemomenten ingesteld worden waarbij bepaald wordt of dit de beste keuze is voor mijn pleegkind	139	22,6%
Als mijn pleegkind (op latere leeftijd) weer terug wil naar zijn/haar biologische gezin, dan moet dit mogelijk zijn	126	20,5%
Het moet gemakkelijker zijn om ook de broertjes/zusjes van mijn pleegkind te adopteren	74	12,0%

3.6.4 Financiële randvoorwaarden

Wat de financiële voorwaarden voor eenvoudige adoptie betreft, geeft een groot deel van de pleegouders aan dat de pleegvergoeding zou moeten blijven bestaan (72,8%, $N = 448$). Daarnaast geeft een kleine meerderheid ook aan dat de kosten van de adoptieprocedure vergoed zou moeten worden (57,6%, $N = 354$) en zegt een kleinere groep pleegouders dat de kosten van de adoptieprocedure omlaag zouden moeten gaan (20,5%, $N = 126$). Hier voegen enkele pleegouders nog aan toe dat ze hun pleegkind graag zouden willen adopteren, maar ze dit niet financieel haalbaar vinden.

3.6.5 Juridische randvoorwaarden

De laatste randvoorwaarden die zijn onderzocht betreffen de juridische randvoorwaarden zoals erfrecht, naamrecht en onderhoudsplicht. De meerderheid van de pleegouders geeft aan dat de verblijfplaats van het kind altijd bij de pleeg-/adoptieouders zou moeten zijn (60,8%, $N = 374$) en dat het kind, mits het oud genoeg is, zelf de achternaam zou moeten kunnen kiezen (54,3%, $N = 334$). Juridische randvoorwaarden die minder vaak gekozen zijn, zijn te vinden in Tabel 3.10. Voorbeelden van uitspraken van pleegouders over de verschillende randvoorwaarden zijn:

“Er moet een soort van begeleiding blijven, bv 2 keer per jaar. En de pleegvergoeding moet blijven bestaan net als met pleegouder voogdij. En pleegkind mag achternaam pleegouders aannemen.”

“Financiële gevolgen zijn voor mij een vraagteken. Biologische ouders die uit de ouderlijke macht zijn ontzet hebben geen rechten meer en kunnen ook niet inschatten wat hun biologische kind(eren) willen dus geen enkel recht of zeggenschap hierin! Denk wel dat er een psycholoog bij betrokken moet zijn als het gaat om de wens van het kind. En dan niet iemand die het kind niet kent maar in ons geval de kinderpsycholoog die al jarenlang "meeloopt", hij is degene die ons verteld heeft dat we adoptie echt mogen/moeten overwegen omdat de kinderen er zo'n behoefte aan hebben. Wij hebben behoefte aan duidelijke mondelinge uitleg en geen idee waar we dat momenteel kunnen verkrijgen.”

“Ik zou ons pleegkind wel willen adopteren als de ondersteuning en de vergoeding blijft. Daarnaast is een belangrijke voorwaarde dat de relatie met de bio ouders stabiel is. Dat laatste is in al die jaren dat wij nu pleegouder zijn helaas niet aan de orde. Niet tussen ouders en kind en ook niet tussen ouders en pleegouders. Zelfs al zijn we het vaak niet eens met de aanpak van de voogd, we zijn blij dat wij geen juridische verantwoordelijkheid hebben. Lijkt me niet werkbaar in deze situatie. Hoe sneu ook voor ons pleegkind want zij heeft al vaak verzucht dat ze wilde dat ze geadopteerd was.”

Tabel 3.10. Juridische voorwaarden voor eenvoudige adoptie (meerdere antwoorden mogelijk)

	Aantal	Percentage
De verblijfplaats van het kind moet bij ons als pleeg/adoptieouders zijn	374	60,8%
Als het kind oud genoeg is, zou het zelf moeten kunnen kiezen welke achternaam het kind wil	334	54,3%
Er moet een duidelijke contactregeling met de biologische ouder(s) worden vastgesteld	285	46,3%
Ons pleeg-/adoptiekind zou moeten kunnen erven van ons	255	41,5%
Ons pleeg-/adoptiekind zou van ons en van de biologische ouder(s) moeten kunnen erven	247	40,2%
De achternaam van het kind zou veranderd moeten kunnen worden naar de achternaam van ons als pleeg-/adoptieouders	136	22,1%
De achternaam van het kind zou die van de biologische ouder(s) moeten blijven	108	17,6%
Zowel de biologische ouder(s) als de pleegouders zouden onderhoudsplichtig moeten zijn	82	13,3%
Ons pleeg-/adoptiekind zou niet moeten kunnen erven van ons	22	3,6%

3.6.6 Doelgroep

Vervolgens is onderzocht voor welke doelgroepen pleegouders eenvoudige adoptie zouden willen inzetten. De meerderheid van de pleegouders geeft aan dat eenvoudige adoptie beschikbaar moet worden voor minderjarige pleegkinderen (66,5%, $N = 409$). Daarnaast zegt 52,7% van de pleegouders ($N = 324$) dat eenvoudige adoptie ingezet zou moeten kunnen worden voor meerderjarige pleegkinderen. Verder geven 276 pleegouders (44,9%) aan dat ze vinden dat eenvoudige adoptie ingezet zou moeten kunnen worden bij opa's en oma's die hun kleinkind willen adopteren en 255 pleegouders (41,5%) vinden dat eenvoudige adoptie een optie moet zijn voor ooms en tantes die hun nichtje of neefje willen adopteren.

Hierover zegt een pleegouder bijvoorbeeld:

“In netwerkpleegzorg is het moeilijker om te adopteren. Wij hebben een goede band met de familie en die willen we behouden.”

3.6.7 Instemming, termijn in het pleeggezin en de stem van het kind

Ten slotte is aan pleegouders gevraagd wat hun mening is ten opzichte van instemming, vanaf welke leeftijd een kind inspraak zou moeten hebben in eenvoudige adoptie en hoe lang een kind in een pleeggezin zou moeten wonen voordat eenvoudige adoptie kan worden verzocht. Een kleine meerderheid van de pleegouders geeft aan dat zij vinden dat eenvoudige adoptie ingezet moet kunnen worden, ook als de oorspronkelijke ouder(s) hier niet mee instemmen (57,1%, $N = 351$), maar dit wel in het belang van het kind is. Daar tegenover staan 167 pleegouders die vinden dat alle partijen dienen in te stemmen met eenvoudige adoptie (27,2%) en 28 pleegouders die vinden dat het voldoende is als één van de oorspronkelijke ouders instemt (4,6%).

Wanneer gekeken wordt naar de minimale termijn die een kind in een pleeggezin zou moeten verblijven om geadopteerd te worden volgens eenvoudige adoptie, dan zeggen de meeste pleegouders dat een termijn van 2 jaar of langer gesteld zou moeten worden (49,4%, $N = 304$). Hierbij geven verschillende pleegouders aan dat ze een ander antwoord zouden willen geven: het gaat niet zozeer om het aantal jaren in het pleeggezin, maar meer om hoe duidelijk het perspectief is voor het kind of hoe oud het kind is. Hierbij geven sommige pleegouders aan dat juist oudere kinderen die de puberleeftijd zijn gepasseerd de geschikte doelgroep zijn voor eenvoudige adoptie en geven andere pleegouders aan dat juist jonge kinderen met een duidelijk opgroeiperspectief de geschikte doelgroep zijn voor eenvoudige adoptie. Verder geven andere pleegouders aan dat als het om een termijn binnen het pleeggezin moet gaan, het moet gaan over 4, 5 of 6 jaar. Wat betreft de vraag vanaf welke leeftijd pleegouders vinden dat pleegkinderen een stem zouden moeten hebben in de keuze tot eenvoudige adoptie kiest de meerderheid van de pleegouders voor 12 jaar en ouder (59,2%, $N = 364$) en een kleiner deel kiest voor 8 jaar en ouder (21,0%, $N = 129$) en 6 jaar en ouder (8,5%, $N = 52$).

Enkele uitspraken over deze thema's luiden:

“Vanaf welke leeftijd het kind mag meebeslissen vind ik verwarrend. Ik vind dat een kind onder de 12 niet geadopteerd moet worden, wel of niet adoptie vind ik in de eerste plaats een keuze van het kind. Een kind onder de 12 zal pleegouders snel ook naar de mond praten om te pleasen.”

“Belang van kind en stem van kind is belangrijkste! Ongeacht wat een instantie of pleeggezin wil. Pleegkinderen heb soms erg de behoefte ergens bij te willen horen. Daarom moet een vorm van adoptie altijd pas ingezet kunnen worden na een aantal jaren te hebben gewoond in een pleeggezin om de stem van het pleegkind te kunnen horen!”

3.7 Deelconclusie vragenlijstonderzoek

Het vragenlijstonderzoek is uitgevoerd bij 615 voltijdpleegouders die minstens één jaar voor een pleegkind zorgen of dit in de afgelopen 5 jaar hebben gedaan. Uit de resultaten blijkt dat een kleine meerderheid van de pleegouders niet op de hoogte is van de mogelijkheid om hun pleegkind te kunnen adopteren. Daarnaast geven 560 pleegouders aan dat hen nooit gevraagd is of ze hun pleegkind zouden willen adopteren en/of dat ze dit zelf ook nooit bespreekbaar hebben gemaakt met een pleegzorgbegeleider of gezinsvoogd. Tevens geeft de meerderheid van de pleegouders aan dat ze twijfelen over adoptie van hun pleegkind of dat ze dit niet wenselijk of mogelijk achten. Over de wenselijkheid van de invoering van eenvoudige adoptie zijn de meningen verdeeld. Een kleine meerderheid van de pleegouders zou voor hun pleegkind eenvoudige adoptie verkiezen boven sterke adoptie, maar een groot deel twijfelt, of is tegen het adopteren van pleegkinderen in het algemeen. Als er gevraagd wordt naar de voordelen van eenvoudige adoptie ten opzichte van sterke adoptie in het algemeen, dan geeft de meerderheid van de pleegouders aan wel voordelen te zien. Het meest

gekozen voordeel betreft dat met eenvoudige adoptie de oorspronkelijke band met de biologische ouder(s) kan worden behouden, maar het pleegkind zo ook het gevoel krijgt echt bij het pleeg/adoptiefgezin te horen. Het meest gekozen nadeel betreft het feit dat er meer conflicten worden verwacht wanneer er vier juridisch ouders zullen zijn.

Wanneer eenvoudige adoptie zou worden ingezet, dan zouden er een aantal randvoorwaarden moeten gelden volgens de bevraagde pleegouders. Allereerst wordt door de meerderheid van de pleegouders aangegeven dat het pleegkind een sterke stem zou moeten hebben in de keuze voor eenvoudige adoptie. Daarnaast geven pleegouders aan dat er begeleiding zou moeten blijven bestaan voor het pleegkind en de pleegouders en dat er een goede band moet bestaan tussen de pleegouders en de oorspronkelijke ouder(s) om eenvoudige adoptie te laten slagen. Verder geeft de meerderheid van de pleegouders aan dat de pleegvergoeding zou moeten blijven bestaan bij eenvoudige adoptie, dat de verblijfplaats van het kind altijd bij de pleegouders moet zijn en dat het kind zelf zijn of haar achternaam zou moeten kunnen kiezen. Als laatste geeft een kleine meerderheid van de pleegouders aan dat eenvoudige adoptie ook mogelijk zou moeten zijn als de oorspronkelijke ouders niet instemmen, maar dit wel in het belang is van het kind. Wat de termijn betreft die pleegkinderen in het pleeggezin moeten hebben doorgebracht voor er tot eenvoudige adoptie over kan worden gegaan en de leeftijd waarop kinderen een stem zouden moeten hebben in de keuze voor eenvoudige adoptie, zijn geen eenduidige resultaten af te leiden uit dit vragenlijstonderzoek.

3.8 Beperkingen van het vragenlijstonderzoek

De resultaten van het vragenlijstonderzoek dienen bekeken te worden in het licht van een aantal beperkingen. Met dit onderzoek hebben we enkel naar de mening gevraagd van voltijdpleegouders die langer dan een jaar voor een pleegkind zorgen of dit de afgelopen vijf jaar hebben gedaan. De mening van crisis- en deeltijdpleegouders of pleegouders die minder dan een jaar voor een kind zorgen is dus niet meegewogen in dit onderzoek. Daarnaast is getracht een zo breed mogelijke groep pleegouders te werven door toestemming te vragen aan alle pleegzorgorganisaties in Nederland. Helaas waren niet alle pleegzorgorganisaties in staat om aan dit onderzoek deel te nemen. Daarnaast kan de methode van werving, door pleegouders vrijwillig te vragen om de vragenlijst in te vullen, ervoor hebben gezorgd dat pleegouders met een sterke mening over adoptie hebben deelgenomen. Echter, de hoge respons en de verscheidenheid van antwoorden geeft aan dat er gesproken kan worden van een representatieve groep pleegouders.

4. Empirische studie naar eenvoudige adoptie vanuit pleegzorg: interviews

4.1 Introductie

Om meer te weten te komen over de mening van pleegouders over eenvoudige adoptie en om de mening van pleegkinderen in kaart te brengen, zijn er diepte interviews gehouden met 13 pleegouders en 8 pleegkinderen van verschillende leeftijden. In de interviews is gevraagd naar de achtergrondkenmerken van zowel pleegouders als pleegkinderen en zijn de voor- en nadelen van eenvoudige adoptie onderzocht. Verder zijn net als in de vragenlijst de praktische, financiële en juridische randvoorwaarden die pleegouders en pleegkinderen van belang zouden vinden bij eenvoudige adoptie besproken. Als laatste is gevraagd naar de instemming van oorspronkelijke ouders en het pleegkind, voor welke doelgroepen eenvoudige adoptie geschikt zou zijn en wat de minimale termijn is van het verblijven in het pleeggezin voor het verzoeken van eenvoudige adoptie. De interviews zijn te vinden in Bijlage 3 en 4.

4.2 Belangrijke kanttekeningen bij het interpreteren van de interviews

Hoewel de resultaten van het vragenlijstonderzoek gebaseerd zijn op 615 ingevulde vragenlijsten, zijn de resultaten in dit hoofdstuk gebaseerd op 13 pleegouderinterviews en 8 pleegkindinterviews ($N = 21$). Dit betreft dus kwalitatieve data waaruit geen concrete conclusies getrokken kunnen worden. De verschillende pleegouders en pleegkinderen die deelgenomen hebben aan de interviews kwamen uit zeer verschillende situaties wat onderstreept dat pleeggezinnen een hele heterogene groep zijn. Om de anonimiteit te waarborgen van de pleegouders en pleegkinderen die hebben deelgenomen aan de interviews, zal er enkel gesproken worden over verschillen die tussen meerdere interviews opvielen en niet over persoonlijke omstandigheden.

4.3 Werving

De werving heeft plaatsgevonden via de digitale vragenlijsten. Pleegouders die geïnteresseerd waren in het geven van een interview over een nieuwe vorm van adoptie vanuit pleegzorg konden dit in een aparte vragenlijst aangeven en hun contactgegevens achterlaten. Wanneer ze hun pleegkind (van 12 jaar en ouder) ook wilden opgeven voor een interview dan was dit ook mogelijk via dezelfde weg. Van de 615 pleegouders die de vragenlijst hebben ingevuld zijn er 52 pleegouders die zelf een interview hadden willen geven en 32 pleegouders die zichzelf en hun pleegkind hebben opgegeven voor een interview. Vanuit de lijst met geïnteresseerde pleegouders zijn 10 pleegouders en 9 pleegkinderen geselecteerd om deel te nemen aan de interviews. Deze pleegouders hebben via e-mail een informatiefolder ontvangen over de deelname aan het interview (voor pleegouders en pleegkinderen apart) en zijn vervolgens telefonisch benaderd voor het maken van een afspraak bij hen thuis. Om deze kleine groep pleegouders en pleegkinderen zo representatief mogelijk te maken, zijn ze geselecteerd vanuit verschillende regio's, waarbij ongeveer de helft van de deelnemende pleegouders en pleegkinderen uit het noorden van Nederland komt (Groningen en Noord-Holland) en de andere helft uit het zuiden (Brabant en Zuid-Holland). Daarnaast zijn er zowel bestands- als netwerkgezinnen gevraagd en zijn er pleegkinderen uit twee leeftijdscategorieën geworven: van 12 tot 18 jaar en 18 plussers. Naast de 10 pleegouders en 9 pleegkinderen die geworven zijn via de vragenlijst, zijn 3 adoptiefouders die een pleegkind geadopteerd hebben benaderd via contacten van de onderzoekers. Deze adoptiefouders zijn benaderd om enerzijds zicht te krijgen op wat dit heeft betekend voor het pleeggezin en pleegkind en anderzijds om vanuit de ervaring met sterke adoptie zicht te krijgen op hun mening over eenvoudige adoptie.

4.4 Procedure van de interviews

Alle interviews met pleegouders en pleegkinderen vonden plaats bij hen thuis. Voorafgaand aan het interview hebben alle pleegouders een toestemmingsverklaring voor zichzelf en wanneer van toepassing ook voor hun pleegkind ondertekend. Voor pleegkinderen die onder voogdij van een gezinsvoogd stonden, is de gezinsvoogd benaderd om het toestemmingsformulier te ondertekenen. Meerderjarige pleegkinderen konden voor zichzelf het formulier ondertekenen. De pleegouderinterviews begonnen met enkele algemene vragen over hun reden voor pleegouderschap en kenmerken van hun pleeggezin. Vervolgens werd er ingegaan op sterke adoptie en eenvoudige adoptie.

Elk pleegkind interview begon met een aantal vragen over de hobby's van het pleegkind en de achtergrondkenmerken. Hierbij werd niet doorgevraagd over de situatie van het pleegkind met betrekking tot de oorspronkelijke ouders, omdat dit voor pleegkinderen als gevoelig kon worden ervaren en niet binnen de focus van het onderzoek past. Daarna werd uitgelegd wat sterke adoptie is en werden hier enkele vragen over gesteld. Vervolgens is uitgelegd wat eenvoudige adoptie is en werd aan het pleegkind gevraagd wat hij/zij als voor- en nadelen zag en welke voorwaarden hij/zij hierbij belangrijk vond. Ook is er aan alle pleegkinderen gevraagd hoe zij dachten over instemming, de termijn van pleegzorg voor er eenvoudige adoptie mocht worden verzocht en voor welke doelgroepen eenvoudige adoptie ingezet zou moeten worden. Voor de twee leeftijdscategorieën (12- 18 jaar en 18 jaar en ouder) zijn twee verschillende interviews opgesteld waarbij de interviews voor de jongere pleegkinderen minder uitgebreid waren en minder gericht op juridische termen en voorwaarden dan voor de oudere pleegkinderen en de pleegouders. De interviews met de pleegkinderen onder de 18 jaar zijn uitgevoerd door een pedagoog om te waarborgen dat er goed ingespeeld kon worden op emoties of weerstand van het pleegkind. Voorafgaand aan het interview werd benadrukt dat er geen goede of foute antwoorden waren, dat het pleegkind geen dingen hoefde te vertellen als hij/zij dit niet wilde vertellen en dat het pleegkind op elk moment in het interview mocht stoppen.

4.5 Steekproef

Tijdens het dataverzamelingsproces hebben twee pleegkinderen van 18 jaar aangegeven toch niet deel te willen nemen aan het interview vanwege tijdgebrek. Van deze pleegkinderen zijn wel de pleegouders geïnterviewd. Ter compensatie van deze pleegkindinterviews is gezocht naar twee nieuwe pleegkinderen in dezelfde leeftijdscategorie om deel te nemen aan het onderzoek. Hieruit is één pleegkind naar voren gekomen dat los van zijn/haar pleegouders heeft deelgenomen aan een interview. Uiteindelijk zijn er 21 interviews afgenomen: 7 interviews met pleegouder- pleegkind koppels (maar wel met aparte interviews, dus $N = 14$), 6 met alleen pleegouders (waarvan 3 met pleegouders en 3 met adoptiefouders die geadopteerd hebben vanuit pleegzorg) en 1 met een pleegkind waarvan de pleegouder niet geïnterviewd is. Het gaat in totaal over 14 verschillende pleeggezinnen. De meeste pleegouders hadden of op dit moment meerdere pleegkinderen in huis of hadden al meerdere pleegkinderen in de afgelopen jaren in huis gehad. Dit gold niet voor de netwerkgezinnen, zij hadden vaker één pleegkind. De reden voor pleegouderschap en de andere omstandigheden waren erg divers. Hierover kunnen er dan ook geen concrete uitspraken worden gedaan. Het jongste pleegkind dat heeft deelgenomen was 13 jaar, het oudste pleegkind was 25 jaar oud. De verdeling van de achtergrondkenmerken is terug te zien in Tabel 4.1.

Tabel 4.1. Achtergrondkenmerken van pleegouders en pleegkinderen van de interviews (N = 21)

	Aantal	Percentage
Geslacht pleegouder (N = 13)		
Man	2	15,4%
Vrouw	11	84,6%
Geslacht pleegkind (N = 8)		
Jongen	4	50,0%
Meisje	4	50,0%
Leeftijd pleegkind		
12- 18 jaar	5	62,5%
18+	3	37,5%
Type pleeggezin (N = 14)		
Bestand	9	64,3%
Netwerk	5	35,7%
Gezag/ Voogdij		
Gezag bij de GI	5	35,7%
Pleegoudervoogdij	6	42,9%
Adoptie	3	21,4%

4.6 Sterke adoptie

Na het bevragen van de achtergrondkenmerken van de pleeggezinnen, is er gevraagd of de pleegouders en pleegkinderen op de hoogte zijn van de mogelijkheid tot het adopteren van pleegkinderen en of ze hier weleens over na hebben gedacht of iets mee hebben gedaan. De meerderheid van de geïnterviewde pleegouders geeft aan weinig tot geen informatie te hebben gekregen over de mogelijkheid tot het adopteren van hun pleegkind. Enkele bestandspleegouders geven aan hier weleens over nagedacht te hebben, maar hier of de financiële middelen niet voor te hebben of het te ingrijpend vinden voor hun pleegkind als het de juridische band met de oorspronkelijke familie zou moeten verbreken. Enkele pleegouders geven aan dat ze hun pleegkind niet kunnen adopteren (in het geval van netwerkpleeggezinnen of meerderjarige pleegkinderen) of niet willen adopteren, omdat ze principieel tegen het adopteren van pleegkinderen zijn of omdat ze denken dat het pleegkind dit zelf niet wil.

De meeste pleegkinderen gaven aan nog nooit nagedacht te hebben over adoptie. Zij voelen zich onderdeel van het pleeggezin, maar voelen ook nog een band met hun oorspronkelijke ouder(s) en/of broers en zussen. Sommige pleegkinderen gaven aan absoluut niet geadopteerd te willen worden, omdat hun oorspronkelijke ouders hun ouders zijn en ze alleen tijdelijk worden verzorgd door hun pleegouders. De pleegkinderen in de netwerkpleeggezinnen gaven ook aan dat ze al een familieband hebben met hun pleegouders en ze dus niet geadopteerd hoeven of willen worden. Andere pleegkinderen hadden een tegengestelde mening en gaven aan dat ze juist wel geadopteerd zouden willen worden om het gevoel te krijgen helemaal bij het pleeggezin te horen. Deze pleegkinderen vertellen dat ze al vanaf jonge leeftijd in hun pleeggezin wonen en hun pleegouders als hun ouders voelen. Sommige pleegkinderen noemen dat als tegenargument voor adoptie: ze voelen zich al familie en dan is adoptie niet nodig. Of ze benoemen dit als argument voor adoptie: ze voelen zich familie, maar dat zijn ze officieel niet, dus dat zou via adoptie geregeld kunnen worden.

4.7 Eenvoudige adoptie

4.7.1 Voor- en nadelen van eenvoudige adoptie

De meningen van zowel pleegouders als pleegkinderen die geïnterviewd zijn over eenvoudige adoptie zijn zeer verdeeld. Pleegouders die voorstander zijn van eenvoudige adoptie geven aan dat ze het een mooie manier vinden om ervoor zorgen dat het pleegkind officieel familie van hen is, maar ook nog een band blijft behouden met de oorspronkelijke ouder(s) en de oorspronkelijke broers en zussen, die vaak nog erg belangrijk voor het pleegkind zijn. Sommige pleegouders ervaren een neutrale of goede band met de oorspronkelijke ouder(s) van hun pleegkind. Zij geven aan dat ze deze band graag zouden willen behouden en enerzijds dat dit door eenvoudige adoptie juist mogelijk is, maar anderzijds dat een vorm van adoptie deze band juist op het spel zet. Dit wordt bevestigd door de pleegkinderen bij wie het behouden van de band met de oorspronkelijke ouder(s) en het verkrijgen van een band met de pleegouders ook het sterkst naar voren komt als voordeel van eenvoudige adoptie. Een aantal pleegkinderen geeft aan dat ze nog contact hebben met hun oorspronkelijke ouder(s) en/of broers en zussen en dit ook graag willen behouden, maar dat ze ook meer duidelijkheid willen hebben over hun familiebanden met hun pleegouders. Echter lijkt eenvoudige adoptie pleegkinderen ook wel ingewikkeld. Zij zijn erg bezig met wie er dan over hen mag beslissen met betrekking tot bijvoorbeeld school of studie. Ook geven meerdere pleegkinderen aan zich zorgen te maken over de relatie tussen hun pleegouders en oorspronkelijke ouder(s). Ze zijn bang dat ze er tussen komen en zouden niet willen kiezen. Deze 'keuzestress' wordt genoemd als een belangrijk nadeel van eenvoudige adoptie door zowel pleegkinderen als pleegouders. Pleegouders geven aan dat ze het maken van de keuze tussen de oorspronkelijke ouders en de pleegouders niet in het belang van het kind vinden en dit kan leiden tot meer problemen of conflicten. Pleegkinderen benoemen daarnaast dat ze het ingewikkeld vinden dat je bij eenvoudige adoptie nog steeds niet weet wie nou echt je ouders zijn. Zo zegt een pleegkind:

"Het hangt compleet af van de situatie. Sommige kinderen gaan van het ene pleeggezin naar het andere pleeggezin, dan is eenvoudige adoptie niet handig. Eenvoudige adoptie klinkt nu vooral ingewikkeld, omdat je niet weet wie nou echt jouw ouders zijn."

Naast de band tussen de pleegouders en de oorspronkelijke ouder(s), geven enkele pleegouders ook aan dat ze de band die het pleegkind met zijn/haar oorspronkelijke ouder(s) heeft erg bepalend vinden voor eenvoudige adoptie. Wanneer deze band schadelijk is voor het kind of nauwelijks bestaat, dan vinden de pleegouders dat adoptie een optie zou moeten zijn. Bijna alle pleegouders geven tijdens de interviews aan dat de stem van het kind hierin leidend moet zijn. Het kind zal het beste weten wat hij of zij wil.

Naast de 'keuzestress' en ingewikkelde band met de oorspronkelijke ouder(s), noemen pleegouders nog een aantal nadelen van eenvoudige adoptie in de interviews zoals het stoppen van de pleegzorgbegeleiding en de pleegvergoeding. Enkele pleegouders geven aan dat hun pleegkind extra ondersteuning en verzorging nodig heeft door een ziekte, handicap of trauma. Deze ondersteuning is allereerst erg kostbaar en een aantal pleegouders geeft aan deze kosten graag te willen, maar niet te kunnen dragen. Ook geven deze pleegouders aan dat ze denken dat deze ondersteuning alleen maar zo snel en goed geregeld is door de tussenkomst van de gezinsvoogd en/of de pleegzorgwerker. Ze zijn bang om deze ondersteuning te verliezen of hier minder makkelijk toegang toe te hebben als zij zouden adopteren. Een ander belangrijk nadeel dat door meerdere pleegouders tijdens de interviews is genoemd is dat er samengewerkt zal moeten worden met de oorspronkelijke ouder(s) zonder tussenkomst van een voogd of pleegzorgwerker. Meerdere pleegouders geven aan dat ze dit erg ingewikkeld zouden vinden en de 'bufferfunctie' van de voogd erg prettig vinden. Zo benoemen enkele pleegouders dat zij eenvoudige adoptie onhaalbaar vinden als de band met de oorspronkelijke ouder(s) niet goed is.

Een pleegouder zegt bijvoorbeeld:

"De voogdij ligt bij jeugdzorg en dit zou ook zo moeten blijven. Als er problemen zijn, dan zijn zij de eerste waar wij op terug kunnen vallen. De problematiek is vaak ook te groot. Hier moet jezelf niet aan beginnen."

Ook een andere pleegouder benadrukt hoe belangrijk de tussenpersoon voor hem/haar is:

"De voogdij ligt bij de stichting op dit moment, maar het beste zou zijn als de voogdijinstelling de buffer zou blijven en hier ook de voogdij bij zou blijven liggen en het juridisch ouderschap bij de pleegouders komt."

4.7.2 Randvoorwaarden

Naast het uitvragen van de verschillende voor- en nadelen van eenvoudige adoptie, is gevraagd onder welke randvoorwaarden eenvoudige adoptie ingezet zou moeten worden. Tijdens de interviews is er onderscheid gemaakt in praktische, financiële en juridische randvoorwaarden. Ook hierover hebben de pleegouders en pleegkinderen verschillende meningen. De meeste pleegouders geven aan dat er een vorm van begeleiding zou moeten blijven bestaan, maar deze opties lopen uiteen van een pleegzorgwerker die twee keer per jaar informeert hoe het gaat, tot een graduele vorm van begeleiding die steeds minder frequent wordt naar de huidige vorm van pleegzorgbegeleiding die zou moeten blijven bestaan. Er zijn ook pleegouders die aangeven dat dit niet nodig is, maar dat het mogelijk moet zijn om begeleiding in te schakelen als dat toch nodig blijkt te zijn, zoals ook mogelijk is voor biologische kinderen.

Hierover wordt bijvoorbeeld gezegd:

"Praktische ondersteuning: Ik heb iemand nodig die met mij meekijkt, die ik kan bellen als dat nodig is. Je kan op rustige momenten wel zeggen dat je de voogd minder zou spreken, maar het is wel fijn om iemand te hebben die jou bij kan staan."

"Er moet altijd een buitenlijn zijn. Dat er toch iemand is die op de achtergrond een beetje kan onderhandelen en jou kan bijstaan."

Naast de begeleiding en de eerdergenoemde pleegvergoeding die voor pleegouders belangrijk lijkt te zijn, zijn er ook andere juridische randvoorwaarden die meerdere keren benoemd zijn door pleegouders tijdens de interviews. De eerste juridische voorwaarde betreft de onderhoudsplicht. Een deel van de pleegouders geeft aan dat een gedeelde onderhoudsplicht tussen de oorspronkelijke ouders en pleegouders niet realistisch is. Zij weten dat de oorspronkelijke ouders weinig in te brengen zullen hebben op financieel gebied en voorzien enkel problemen als dat van hen gevraagd zou worden. Waar de onderhoudsplicht dan moet liggen, daar zijn meerdere perspectieven over. Enkele pleegouders geven aan dat ze vinden dat de overheid daarvoor de verantwoordelijkheid moet dragen omdat zij een kind van een andere ouder opvoeden en dit al erg veel tijd en energie kost. Twee pleegouders verwoordden de behoefte aan een vergoeding als volgt:

"Er moet ook een vergoeding zijn voor de adoptiefouders. Zeker als je meerdere pleegkinderen hebt, heb je die vergoeding nodig. Meestal zeggen pleegouders ook hun baan op om de zorg voor deze pleegkinderen op zich te kunnen nemen. Zonder vergoeding is dit financieel onmogelijk."

"Ja die pleegvergoeding zou jammer zijn om te komen vervallen, maar dat is dan ons verlies en dat zou ik dan wel nemen dan. Maar het andere stukje is dat het hem financieel minder wordt en dat zou voor mij dan belangrijker wegen."

Andere pleegouders geven aan dat ze vinden dat het dragen van de kosten voor het kind hoort bij adoptie en zouden dit ook graag voor hun pleegkind willen betalen.

Andere juridische aspecten die besproken zijn tijdens de interviews betreffen het erfrecht en het naamrecht. Het overgrote deel van de pleegouders die een interview heeft gegeven, geeft aan dat ze vinden dat het kind mag kiezen welke achternaam het krijgt. Zo noemt een pleegouder dat dit een heel belangrijk onderdeel van de identiteit van een kind is en dat het kind daar zelf over zou moeten beslissen. Enkele pleegouders die het hier niet mee eens zijn, geven aan dat het behouden van de achternaam van de oorspronkelijke ouder de beste optie is aangezien dat toch is waar het kind vandaan komt. Pleegkinderen hebben hier ook een sterke, maar wisselende mening over. Ze zijn het wel met het merendeel van de pleegouders eens dat zij als pleegkind zouden moeten kunnen beslissen welke achternaam ze willen. De pleegkinderen die vinden dat het de achternaam van de pleeg/adoptief ouders moet worden bij eenvoudige adoptie geven aan dat je achternaam aangeeft bij wie je hoort en dit dus bij de pleegouders zou moeten zijn. Ook geven ze aan dat het hebben van dezelfde achternaam als je pleegouders makkelijker is als je bijvoorbeeld samen op vakantie gaat. De pleegkinderen die tegen het aannemen van de achternaam van de pleegouders zijn, zeggen dat je achternaam aangeeft waar je vandaan komt en je deze dus nooit moet veranderen, ook al zou je (eenvoudig) geadopteerd worden. Hierover zegt een pleegkind:

"De achternaam moet de naam blijven van de biologische ouders. Ik vind het zelf raar dat iemand de achternaam draagt van de persoon die jou niet heeft gemaakt."

Er zijn ook pleegkinderen die zeggen dat je ook twee namen zou moeten kunnen aannemen: de achternaam van je oorspronkelijke ouder(s) en van je pleegouder(s).

Het bepalen van de leeftijd waarop kinderen zelf mogen bepalen wat hun achternaam wordt, wordt als lastig ervaren door zowel pleegouders als pleegkinderen. Sommige pleegouders zijn van mening dat kinderen vanaf zes jaar al een belangrijke stem zouden kunnen hebben in hun eigen situatie en dus ook de voorkeur voor hun achternaam zou kunnen uitspreken. Andere pleegouders geven de grens van 12 jaar aan of benadrukken dat dit erg afhankelijk is van de ontwikkeling van het kind. Ook pleegkinderen vinden het lastig om een leeftijd te noemen en geven aan dat het ene kind van 12 jaar heel anders kan zijn dan een ander kind van dezelfde leeftijd. Wel zeggen een aantal pleegkinderen dat ze het gevoel hebben soms onderschat te worden in wat ze kunnen of hadden kunnen zeggen over hun eigen wensen en situatie. Een pleegkind geeft bijvoorbeeld aan:

"Het kind moet zelf zijn achternaam kunnen kiezen. De leeftijd waarop is lastig te bepalen, dit hangt af van de omstandigheden. Kinderen worden wel vaak onderschat en zouden het eerder kunnen, dan je denkt. Vanaf een leeftijd of twaalf kan je wel een onderbouwde mening krijgen."

Aan de pleegouders is ook gevraagd of een eventuele wijziging van de achternaam weer teruggedraaid zou moeten kunnen worden. Hier zijn de meeste pleegouders nog niet over uit. Zo zeggen twee pleegouders bijvoorbeeld:

"Kind moet zijn eigen naam behouden. Een kind moet tot zijn 18e altijd het idee hebben, een soort sprankje hoop, dat het ooit nog goed komt. Ook is het onnatuurlijk om dit te veranderen en te definitief. "

"Het kind moet zelf zijn naam kunnen kiezen. Dat is een eigen keuze. Dit moet vanaf een leeftijd of zes kunnen. Of het teruggedraaid moet kunnen worden, moet open gelaten worden. Het is een belangrijke keuze, waar je al goed over moet nadenken. "

Een laatste belangrijke juridische voorwaarde betreft het erfrecht. Er is aan pleegouders gevraagd of ze vinden dat het pleegkind bij eenvoudige adoptie automatisch moet kunnen erven van de pleegouders. Een deel van de pleegouders geeft aan dat dit een mogelijkheid moet zijn bij eenvoudige adoptie, maar geen verplichting. Sommige pleegouders vinden dit vanzelfsprekend bij adoptie en andere pleegouders zijn hier juist op tegen. Een aantal pleegouders benoemt ook de inspraak van hun andere (biologische) kinderen, bijvoorbeeld:

"Je moet als pleegouder de keuze hebben om dit te willen of niet. Gevoelsmatig heb ik daar geen problemen mee, maar ik denk wel dat eigen kinderen dit niet leuk zouden vinden. Eigen kinderen zouden hier ook een inspraak in moeten hebben. "

"Ja, dat zou voor mij een reden zijn om voor adoptie te kiezen. Het kind moet ook van de biologische ouders en de pleegouders kunnen erven. "

Ook geven enkele pleegouders aan dat ze het goed zouden vinden als hun pleegkind van hen zou erven, maar dat ze voor sommige pleegkinderen de gevolgen daarvan niet goed kunnen inschatten:

"Dit is een lastige vraag. Er zijn namelijk ook kinderen die nooit helemaal zelfstandig kunnen leven, die ga je dan een erfenis geven, maar die weten helemaal niet wat ze er mee moeten doen. "

4.7.3 Doelgroep, instemming en termijn

Over de doelgroep waarvoor eenvoudige adoptie zou moeten worden ingezet, de instemming van oorspronkelijke ouder(s) en de termijn die het pleegkind bij het pleeggezin moet wonen, hebben de pleegouders en pleegkinderen die geïnterviewd zijn ook een sterke maar wisselende mening. Een deel van de pleegouders ziet voordelen van het adopteren van meerderjarigen. Zij merken dat oudere pleegkinderen van henzelf of van pleegouders die zij kennen na hun 18^e verjaardag behoefte hebben aan het behouden van de familieband met hun pleeggezin. Sommige pleegouders zien eenvoudige adoptie dan ook als een mooie oplossing voor pleegkinderen van boven de 18 jaar. Andere pleegouders geven aan dat ze het juist prettig vinden dat de termijn van pleegzorg maar tot 18 jaar is. Ze benoemen dat ze er bewust voor gekozen hebben om hun pleegkind tot de leeftijd van 18 jaar op te vangen en te verzorgen.

Ook de meeste pleegkinderen zijn positief over meerderjarige adoptie. Een aantal van de jongere pleegkinderen geeft aan nog niet precies te weten wat er gebeurt met pleegkinderen als ze 18 jaar worden, maar vindt wel dat pleegkinderen nog verbonden zouden moeten blijven aan hun pleegouders. De

pleegkinderen die ouder zijn dan 18 jaar geven alle drie aan dat ze het erg wenselijk vinden voor pleegkinderen boven de 18 jaar om nog geadopteerd te kunnen worden (al is het niet altijd voor hen persoonlijk van belang). Een antwoord van één van de pleegkinderen hierop luidt bijvoorbeeld:

"100 procent mee eens, een biologische kind is ook niet ineens onafhankelijk van zijn ouders op zijn achttiende, waarom zou een pleegkind dat dan wel zijn."

Over het mogen adopteren van je kleinkind of nichtje en neefje zijn de meningen ook verdeeld. Het valt op dat de netwerkgezinnen (zowel pleegouders als pleegkinderen) zelf aangeven dit niet wenselijk te vinden. Zo benoemen enkele netwerkpleegouders dat ze al familie zijn van dit kind en dit kind ook al ouders heeft, namelijk hun zoon/dochter of broer/zus. Ook geven ze aan dat het de familiebanden nog meer op het spel zet als er naar adoptie zou worden gekeken. Dit wordt bevestigd door de pleegkinderen.

Tevens is gevraagd of de pleegouders en pleegkinderen kunnen aangeven wat zij de minimale termijn vinden die een pleegkind in het pleeggezin moet wonen om eenvoudige adoptie te verzoeken. Hierbij is verteld dat er vanuit de Staatscommissie gedacht wordt aan één jaar, waarop de meeste pleegouders en pleegkinderen aangaven dat ze dit erg kort vinden. Pleegouders benoemen dat het kind na een jaar pas een beetje begint te wennen aan het nieuwe gezin en de nieuwe omstandigheden en dat het dan nog te vroeg is om te bepalen of adoptie een optie zou zijn. Andere pleegouders benadrukken dat het niet een specifiek aantal jaren zou moeten zijn, maar dat dit afhankelijk is van het perspectief van het kind, de ontwikkelingsleeftijd van het kind en de omstandigheden. Enkele pleegouders geven duidelijk aan hier liever geen concrete termijn aan te verbinden. Er wordt echter ook benoemd dat pleegouders begrijpen dat het soms in het belang van het kind is om wel snel een beslissing te nemen over adoptie zodat het pleegkind snel weet waar het aan toe is. Pleegkinderen geven, net als de pleegouders, aan dat dit erg afhankelijk is van de situatie en de ontwikkeling van het kind. Sommige pleegkinderen benoemen dat als je als kind al veel hebt meegemaakt je ook beter weet wat je wilt en dat pleegkinderen daarin vaak onderschat worden. Andere pleegkinderen geven juist aan dat pleegkinderen langer de tijd nodig hebben om te ontdekken wat ze willen en dat er minder keuzestress voor pleegkinderen moet komen. Een duidelijke termijn is dus lastig te bepalen.

Over de instemming zijn de meeste pleegouders en pleegkinderen het ook eens: de stem en het belang van het pleegkind moeten altijd leidend zijn. Of oorspronkelijke ouders moeten instemmen lijkt nog een lastige keuze te zijn. Sommige pleegkinderen vinden dat als het pleegkind het graag wil en de pleegouders ook, de stem van de oorspronkelijke ouder(s) niet belangrijk is. Andere pleegkinderen geven aan dat alle partijen moeten beslissen. Wel geven meerdere pleegkinderen aan dat toestemming verkrijgen voor eenvoudige adoptie van hun oorspronkelijke ouders niet gaat lukken en dat ze denken dat dit voor veel pleegkinderen zal gelden. Pleegouders benoemen hier dezelfde punten: ze verwachten vaak geen instemming van de oorspronkelijke ouders en vinden dat eenvoudige adoptie dan toch een mogelijkheid moet zijn voor het kind. Een pleegouder zegt bijvoorbeeld:

"Of het kind geadopteerd moet kunnen worden, moet in overleg met alle ouders gaan, maar de biologische ouders zullen het vrijwel nooit goed vinden. Mening van het kind en de pleegouders zijn belangrijker."

4.8 Deelconclusie interviews

Op de vraag of adoptie wenselijk wordt gevonden door pleegouders en pleegkinderen is lastig een concreet antwoord te geven op basis van de interviews vanwege het kleine aantal interviews, maar ook vanwege de diversiteit in de achtergrond en huidige situatie van de pleegkinderen. De meningen hierover zijn sterk verdeeld. De pleegouders die aangeven dat ze voorstander zijn van eenvoudige adoptie geven hier wel bij aan dat dit dan ingezet zou moeten worden onder de eerder genoemde voorwaarden. Ook geven de pleegouders in de interviews aan dat ze het verschil tussen eenvoudige adoptie en pleegoudervoogdij niet altijd even helder vinden en ze zich afvragen of deze vorm van adoptie een meerwaarde heeft ten opzichte van pleegoudervoogdij. Er zijn ook pleegouders die tegen deze nieuwe vorm van adoptie zijn. Ze geven aan dat ze principieel tegen het adopteren van pleegkinderen zijn, dat ze het een te ingewikkelde en onduidelijke tussenvorm vinden of dat het niet passend is bij hun situatie. Het meest genoemde tegenargument van pleegouders is de problematische band met de oorspronkelijke ouder(s) die dan zal blijven bestaan.

Enkele pleegkinderen zijn voorstander van eenvoudige adoptie omdat zij denken dat dit een mooie oplossing is voor pleegkinderen die nog (goed) contact hebben met hun oorspronkelijke ouder(s) maar tevens een officiële familieband willen krijgen met hun pleegouders. Andere pleegkinderen geven aan dat ze dit niet wenselijk vinden omdat eenvoudige adoptie kinderen tussen de oorspronkelijke ouders en pleegouders in plaatst en het voor pleegkinderen te ingewikkeld zal worden. Ook geven enkele pleegkinderen aan dat ze het lastig vinden om verder te kijken dan hun eigen situatie en dat ze dus niet goed weten hoe dit voor andere pleegkinderen zal zijn. Wat het sterkste naar voren komt in de interviews met pleegkinderen is dat ze een stem willen hebben in de beslissingen die over hen genomen worden en dat ze graag bij hun pleeggezin willen horen.

5 Empirische studie naar eenvoudige adoptie vanuit pleegzorg: expertmeeting en interviews met professionals

5.1 Introductie

Behalve aan pleegouders en pleegkinderen, is in het kader van dit onderzoek ook aan enkele professionals naar hun mening over eenvoudige adoptie gevraagd. In eerste instantie is een telefonisch interview afgenomen met vier verschillende professionals. Daarvan was het doel primair om ervoor te zorgen dat de vragen uit de vragenlijsten, die in een later stadium van het onderzoek aan pleegouders en pleegkinderen zouden worden voorgelegd, zo relevant mogelijk zouden zijn. In tweede instantie is een expertmeeting georganiseerd. Bij deze expertmeeting, op 31 oktober 2019, waren naast het onderzoeksteam vier professionals aanwezig. Er waren meer professionals uitgenodigd, maar niet iedereen kon aanwezig zijn. Een van de niet-aanwezige professionals is na de expertmeeting telefonisch geïnterviewd. In totaal is dus met negen verschillende professionals gesproken.²³¹ In de interviews en tijdens de expertmeeting is gevraagd naar de voor- en nadelen van eenvoudige adoptie. Ook zijn de praktische, financiële en juridische randvoorwaarden die de professionals van belang zouden vinden bij eenvoudige adoptie besproken. Gevraagd is tevens wie met eenvoudige adoptie zouden moeten instemmen, voor welke doelgroepen eenvoudige adoptie geschikt zou zijn en hoe lang een pleegkind minimaal in een pleeggezin zou moeten verblijven, voordat eenvoudige adoptie zou kunnen worden verzocht.

5.2 Belangrijke kanttekeningen bij het interpreteren van de interviews/ resultaten van de expertmeeting

Dit hoofdstuk is gebaseerd op vijf interviews met professionals en de opvattingen van vier professionals die naar voren kwamen tijdens een expertmeeting ($N=9$). Dit betreft dus kwalitatieve data waaruit geen concrete conclusies getrokken kunnen worden. De resultaten hebben meer een signalerende functie in die zin dat duidelijk wordt aan welke punten aandacht moet worden besteed indien eenvoudige adoptie mogelijk zou worden. De professionals zijn geworven via het netwerk van de onderzoekers en leden van de begeleidingscommissie en via via door aan de professionals te vragen om andere namen te noemen. In bijlage 2 is aangegeven met welke professionals is gesproken. Het betreft een gedragswetenschapper van de William Schrikker Groep, twee juristen die betrokken zijn bij de rechtspraak en de landelijke werkgroep adoptie, een bestuurder van het Landelijk Overleg PleegOuder Raden (LOPOR), een medewerker van pleegzorgorganisatie Spirit, een advocaat die tevens trainingen/ advies geeft aan pleegzorginstanties, een medewerker van de Nederlandse Vereniging voor Pleeggezinnen (NVP), een orthopedagoog die zich onder meer bezig houdt met (interlandelijke) adoptie en een Bijzonder hoogleraar adoptiestudies. Om te waarborgen dat de professionals vrijuit konden spreken, worden hieronder de resultaten besproken zonder dat is aangegeven welke professional wat heeft gezegd.

5.3 Resultaten interviews met professionals/ expertmeeting

In deze paragraaf zullen de reacties van professionals tijdens de interviews over eenvoudige adoptie en de expertmeeting worden besproken. De informatie uit de interviews/ expertmeeting is geclusterd in drie domeinen: 1) voor- en nadelen van eenvoudige adoptie, 2) randvoorwaarden voor eenvoudige adoptie en 3)

²³¹ Daarnaast is telefonisch gesproken met een kinderrechtenexpert, om te borgen dat het kinderrechtenperspectief in dit onderzoek in voldoende mate naar voren wordt gebracht. Dit interview had daardoor een ander karakter dan de overige interviews en de expertmeeting en is daarom niet hier verwerkt maar in hoofdstuk 1.

doelgroep, instemming en termijn. Tot slot wordt meer in algemene zin aangegeven of eenvoudige adoptie door de professionals wenselijk wordt geacht.

5.3.1 Voor- en nadelen van eenvoudige adoptie

De meningen van de professionals over eenvoudige adoptie zijn verdeeld. Ze zien zowel voor- als nadelen van eenvoudige adoptie die mede afhankelijk zijn van de omstandigheden van het geval, zoals bijvoorbeeld van het antwoord op de vraag hoe goed het contact/ de samenwerking tussen de oorspronkelijke ouders en pleegouders is en de wijze waarop een regeling voor eenvoudige adoptie vorm zou krijgen. In algemene zin werd aangegeven dat goed zou moeten worden nagedacht over de praktische consequenties en dat daarvoor adequate regelingen moeten worden getroffen. Een van de professionals verwoordde dit als volgt:

'Voor- en nadelen staan of vallen bij het systeem. Het gaat erom of de neuzen dezelfde kant op staan/ mensen op een lijn staan.'

Professionals noemden als voordelen voor *pleegkinderen* dat het in hun belang is dat zij door eenvoudige adoptie onvoorwaardelijk bij het pleeggezin horen; een onvoorwaardelijke eigen plek hebben en onvoorwaardelijk worden geaccepteerd. Zij krijgen een band die behouden blijft als het kind achttien jaar is en de eventuele pleegoudervoogdij vervalt. Adoptie biedt het kind zekerheid en veel meer stabiliteit en veel minder 'break down' dan pleegzorg. Na (eenvoudige) adoptie heeft een pleegkind een 'gezin voor altijd'.

Een van de professionals gaf aan:

'Stabiliteit is het allergrootste voordeel.' (...) 'Je moet aan alle kanten bevorderen dat pleegouders het kind opvoeden alsof het hun eigen kind is. Dat is precies wat die adoptie juist ook doet. Bij de adoptie is het een 'forever family' en wil je dat het kind opgroeit als je eigen kind.'

Zolang sprake is van pleegzorg is er toch altijd een rechter die jaarlijks een beslissing neemt of het kind in het pleeggezin mag blijven en krijgen oudere kinderen een brief van de kinderrechter met de vraag om hierover zijn/ haar mening te geven. Daarvan kunnen kinderen, ook als allang duidelijk is dat zij in het pleeggezin mogen blijven, onrustig worden. Zo vertelde een van de professionals dat een pleegkind aan kinderrechter had geschreven:

'Kan dit gezeur nou eens ophouden elk jaar, ik word er onrustig van.'

Daarnaast is een groot voordeel van eenvoudige adoptie dat het kind de juridische banden met de oorspronkelijke familie, de oorspronkelijke ouders maar ook andere familieleden zoals broers/zussen en opa's en oma's behoudt (en van hen kan erven) en dat het kind blijft zien waar het vandaan komt. Het kind behoudt zijn/haar identiteit. In sommige situaties zal het voor een kind zelfs belangrijker zijn dat het de band met andere familieleden behoudt dan met de oorspronkelijke ouder(s). Indien de oorspronkelijke ouders uit beeld zijn kan eenvoudige adoptie voor het kind prettig zijn, omdat daardoor niet de banden met de oorspronkelijke ouders worden doorgesneden en het gevoelsmatig voor het kind beter kan zijn zich niet volledig los te maken van die ouders, voor het geval zij weer in beeld komen. Een voordeel van eenvoudige adoptie is verder dat het kind de nationaliteit van de pleegouders en daarmee bestaans- en verblijfsrecht in Nederland krijgt en hun achternaam kan aannemen. Dit laatste kan nu echter ook al (zonder adoptie).

Als voordeel voor *pleegouders* werd genoemd dat eenvoudige adoptie het voor hen makkelijker maakt zich aan het pleegkind te hechten, omdat zij er dan zeker van zijn dat het kind niet meer weggaat. Kanttekening

hierbij is echter dat het de vraag is of hiervoor adoptie nodig is. Een voordeel kan ook zijn dat pleegouders, ervan uitgaande dat zij pleegoudervoogdij/ gezag hebben, alles omtrent het kind voortaan zelf kunnen regelen en beslissen en van de (verplichte) hulpverlening af zijn. Verder kan het voor pleegouders prettig zijn om het pleegkind te adopteren, zonder dat het daarvoor nodig is om de banden met de oorspronkelijke ouders te verbreken. Misschien dat in de huidige situatie soms de wens tot adoptie er wel is, maar dat pleegouders de confrontatie met de oorspronkelijke ouders niet willen aangaan. Dit zou een reden kunnen zijn om sneller tot eenvoudige adoptie over te gaan dan tot sterke adoptie. Eenvoudige adoptie geeft de pleegouders ook een bepaalde status. Een van de professionals merkte daarover op:

‘Als je als pleegmoeder met een geadopteerd kind komt, dan ben je een moeder.’
--

Een voordeel voor de *oorspronkelijke ouders* is dat eenvoudige adoptie duidelijkheid geeft over hun rol. Na eenvoudige adoptie weten ze dat ze altijd met de pleegouders zullen moeten samenwerken en dat het kind niet meer bij hen zal terugkeren. Dat geeft rust. Een vaak genoemd voordeel van eenvoudige adoptie ten opzichte van sterke adoptie is ook dat de oorspronkelijke ouders een juridische band met het kind behouden waardoor zij nog enige binding met c.q. een rol hebben in het leven van het kind. Dit is voor hen een belangrijk signaal en ook al zijn zij ouders op afstand, het is beter dan niets.

Wat betreft voordelen voor *eventuele broer(s)/zus(sen)* van het pleegkind werd aangegeven dat eenvoudige adoptie hen duidelijkheid biedt en dat het voor hen prettig kan zijn dat hun onderlinge juridische band niet wordt verbroken. Ze blijven broers en zussen van elkaar en worden broer(s)/zus(sen) van de biologische kinderen van de pleegouders.

Een voordeel voor *pleegzorg/adoptieinstanties* kan zijn dat zij minder uren hoeven te maken, omdat zij niet langer verantwoordelijk zijn voor het pleegkind dat eenvoudig is geadopteerd. Deze organisaties hebben het doorgaans druk, dus het kan prettig zijn om niet langer betrokken te hoeven zijn bij een pleeggezin waarin het goed gaat en te kunnen focussen op gezinnen die veel hulp nodig hebben. Daarnaast kan eenvoudige adoptie er, via het nationaliteits- en vreemdelingenrecht, toe leiden dat ook voor de bij het pleegkind betrokken instanties duidelijk wordt dat het kind in Nederland mag blijven.

Wat betreft de *nadelen* werd door professionals *in algemene zin* genoemd dat pleegouders wellicht sneller zullen overgaan tot eenvoudige adoptie en dat dit een voordeel kan zijn, maar ook een nadeel. Pleegzorg is immers niet als een (verkapte vorm van) adoptie bedoeld en als bij pleegouderschap de deur op een kier openstaat naar adoptie, kan dit e.e.a. vertroebelen. Adoptie kan voor de oorspronkelijke ouders bedreigend zijn en de relatie met hen op het spel zetten. Bovendien is het mogelijk dat misbruik zal worden gemaakt van eenvoudige adoptie in die zin dat pleegouders daarvan gebruik zullen maken om van het (pleegzorg)toezicht af te kunnen komen. Als bijvoorbeeld pleegzorg wil dat het pleegkind contact heeft met de oorspronkelijke ouders en de pleegouders willen dit niet, dan is na eenvoudige adoptie het pleegkind het kind van de pleegouders en is het aan hen om te bepalen of er contact is of niet. Sowieso wordt bij een nieuwe keuzemogelijkheid het stelsel gecompliceerder en kan dit voor het kind tot verwarring leiden. Eenvoudige adoptie maakt het systeem voor alle betrokkenen ingewikkelder.

Voor *pleegkinderen* is als nadeel genoemd dat eenvoudige adoptie voor hen kan voelen als een vorm van verraad jegens de oorspronkelijke ouders. Ook wordt het voor hen ingewikkeld als zij drie of vier juridische ouders krijgen. Bijvoorbeeld als de vier juridische ouders ruzie met elkaar maken en wellicht gaan scheiden en allemaal een nieuwe partner vinden waardoor het kind er nog vier ‘ouders’ bij krijgt. Sowieso wordt het complexer als het kind vier ouders heeft die allemaal ergens iets van vinden, ook met het oog op loyaliteit. Vaak blijft de oorspronkelijke ouder voor het kind ‘de heilige graal’, maar de extra ouder(s)/ pleegouder(s)

zijn hoger in hiërarchie want die zullen de beslissingsbevoegdheid (voogdij/gezag) hebben. Bovendien zijn niet alle professionals ervan overtuigd dat eenvoudige adoptie het kind het gevoel zal geven dat het er echt bij hoort, want ze weten natuurlijk dat ze oorspronkelijk niet uit dit gezin komen. De vraag is of ‘een papiertje’ daarbij helpt. Duidelijkheid dat het kind in het pleeggezin mag blijven kan ook op andere wijze worden verkregen dan door middel van eenvoudige adoptie. Zo zou kunnen worden overwogen om pleegouders waarbij het kind permanent verblijft een andere naam te geven.

Belangrijke nadelen die genoemd werden door de professionals voor *pleegouders* zijn het stoppen van de pleegzorgbegeleiding en de pleegvergoeding, terwijl een onderhoudsverplichting voor het pleegkind ontstaat. Daarnaast zouden pleegouders zich meer bewust moeten zijn van het duale ouderschap. Het wordt voor hen ingewikkelder, omdat ze na eenvoudige adoptie meer zaken –zoals het contact met de oorspronkelijke ouders- zelf moeten regelen. Ze zullen met de oorspronkelijke ouders, die soms een hele andere achtergrond, opvattingen en normen hebben dan zij, moeten samenwerken. Een van de professionals geeft aan dat die samenwerking vaak ingewikkeld is en dat dit maar weinig goed gaat. Kinderen zijn niet voor niets uit huis geplaatst, maar vaak omdat het niet goed gaat met de oorspronkelijke ouders. Als de pleegzorgbegeleiding vervalt dan ontbreekt voor pleegouders een buffer in het contact met de oorspronkelijke ouders en een mogelijkheid om te sparren. Er is niet langer iemand die (extra) hulp kan inschakelen, maar de pleegouders moeten dat zelf doen. Het zou kunnen dat het wettelijk mogelijk maken van eenvoudige adoptie ertoe leidt dat pleegouders minder snel voor sterke adoptie kiezen, omdat er dan immers een afgezwakte variant beschikbaar is. Het kan zijn dat het ‘not done’ wordt om tot sterke adoptie over te gaan, terwijl in de huidige situatie rechters vaak vol lof zijn voor pleegouders die voor sterke adoptie kiezen.

Voor de *oorspronkelijke ouders* kan het nadelig zijn dat zij voortaan zaken ten aanzien van het kind, zoals contact/informatie, met de pleegouders moeten regelen en daarvoor dus volledig van hen afhankelijk zijn. Ook kan ‘positieverwarring’ ontstaan. Oorspronkelijke ouders blijven na eenvoudige adoptieouders, maar wat is dan nog hun rol/ positie? De beslissing tot eenvoudige adoptie kan voor hen misschien een vorm van rouw en boosheid met zich meebrengen. Een ander nadeel zou kunnen zijn dat de rechter, omdat immers nog een juridische band behouden blijft, sneller de bezwaren van de oorspronkelijke ouders tegen eenvoudige adoptie naast zich neer zal leggen dan bij sterke adoptie.

Wat betreft nadelen voor *eventuele broer(s)/zus(sen)* van het pleegkind werd aangegeven dat zij voortaan volledig afhankelijk zijn van de pleegouders als zij bijvoorbeeld contact met het kind willen. Ook kan het zijn dat als sneller voor eenvoudige adoptie wordt gekozen dan nu bij sterke adoptie het geval is, meer verschillen tussen broers en zussen ontstaan. Het kan zijn dat kinderen in verschillende pleeggezinnen verblijven en het ene kind wel eenvoudig wordt geadopteerd en het andere niet. Voor kinderen kan het als afwijzing voelen als zij niet geadopteerd worden, maar hun broer of zus wel. Dit kan negatieve gevolgen hebben voor de band van de broers en zussen onderling.

Indien eenvoudige adoptie mogelijk wordt gemaakt, maakt dit het systeem voor *pleegzorg/adoptieinstanties* complexer (een systeem met geleidelijke varianten) en het kan zijn dat dit van hen meer c.q. andere begeleiding vergt die veel tijd kost. Het kan zijn dat een pleegouder geen pleegouder maar potentieel adoptieouder wordt en dat in fasen naar adoptie moet worden toegewerkt, waarna pleegzorg geen rol meer heeft. De rechter die moet beslissen over eenvoudige adoptie zal vermoedelijk uitgaan van het advies en de informatie van de jeugdbeschermers, dus zij zullen alles in kaart moeten brengen. Een professional merkt op:

‘Als zwakke adoptie wordt ingevoerd vraagt dat wel inzicht en deskundigheid van de professionals, want je wilt geen mensen trekken die het doel hebben om een kind te adopteren in plaats van pleegouder te worden.’

5.3.2 Randvoorwaarden

Naast het uitvragen van de verschillende voor- en nadelen van eenvoudige adoptie, is gevraagd onder welke randvoorwaarden eenvoudige adoptie ingezet zou moeten worden. Daarbij is onderscheid gemaakt tussen praktische, financiële en juridische randvoorwaarden. Hierover verschillen de meningen van professionals. Wat betreft de *praktische uitwerking* is bijvoorbeeld aangegeven dat zou moeten worden gekeken naar taakbegeleiding, mediation bij pleegzorg en scholing van medewerkers. Er zou een duidelijk *beslissingskader* moeten komen, een onderligger die duidelijk maakt welke kernbeslissingen moeten worden genomen en op welke gronden die beslissingen zijn genomen. Een model, zoals dat er bijvoorbeeld is voor kindermishandeling (ORBA). Een overzichtelijk model met risico- en protectieve factoren en kernbeslissingen. Van belang is dat uiteindelijk aan het kind in retrospectief kan worden verantwoord waarom het wel of niet geadopteerd is. Verder is de suggestie gedaan dat er een soort landelijk centrum voor pleegzorg en adoptie zou moeten zijn waar men voor consultatie en advies terecht kan, van waaruit regionaal begeleiding kan worden geboden en waar dossiers worden bewaard. Eenvoudige adoptie zou kunnen worden beschouwd als een variant van kindbescherming waarbij de pleegouders zelf de regie hebben en dan zou er een *fonds* moeten komen voor *hulp en therapie* voor de kinderen, dat pleegouders kunnen benutten om zelf hulp in te kunnen kopen die passend is. Er zou een soort vangnet moeten zijn waarop adoptiegezinnen een beroep kunnen doen.

Door diverse professionals wordt aangegeven dat er een vorm van *nazorg* voor het pleegkind/ pleeggezin zou moeten zijn. De pleegzorgbegeleiding vervalt, maar voor sommige pleegouders is het prettig als er na adoptie nog een mogelijkheid is om in voorkomende gevallen (bijvoorbeeld als een oorspronkelijke ouder in de gevangenis verblijft) een ‘buffer’ te kunnen inschakelen tussen de pleegouders en de oorspronkelijke ouder(s). Er zou in ieder geval een vorm van ambulante hulpverlening moeten zijn waarvan zonodig gebruik kan worden gemaakt. Ook werd de suggestie gedaan dat de gemeente wellicht een indicatie kan afgeven die ervoor zorgt dat pleegzorgorganisaties hulp kunnen blijven bieden, zodat het gezin dezelfde hulpverleners kan behouden. Er is echter ook opgemerkt dat vermoedelijk niet veel pleegouders tot eenvoudige adoptie zullen overgaan alsnog veel hulp nodig is, dus dat het daarom de vraag is in hoeverre nazorg moet worden geboden. Tevens is door een professional aangegeven dat nazorg aan de oorspronkelijke ouders moet worden geboden, zodat zij worden geholpen bij het wennen aan en accepteren van de nieuwe situatie.

Een praktische vraag die ontstaat, is wie de *kosten van de eenvoudige adoptieprocedure* gaat betalen. De kosten kunnen immers een drempel vormen waardoor pleegouders niet adopteren. Wellicht zou de overheid/ gemeente deze kosten kunnen vergoeden, omdat na eenvoudige adoptie geen kosten meer voor pleegzorg worden gemaakt? Volgens een van de professionals is kindbescherming een staatszaak en zal de staat dus voor de kosten van de adoptieprocedure moeten opdraaien. Een andere professional meent echter dat voor de kosten van de adoptieprocedure niets hoeft te worden geregeld, want de kosten zijn niet zo heel hoog en als deze al een drempel vormen om te adopteren dan kun je afvragen of de pleegouders het wel moeten doen. Ook is naar voren gebracht dat adoptie een altruïstische keuze moet zijn, wat betekent dat de kosten – die veel lager liggen dan in het geval van interlandelijke adoptie – er ook bij horen. Als pleegouders dat niet willen, is er de optie van pleegoudervoogdij.

Een andere vraag is of na eenvoudige adoptie de *pleegvergoeding* zou moeten doorlopen of kan vervallen. Enerzijds is gesteld dat deze zou kunnen vervallen, omdat ouders voor niet-geadopteerde kinderen immers ook geen bijzondere vergoeding ontvangen en de pleegouders die hebben geadopteerd voor de reguliere financiële regelingen, zoals kinderbijslag (het bedrag voor kinderbijslag is lager dan de pleegvergoeding) en kinderopvangtoeslag, in aanmerking zullen komen. Adoptie moet een principiële keuze zijn en inhouden dat pleegouders zelf voor het kind willen zorgen. Als het kind alleen op papier bij het gezin hoort en de pleegvergoeding in stand blijft, wat heeft eenvoudige adoptie dan voor zin? Anderzijds wordt aangegeven dat pleegouders eenvoudige adoptie niet in hun portemonnee zouden moeten voelen als zij de financiële consequenties niet kunnen dragen. Het kan ingewikkeld zijn om voor pleegkinderen te zorgen en sommige pleegouders moeten daarvoor hun baan opzeggen. Het zou niet zo moeten zijn dat pleegouders met geld wel een juridische band met hun pleegkind kunnen krijgen en dat pleegkinderen in gezinnen die het financieel moeilijker hebben niet kunnen worden geadopteerd. Een van de professionals merkt op dat eenvoudige adoptie geen bezuinigingsmaatregel zou moeten zijn, maar dat moet worden gekozen voor het belang van het kind bij stabiliteit en stelt:

‘Die pleegzorgvergoeding waren ze toch al kwijt, dus zorg er dan voor dat de situatie er beter van wordt. Je behaalt ook winst, doordat er minder overplaatsingen komen. Dat is een enorme besparing aan bureaucratie en belasting van instellingen.’

Indien de eenvoudige adoptie tot gevolg heeft dat een *onderhoudsverplichting* voor de oorspronkelijke ouders blijft bestaan en een nieuwe verplichting voor pleegouders ontstaat, ontstaat een voor de praktijk ingewikkelde situatie. De vraag is hoe de kosten dan moeten worden verdeeld en hoe dit bijvoorbeeld bij de verlengde onderhoudsplicht (18-21 jaar) zal werken? Kan een kind van achttien jaar of ouder zelfstandig een beroep doen op zowel de oorspronkelijke ouders als pleegouders voor het betalen van levensonderhoud? Een van de professionals oppert dat een verdeelsleutel zou kunnen worden gemaakt, waarbij alle ouders naar draagkracht bijdragen, maar hoe ga je dit uitvoeren? Een andere professional geeft aan dat dit niet zal werken, omdat het conflicten zal opleveren en het de vraag is hoe dit geld bij de oorspronkelijke ouders zal worden opgeëist. Het zou ook zo kunnen worden geregeld dat alleen de pleegouders betalen, tenzij de oorspronkelijke ouders vermogend zijn. Een andere professional geeft juist aan dat zou kunnen worden geregeld dat de pleegouders geen onderhoudsplicht hebben zolang er nog oorspronkelijke ouders zijn, maar plaatst daarbij de kanttekening dat dit nadelig voor het kind kan zijn omdat de oorspronkelijke ouders vaak een minder grote financiële draagkracht hebben. Bovendien zou het wat merkwaardig zijn dat de pleegouders financieel geen beroep kunnen doen op de oorspronkelijke ouders zolang sprake is van pleegzorg, maar wel als zij het kind hebben geadopteerd. Daarbij komt dat het kan zijn dat pleegouders het pleegkind juist graag willen onderhouden. Wellicht zouden pleegouders geen onderhoudsverplichting moeten krijgen bij eenvoudige adoptie en als ze die verplichting wel willen hebben moeten kiezen voor sterke adoptie? Het zou volgens sommige professionals in geen geval zo moeten zijn dat pleegouders afzien van eenvoudige adoptie vanwege de financieel nadelige consequenties die dit heeft. In ieder geval zijn alle professionals het erover eens dat als een vorm van eenvoudige adoptie wordt ingevoerd, voor alle betrokkenen helder moet zijn wat daarvan de consequenties voor de onderhoudsverplichting van oorspronkelijke ouders en pleegouders zullen zijn.

Wat betreft *het gezag/ de voogdij* vinden de meeste professionals dat na eenvoudige adoptie de pleegouders het gezag zouden moeten hebben, zodat zij zelf beslissingen ten aanzien van het kind kunnen nemen en om rolverwarring te voorkomen. Vermoedelijk zullen in veel gevallen waarin tot (eenvoudige) adoptie wordt overgegaan, omdat dit pleeggezinnen zijn waarin het goed gaat, de pleegouders al de pleegoudervoogdij hebben. Een van de professionals merkt op dat het merkwaardig zou zijn als pleegouders wel een pleegkind willen adopteren, maar de verantwoordelijkheid voor dat kind dan elders (bij de GI) laten liggen. Dat is niet handig. Volgens sommige andere professionals zou het in uitzonderingsgevallen echter wel mogelijk moeten

zijn dat de GI de voogdij heeft en daardoor een bufferfunctie kan vervullen als bijvoorbeeld het contact met de oorspronkelijke ouders moeizaam is. Ook zou dit bijvoorbeeld mogelijk moeten zijn in pleeggezinnen waarbij sprake is van meerdere pleegkinderen die veel zorg nodig hebben. Ten aanzien daarvan wordt door andere professionals echter opgemerkt dat het daarvoor niet nodig is dat de voogdij bij de GI ligt, omdat pleegouders ambulante hulpverlening kunnen inschakelen. Verder is door enkele professionals opgemerkt dat zij een situatie waarin de pleegouders gezamenlijk met de oorspronkelijke ouders het gezag uitoefenen niet wenselijk achten, omdat dit praktisch lastig is en tot conflicten zou kunnen leiden.

Het *erfrecht* zou een reden kunnen zijn om voor eenvoudige adoptie te kiezen, maar de meningen van de professionals over dit onderwerp zijn verdeeld. Het zou wettelijk geregeld kunnen worden dat het kind na eenvoudige adoptie (automatisch) van zowel de (familie van) oorspronkelijke- als pleegouders erft en net als biologische kinderen veel minder erfbelasting hoeft te betalen. Het is echter ook nu al bij pleegoudervoogdij en door middel van het maken van een testament mogelijk om het pleegkind te laten erven. Bovendien zou het, indien eenvoudige adoptie automatisch erfrechtelijke consequenties heeft, een reden kunnen zijn om juist niet eenvoudig te adopteren vanwege de consequenties die dit heeft voor de erfrechtelijke positie van de eigen kinderen van de pleegouders. De keuze zou kunnen worden gemaakt om eenvoudige adoptie niet automatisch erfrechtelijke gevolgen te laten hebben, zodat deze vorm zich op dit punt van sterke adoptie kan onderscheiden. Indien eenvoudige adoptie er niet (automatisch) toe leidt dat het kind van de pleegouders erft en dat zij een onderhoudsverplichting krijgen, kan men zich echter afvragen in welk opzicht eenvoudige adoptie dan nog verschilt van pleegoudervoogdij. Bovendien is het een tegenstrijdig signaal als het kind enerzijds eenvoudig wordt geadopteerd om te laten zien dat het bij het gezin hoort, maar het er anderzijds buiten staat als het om de erfenis gaat. Als de angst bestaat dat het pleegkind het geld verkwist, kan dit worden voorkomen door een bewind te vragen.

Een ander juridisch aandachtspunt betreft de mogelijkheid tot *achternaamswijziging*. De professionals menen dat het mogelijk moet zijn dat het pleegkind na eenvoudige adoptie de achternaam van een pleegouder krijgt. Dit moet echter wel goed geregeld worden. Kan het pleegkind kiezen uit vier achternamen en dus in het kader van een netwerkplaatsing ook voor de naam van de ‘koude kant’? Welke gevolgen moet de eerdere keuze voor een achternaam door de pleegouders voor hun eventuele eigen kinderen hebben (naamseenheid binnen het gezin)? Is een dubbele achternaam een optie of het gebruiken van een achternaam als tweede of derde voornaam van het kind? Wat dient er te gebeuren als de betrokkenen (kind, oorspronkelijke ouders, pleegouders) het niet eens zijn over de achternaam of de oorspronkelijke ouders zich verzetten tegen een naamswijziging? Moet het mogelijk zijn om een achternaamswijziging op een later moment te kunnen terugdraaien? Door diverse professionals is aangegeven dat over de achternaam op casusniveau moet worden beslist en dat het kind dus niet automatisch de naam van de pleegouders zou moeten krijgen. Wat het kind wil, zou leidend moeten zijn (in ieder geval vanaf twaalfjarige leeftijd).

De professionals zijn het eens over het antwoord op de vraag of het mogelijk moet zijn om de eenvoudige adoptie te herroepen. Zij vinden dat er voor het kind een *herroepingsmogelijkheid* moet zijn. Als een kind wordt geadopteerd wordt door anderen geoordeeld dat dit in het belang van dit kind is, maar het kan zijn dat het kind als het ouder is tot andere inzichten komt. Sommigen geven aan dat het voor een kind als het meerderjarig is niet alleen mogelijk moet zijn de eenvoudige adoptie te herroepen, maar ook om deze om te zetten in een sterke adoptie. Enkele professionals vinden dat herroeping voor de pleegouders mogelijk moet zijn als blijkt dat zij toch niet voor het kind kunnen zorgen. De meeste professionals menen echter dat alleen het kind een herroepingsmogelijkheid moet hebben en pleegouders niet. Een van hen stelt:

‘Adoptiefouders hebben ooit bij volle wetenschap een keuze gemaakt, die keuze kan tegenvallen, maar dat kan bij je eigen kind ook. Daar kom je ook niet vanaf.’

Verder zal in wetgeving moeten worden uitgewerkt wie de *verzoekers* tot eenvoudige adoptie kunnen zijn. Zijn dit alleen de pleegouders of bijvoorbeeld ook de GI en/of de Raad voor de Kinderbescherming of het kind zelf? Ook is genoemd dat in de procedure tot eenvoudige adoptie zou moeten worden geregeld dat de rechter een *deskundig advies* krijgt. Dit advies zou van pleegzorgorganisaties of een GI kunnen komen, maar het nadeel hiervan is dat zij direct betrokken zijn en als alles in het pleeggezin goed loopt, vaak niet veel contact hebben gehad. De *Raad voor de Kinderbescherming* heeft veel ervaring met (interlandelijke) adoptie, dus ligt als adviserende instantie wellicht het meest voor de hand. Ook werd geopperd dat in de procedure tot eenvoudige adoptie een *bijzondere curator* (waarbij het de vraag is of dit een gezags- of afstammingscurator²³² zou moeten zijn) een rol zou kunnen spelen, als bijvoorbeeld het kind nog te jong is om de eigen mening te verwoorden.

Behalve praktische, financiële en juridische randvoorwaarden is aangegeven dat er ook *pedagogische/ sociaal emotionele randvoorwaarden* zijn waaraan moet worden voldaan, voordat eenvoudige adoptie mogelijk wordt gemaakt. Zo werd genoemd dat moet worden gekeken of de betrokkenen in staat zijn om te reflecteren op het functioneren en dat sprake moet zijn van een goede relatie tussen de pleegouders en de oorspronkelijke ouders. Ook de voorgeschiedenis van het kind is van belang. Als het kind bijvoorbeeld ernstig getraumatiseerd is door het gedrag van de eigen ouders is het de vraag of de pleegouders, die via hun pleegkind (slachtoffer) dagelijks de gevolgen van dat gedrag ondervinden, goed kunnen samenwerken met de oorspronkelijke ouders (daders). Tevens is van belang dat het kindsysteem duidelijk in beeld wordt gebracht. Het moet uiteindelijk de vraag zijn wat de beste variant qua borging en ontwikkeling voor het kind is (voogdij bij de GI, pleegoudervoogdij, sterke adoptie of eenvoudige adoptie).

Van belang is ook dat de *rolverdeling* tussen de pleegouders en oorspronkelijke ouders na de eenvoudige adoptie duidelijk is. Het hoeft niet ingewikkeld te zijn als de oorspronkelijke ouders ‘meekijken’ mits de rollen maar goed verdeeld zijn, zodat zowel de oorspronkelijke ouders als pleegouders rondom het kind staan. Daarvoor is in ieder geval nodig dat *afspraken* zijn gemaakt over *contact/ omgang* van de oorspronkelijke ouders met het kind. De betrokkenen moeten weten wat zij wel en niet kunnen verwachten. Idealiter zouden pleegouders en oorspronkelijke ouders (en het kind) hierover zelf afspraken maken, maar indien nodig zouden zij hierin moeten kunnen worden begeleid. Een niet goedlopende contactregeling van het kind met de oorspronkelijke ouders zou een contra-indicatie kunnen zijn voor eenvoudige adoptie, omdat in een dergelijke situatie na adoptie waarschijnlijk problemen ontstaan en/of gerechtelijke procedures worden gevoerd ten aanzien van contact/ omgang. Op het punt van contact met de oorspronkelijke ouders kan eenvoudige adoptie zich van sterke adoptie onderscheiden, omdat sterke adoptie doorgaans alleen plaatsvindt als het kind nauwelijks of geen contact met de oorspronkelijke ouder(s) heeft.

Verder dient volgens professionals zorgvuldig te worden gekeken naar de consequenties die eenvoudige adoptie zou hebben voor onder meer het nationaliteitsrecht, migratierecht, het internationaal privaatrecht (veel jurisdicties erkennen een vorm van eenvoudige/zwakke adoptie) enzovoorts. Eenvoudige adoptie, waardoor het kind meer dan twee ouders en families krijgt, werkt in allerlei *andere rechtsgebieden* door en waar nodig zullen daarvoor passende regels moeten worden ontworpen. Bovendien merken enkele professionals op, dat als eenvoudige adoptie voor pleegouders wordt ingevoerd men zich kan afvragen of deze vorm van adoptie niet ook voor andere personen dan pleegouders, zoals bijvoorbeeld stiefouders, mogelijk moet worden gemaakt. Immers, op dit moment zijn het met name stiefouders die (sterk) adopteren. Waarom zou aan hen niet ook de mogelijkheid van eenvoudige adoptie moeten worden geboden? Als door eenvoudige adoptie meerouderschap mogelijk wordt gemaakt voor pleegkinderen, zou het wellicht ook voor kinderen uit zogenoemde ‘roze gezinnen’ mogelijk moeten worden om meer dan twee ouders te krijgen. Kortom, uiteindelijk zal het mogelijk maken van eenvoudige adoptie voor pleegouders *mogelijk*

²³² Art. 1:250 BW en art. 1:212 BW.

verderstrekkende gevolgen kunnen hebben, omdat niet ondenkbaar is dat de doelgroep (in de toekomst) zal worden uitgebreid.

5.3.3 Doelgroep, instemming en termijn

Over de doelgroep waarvoor eenvoudige adoptie zou moeten worden ingezet, de instemming van de oorspronkelijke ouder(s) en het antwoord op de vraag hoe lang het pleegkind bij het pleeggezin moet wonen voordat eenvoudige adoptie mogelijk wordt, lijken de mening van de professionals op enkele onderdelen minder sterk verdeeld te zijn dan ten aanzien van de hiervoor genoemde punten.

Over de mogelijkheid tot adoptie van *meerderjarigen* is men het grotendeels eens. Eenvoudige adoptie door pleegouders van hun pleegkinderen van achttien jaar of ouder zou mogelijk moeten zijn. Dit biedt pleegkinderen namelijk een kans om de band met hun pleegouders, ook nadat zij geen pleegoudervoogdij meer hebben, te behouden. Bovendien zijn meerderjarigen doorgaans goed in staat om zich hierover een mening te vormen. Ook kan het zijn dat het pleegkind pas als het meerderjarig is de behoefte krijgt om (eenvoudig) te worden geadopteerd. Bijvoorbeeld als het zelf een kind krijgt en graag wil dat de pleegouders de grootouders van dit kind worden. Kinderen die alleen een juridische moeder hebben kunnen er nog hun hele leven een juridische vader bij krijgen, dus waarom zou dit niet kunnen? Voor eenvoudige adoptie zouden geen termijnen c.q. leeftijdsgrenzen moeten gelden. Als het in het belang van het pleegkind en de pleegouders is, zou het moeten kunnen.

Volgens het huidige recht is het voor *grootouders* niet mogelijk om hun kleinkinderen (sterk) te adopteren. De meeste professionals menen dat eenvoudige adoptie van kleinkinderen door hun groot(pleeg)ouders evenmin mogelijk moet zijn. De vraag wordt opgeworpen wat, nu er al een familieband is, de meerwaarde van een dergelijke adoptie is. Ook zou adoptie door grootouders kunnen leiden tot rolvervaging en verwarring. Door eenvoudige adoptie wordt dan immers de moeder/vader van het kind ook zijn/haar zus/broer. Grootouders zouden, ook als ze het kind feitelijk opvoeden, opa en oma moeten kunnen blijven. Bovendien is adoptie in deze situatie extra ingewikkeld vanwege de extra emotionele lading. Grootouders spelen soms een bedenkelijke rol als sprake is van conflicten tussen de ouders of kampen met een schuldgevoel/ gevoel van falen omdat het hun kind niet lukt de kinderen op te voeden en gaan de opvoeding dan ‘opnieuw proberen’ met hun kleinkinderen. Een van de professionals ziet echter weinig bezwaren tegen eenvoudige adoptie als grootouders en kleinkinderen dit fijn vinden, omdat de morele bezwaren bij eenvoudige adoptie – nu de oorspronkelijke ouders blijven- minder sterk spelen. Een andere professional wijst erop dat dit in andere landen wel mogelijk is en begrijpt niet zo goed waarom je niet twee juridische relaties kunt hebben. Eenvoudige adoptie van *neefjes en nichtjes* door hun (pleeg)ooms en tantes stuit bij de professionals op weinig weerstand. Een van de professionals noemde dat eenvoudige adoptie misschien voor situaties waarin de oorspronkelijke ouders *lichtverstandelijk beperkt* zijn goed zou kunnen werken.

Wat betreft het antwoord op de vraag wie met eenvoudige adoptie moeten instemmen zijn alle professionals het erover eens dat *instemming* van de pleegouders vereist is. De meeste professionals vinden dat daarnaast ook het pleegkind zelf en de oorspronkelijke ouders hiermee moeten instemmen. Als de oorspronkelijke ouders het er niet mee eens zijn, is het immers onmogelijk om met hen samen te werken en zal de eenvoudige adoptie altijd tussen hen en de pleegouders/pleegkind instaan en onderwerp van gesprek blijven. Enkele professionals menen echter dat als de oorspronkelijke ouders buiten beeld zijn, zij een rol op de achtergrond spelen of als er een andere bijzondere reden is, de rechter aan een gebrek aan instemming voorbij zou moeten kunnen gaan. Een professional merkte op dat het erom gaat wat in het belang van het kind is. Er zijn gevallen waarin de oorspronkelijke ouders niet het beste met het kind voor hebben. Als de oorspronkelijke ouders niet met adoptie instemmen, dan zou niet voor hun belang moeten worden gekozen maar voor het belang van het kind. Dat belang moet voorop staan.

De mening van het pleegkind zelf wordt zeer belangrijk geacht, maar de professionals zijn het er niet over eens vanaf welke leeftijd het kind moet worden gehoord en eventueel een *veto* zou moeten hebben. Dit varieert van acht tot twaalf jaar en sommigen geven aan dat ook jongere kinderen gehoord moeten kunnen worden. Wellicht zou een kind, omdat het niet altijd de gevolgen kan overzien, geen absoluut veto moeten hebben maar alleen de mogelijkheid om de eenvoudige adoptie desgewenst te herroepen. Als een kind een vetorecht heeft zou het kunnen zijn dat een kind niet wordt geadopteerd en zijn of haar broer of zus wel. Ook is genoemd dat de eigen kinderen van de pleegouders bij de eenvoudige adoptieprocedure moeten worden betrokken en dat hen moet worden gevraagd wat zij ervan vinden. De adoptie heeft immers ook voor hen consequenties, zoals bijvoorbeeld voor hun erfrechtelijke positie.

De professionals zijn het niet eens ten aanzien van de *termijn* die een kind in een pleeggezin moet hebben doorgebracht, voordat tot eenvoudige adoptie kan worden overgegaan. De ene professional is het eens met het voorstel van de Staatscommissie om dit bij instemming van alle betrokkenen na een jaar mogelijk te maken en na drie jaar als niet iedereen het ermee eens is, terwijl een andere professional een jaar echt veel te kort vindt omdat er eerst voor moet worden gezorgd dat de situatie stabiel is en blijft en omdat kinderen zich in zowel positieve als negatieve zin kunnen ontwikkelen. Vaak duurt het een tijdje voordat problemen van het kind duidelijk naar voren komen en er is sprake van veel 'break down'. Dat sprake kan zijn van een 'break down' kan in het licht van het belang van het kind en diens belang bij stabiliteit echter juist ook een reden zijn om voor adoptie een korte termijn te hanteren. Als sprake is van een 'break down' en kinderen in een instelling worden geplaatst, keren zij daarna zelden terug naar een pleeggezin, maar vaak wel naar het gezin dat hen heeft geadopteerd. Volgens sommige professionals is een jaar te kort om goed zicht te hebben op het perspectief. Binnen het wettelijk systeem zou het bovendien niet goed passen dat juist voor pleegkinderen – 'kinderen met een rugzakje'- een termijn van een jaar zou gelden, terwijl voor de reguliere vorm van sterke adoptie – die vooral door stiefouders wordt gebruikt - een verzorgingstermijn van drie jaar geldt. Sommige professionals geven aan dat de wet geen keiharde ondergrens zou moeten bevatten, maar dat moet worden gekeken naar de omstandigheden van het geval, waaronder de mening van de betrokkenen. Soms kan het misschien, als de ouders uit beeld zijn, al binnen een jaar. Ook een termijn van drie jaar als ouders niet instemmen zou onder omstandigheden, bijvoorbeeld als de pleegouder ernstig ziek is en wil regelen dat het kind kan erven, moeten kunnen worden losgelaten. Verder werd aangegeven dat de termijn voor jongere kinderen misschien korter zou moeten zijn dan voor oudere. De termijn zou leeftijdsgerelateerd kunnen worden gemaakt.

5.3.4 Eenvoudige adoptie wenselijk?

De vraag of het wenselijk is om eenvoudige adoptie van pleegkinderen door pleegouders mogelijk te maken, wordt door de professionals niet eenduidig beantwoord. Het antwoord is immers mede afhankelijk van de voorwaarden die aan een dergelijk vorm van adoptie worden verbonden en de (praktische, financiële en juridische) gevolgen daarvan. De meningen van de professionals zijn verdeeld. Ze zijn het er wel over eens dat het mogelijk maken van eenvoudige adoptie de nodige haken en ogen zal hebben en dat (het systeem van) pleegzorg complexer wordt. Bovendien schatten de meeste professionals in dat van een mogelijkheid tot eenvoudige adoptie niet *en masse* gebruik zal worden gemaakt. Het grote voordeel van eenvoudige adoptie ten opzichte van sterke adoptie is dat de band met de oorspronkelijke ouders door eenvoudige adoptie wordt erkend en niet verbroken en dat pleegouders een sterkere positie krijgen. Het behouden van de banden met de oorspronkelijke ouders wordt tegelijkertijd genoemd als nadeel, omdat de situatie met drie of vier ouders (en hun families) in plaats van twee, ingewikkelder wordt. Een belangrijk voordeel van (eenvoudige) adoptie ten opzichte van pleegzorg is voor de betrokken kinderen dat door adoptie een permanente, bestendige band ontstaat terwijl pleegzorg van tijdelijke aard is.

De term ‘eenvoudige adoptie’ wordt door verschillende professionals als weinig gelukkig ervaren, omdat er niets ‘eenvoudigs’ aan deze vorm van adoptie is. Bij de huidige term ‘sterke adoptie’ zou ‘zwakke adoptie’ beter aansluiten. Een alternatieve mogelijkheid zouden ‘pleegouderadoptie’ of ‘pleegzorgadoptie’ zijn.

Sommige professionals geven aan dat ze vinden dat de positie van pleegouders zou moeten worden versterkt, zodat zij een duidelijkere status krijgen, maar dat dit niet moet worden gegoten ‘in de mal van adoptie’. Er zou moeten worden gekeken naar alternatieven. Wellicht zouden pleegouders vaker kunnen worden gewezen op de reeds bestaande mogelijkheid van sterke adoptie, want die optie wordt door professionals nu bijna niet met pleegouders en pleegkinderen besproken. Ook zou meer kunnen worden gewezen op de mogelijkheden die er al zijn om e.e.a. te regelen m.b.t. bijvoorbeeld het naam- en erfrecht. Verder is de suggestie gedaan dat aan pleegouders met voogdij ruimere bevoegdheden en/of meer opties om zaken m.b.t. hun pleegkind (juridisch) te regelen, kunnen worden toegekend. Het is eveneens denkbaar dat een alternatieve vorm/ status voor pleegouders wordt ontwikkeld, bijvoorbeeld een soort pleegouderregister, waaruit blijkt dat pleegouders de officiële verzorgers van een kind zijn en daardoor bepaalde verantwoordelijkheden en bevoegdheden hebben. Pleegouders zouden dan veel zaken zelf kunnen regelen, terwijl de GI alleen wordt betrokken bij bepaalde belangrijke beslissingen of wanneer dat anderszins nodig is. Het is volgens de professionals in ieder geval van belang dat de status/positie van pleegouders (die een pleegkind langdurig verzorgen) wordt erkend. Uiteindelijk draait echter alles om de vraag of eenvoudige adoptie in het belang is van het individuele kind, maar dit is een ingewikkelde vraag waarop daarom geen eenvoudig antwoord mogelijk is.

5.4 Deelconclusie professionals

Uit de gesprekken met professionals komt naar voren dat het invoeren van een vorm van eenvoudige adoptie de nodige voor- en nadelen zal hebben voor zowel de betrokken kinderen, pleegouders, oorspronkelijke ouders en broers/zussen van het kind. In hoeverre sprake is van voor- en nadelen is echter mede afhankelijk van de keuzes die worden gemaakt ten aanzien van de voorwaarden op basis waarvan eenvoudige adoptie plaatsvindt en de (rechts)gevolgen die daaraan worden verbonden. De juridische, praktische, financiële en andere consequenties zullen daarvan afhankelijk zijn. Ongeacht de keuzes die worden gemaakt zal het invoeren van een mogelijkheid van eenvoudige adoptie het (kinderbeschermings)stelsel ingewikkelder maken. Diverse professionals hebben aangegeven dat zij niet verwachten dat van een dergelijke mogelijkheid in veel situaties gebruik zal worden gemaakt. Volgens sommige professionals mag dat echter geen reden zijn om invoering hiervan achterwege te laten, omdat het belang van het kind het uitgangspunt moet zijn. Eenvoudige adoptie zou een optie moeten zijn in situaties waarin dit in het belang van het kind is.

Een belangrijk verschil tussen de huidige vorm van sterke adoptie en eenvoudige adoptie zal in ieder geval zijn dat de juridische banden met de oorspronkelijke ouders, eventuele broers/zussen en overige familieleden behouden blijft. Daarmee behoudt het kind zijn/haar identiteit en blijft hij/zij verbonden met de oorspronkelijke familie, terwijl tegelijkertijd een nieuwe vorm van verbondenheid ontstaat met de pleegouders en hun familie. Dit kan echter tegelijkertijd een nadeel zijn, omdat het voor een kind en andere betrokkenen ingewikkeld kan zijn dat het kind drie of vier juridische ouders heeft en de oorspronkelijke ouders en adoptieouders met elkaar zullen moeten samenwerken. De rolverdeling tussen de verschillende ouders zal duidelijk moeten zijn en er zullen (al dan niet met behulp van begeleiding) onderling afspraken moeten worden gemaakt over bijvoorbeeld contact/ omgang met het kind. Indien het contact tussen de pleegouders en oorspronkelijke ouders niet goed is, kan dit een contra-indicatie zijn voor eenvoudige adoptie omdat de kans dan groot is dat na eenvoudige adoptie tussen hen conflicten zullen ontstaan. Een nadeel van eenvoudige adoptie ten opzichte van sterke adoptie kan ook zijn dat kinderen sneller worden geadopteerd. Dit kan weliswaar enerzijds een voordeel en in hun belang zijn, maar het kan anderzijds een nadeel zijn omdat hiervan misbruik wordt gemaakt doordat pleegzorg wordt gebruikt als opstap naar adoptie of doordat

pleegouders eenvoudige adoptie louter gebruiken als middel om van de bemoeienis van pleegzorg af te komen. Ook kan het zijn dat sterke adoptie ‘not done’ wordt als een minder ingrijpende vorm van adoptie wordt ingevoerd, terwijl sterke adoptie soms misschien meer in het belang van het kind is.

Een belangrijk voordeel van eenvoudige adoptie ten opzichte van pleegzorg is dat adoptiekinderen duidelijk maakt dat zij onvoorwaardelijk bij het pleeggezin horen. Eenvoudige adoptie biedt het kind zekerheid en stabiliteit en die band blijft, anders dan bij pleegzorg, ook behouden als het kind meerderjarig is. Nadelen van eenvoudige adoptie ten opzichte van langdurige pleegzorg zijn voornamelijk afhankelijk van de keuzes die worden gemaakt ten aanzien van de (rechts)gevolgen daarvan. Zo kan eenvoudige adoptie voor pleegouders nadelige financiële consequenties hebben als daardoor de pleegvergoeding vervalt en zij de kosten voor de adoptieprocedure moeten dragen, maar de wetgever en beleidsmakers kunnen keuzes maken die ertoe leiden dat eenvoudige adoptie voor pleegouders geen of minder financieel nadelige gevolgen heeft. Het vervallen van de pleegzorgbegeleiding wordt vaak als nadeel genoemd, maar daarvoor geldt eveneens dat een keuze kan worden gemaakt om enige nazorg of vorm van (ambulante) begeleiding te bieden waarmee dit wordt ondervangen.

Als eenvoudige adoptie mogelijk wordt gemaakt, dient veel aandacht te worden besteed aan de consequenties daarvan. Wat betreft de praktische uitwerking zou onder meer aandacht moeten worden besteed aan scholing van pleegzorgmedewerkers, zou wellicht een beslissingskader moeten worden ontwikkeld en zou, zoals hiervoor is aangegeven, moeten worden nagedacht over een vorm van nazorg/begeleiding en de financiële consequenties (zoals pleegvergoeding, kosten van de adoptieprocedure). Tevens dient te worden nagedacht over de juridische gevolgen van eenvoudige adoptie ten aanzien van bijvoorbeeld de onderhoudsverplichting. Zijn zowel de pleeg(adoptie)ouders als oorspronkelijke ouders verplicht om levensonderhoud te betalen en zo ja, hoe worden de kosten dan verdeeld? Daarnaast dient te worden beslist of na eenvoudige adoptie pleegouders ook het gezag over het kind moeten uitoefenen of dat de voogdij, wellicht alleen in uitzonderingsgevallen, bij de GI kan blijven. Een andere vraag betreft de erfrechtelijke gevolgen. Heeft eenvoudige adoptie automatisch tot gevolg dat het kind van de adoptieouders erft of dient dit een keuzemogelijkheid te zijn? Verder zal een regeling moeten worden getroffen ten aanzien van het naamrecht. De professionals zijn het erover eens dat het een optie moet zijn dat het kind de achternaam van een van de pleegouders krijgt. Zij zijn ook unaniem van mening dat een eenvoudig geadopteerd kind de mogelijkheid moet hebben om die adoptie te herroepen. Over het antwoord op de vraag of ook de adoptieouders dit moeten kunnen, is men echter verdeeld. De professionals zijn het eens dat eenvoudige adoptie van meerderjarige pleegkinderen mogelijk moet zijn, maar de meningen zijn verdeeld als het gaat om eenvoudige adoptie van kleinkinderen door hun grootouders. Verder is men het eens dat pleegouders moeten instemmen en dat het kind moet worden gehoord, maar men is verdeeld als het gaat om de vraag of de oorspronkelijke ouders het ermee eens moeten zijn en vanaf welke leeftijd het kind bij de procedure moet worden betrokken. Ten aanzien van de verzorgingstermijn geldt dat sommige professionals vinden dat eenvoudige adoptie mogelijk moet zijn als een pleegkind een jaar door de pleegouders is verzorgd, terwijl anderen een jaar veel tekort achten of menen dat de wet geen (keiharde) grenzen moet bevatten maar dat moet worden gekeken naar de omstandigheden van het geval.

Verder zullen keuzes moeten worden gemaakt ten aanzien van het inrichten van de procedure voor eenvoudige adoptie. Zo zal duidelijk moeten zijn wie eenvoudige adoptie kunnen verzoeken en welke personen/ instanties de rechter over eenvoudige adoptie kan of kunnen adviseren. Zo is bijvoorbeeld een relevante vraag of in zaken van eenvoudige adoptie een bijzondere curator voor het kind moet worden benoemd (en zo ja, of dit een gezags- of afstammingscurator moet zijn). Ook dienen de wetgever/beleidsmakers zich bewust te zijn van de gevolgen van eenvoudige adoptie op allerlei rechtsgebieden zoals het nationaliteitsrecht, migratierecht, internationaal privaatrecht et cetera en de kans dat, als eenvoudige adoptie wordt ingevoerd, niet alleen pleegouders maar ook anderen – zoals stiefouders – van deze

mogelijkheid gebruik willen maken. Indien het voor een pleegkind in het kader van eenvoudige adoptie mogelijk wordt om meer dan twee juridische ouders te hebben, is het de vraag of meerouderschap ook niet voor andere kinderen mogelijk moet worden gemaakt.

Kortom, op de vraag of professionals voor of tegen het invoeren van een vorm van eenvoudige adoptie zijn kan geen klip en klaar antwoord worden gegeven. De meningen zijn verdeeld. Volgens sommigen zou het beste kunnen worden gekeken naar alternatieven om de status/positie van pleegouders, en daarmee de positie van het pleegkind dat langdurig door hen wordt verzorgd, te verstevigen. Anderen menen echter dat eenvoudige adoptie een mogelijkheid moet zijn voor die situaties waarin dit de beste optie voor het kind is.

DEEL IV: CONCLUSIES

Hieronder worden de in de inleiding van dit onderzoek beschreven onderzoeksvragen beantwoord en wordt antwoord gegeven op de hoofdvraag in hoeverre de invoering van eenvoudige adoptie, zoals voorgesteld door de Staatscommissie Herijking ouderschap, tegemoetkomt aan de behoeftes en belangen van pleegouders die langdurig voor een pleegkind zorgen en de betreffende pleegkinderen en wat de voor- en nadelen zijn van de invoering van eenvoudige adoptie in het Nederlands recht. Aan het eind van de conclusie zijn enkele punten opgesomd waaraan aandacht zal moeten worden geschonken als de wetgever eenvoudige adoptie mogelijk wil maken.

6.1 De huidige mogelijkheden voor pleegouders onder het huidige recht om de band met hun pleegkind te formaliseren en de voor- en nadelen hiervan (vraag 1)?

Het Nederlandse jeugdbeschermingsrecht is er in allereerste instantie op gericht te zorgen dat kinderen (waar nodig met vrijwillige of gedwongen) ondersteuning van de staat zoveel mogelijk bij hun oorspronkelijke ouders kunnen opgroeien. Deze ondersteuning heeft een getrapte opbouw van vrijwillig naar gedwongen en van maatregelen waarbij het kind bij de oorspronkelijk ouders kan blijven wonen tot maatregelen waarbij dit tijdelijk of permanent niet meer kan en het kind in een pleeggezin wordt geplaatst. Wanneer blijkt dat het perspectief van het kind niet langer bij de oorspronkelijke ouders ligt, komt de vraag naar gezagsbeëindiging aan de orde, en vervolgens de vraag of de voogdij over het kind bij de GI of de pleegouders komt te liggen.

De mogelijkheden die pleegouders die langdurig voor een pleegkind zorgen hebben om de feitelijke gezinsband die ze met het pleegkind hebben opgebouwd juridisch vorm te geven zijn enerzijds pleegoudervoogdij en anderzijds adoptie. Voorwaarde voor beide maatregelen is dat het gezag van de oorspronkelijke ouders is beëindigd. Het grote verschil tussen beide maatregelen is dat bij pleegoudervoogdij de beslissingsbevoegdheid bij de pleegouders komt te liggen terwijl het kind juridisch gezien deel blijft uitmaken van de oorspronkelijke familie, met als gevolg dat wanneer het kind 18 wordt de juridische band met de pleegouders ophoudt te bestaan, omdat de voogdij komt te vervallen, terwijl de juridische band met de oorspronkelijke ouders en hun familie een levenslange band is. Bij adoptie door de pleegouders, houdt de juridische band met de oorspronkelijke ouders en hun familie op te bestaan vanaf het moment dat de adoptie wordt uitgesproken. De adoptieouders krijgen gezag en zij nemen de plaats in van de oorspronkelijke ouders. Het kind krijgt hierdoor een levenslange juridische band met de adoptieouders en hun familie.

Wanneer de pleegouders de pleegoudervoogdij op zich nemen, blijft de pleegzorgaanbieder bij de pleegouders en het pleegkind betrokken, zij het op afstand. De verantwoordelijkheid voor de verzorging en opvoeding ligt bij de pleegouders, maar ze kunnen nog wel een beroep doen op de begeleiding van de pleegzorgbegeleider. Daarnaast houden ze recht op pleegvergoeding. De pleegouders worden echter wel zelf verantwoordelijk voor het contact tussen hun pleegkind en haar of zijn oorspronkelijke ouders en ze moeten zelf de zorg regelen die hun pleegkind nodig heeft. Wanneer de pleegouders het pleegkind adopteren, valt de begeleiding van de pleegzorgaanbieder weg en zijn de pleegouders (adoptieouders) op zichzelf aangewezen. Ze hebben geen recht meer op pleegvergoeding (wel op kinderbijslag) en ze zijn zelf geheel verantwoordelijk voor het geadopteerde kind.

6.2 Welke juridische voor- en nadelen kleven aan deze bestaande mogelijkheden en een eventuele eenvoudige adoptie (vraag 2 en 3)?

Voor het pleegkind

Voor het kind is het van belang dat degene die het kind langdurig opvoedt ook zeggenschap heeft over het kind (dat de pedagogische en juridische dimensie samenvallen). Deze persoon kent het kind immers het beste en bovendien betekent dit ook dat er snel beslissingen kunnen worden genomen wanneer dat nodig is, denk aan doktersbezoek en inschrijving op school, maar ook het aanvragen van een pasje voor de sportschool of het regelen van een betaalrekening voor het kind. Dit pleit in ieder geval voor een vorm van voogdij voor de pleegouder. Voordeel van pleegoudervoogdij voor het kind boven adoptie is dat de juridische banden met de oorspronkelijke familie, inclusief ouders, broertjes en zusjes, blijven voortbestaan. Nadeel van pleegoudervoogdij is dat de juridische banden met de pleegouders ophouden te bestaan wanneer het kind 18 wordt. Eenvoudige adoptie zou erin voorzien dat de banden met de oorspronkelijke ouders in stand blijven en tegelijkertijd banden met het pleeggezin en hun familie worden gevestigd die ook na het 18^e levensjaar blijven voortbestaan.

Voor de pleegouders/pleegoudervoogden

Voor pleegouders hebben pleegoudervoogdij en adoptie deels dezelfde voor- en nadelen, maar er zijn ook verschillen. Zowel bij pleegoudervoogdij als bij adoptie, worden pleegouders verantwoordelijk voor het contact tussen het kind en de oorspronkelijke ouders. Dit blijkt een reden te zijn waarom sommige pleegouders hier niet voor kiezen. Daarnaast betekent zowel pleegoudervoogdij als adoptie dat pleegouders een verantwoordelijkheid voor het kind krijgen die blijft bestaan ook als het met het pleegkind in het pleeggezin niet loopt zoals werd gedacht. Er kunnen dan uiteraard weer kindbeschermingsmaatregelen worden ingezet en in ernstige gevallen kan de voogdij worden beëindigd. Als er geadopteerd is, kan de adoptie alleen door het kind zelf ongedaan worden gemaakt, binnen een zeer specifieke termijn vlak na de meerderjarigheid. Belangrijke verschillen tussen pleegoudervoogdij en adoptie zijn dat er na adoptie geen begeleiding meer van de pleegzorgaanbieder is en de pleegvergoeding voor het kind vervalt.

De voordelen van pleegoudervoogdij en adoptie zijn autonomie voor de pleegouder, waar bij pleegoudervoogdij de pleegzorgaanbieder - zij het op de achtergrond - nog wel betrokken blijft. Er kan dus altijd overlegd worden, al zijn de pleegoudervoogden wel zelf verantwoordelijk voor het organiseren van de benodigde hulp voor het kind, zij hebben immers de voogdij. De oorspronkelijke ouders blijven de juridisch ouders. Bij adoptie nemen de pleegouders de juridische positie van de oorspronkelijke ouders over en hebben daarmee de volledige zeggenschap over het kind. De oorspronkelijke ouders hebben daardoor geen rechtsingang meer om herstel van het gezag te verzoeken, ze zijn immers geen 'ouder' meer in de zin van de wet.

Bij eenvoudige adoptie spelen veelal dezelfde voor- en nadelen voor de pleegouders. Enerzijds, krijgen ze autonomie (met alle voor- en nadelen vandien). Anderzijds blijven de oorspronkelijke ouders en hun familie ook juridisch ouders van het kind. Uiteindelijk ligt het aan de invulling die zal worden gegeven aan de rechtsgevolgen van de eenvoudige adoptie hoe dit in de praktijk zal uitwerken. Om een voorbeeld te noemen, wat gebeurt er met de mogelijkheid voor de oorspronkelijk ouders om herstel van het gezag te verzoeken bij eenvoudige adoptie? Hebben de pleegouders nog recht op enige begeleiding van de pleegzorgaanbieder na de eenvoudige adoptie?

Voor de oorspronkelijke ouders, broertjes en zusjes, opa's en oma's is het voordeel van eenvoudige adoptie dat de juridische band met het kind in stand blijft. Zeker waar er een goede band is met de oma en opa of een tante of de broertjes en zusjes, kan dat van grote waarde zijn.

Voor de betrokken instanties

Wat de voor- en nadelen zijn voor de betrokken instanties hangt grotendeels af van de (rechts)gevolgen van de eenvoudige adoptie. Dit is met name afhankelijk van het antwoord op de vraag of er na eenvoudige adoptie nog een vorm van begeleiding blijft bestaan of niet en of er een recht op pleegvergoeding blijft bestaan. Het invoeren van eenvoudige adoptie leidt tot meer keuzemogelijkheden wat mogelijk meer werk meebrengt voor de betrokken instanties, omdat met pleegouders over de verschillende opties gesproken zal moeten worden en gekeken moet worden in welke gevallen welk optie het meest geschikt is. Bij (eenvoudige) adoptie komt ook de Raad voor de Kinderbescherming om de hoek kijken en worden mogelijk ook anderen, zoals een bijzondere curator, betrokken.

6.3 Een kijkje over de grens (vraag 4 en 5)

Wat kan men in Nederland leren van de ervaringen uit de onderzochte jurisdicties? In beginsel niet zo veel. De reden is dat eenvoudige adoptie geen grote rol speelt binnen de context van pleegzorg in Frankrijk en Californië die een vorm van eenvoudige adoptie kennen. Daarentegen staat eenvoudige adoptie binnen de context van pleegzorg juist wel centraal in de voorstellen voor nieuwe adoptieregelingen in Québec en Australië. De voorgestelde regeling in Québec heeft het echter niet als wet gehaald. De reden hiervoor is niet geheel duidelijk. In plaats daarvan is er een nieuwe wet gekomen die meer openheid bij adoptie mogelijk maakt. Het Australische voorstel is geen regeringsvoorstel, maar komt vanuit de academische hoek en meer specifiek de deelstaat New South Wales. Het heeft nog geen concrete uitwerking, maar het is al wel duidelijk dat sprake is van een controversieel voorstel. Recent empirisch onderzoek uit New South Wales toont aan dat eenvoudige adoptie voordelen kent ten opzichte van bestaande mogelijkheden van langdurige pleegzorg en sterke adoptie. Het is niet mogelijk in te schatten of de resultaten uit dit onderzoek het sentiment in Australië zal beïnvloeden.

Het is wel duidelijk dat in drie jurisdicties; Australië, Québec en Frankrijk een discussie gaande is, of is geweest, over de wenselijkheid van invoering van eenvoudige adoptie in de context van pleegzorg als alternatief voor langdurige pleegzorg, maar dat dus vooralsnog in geen van de jurisdicties een dergelijk voorstel tot gewijzigde wetgeving heeft geleid. Wel zijn sommige onderdelen van het recht in deze jurisdicties interessant om te bestuderen als in Nederland een vorm van eenvoudige adoptie zou worden ingevoerd. Zo heeft een kind dat eenvoudig is geadopteerd in Frankrijk bijvoorbeeld de mogelijkheid om deze adoptie terug te draaien of in een sterke adoptie om te laten zetten.

6.4 Is er onder pleegouders behoefte aan de invoering van eenvoudige adoptie en zo ja, onder welke voorwaarden: de online vragenlijst (vraag 6, 7 en 8)

Het vragenlijstonderzoek is uitgevoerd bij 615 voltijdpleegouders die minstens één jaar voor een pleegkind zorgen of dit in de afgelopen vijf jaar hebben gedaan. Uit de resultaten blijkt dat een kleine meerderheid van de pleegouders niet op de hoogte is van de mogelijkheid om hun pleegkind te kunnen adopteren. Daarnaast geven 560 pleegouders aan dat hen nooit gevraagd is of ze hun pleegkind zouden willen adopteren en/of dat ze dit zelf ook nooit bespreekbaar hebben gemaakt met een pleegzorgbegeleider of gezinsvoogd. Tevens geeft de meerderheid van de pleegouders aan dat ze twijfelen over adoptie van hun pleegkind of dat ze dit niet wenselijk of mogelijk achten. Over de wenselijkheid van de invoering van eenvoudige adoptie zijn de meningen verdeeld. Een kleine meerderheid van de pleegouders zou voor hun pleegkind eenvoudige adoptie verkiezen boven sterke adoptie, maar een groot deel twijfelt, of is tegen het adopteren van pleegkinderen in het algemeen. Als er gevraagd wordt naar de voordelen van eenvoudige adoptie ten opzichte van sterke adoptie in het algemeen, dan geeft de meerderheid van de pleegouders aan wel voordelen te zien. Het meest gekozen voordeel betreft dat met eenvoudige adoptie de oorspronkelijke band met de biologische ouder(s)

kan worden behouden, maar het pleegkind zo ook het gevoel krijgt echt bij het pleeg/adoptiegezin te horen. Het meest gekozen nadeel betreft het feit dat er meer conflicten worden verwacht wanneer er vier juridisch ouders zullen zijn.

Wanneer eenvoudige adoptie zou worden ingezet, dan zouden er een aantal randvoorwaarden moeten gelden volgens de bevraagde pleegouders. Allereerst wordt door de meerderheid van de pleegouders aangegeven dat het pleegkind een sterke stem zou moeten hebben in de keuze voor eenvoudige adoptie. Deze bevinding komt overeen met de relevante gedragswetenschappelijke literatuur dat de participatie van kinderen in het beslisproces van groot belang is en dat pleegkinderen daar veel behoefte aan hebben.²³³ Een recent rapport van de Kinderombudsman geeft tevens aan dat kinderen zich niet gehoord voelen door professionals wanneer er over hen besloten wordt en dat hier meer aandacht voor moet zijn.²³⁴ Daarnaast geven pleegouders aan dat er begeleiding zou moeten blijven bestaan voor het pleegkind en de pleegouders en dat er een goede band moet bestaan tussen de pleegouders en biologische ouder(s) om eenvoudige adoptie te laten slagen. Verder geeft de meerderheid van de pleegouders aan dat de pleegzorgvergoeding zou moeten blijven bestaan bij eenvoudige adoptie, dat de verblijfplaats van het kind altijd bij de pleegouders moet zijn en dat het kind zelf zijn of haar achternaam zou moeten kunnen kiezen. Als laatste geeft een kleine meerderheid van de pleegouders aan dat eenvoudige adoptie ook mogelijk zou moeten zijn als de biologische ouders niet instemmen, maar dit wel in het belang is van het kind. Wat de termijn betreft die pleegkinderen in het pleeggezin moeten hebben doorgebracht voor er tot eenvoudige adoptie over kan worden gegaan en de leeftijd waarop kinderen een stem zouden moeten hebben in de keuze voor eenvoudige adoptie, zijn geen eenduidige resultaten af te leiden uit dit vragenlijstonderzoek.

6.5 Wat komt er uit de interviews met pleegouders en pleegkinderen naar voren? (vraag 6, 7, en 8)

Op de vraag of adoptie wenselijk wordt gevonden door pleegouders en pleegkinderen is lastig een concreet antwoord te geven op basis van de interviews vanwege het kleine aantal interviews, maar ook vanwege de diversiteit in de achtergrond en huidige situatie van de pleegkinderen. De meningen hierover zijn sterk verdeeld. De pleegouders die aangeven dat ze voorstander zijn van eenvoudige adoptie geven hierbij wel aan dat dit dan ingezet zou moeten worden onder de eerder door hen genoemde voorwaarden. Dit gaat dan bijvoorbeeld over begeleiding bij contact met de oorspronkelijke ouders. Ook geven de pleegouders in de interviews aan dat ze het verschil tussen eenvoudige adoptie en pleegoudervoogdij niet altijd even helder vinden en zich afvragen of deze vorm van adoptie meerwaarde heeft ten opzichte van pleegoudervoogdij. Er zijn ook pleegouders die tegen deze nieuwe vorm van adoptie zijn. Ze geven aan dat ze principieel tegen het adopteren van pleegkinderen zijn, dat ze het een te ingewikkelde en onduidelijke tussenvorm vinden of dat het niet passend is bij hun situatie. Het meest genoemde tegenargument van pleegouders is de problematische band met de oorspronkelijke ouder(s) die dan zal blijven bestaan.

Enkele pleegkinderen zijn voorstander van eenvoudige adoptie omdat zij denken dat dit een mooie oplossing is voor pleegkinderen die nog (goed) contact hebben met hun biologische ouder(s) maar tevens een officiële familieband willen krijgen met hun pleegouders. Andere pleegkinderen geven aan dat ze dit niet wenselijk vinden omdat eenvoudige adoptiekinderen tussen de oorspronkelijke ouders en pleegouders in plaatst en het voor pleegkinderen te ingewikkeld zal worden. Ook geven enkele pleegkinderen aan dat ze het lastig vinden om verder te kijken dan hun eigen situatie en dat ze dus niet goed weten hoe dit voor andere pleegkinderen

²³³M. Nordenfors, 'Children's participation in foster care placements', *European Journal of Social Work* 2016, Vol. 19, p. 856-870, o.a.

²³⁴Rapport Kinderombudsman, 2019, 'Pleegkinderen aan het woord: Ervaringen en behoeften van kinderen in pleegzorg'. Een vergelijking met het Actieplan Pleegzorg.

zal zijn. Wat het sterkst naar voren komt in de interviews met pleegkinderen is dat ze een stem willen hebben in de beslissingen die over hen genomen worden en dat ze graag bij hun pleeggezin willen horen. Hierin komt dus nogmaals naar voren hoe belangrijk pleegkinderen het vinden om een stem te hebben in het beslisproces en hoe belangrijk het voor hen is om het gevoel te hebben bij hun pleeggezin te horen. Het belang van dit gevoel van ‘belonging’ wordt onderschreven door meerdere gedragswetenschappelijke studies.²³⁵

6.6 Wat vinden de professionals? (vraag 3)

Op de vraag of de professionals die zijn geïnterviewd (N=5) en hebben deelgenomen aan de expertmeeting (N=4) voor of tegen het invoeren van een vorm van eenvoudige adoptie zijn kan geen klip en klaar antwoord worden gegeven. De meningen zijn verdeeld. Volgens sommigen zou het beste kunnen worden gekeken naar alternatieven om de status/positie van pleegouders, en daarmee de positie van het pleegkind dat langdurig door hen wordt verzorgd, te verstevigen. Anderen menen echter dat eenvoudige adoptie een mogelijkheid moet zijn voor die situaties waarin dit de beste optie voor het kind is. Verder komt uit de gesprekken met professionals duidelijk naar voren dat de voor- en nadelen van eenvoudige adoptie sterk afhankelijk zullen zijn van keuzes die worden gemaakt ten aanzien van de voorwaarden voor eenvoudige adoptie en de (rechts)gevolgen die daaraan worden verbonden. De juridische, praktische, financiële en andere consequenties zullen daarvan afhankelijk zijn. Een belangrijk voordeel van eenvoudige adoptie ten opzichte van sterke adoptie is dat de juridische banden met de oorspronkelijke ouders en hun familie behouden blijven, zodat het kind zijn/haar identiteit behoudt en verbonden blijft met die familie, terwijl tegelijkertijd een nieuwe band ontstaat met de pleegouders en hun familie. Dit kan echter tegelijkertijd een nadeel zijn, omdat het kind drie of vier juridische ouders krijgt en dit de situatie ingewikkelder maakt omdat alle ouders met elkaar zullen moeten samenwerken. Dit kan, met name als het contact tussen de oorspronkelijke ouders en adoptieouders niet goed is, tot conflicten leiden. Een belangrijk voordeel van eenvoudige adoptie ten opzichte van pleegzorg is dat adoptie het kind zekerheid en stabiliteit biedt en de (juridische) band behouden blijft als het kind meerderjarig is. Nadelen van eenvoudige adoptie ten opzichte van langdurige pleegzorg zijn grotendeels afhankelijk van keuzes die worden gemaakt ten aanzien van de (rechts)gevolgen daarvan. Door professionals werden met name het vervallen van pleegvergoeding en pleegzorgbegeleiding genoemd. Er kunnen echter (beleids)keuzes worden gemaakt die deze nadelen ondervangen of matigen. Indien eenvoudige adoptie mogelijk wordt gemaakt noemden professionals als punten die uitwerking behoeven onder meer scholing van pleegzorgmedewerkers, ontwikkeling van een beslissingskader, voorzien in een vorm van nazorg/ begeleiding en punten betreffende de financiële uitwerking (pleegvergoeding, kosten van de adoptieprocedure). Wat betreft de juridische gevolgen zal er onder meer aandacht moeten zijn voor de onderhoudsverplichting voor het kind, gezag/voogdij, erfrechtelijke gevolgen, de achterna(a)m(en) van het kind, de vraag of eenvoudige adoptie door grootouders mogelijk is en een eventuele mogelijkheid tot adoptie van meerderjarige pleegkinderen en herroeping. De professionals vinden dat pleegouders met eenvoudige adoptie moeten instemmen en dat het kind moet worden gehoord, maar zijn verdeeld ten aanzien van de vraag of de oorspronkelijke ouders het ermee eens moeten zijn en vanaf welke leeftijd het kind moet worden betrokken. Over de termijn die het kind door de pleegouders moet zijn verzorgd totdat tot eenvoudige adoptie kan worden overgegaan, is men ook verdeeld. Verder werd aangegeven dat keuzes moeten worden gemaakt ten aanzien van de eenvoudige adoptieprocedure (verzoeker(s), bevoegde rechter, adviserende personen/ instanties) en dat moet worden nagedacht over diverse andere consequenties van eenvoudige adoptie bijvoorbeeld ten aanzien van het nationaliteitsrecht en migratierecht. Tot slot zullen, als eenvoudige adoptie wordt ingevoerd, mogelijk niet alleen pleegouders maar ook anderen – zoals stiefouders – hiervan gebruik willen maken. Als binnen het kader van eenvoudige adoptie pleegkinderen meer dan twee juridische ouders

²³⁵ N. Biehal, ‘A sense of belonging: Meanings of family and home in long-term foster care, *British Journal of Social Work* 2012, Advance Access.

kunnen krijgen, roept dit bovendien de vraag op of dit niet ook voor andere kinderen mogelijk moet worden gemaakt.

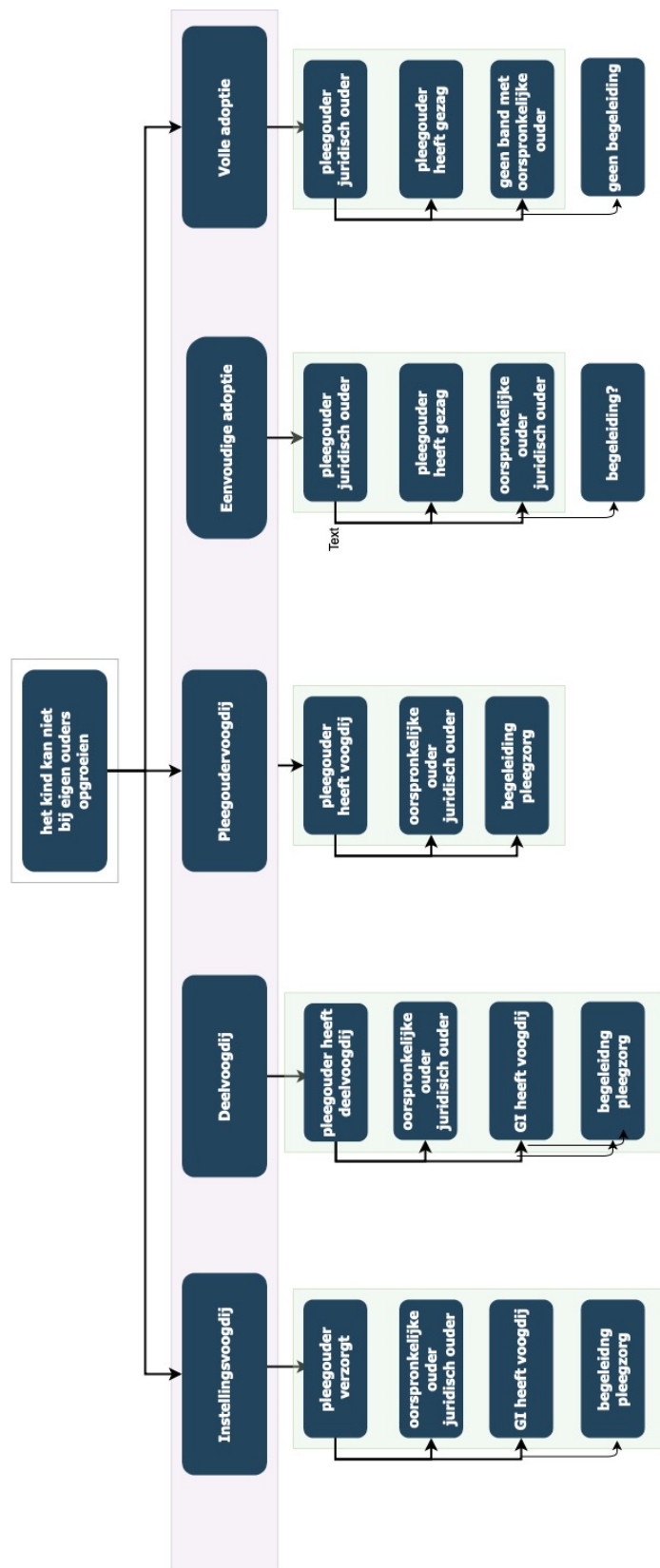
6.7 Is invoering van eenvoudige adoptie te overwegen gelet op de problemen en wensen van pleegouders en pleegkinderen, het belang van het kind en gelet op de voor- en nadelen hiervan? Zo ja onder welke voorwaarden? (vraag 9)

Uit dit onderzoek komt niet een duidelijk ja of nee naar voren op de vraag of eenvoudige adoptie mogelijk moet worden gemaakt. Dat is ook niet verwonderlijk want de diversiteit onder pleeggezinnen en pleegkinderen is groot. Het behouden van de band met de oorspronkelijk familie en dan met name de oorspronkelijke ouders is tegelijkertijd zowel het voordeel als het nadeel van eenvoudige adoptie. Enerzijds zijn pleegouders en professionals bang voor conflicten tussen de oorspronkelijke ouders en de adoptieouders -waardoor het kind mogelijk tussen hen in komt te staan - en anderzijds zien sommigen juist het behoud van de band met de oorspronkelijk familie als fijn voor het kind. Daarnaast geeft een deel van de pleegouders aan niet zonder de pleegvergoeding te kunnen en ook nog wel begeleiding te willen hebben bij het contact met de oorspronkelijke ouders. Wat bij de pleegkinderen het meest helder naar voren komt is dat ze een stem willen hebben in keuzes die hen aangaan.

Er zijn momenteel twee mogelijkheden voor pleegouders om een juridische band met hun pleegkind te vestigen. Enerzijds is er pleegoudervoogdij, die de pleegouders de beslissingsbevoegdheid geeft met betrekking tot het kind, maar waarbij het kind deel blijft uitmaken van zijn oorspronkelijke familie. Het gevolg hiervan is dat als het kind 18 is, er geen juridische band meer is met het pleeggezin, alleen nog met de oorspronkelijke familie. Anderzijds is er sterke adoptie waarbij het kind deel uit gaat maken van het pleeggezin als eigen kind en de band met de oorspronkelijke familie verliest. Eenvoudige adoptie is een soort tussenvorm waarbij het kind volledig deel uit gaat maken van het pleeggezin (als eigen kind) en de pleegouders zeggenschap krijgen over het kind, terwijl het kind daarnaast deel uit blijft maken van de oorspronkelijke familie. Als het kind 18 is, blijft het daarmee deel uit maken van zowel de adoptiefamilie als de oorspronkelijke familie.

Interessant in deze context is de intentie van de regering om een vorm van deelgezag mogelijk te maken, die ook in het kader van pleegzorg een rol kan spelen. In de praktijk zou dan het volle gezag bij de GI liggen terwijl de pleegouders deelgezag kunnen krijgen waardoor ze een aantal beslissingen zelf kunnen nemen. Dit is een tussenvorm tussen instellingsvoogdij en pleegoudervoogdij die mogelijk een deel van de problemen die pleegouders ervaren zou kunnen oplossen. Als eenvoudige adoptie ook mogelijk zou worden gemaakt ontstaat er een palet aan mogelijkheden voor de zorg voor kinderen die niet meer bij hun eigen ouders kunnen opgroeien.

Dit zou er als volgt uit komen te zien:

Figuur 6.1. Mogelijkheden voor kinderen die niet bij hun eigen ouders op kunnen groeien als zowel deelvoogdij als eenvoudige adoptie worden ingevoerd.

Uiteindelijk is een beslissing over een duurzame oplossing voor een kind dat niet bij de eigen ouders kan opgroeien een maatwerkbeslissing, waarbij het belang van het specifieke kind centraal staat en onderwerpen als continuïteit, erkenning en behoud van identiteit, en participatie van het kind een doorslaggevende rol spelen. Eenvoudige adoptie zal niet voor ieder pleegkind geschikt zijn, en dat is ook niet de insteek van de Staatscommissie, net zoals sterke adoptie niet voor ieder kind geschikt is. Maar het vergroten van de keuzemogelijkheden bij het zoeken naar een duurzame oplossing voor het specifieke kind door het mogelijk maken van eenvoudige adoptie als een van de opties, kan bijdragen aan het leveren van maatwerk.

6.8 Antwoord op de hoofdvraag

De centrale vraag van dit onderzoek luidt:

In hoeverre komt de invoering van eenvoudige adoptie, zoals voorgesteld door de Staatscommissie Herijking ouderschap, tegemoet aan de behoeftes en belangen van pleegouders die langdurig voor een pleegkind zorgen en de betreffende pleegkinderen en wat zijn de voor- en nadelen van de invoering van eenvoudige adoptie in het Nederlands recht?

De invoering van de eenvoudige adoptie komt tegemoet aan de behoeftes en belang van een specifiek deel van de pleegouders die langdurig voor een pleegkind zorgen en voor de betreffende pleegkinderen. Een deel van de pleegouders zou voor het pleegkind voor wie ze de vragenlijst hebben ingevuld eenvoudige adoptie verkiezen boven sterke adoptie, maar een ander deel twijfelt of zou zijn of haar pleegkind niet kunnen of willen adopteren. Een klein deel van de pleegouders geeft aan dat zij geen voordelen zien in eenvoudige adoptie ten opzichte van sterke adoptie, maar de meerderheid van de pleegouders ziet wel voordelen in eenvoudige adoptie ten opzichte van sterke adoptie. Het meest gekozen voordeel is dat het pleegkind bij eenvoudige adoptie weet dat het helemaal onderdeel is van de familie, maar ook nog een band behoudt met zijn of haar oorspronkelijke ouder(s). Ongeveer een derde van pleegouders die de vragenlijst hebben ingevuld hebben aangegeven geen nadelen te zien in eenvoudige adoptie. Het grootste nadeel wat de andere pleegouders aangeven is dat het hebben van drie of vier ouders kan leiden tot meer conflicten. Het is hier nog interessant te vermelden dat een kleine meerderheid van de pleegouders, het merendeel van de geïnterviewde kinderen en de meeste professionals, de eenvoudige adoptie ook een geschikt instrument zouden vinden voor de adoptie van meerderjarige pleegkinderen. Of eenvoudige adoptie tegemoetkomt aan de behoeftes van pleegouders, hangt verder ook van de randvoorwaarden af. Het gaan dan bijvoorbeeld over hulp bij het contact met de oorspronkelijke ouders mocht dat nodig zijn en het doorlopen van de pleegvergoeding. Daarnaast blijkt de belangrijkste voorwaarde voor pleegouders en pleegkinderen het betrekken van de stem van het kind bij het beslisproces te zijn. Beide groepen zijn het erover eens dat pleegkinderen zelf moeten kunnen aangeven of ze voor eenvoudige adoptie willen kiezen of niet.

Vanuit het kinderrechten perspectief blijkt dat eenvoudige adoptie tegemoet kan komen aan de belangen van pleegkinderen, omdat het enerzijds continuïteit biedt voor het kind: het opgroeiperspectief ligt bij de pleegouders en ook na het 18^e levensjaar blijft er een band met de pleegouders en hun familie bestaan. Anderzijds blijft de identiteit van het pleegkind behouden omdat het ook deel uit blijft maken van het oorspronkelijke gezin en hun familie. Als deze constructie echter tot conflicten zou leiden, zou dat mogelijk weer niet in het belang van het kind zijn.

Vanuit het recht zelf is het grootste nadeel een toenemende complexiteit, er gaan verschillende vormen van pleegouderschap en adoptie naast elkaar bestaan, zeker als ook het deelgezag of deelvoogdij een mogelijkheid wordt. Anderzijds levert deze complexiteit meer ruimte voor maatwerk.

Het invoeren van eenvoudige adoptie is het overwegen waard omdat het tegemoet komt aan een deel van de behoeftes en wensen van pleegouders en pleegkinderen. Het zal van de randvoorwaarden en de gevolgen afhangen of eenvoudige adoptie ook in de praktijk aan deze behoeftes en belangen tegemoetkomt en dus een bruikbaar instrument wordt om kinderen die niet bij hun eigen ouders kunnen opgroeien van een stabiele opvoedomgeving bij een ander gezin te voorzien. Daarbij komt uit het onderzoek duidelijk naar voren dat pleegkinderen een stem willen hebben in de beslissingen die over hun toekomst worden genomen.

6.9. Aandachtspunten voor de wetgever bij de mogelijk invoering van eenvoudige adoptie

Bij de keuze om eenvoudige adoptie voor pleegkinderen en hun pleegouders wel of niet mogelijk te maken, dient aan diverse punten aandacht te worden besteed. Als wordt gekozen voor een wetswijziging, moet worden bezien onder welke voorwaarden dit mogelijk is en welke gevolgen hieraan worden verbonden. Hieronder zijn enkele aandachtspunten die uit dit onderzoek volgen schematisch uitgewerkt.

Aandachtspunten m.b.t. eenvoudige adoptie door pleegouders:

Voorwaarden	<i>Korte toelichting</i> ²³⁶
Verzorgingstermijn	Hoe lang dienen pleegouders voor het pleegkind te hebben gezorgd om in aanmerking te komen voor eenvoudige adoptie? Moet deze termijn afhankelijk zijn van de instemming van betrokkenen (bijvoorbeeld één jaar bij instemming, drie jaar als niet alle betrokkenen instemmen)?
Instemming	Welke personen dienen in te stemmen met eenvoudige adoptie? Vanaf welke leeftijd dient het kind hierbij te worden betrokken? Krijgt het kind een vetorecht en zo ja vanaf welke leeftijd? Dienen ook de eventuele (biologische) kinderen van de pleegouders bij de procedure te worden betrokken?
Doelgroep	Kunnen ook meerderjarige pleegkinderen eenvoudig worden geadopteerd? Mogen pleegkinderen door familieleden, meer in het bijzonder hun grootouders, eenvoudig worden geadopteerd?
Voogdij/ gezag	Dient na eenvoudige adoptie het gezag te allen tijde bij de pleegouders te liggen of is het, wellicht in uitzonderingsgevallen, mogelijk dat een gecertificeerde instelling de voogdij heeft? Kunnen de oorspronkelijke ouders nu zij juridisch ouders blijven op grond van artikel 1:277 lid 1 BW om herstel van het gezag verzoeken of moet deze bepaling worden aangepast?
Gevolgen	
Erfrecht	Dient het kind na eenvoudige adoptie automatisch van de pleegouders en hun familie te kunnen erven of zou dit een keuzemogelijkheid moeten zijn?

²³⁶ Dit betreft een korte toelichting bij het onderwerp. Omwille van de overzichtelijkheid zijn niet alle vragen die van belang zijn in dit schema opgenomen.

Achternaam	Welke achternaam krijgt het kind als het eenvoudig wordt geadopteerd? Heeft het kind de keuze uit vier namen (achternamen pleegouders en biologische ouders)? Wat gebeurt er als de betrokkenen het niet eens zijn?
Onderhoudsplicht	Krijgen de pleegouders na eenvoudige adoptie automatisch een onderhoudsverplichting voor het kind? Wat gebeurt er na eenvoudige adoptie met de onderhoudsverplichting van de biologische ouders? Kan het kind vier ouders aanspreken en zo ja, hoe worden de kosten dan verdeeld?
Nationaliteit/ verblijfsrecht	Welke gevolgen heeft eenvoudige adoptie voor de nationaliteit van het kind en diens mogelijkheid om in Nederland te verblijven?
Herroeping	Is herroeping van de eenvoudige adoptie mogelijk? Zo ja, door wie – alleen het pleegkind of ook de pleegouders of anderen- en onder welke voorwaarden?
Omzetting in sterke adoptie	Is het mogelijk om de eenvoudige adoptie om te zetten in sterke adoptie? Zo ja, door wie en onder welke voorwaarden?
Pleegvergoeding	Welke gevolgen dient de eenvoudige adoptie te hebben voor de pleegzorgvergoeding? Vervalt deze direct en zo ja, dient een alternatieve vergoeding te worden geboden of dienen de pleegouders volledig terug te vallen op de huidige regelingen (m.b.t. bijvoorbeeld kinderbijslag, kinderopvangtoeslag etc.) die gelden voor alle juridische ouders?
Pleegzorgbegeleiding	Welke gevolgen dient de eenvoudige adoptie te hebben voor de pleegzorgbegeleiding? Vervalt deze direct en zo ja, dient een alternatieve vorm van begeleiding c.q. nazorg te worden geboden? Of dienen de pleegouders volledig terug te vallen op de reguliere mogelijkheden tot (ambulante) zorg?
Overige	
Procedure tot eenvoudige adoptie o.a. - verzoekers - advisering - wel of geen bijzondere curator - kosten adoptieprocedure	Voor de eenvoudige adoptie dient een nieuwe procedure te worden ingericht. Vragen die daarbij een rol spelen zijn wie eenvoudige adoptie kunnen verzoeken, wie de (kinder)rechter van advies dient te voorzien – is dat bijvoorbeeld de Raad voor de Kinderbescherming en/of andere instanties- en of aan het kind automatisch een bijzondere curator moet worden toegewezen (zo ja, een afstammings- of gezagscurator). Verder is het de vraag wie de kosten van de adoptieprocedure moet dragen, zijn dit bijvoorbeeld de pleegouders of zou de staat die kosten moeten vergoeden?

	Daarnaast moet helder zijn wie beslist of een eenvoudige of een sterke adoptie wordt uitgesproken en of instemming met sterke adoptie ook instemming met eenvoudige adoptie inhoudt.
Naam van deze vorm van adoptie	Indien eenvoudige adoptie door pleegouders mogelijk wordt gemaakt, is eenvoudige adoptie daarvoor dan de meest geschikte naam of dient te worden gekozen voor een alternatief (zoals bijvoorbeeld zwakke adoptie, pleegouderadoptie of pleegzorgadoptie)?
Beslissingskader en scholing	Pleegzorg- en andere betrokken organisaties zouden moeten worden toegerust voor hun nieuwe taak. Dit vergt scholing en wellicht zou een beslissingskader kunnen worden ontwikkeld?
Andere doelgroepen	Als eenvoudige adoptie mogelijk wordt gemaakt voor pleegkinderen, dient deze vorm van adoptie dan ook beschikbaar te zijn voor andere doelgroepen zoals bijvoorbeeld stiefkinderen? Indien het d.m.v. eenvoudige adoptie mogelijk wordt vier juridische ouders te hebben dient dan ook in andere situaties (bijvoorbeeld zogenoemde roze gezinnen) mogelijk te worden gemaakt dat kinderen vier ouders hebben?
Andere rechtsgebieden	Doordat eenvoudige adoptie tot gevolg heeft dat een kind niet maximaal twee, maar maximaal vier ouders en families krijgt, heeft dit gevolgen ten aanzien van diverse rechtsgebieden en voor de toepassing van verschillende regelingen zoals bijvoorbeeld ten aanzien van het huwelijksverbod (een groter aantal personen mag niet met het kind trouwen), het verschoningsrecht in het strafrecht enz. die in kaart moeten worden gebracht en waarvoor zo nodig regelingen moeten worden getroffen.
Alternatieve mogelijkheden om de (rechts)positie van pleegkinderen en pleegouders te versterken	Is eenvoudige adoptie, gezien vanuit het belang van het kind, de meest geschikte optie om de (rechts)positie van pleegkinderen (en pleegouders) te versterken/ verbeteren? Of kan beter worden gekeken naar alternatieven zoals uitbreiding van de bevoegdheden van pleegouders die de voogdij over het pleegkind hebben?
Verhouding tot sterke adoptie	Indien eenvoudige adoptie wordt ingevoerd moet worden nagegaan hoe deze maatregel zich verhoudt tot, de voorwaarden voor en gevolgen van, sterke adoptie. Zo geldt bijvoorbeeld voor sterke adoptie dat de adoptant minstens achttien jaar ouder is dan het kind. Geldt dit dan ook voor eenvoudige adoptie?

BIJLAGEN

BIJLAGE 1: LEDEN VAN DE BEGELEIDINGSCOMMISSIE

Voorzitter

- prof. dr. M.C. Timmerman – RUG, Faculteit Gedrags- en Maatschappijwetenschappen

Leden

- mr. E. Lam - Ministerie van Veiligheid en Justitie

- G. ter Meulen - Kennisbureau ter Meulen

- dr. D.J.H. Smeets - UL, Faculteit Sociale Wetenschappen

- dr. M. Turina-Tumewu - WODC EWB

BIJLAGE 2: EXPERTS DIE OF AAN DE INTERVIEWS OF AAN DE EXPERTMEETING HEBBEN DEELGENOMEN

- M. Colijn (Spirit – pleegzorgwerker)
- M. Daniels (WSG – gedragswetenschapper/orthopedagoog)
- prof. dr. F. Juffer (UL – Faculteit Sociale Wetenschappen)
- mr. M. Kramer (Kantoor Kramer – advocaat)
- E. In de Rijp (Belangenbehartiger – De Nederlandse Vereniging voor Pleeggezinnen)
- D. Vroonland (LOPOR)
- mr. M.E. Verhulst-Langer (Rechtspraak – Stafjurist – Lid Landelijke Expertgroep Adoptie en Overige Boek 1 zaken)
- mr. K.M. van der Zon (UL – Rechtsgeleerdheid)
- H.M. Zonneveld-de Kwant (Rechtspraak - Senior juridisch medewerker - Lid Landelijke Expertgroep Adoptie en Overige Boek 1 zaken)

BIJLAGE 3: DEELNEMENDE PLEEGZORGORGANISATIES

1	Combinatie Jeugdzorg
2	Elker
3	Enver
4	Jeugdformaat
5	Jeugdhulp Friesland
6	Juvent
7	Juzt
8	Kenter
9	Leger des Heils
10	Lindhout
11	Pactum
12	Rading
13	Rubicon
14	Spirit
15	Sterk huis
16	William Schrikker Groep
17	Yorneo

BIJLAGE 4: VRAGENLIJST VOOR PLEEGOUDERS

VRAGENLIJST VOOR PLEEGOUDERS

Hartelijk dank dat u bereid bent om deel te nemen aan het onderzoek 'Eenvoudige adoptie voor pleeggezinnen' dat uitgevoerd wordt door de Vrije Universiteit en het Wetenschappelijk Onderzoek en Documentatie Centrum van het Ministerie van Justitie en Veiligheid. We vragen voltijd pleegouders die langer dan één jaar een pleegkind verzorgen of dit in de afgelopen 5 jaar hebben gedaan, om mee te doen. Het onderzoek bestaat uit een korte vragenlijst over u en uw (voormalige) pleeggezin.

Voor pleegouders die momenteel een pleegkind langer dan één jaar opvangen:

U kunt de vragenlijst voor één pleegkind invullen. Mocht u momenteel meerdere pleegkinderen in uw gezin opvangen, dan willen we u vragen om de vragenlijst in te vullen voor het kind dat het langste in uw gezin verblijft. Mochten er meerdere kinderen tegelijk bij u zijn geplaatst en als langste in uw gezin verblijven, dan willen we u vragen om daarvan het oudste kind te kiezen voor de vragenlijst.

Het invullen van de vragenlijst zal 15 minuten duren. U kunt op ieder moment de vragenlijst opslaan en op een later moment verder invullen. Ook kunt u op ieder moment stoppen met het onderzoek. Aan het einde van de vragenlijst zullen we u uitnodigen om deel te nemen aan een interview over eenvoudige adoptie. Mocht u daaraan mee willen werken, dan kunt u uw e-mailadres achterlaten. Uw gegevens zullen anoniem verwerkt worden en niet herleidbaar zijn tot u en uw gezin.

DEEL 1: ALGEMENE GEGEVENS OVER UW PLEEGGEZIN

- **Vangt u momenteel al langer dan 1 jaar eenzelfde pleegkind op?**
 - Ja, ik ben pleegouder van hetzelfde pleegkind voor langer dan 1 jaar → **vragenlijst 1**
 - Nee, ik heb momenteel alleen pleegkinderen in huis korter dan 1 jaar, maar heb wel plaatsingen van langer dan 1 jaar gehad in de afgelopen 5 jaar → **vragenlijst 2 (zie hieronder)**
 - Nee, ik heb in de afgelopen 5 jaar geen plaatsingen van langer dan 1 jaar gehad als pleegouder → dan is deze vragenlijst helaas niet geschikt voor u, bedankt voor uw deelname

DEEL 1A: U ALS PLEEGOUDER

1. Bent u voor dit pleegkind een voltijd, deeltijd of crisispleegouder?
 - Voltijdpleegouder
 - Deeltijdpleegouder → dan is deze vragenlijst helaas niet geschikt voor u, bedankt voor uw deelname
 - Crisispleegouder → dan is deze vragenlijst helaas niet geschikt voor u, bedankt voor uw deelname
2. Hoelang bent u al pleegouder?
 - 1 of 2 jaar
 - 3 tot 5 jaar
 - Langer dan 5 jaar
3. Hoe lang bent u al pleegouder van dit specifieke pleegkind?
 - 1 of 2 jaar
 - 3 tot 5 jaar
 - Langer dan 5 jaar
4. Bent u een pleegmoeder of een pleegvader?

- Pleegmoeder
 - Pleegvader
5. Wat is uw leeftijd (in jaren)?
- 30 jaar of jonger
 - 31 – 42 jaar
 - 43 jaar of ouder
6. Hoeveel pleegkinderen heeft u in totaal gehad?
- 1 pleegkind
 - 2 pleegkinderen
 - 3 tot 5 pleegkinderen
 - Meer dan 5 pleegkinderen
7. Hoeveel pleegkinderen heeft u op dit moment?
- 1 pleegkind
 - 2 pleegkinderen
 - 3 tot 5 pleegkinderen
 - Meer dan 5 pleegkinderen
8. Door welke pleegzorgorganisatie wordt u begeleid?
- Vul in: ...

DEEL 1B: UW PLEEGKIND

U kunt de vragenlijst voor één pleegkind in vullen. Mocht u momenteel meerdere pleegkinderen in uw gezin opvangen, dan willen we u vragen om de vragenlijst in te vullen voor het kind dat het langste in uw gezin verblijft. Mochten er meerdere kinderen tegelijk bij u zijn geplaatst en als langste in uw gezin verblijven, dan willen we u vragen om daarvan het oudste kind te kiezen voor de vragenlijst.

9. Is dit specifieke pleegkind een jongen of een meisje?
- Jongen
 - Meisje
10. Hoe oud is uw pleegkind?
- Jonger dan 3 jaar oud
 - Tussen de 3 en 12 jaar oud
 - Tussen de 13 en 18 jaar oud
 - Ouder dan 18 jaar
11. Hoe oud was uw pleegkind toen hij/ zij bij u in het gezin kwam?
- Jonger dan 3 jaar oud
 - Tussen de 3 en 12 jaar oud
 - Tussen de 13 en 18 jaar oud
 - Ouder dan 18 jaar
12. Bent u voor uw pleegkind een pleegouder uit het bestand of uit het netwerk?
- Bestandpleegouder
 - Ik ben de opa/ oma van mijn pleegkind
 - Ik ben de oom/ tante van mijn pleegkind
 - Ik ben de broer/ zus van mijn pleegkind
 - Ik ben de neef/ nicht van mijn pleegkind
 - Ik ben geen familie van mijn pleegkind, maar kom wel uit zijn/ haar netwerk (leerkracht, buurman/buurvrouw etc.)
13. Verblijft uw pleegkind bij u vanuit vrijwillig kader of vanuit een kindbeschermingsmaatregel?
- Vrijwillig kader (de ouder heeft er vrijwillig voor gekozen dat u dit kind opvoedt)

- Ondertoezichtstelling en uithuisplaatsing
 - Gezagsbeëindigende maatregel (het gezag van de ouders is beëindigd)
14. Wie heeft het gezag over uw pleegkind?
- De biologische ouder(s)
 - Een gecertificeerde instelling (zoals de Jeugdbescherming)
 - Ikzelf (en/ of mijn partner), want ik ben pleegoudervoogd
 - Weet ik niet
15. Heeft u ook biologische broertjes of zusjes van dit pleegkind in uw gezin?
- Ja, één biologisch broertje of zusje
 - Ja, meerdere biologische broertjes of zusjes
 - Nee, dit pleegkind heeft geen biologische broertjes of zusjes
 - Nee, de biologische broertjes of zusjes van dit pleegkind wonen in een ander gezin/ in een andere setting
 - Nee, de biologische broertjes of zusjes van dit pleegkind wonen bij hun biologische ouders

DEEL 2: ADOPTIE

16. Bent u op de hoogte van de mogelijkheid om een pleegkind te adopteren?
- Ja
 - Nee
17. Is er aan u gevraagd of u uw pleegkind zou willen adopteren? *(meerdere antwoorden mogelijk)*
- Ja, door de pleegzorgbegeleider
 - Ja, door de gecertificeerde instelling (GI) (zoals de Jeugdbescherming)
 - Ja, door zowel de pleegzorgbegeleider als de GI
 - Ja, door mijn pleegkind
 - Nee, ik heb adoptie zelf bespreekbaar gemaakt met de pleegzorgbegeleider of GI
 - Nee, dit is niet aan mij gevraagd
 - Nee, dit heb ik niet bespreekbaar gemaakt
18. Zou u op termijn uw pleegkind willen adopteren?
- Ja, daar ben ik al mee bezig
 - Ja, op lange termijn
 - Ik twijfel of ik wil/ kan adopteren
 - Nee, dat is niet mogelijk/ niet aan de orde
 - Nee, dat zou ik niet willen
19. Waarom wilt u uw pleegkind adopteren? *(meerdere antwoorden mogelijk)*
- Voor mijn pleegkind is het dan duidelijk dat hij/ zij er helemaal bij hoort
 - Mijn pleegkind wil graag geadopteerd worden
 - Ik wil dat de juridische band met de biologisch ouder(s) wordt verbroken
 - Mijn pleegkind kan niks meer verwachten van zijn/ haar biologische ouder(s), wat ouderschap en opvoeding betreft
 - Het contact met de biologische ouder(s) is schadelijk voor mijn pleegkind
 - Ik heb de begeleiding van de pleegzorgbegeleider niet meer nodig
 - Omdat ik dan officieel een levenslange band met mijn pleegkind heb
 - Omdat ik dan meer de regie heb in het bepalen wat in het belang is van mijn pleegkind
 - Omdat ik denk dat het mijn pleegkind betere kansen geeft
 - Anders, namelijk...
20. Wilt u uw antwoord nader toelichten?
-
21. Waarom twijfelt u? *(meerdere antwoorden mogelijk)*

- Omdat ik dan onderhoudsplichtig word
 - Omdat mijn pleegkind niet geadopteerd wil worden
 - Omdat ik het ingrijpend vind voor mijn pleegkind als de juridische band met zijn/ haar biologisch ouder(s) wordt verbroken
 - Omdat mijn pleegkind in de toekomst iets van zijn/ haar biologisch ouder(s) kan verwachten, wat ouderschap en opvoeding betreft
 - Omdat ik dan de broertjes en/of zusjes die bij mij verblijven ook zou moeten adopteren
 - Omdat ik dan de pleegzorgbegeleiding verlies
 - Omdat ik dan de pleegzorgvergoeding verlies
 - Omdat mijn pleegkind dan een andere positie zou krijgen dan zijn/haar biologische broers en zussen
 - Omdat ik het ook wel prettig vind dat er een formeel einde aan pleegzorg zit
 - Omdat ik geen goede klik heb met mijn pleegkind
 - Anders, namelijk...
22. Wilt u uw antwoord nader toelichten?
-
23. Waarom is het adopteren van uw pleegkind niet mogelijk of niet aan de orde? (*meerdere antwoorden mogelijk*)
- Omdat mijn pleegkind op termijn weer bij de biologische ouder(s) kan gaan wonen
 - Omdat ik de opa/ oma ben van mijn pleegkind
 - Omdat ik een ander familielid ben van mijn pleegkind
 - Omdat mijn pleegkind niet geadopteerd wil worden
 - Omdat de biologisch ouder(s) van mijn pleegkind niet instemt (/ instemmen) met de adoptie
 - Omdat mijn pleegkind meerderjarig is
 - Omdat ik de financiën nodig heb
 - Anders, namelijk...
24. Wilt u uw antwoord nader toelichten?
- ...
25. Waarom wilt u uw pleegkind niet adopteren?
- Omdat ik dan onderhoudsplichtig word
 - Omdat mijn pleegkind niet geadopteerd wil worden
 - Omdat ik het ingrijpend vind voor mijn pleegkind als de juridische band met zijn/ haar biologisch ouder(s) wordt verbroken
 - Omdat mijn pleegkind in de toekomst iets van zijn/ haar biologisch ouder(s) kan verwachten, wat ouderschap en opvoeding betreft
 - Omdat ik dan de pleegzorgbegeleiding verlies
 - Omdat ik dan de pleegzorgvergoeding verlies
 - Omdat ik principieel tegen het adopteren van pleegkinderen ben
 - Anders, namelijk...
26. Wilt u uw antwoord nader toelichten?
- ...

DEEL 3: EENVOUDIGE ADOPTIE

Momenteel is het in Nederland alleen mogelijk om uw pleegkind ‘vol’ of ‘sterk’ te adopteren waarbij alle juridische banden met de biologische ouders en hun familie worden verbroken. Uw pleegkind behoort dan niet langer tot de familie van de biologische ouders, maar hoort juridisch gezien alleen bij u en uw familie. De Staatscommissie herijking ouderschap heeft aangegeven dat er in Nederland een nieuwe vorm van adoptie zou moeten worden ingezet: de eenvoudige adoptie. Deze vorm van adoptie maakt het mogelijk dat het kind juridische banden krijgt met de pleegouder(s) en hun familie, zonder dat de juridische banden met de biologische ouder(s) en hun familie worden doorgesneden. Uw pleegkind kan zo twee, drie of vier ouders krijgen. Dit betekent **niet** dat u samen met de biologische ouder(s) beslissingen neemt over het kind. De bevoegdheid om beslissingen ten nemen (de voogdij) ligt dan of nog bij de Jeugdbescherming of komt net als bij volle adoptie bij u terecht. Het zou bij deze vorm van adoptie ook mogelijk kunnen zijn dat grootouders of andere familieleden hun pleegkind adopteren.

Ter verduidelijking volgt er hieronder een schematische weergave van de verschillen tussen pleegoudervoogdij, volle adoptie en eenvoudige adoptie.

	Gezag/voogdij (zeggenschap over het kind, bv over de schoolkeuze of medische behandeling)	Juridisch ouderschap (wie is mijn moeder, vader, broertje, zusje enz. en heeft gevolgen voor erfrecht en levensonderhoud)
Pleegoudervoogdij	Pleegouders	Oorspronkelijke ouders
Volle adoptie	Pleegouders	Pleegouders
Eenvoudige adoptie	Pleegouders/ adoptieouders of GI	Oorspronkelijke ouders en Pleegouders

Hieronder volgen een aantal vragen over deze nieuwe vorm van adoptie. We zijn benieuwd wat u van deze vorm van adoptie vindt en of u deze vorm van adoptie zou overwegen voor uw pleegkind.

27. Bent u op de hoogte van de plannen voor het invoeren van ‘Eenvoudige adoptie’?
- Ja, hier heb ik over gehoord of gelezen
 - Nee, dit is nieuwe informatie voor mij
28. Welke mogelijke voordelen ziet u bij eenvoudige adoptie ten opzichte van sterke adoptie? (meerdere antwoorden mogelijk)
- Meerderjarige pleegkinderen kunnen dan wel geadopteerd worden
 - Grootouders kunnen dan wel hun kleinkind adopteren
 - Mijn pleegkind houdt dan zowel de juridische band met zijn biologische ouders en krijgt een nieuwe juridische band met mij/ ons
 - Mijn pleegkind weet dan dat hij/zij ook helemaal onderdeel is van ons gezin, maar ook nog een band behoudt met zijn/ haar biologisch ouder(s)
 - Mijn pleegkind krijgt dan zowel een nieuwe juridische band met zijn/ haar broertjes/ zusjes in het pleeggezin en behoudt zijn/ haar band met de biologische broertjes/ zusjes
 - Anders, namelijk...
 - Ik zie geen voordelen van eenvoudige adoptie t.o.v. sterke adoptie
29. Welke nadelen ziet u bij eenvoudige adoptie ten opzichte van sterke adoptie? (meerdere antwoorden mogelijk)
- Het hebben van drie of vier ouders kan leiden tot meer conflicten

- Het hebben van drie of vier ouders is te ingewikkeld voor mijn pleegkind
 - Het behouden van de band met de biologische ouders is voor mijn pleegkind niet wenselijk
 - Als mijn pleegkind vier ouders heeft, hoort het overal een beetje bij, maar nergens echt
 - Mijn pleegkind krijgt dan wel heel veel opa's en oma's, tantes en ooms etc.
 - Anders, namelijk...
 - Ik zie geen nadelen van eenvoudige adoptie t.o.v. sterke adoptie
30. Welke **praktische** randvoorwaarden zouden belangrijk voor u zijn als u denkt aan eenvoudige adoptie? *(meerdere antwoorden mogelijk)*
- Er moet een goede band bestaan tussen de biologisch ouder(s) en de pleeg/ adoptie ouder(s)
 - Er moet een goede band bestaan tussen de biologisch ouder(s) en mijn pleegkind
 - De wensen van mijn pleegkind moeten sterk worden meegewogen
 - Er moet begeleiding blijven bestaan voor ons als gezin
 - Er moet begeleiding kunnen worden ingeschakeld als dit nodig blijkt te zijn voor ons kind of in de relatie met de biologische ouder(s)
 - Er moet een tussenpersoon betrokken blijven om het proces te begeleiden, bijvoorbeeld een pleegzorgbegeleider
 - Als mijn kind (op latere leeftijd) weer terug wil naar zijn/ haar biologische gezin, dan moet dit mogelijk zijn
 - Er moeten evaluatiemomenten ingesteld worden waarbij bepaald wordt of dit de beste keuze is voor mijn pleegkind
 - Het moet gemakkelijker zijn om ook de broertjes/zusjes van mijn pleegkind te adopteren
 - Anders, namelijk...
31. Welke **financiële** randvoorwaarden zouden belangrijk voor u zijn als u denkt aan eenvoudige adoptie? *(meerdere antwoorden mogelijk)*
- Er moet een vergoeding blijven bestaan voor mijn pleeg/adoptie kind
 - De kosten van de adoptieprocedure moeten vergoed worden
 - De kosten van de adoptieprocedure moeten omlaag gaan
 - Anders, namelijk...
32. Welke **juridische** randvoorwaarden zouden belangrijk voor u zijn als u denkt aan eenvoudige adoptie? *(meerdere antwoorden mogelijk)*
- Er moet een duidelijke contactregeling met de biologisch ouder(s) worden vastgelegd
 - De verblijfplaats van het kind moet bij ons als pleeg/ adoptieouders zijn
 - Zowel de biologische ouders als de pleegouders zouden onderhoudsplichtig moeten zijn (en dus beiden meebetalen aan de verzorging van het kind)
 - De achternaam van het kind zou veranderd moeten kunnen worden naar de achternaam van ons als pleeg/adoptie ouders
 - De achternaam van het kind zou van de biologische ouders moeten blijven
 - Als het kind oud genoeg is, zou het zelf moeten kunnen kiezen welke achternaam het wil
 - Ons pleegkind/ adoptiekind zou moeten kunnen erven van ons
 - Ons pleegkind/ adoptiekind zou niet moeten kunnen erven van ons
 - Ons pleegkind/adoptiekind zou van ons en van de biologische ouders moeten kunnen erven
33. Voor welke doelgroep(en) zou eenvoudige adoptie ingezet moeten worden? *(meerdere antwoorden mogelijk)*
- Minderjarige pleegkinderen moeten geadopteerd kunnen worden
 - Meerderjarige pleegkinderen moeten geadopteerd kunnen worden
 - Grootouders moeten hun kleinkind kunnen adopteren
 - Ooms en tantes moeten hun pleegkind kunnen adopteren

- Anders, namelijk...
34. Vind u dat zowel de pleegouders als de biologische ouders zouden moeten instemmen met eenvoudige adoptie?
- Ja, alle betrokken ouders moeten instemmen
 - Nee, als de biologische ouders niet instemmen moet eenvoudige adoptie ook mogelijk zijn als dit in het belang is van het kind
 - In het geval van twee biologische ouders, is toestemming van één van de twee ouders voldoende
35. Vanaf welke termijn vind u dat eenvoudige adoptie een optie zou moeten zijn?
- Als het kind langer dan een half jaar in het pleeggezin verblijft
 - Als het kind langer dan een jaar in het pleeggezin verblijft
 - Als het kind langer dan twee jaar in het pleeggezin verblijft
 - Anders, namelijk...
36. Vanaf welke leeftijd vind u dat uw pleegkind hier een stem in zou moeten hebben?
- Vanaf 6 jaar
 - Vanaf 8 jaar
 - Vanaf 12 jaar
37. Zou u het pleegkind waarvoor u de vragenlijst heeft ingevuld via eenvoudige adoptie willen adopteren?
- Ja, dit zou een betere optie zijn dan sterke adoptie
 - Ik twijfel of ik eenvoudige adoptie zou verkiezen boven sterke adoptie
 - Nee, ik zou mijn pleegkind via sterke adoptie willen adopteren
 - Nee, ik zou mijn pleegkind niet willen adopteren
 - Nee, ik kan mijn pleegkind via beide vormen van adoptie niet adopteren
38. Heeft u nog opmerkingen, suggesties of overdenkingen over (eenvoudige) adoptie die u met ons zou willen delen?
-

BIJLAGE 5: INTERVIEW VOOR PLEEGOUDERS

Interview pleegouders

Begin / Introductie

• Eerst even binnenkomen en landen

- Interview bij voorkeur in een aparte kamer tenzij dit niet anders kan.

'Mijn naam is... en ik ben hier vandaag om het te hebben over u en uw (je/jouw/jullie) pleegkind. Ik werk op de Vrije Universiteit en wil graag te weten komen wat pleegouders vinden van adoptie en de voorgestelde eenvoudige adoptie. Daar zou ik u graag een paar vragen over willen stellen. Alle antwoorden zijn goed en als u het antwoord niet weet of op een vraag geen antwoord wilt geven, dan is dat geen probleem. Alles wat u me vertelt, blijft tussen ons, behalve als er ernstige dingen aan de hand zijn. U mag ook op elk moment zeggen dat u liever wilt stoppen. Ik ga elke vraag rustig uitleggen en neem uw antwoorden op met deze voice recorder. Vindt u dat goed? Ik denk dat we ongeveer een uur bezig zullen zijn'.

- Formulier laten tekenen
- Voice recorder aanzetten en het nummer gezin inspreken plus de datum
- Nog even kort achtergrond en doel onderzoek uitleggen

Vragen over de algemene geschiedenis om het gesprek op gang te brengen:

Hoe lang bent u al pleegouder?

Hoeveel pleegkinderen en eigen kinderen heeft u?

Pleegkind

Hoe lang is het pleegkind al in het gezin?

Gaat het om een netwerk of een bestandsplaatsing?

Wie heeft er gezag/voogdij over het kind? (GI of pleegouders zelf?)

Is er contact met de biologische ouders en zo ja, hoe vaak?

Heeft het pleegkind ook biologische broertjes en zusjes?

Kernvragen:

Vragen m.b.t. de huidige situatie (sterke adoptie)

Als u pleegoudervoogdij heeft of de voogdij bij de GI ligt, dan zijn de biologische ouders nog altijd de juridische ouders van uw pleegkind en de broertjes en zusjes, ooms en tantes, opa's en oma's ook nog altijd familie. Maar omdat de biologische ouders geen gezag meer hebben, kunnen zij geen beslissingen nemen over het kind, bijvoorbeeld waar het naar school gaat, of dat uw pleegkind mee op vakantie mag met uw gezin in de zomer. Die beslissing wordt dan of daar de GI (instellingsvoogdij) of door u (pleegoudervoogdij) genomen. Is het kind door uw geadopteerd, dan is het geen familie meer van de biologische familie, maar alleen van u en uw familie. U zult dan ook het gezag krijgen en dus alle beslissingen over het kind mogen nemen.

- Schema laten zien

	gezag/voogdij ²³⁷	juridisch ouderschap ²³⁸
pleegoudervoogdij	Pleegouders	oorspronkelijke ouders
volle adoptie	Pleegouders	pleegouders
eenvoudige adoptie	pleegouders of GI	oorspronkelijke ouders en pleegouders

1. Is de mogelijkheid van adoptie met u besproken?

- Op eigen verzoek
- Vanuit de GI of de pleegzorgmedewerker?
- Nee, niet besproken

2. Heeft u adoptie overwogen of overweegt u adoptie?

- Redenen om wel te willen adopteren
- Redenen om niet te willen adopteren

3. Wat zijn de voor- en nadelen van de huidige adoptieregeling in de context van pleegzorg volgens u op dit moment?

4. Weet u of er nazorg wordt geboden door instanties bij adoptie?

Vragen m.b.t. de eventuele invoering van eenvoudige adoptie (toekomstige situatie)

We hebben het net over gewone adoptie gehad, waarbij de banden met de biologische familie van het pleegkind worden verbroken en het kind nieuwe banden krijgt met de adoptie familie. Bij eenvoudige adoptie zouden de banden met de biologische familie in stand blijven, maar worden er daarnaast banden gevestigd met de adoptiefamilie. Het kind krijgt daardoor 3 of 4 ouders, maar ook extra opa's en oma's en broertjes en zusjes. Dit betekent niet dat alle ouders ook mogen meebeslissen over het kind, bijvoorbeeld over de school of de vakantie. De biologische ouders hebben hier geen invloed meer op, omdat zij geen gezag meer hebben.

5. Zijn er problemen waartegen u nu aanloopt waarvoor eenvoudige adoptie mogelijk een oplossing zou kunnen bieden?

6. Denkt u dat invoering van eenvoudige adoptie wenselijk is?

*** voordelen van eenvoudige adoptie**

- * voor pleegkinderen (in hun belang?)
- * voor u als pleegouder
- * voor de oorspronkelijke ouders

*** nadelen van eenvoudige adoptie**

- * voor pleegkinderen
- * voor u als pleegouder
- * oorspronkelijke ouders

²³⁷ Gezag/voogdij gaat over zeggenschap over het kind, bijvoorbeeld over schoolkeuze en medische behandeling

²³⁸ Juridisch ouderschap gaat over de vraag wie is mijn moeder, vader, broertje, zusje, opa en oma enz. Het heeft gevolgen voor erfrecht en levensonderhoud maar **niet** voor wie zeggenschap heeft over het kind.

7. Verwacht u dat door invoering van eenvoudige adoptie nieuwe problemen zullen ontstaan? Zo ja, welke?

- *Als er geen reactie komt, kan je vragen naar de verhouding met de biologische ouders, nu de begeleiding van de pleezorgorganisatie wegvalt.*

8. Indien de wetgever zou besluiten om een vorm van eenvoudige adoptie in te voeren, onder welke (rand)voorwaarden zou dit dan volgens u moeten gebeuren?

- * Instemming van betrokkenen
 - * Zou eenvoudige adoptie alleen mogelijk moeten zijn als alle betrokkenen (pleegkind, pleegouders, ouders) daarmee instemmen?
 - * Zou eenvoudige adoptie ook onder voorwaarden toegestaan moeten worden als niet alle betrokkenen daarmee akkoord gaan? Zo ja, onder welke voorwaarden?
 - * Vanaf welke leeftijd zou het kind hierover zelf moeten worden gehoord? Of zou de mening van het kind doorslaggevend moeten zijn?
- * Duur verblijf in pleeggezin
 - * Volgens de Staatscommissie zou eenvoudige adoptie mogelijk moeten worden als het kind minimaal **één jaar** in het pleeggezin woont en iedereen ermee instemt, wat vindt u van die termijn?
 - * Volgens de Staatscommissie zou eenvoudige adoptie mogelijk moeten worden ook als de biologische ouders niet instemmen als het kind minimaal **drie jaar** in het pleeggezin woont, wat vindt u van die termijn?
- * Gezagssituatie
 - * Moet de voogdij met de eenvoudige adoptie naar de pleegouders overgaan?
 - * Kan de voogdij na de eenvoudige adoptie bij de gecertificeerde instelling blijven?
 - * Anders?
- * Financiële consequenties
 - * Vindt u dat er na de adoptie een onderhoudsplicht voor u als adoptie ouder moet ontstaan?
 - * Vindt u dat er na de adoptie een onderhoudsplicht voor u en de biologische ouders moet blijven bestaan?
 - * Vindt u dat het pleegkind na de adoptie van u als adoptieouder moet kunnen erven?
 - * Vindt u dat het pleegkind na de adoptie van de biologische ouders moet kunnen erven?
 - * Aan een adoptieprocedure zijn kosten verbonden. Zou dit voor u een reden zijn om niet te adopteren?
 - * Welke achternaam zou het kind moeten krijgen na de eenvoudige adoptie?
- * Zou eenvoudige adoptie door grootouders die nu niet mogen adopteren of andere familieleden (broers/ zussen van de ouders) mogelijk moeten zijn?
- * Moet een pleegkind van 18+ (meerderjarige) kunnen worden geadopteerd?
- * Is de kwaliteit van het contact tussen uw pleegkind en zijn biologische ouders bepalend voor de vraag of u eenvoudige adoptie zou overwegen?

* Dient als door pleegouders wordt overgegaan tot eenvoudige adoptie een contactarrangement tussen het kind en de biologische ouders te worden opgesteld? Zo ja, zou ondersteuning zou daarbij wenselijk zijn (bv mediation)?

* Andere zaken

9. Wat voor consequenties denkt u dat eenvoudige adoptie zou hebben voor uw verhouding tot:

* de betrokken instanties

* de biologische ouders

* uw pleegkind

10. Wat voor nazorg zou u van de betrokken instanties nodig hebben na een eenvoudige adoptie?

11. Zou een eenvoudige adoptie teruggedraaid moeten kunnen worden?

12. Zou u eenvoudige adoptie overwegen als die mogelijkheid wordt ingevoerd of zou u de voorkeur hebben voor de huidige vorm van adoptie?

Afsluitend

- Nog andere relevante zaken?
- Uitleg vervolg (men kan bijvoorbeeld het rapport toegestuurd krijgen)
- Contactgegevens voor vragen

BIJLAGE 6: INTERVIEWS MET PLEEGKINDEREN

Interview A: pleegkinderen tussen de 12 en 16 jaar

Kort voorstellen wie de onderzoeker is en wat je komt doen:

‘Mijn naam is... en ik ben hier vandaag om het te hebben over jou en je pleeggezin. Ik werk op de Vrije Universiteit en wil graag te weten komen hoe pleegkinderen het vinden in hun pleeggezin en wat ze vinden van adoptie. Vind je het goed als ik je een paar vragen ga stellen? Er zijn geen goede of foute antwoorden. Je mag het altijd zeggen als je het antwoord niet weet of niet wilt vertellen. Alles wat je me vertelt, blijft tussen ons, behalve als er iets heel vervelends aan de hand is. Je mag ook op elk moment zeggen dat je liever wilt stoppen. Ik ga elke vraag rustig uitleggen en neem jouw antwoorden op met deze voice recorder. Vind je dat goed? Ik denk dat we ongeveer een half uur bezig zullen zijn.’

[hier al goed aftasten hoe nerveus het kind is en of je het nog meer op zijn/haar gemak kan stellen en of je meer uitleg dient te geven over adoptie]

➔ ID nummer en datum van het interview inspreken in de voice recorder:

‘Ik spreek nu even in welke datum het vandaag is en ik geef je een nummer zodat ik kan onthouden dat de antwoorden bij jou horen. Ik laat dit verder aan niemand anders horen’

1. **Kun je me vertellen wat je hobby’s zijn? Wat vind je leuk om te doen na school bijvoorbeeld?**

a. *‘Oké, leuk om te horen. Zo weet ik al een klein beetje wie je bent’.*

‘De volgende vragen zullen gaan over jou en je pleeggezin’

2. **Kun je me vertellen hoe oud je was toen je hier kwam wonen? Weet je dat nog?**

3. **En hoe oud ben je nu precies?**

4. **Ben je alleen in dit gezin komen wonen of heb je ook nog biologische broertjes of zusjes die mee zijn gekomen?** (evt. uitleggen wat het verschil is tussen biologische en niet- biologische broertjes en zusjes)

a. **Of wonen deze broertjes en zusjes ergens anders?**

5. **Woonde je voor je hier kwam in een ander pleeggezin? Of bij je biologische ouders?**

6. **Zie je je biologische ouders nog weleens?**

a. **Hoe vaak?**

b. **Hoe gaat dat dan meestal? Zijn daar bv nog andere mensen bij?**

Sommige pleegkinderen worden geadopteerd door hun pleegouders. Dit betekent dat ze op papier familie worden van de pleegouders en niet meer van hun biologische ouders. Je krijgt dan bijvoorbeeld ook de achternaam van je pleegouders en je bent dan op papier geen familie meer van je broertjes, zusjes, opa en oma bijvoorbeeld. Ook betalen je pleegouders dan voor je eten en school.

Niet alle pleegouders en pleegkinderen willen dit, dat is heel verschillend per gezin. We zijn vanuit de universiteit benieuwd hoe pleegkinderen hierover denken. De volgende vragen zullen dan ook gaan over adoptie. Je mag het weer zeggen als je het antwoord niet weet of niet wilt vertellen.

7. **Heb je het weleens met je pleegouders gehad over adoptie?**
 - a. **Zo ja, wat hebben jullie toen precies besproken?**
8. **Heb je zelf weleens nagedacht over adoptie?**
 - a. **Zo ja, waar denk je dan aan?**
9. **Zou je willen dat je pleegouders jou zouden adopteren?**
 - a. **Zo ja, waarom zou je dat graag willen?**
 - b. **Zo nee, waarom zou je dat niet willen?**

[gepast reageren a.d.h.v. antwoorden pleegkind]

Er is een plan om een nieuwe vorm van adoptie te gaan inzetten bij pleeggezinnen. Dit heet 'eenvoudige adoptie'. Dit betekent dat als jouw pleegouders je zouden adopteren, je, op papier, ook familie wordt van hen, maar je ook nog familie blijft van je biologische ouders. Je kunt dan bijvoorbeeld drie of vier ouders krijgen die bij jou horen. Omdat dit een nieuwe manier is, weten we nog niet precies hoe we dit moeten gaan doen. Daarom willen we aan jou als pleegkind vragen wat je denkt dat belangrijk is bij deze nieuwe vorm. Daar heb ik nog een paar vragen over en dan zijn we klaar.

10. **Zou je zelf geadopteerd willen worden volgens deze nieuwe vorm van adoptie, dus zou je het willen dat je pleegouders echt familie van je worden en dat ook je biologische ouders familie blijven zodat je drie of vier ouders hebt?**
 - a. **Zo ja, waarom?**
 - b. **Zo nee, waarom niet?**
11. **En als je denkt aan andere pleegkinderen die je kent? Denk je dat dit voor hen een fijne optie is of juist niet?**

Zoals ik al zei zijn er een aantal dingen waar we jouw mening over willen weten. Hierbij mag je denken aan jezelf, maar ook aan andere pleegkinderen die je kent.

12. **Denk je dat het bij deze nieuwe vorm van adoptie beter is om de achternaam van de biologische ouders te houden of van de pleegouders te krijgen?**
 - a. **Of zou je dit als pleegkind zelf moeten kunnen kiezen?**
13. **En denk je dat het juist goed is als je drie of vier ouders hebt of juist ingewikkeld?**
14. **En hoe lang vind je dat een pleegkind in het pleeggezin moet wonen om geadopteerd te kunnen worden?**
15. **En wie mogen beslissen of jij of een ander pleegkind geadopteerd wordt of niet?**
 - a. **Moeten de biologische ouders het ermee eens zijn?**
 - b. **En als het pleegkind het niet wil, moet het dan ook niet gebeuren?**

Dat waren de vragen die ik je wilde stellen! Heel erg bedankt voor jouw antwoorden!

16. **Hoe vond je het om deze vragen te beantwoorden?**

We gaan nu een dik rapport schrijven over alle antwoorden van alle pleegouders en pleegkinderen en dit aan de minister voorleggen. Jouw naam noem ik nergens en alleen ik weet dat deze antwoorden bij jou horen. Heb je nog vragen aan mij?

Mocht je toch nog vragen hebben, dan kun je een e-mail sturen. Mijn e-mailadres staat in de folders die je pleegouders hebben gekregen.

Interview B: pleegkinderen vanaf 16 jaar

Kort voorstellen wie de onderzoeker is en wat je komt doen:

‘Mijn naam is... en ik ben hier vandaag om het te hebben over jou en je pleeggezin. Ik werk op de Vrije Universiteit en wil graag te weten komen hoe pleegkinderen het vinden in hun pleeggezin en wat ze vinden van adoptie. Vind je het goed als ik je een paar vragen ga stellen? Er zijn geen goede of foute antwoorden. Je mag het altijd zeggen als je het antwoord niet weet of niet wilt vertellen. Alles wat je me vertelt, blijft tussen ons en verwerken we dus anoniem, behalve als er iets heel vervelends aan de hand is. Je mag ook op elk moment zeggen dat je liever wil stoppen’.

Ik ga elke vraag rustig uitleggen en neem jouw antwoorden op met deze voice recorder. Vind je dat goed? Ik denk dat we ongeveer een half uur bezig zullen zijn.

[hier al goed aftasten hoe nerveus de jongere is en of je het nog meer op zijn/haar gemak kan stellen]

➔ ID nummer en datum van het interview inspreken in de voice recorder:

‘Ik spreek nu even in welke datum het vandaag is en ik geef je een nummer zodat ik kan onthouden dat de antwoorden bij jou horen. Ik laat dit verder aan niemand anders horen’

1. Kun je me vertellen wat je hobby's zijn? Wat vind je leuk om te doen na school bijvoorbeeld?

- a. *Oké, leuk om te horen. Zo weet ik al een klein beetje wie je bent.*

‘De volgende vragen zullen gaan over jou en je pleeggezin’

- 2. Kun je me vertellen hoe oud je was toen je hier kwam wonen? Weet je dat nog?**
3. En hoe oud ben je nu?
4. Ben je alleen in dit gezin komen wonen of heb je ook nog biologische broertjes of zusjes die mee zijn gekomen? (evt. uitleggen wat het verschil is tussen biologische en niet- biologische broertjes en zusjes)
a. **Of wonen deze broertjes en zusjes ergens anders?**
5. Woonde je voor je hier kwam in een ander pleeggezin? Of bij je biologische ouders?
6. Zie je je biologische ouders nog weleens?
a. **Hoe vaak?**
b. **Hoe gaat dat dan meestal? Zijn daar bv nog andere mensen bij?**

Sommige pleegkinderen worden geadopteerd door hun pleegouders. Dit betekent dat ze op papier familie worden van de pleegouders en niet meer van hun biologische ouders. Je krijgt dan bijvoorbeeld ook de naam van je pleegouders.

Niet alle pleegouders en pleegkinderen willen dit, dat is heel verschillend per gezin. We zijn vanuit de universiteit benieuwd hoe pleegkinderen hierover denken. De volgende vragen zullen dan ook gaan over adoptie. Je mag het weer zeggen als je het antwoord niet weet of niet wil vertellen.

7. **Heb je het weleens met je pleegouders gehad over adoptie?**
 - a. **Zo ja, wat hebben jullie toen precies besproken?**
8. **Heb je zelf weleens nagedacht over adoptie?**
 - a. **Zo ja, waar denk je dan aan?**
9. **Zou je willen dat je pleegouders jou zouden adopteren?**
 - a. **Zo ja, waarom zou je dat graag willen?**
 - b. **Zo nee, waarom zou je dat niet willen?**

Er is een plan om een nieuwe vorm van adoptie te gaan inzetten bij pleeggezinnen. Dit heet 'eenvoudige adoptie'. Dit betekent dat als jouw pleegouders je zouden adopteren, je, op papier, ook familie wordt van hen, maar je ook nog familie blijft van je biologische ouders. Je kunt dan bijvoorbeeld drie of vier ouders krijgen die bij jou horen. Bij eenvoudige adoptie zouden de banden met de biologische familie in stand blijven, maar worden er daarnaast banden gevestigd met de adoptie familie. Dit betekent niet dat alle ouders ook mogen meebeslissen over het kind, bijvoorbeeld over de school of de vakantie. De biologische ouders hebben hier geen invloed meer op, omdat zij geen gezag meer hebben.

Omdat dit een nieuwe manier is, weten we nog niet precies hoe we dit precies moeten gaan doen. Daarom willen we aan jou als pleegkind vragen wat je denkt dat belangrijk is bij deze nieuwe vorm. Daar heb ik nog een paar vragen over en dan zijn we klaar.

10. **Zou je zelf geadopteerd willen worden volgens deze nieuwe vorm van adoptie?**
 - a. **Zo ja, waarom?**
 - b. **Zo nee, waarom niet?**
11. **En als je denkt aan andere pleegkinderen die je kent? Denk je dat dit voor hen een fijne optie is?**

Zoals ik al zei zijn er een aantal dingen waar we jouw mening over willen weten. Hierbij mag je denken aan jezelf, maar ook aan andere pleegkinderen die je kent.

12. **Denk je dat het bij deze nieuwe vorm van adoptie beter is om de achternaam van de biologische ouders te houden of van de pleegouders te krijgen?**
 - a. **Of zou je dit als pleegkind zelf moeten kunnen kiezen?**
13. **En denk je dat het juist goed is als je drie of vier ouders hebt of juist ingewikkeld?**
14. **En zou je als pleegkind dan altijd bij de pleegouders moeten wonen?**
15. **Ook ben ik benieuwd vanaf welke leeftijd je denkt dat pleegkinderen hier ook een stem in moeten of kunnen hebben?**
16. **En wie zou er toestemming moeten geven voor deze nieuwe vorm van adoptie?**
 - a. **De biologische en pleegouders? Of is het voldoende als de pleegouders akkoord gaan?**
17. **En hoe lang zou je in het pleeggezin moeten verblijven om geadopteerd te mogen worden?**

We zijn ook nog benieuwd voor welke doelgroepen deze nieuwe vorm van adoptie geschikt zou kunnen zijn. Zou het ingezet moeten worden voor:

18. **Meerderjarige pleegkinderen? Dus zou je geadopteerd moeten kunnen worden als je 18 bent?**

19. **Zouden opa's en oma's hun pleegkind/ kleinkind moeten kunnen adopteren?**
20. **En ooms en tantes?**
21. **En zou je eenvoudige adoptie weer terug moeten kunnen draaien? Zodat je weer officieel alleen familie bent van je biologische ouders?**

Dat waren de vragen die ik je wilde stellen! Heel erg bedankt voor jouw antwoorden!

22. **Hoe vond je het om deze vragen te beantwoorden?**

Al je gegevens worden anoniem verwerkt in een rapport dat we gaan voorleggen aan het ministerie. Heb je nog vragen aan mij? Mocht je toch nog vragen hebben, dan kun je een e-mail sturen. Mijn e-mailadres staat in de folders die je pleegouders hebben gekregen.

Samenvatting

Eenvoudige adoptie van pleegkinderen

Een WODC-onderzoek vanuit juridisch en gedragswetenschappelijk perspectief naar de mogelijkheid van eenvoudige adoptie van pleegkinderen door pleegouders

Onderzoek uitgevoerd in opdracht van het WODC, Ministerie van Justitie en Veiligheid

M.J. Vonk (ACFL, VU), W.D. de Haan (VU), C.G. Jeppesen de Boer (UCERF, UU), G.C.A.M. Ruitenberg (ACFL, VU)

1. AANLEIDING TOT EN DOEL VAN HET ONDERZOEK

Kinderen die niet langer bij hun ouders kunnen opgroeien, wonen op vrijwillige basis of op basis van een rechterlijke beslissing in een pleeggezin of instelling. De ouders behouden bij een vrijwillige plaatsing of een plaatsing binnen het kader van een ondertoezichtstelling (OTS) met machtiging uithuisplaatsing het gezag. Het kan echter ook zijn dat de ouders geen gezag meer over het uithuisgeplaatste kind hebben, doordat de rechter een gezagsbeëindigende maatregel heeft uitgesproken. Als de ouder(s) het gezag niet langer uitoefenen, komt het kind onder voogdij te staan van een instelling of een natuurlijke persoon. In die gevallen is meestal sprake van instellingsvoogdij, dat wil zeggen dat de beslissingsbevoegdheid bij de gecertificeerde instelling (GI) ligt. Pleegoudervoogdij, een situatie waarin pleegouders de voogdij, dat wil zeggen de beslissingsbevoegdheid, over het pleegkind hebben, komt echter ook voor. Daarnaast is het mogelijk dat pleegouders hun pleegkind adopteren. Dit gebeurt zelden. In geval van adoptie verkrijgen de pleegouders de beslissingsbevoegdheid over het kind (gezag) en worden de juridische banden van dat kind met de oorspronkelijke ouders en hun familie verbroken. Dit betekent dat het kind niet alleen met de oorspronkelijke ouders, maar ook met de biologische broertjes en zusjes, en overige familieleden, zoals opa's en oma's geen juridische band meer heeft. De pleegouders en hun familie worden juridisch gezien de nieuwe familie van het geadopteerde pleegkind.

In haar rapport *Kind en ouders in de 21ste eeuw*, stelt de Staatscommissie Herijking ouderschap (hierna Staatscommissie) voor om een vorm van adoptie mogelijk te maken waarbij de juridische banden (familierechtelijke betrekkingen) met de oorspronkelijke ouders van een pleegkind niet worden doorgesneden, zoals bij de huidige vorm van adoptie het geval is, maar in stand blijven. De Staatscommissie noemt dit *eenvoudige adoptie*.²³⁹ Daarbij stelt de Staatscommissie dat eenvoudige adoptie voor het kind het voordeel heeft dat zijn feitelijke situatie optimaal wordt beschermd door het vestigen van een familierechtelijke betrekking met de personen die hem daadwerkelijk opvoeden en verzorgen zonder dat het kind in juridische zin afscheid hoeft te nemen van zijn oorspronkelijke ouder(s).²⁴⁰ Daarnaast doet de Staatscommissie voorstellen over de juridische gevolgen van de familierechtelijke betrekkingen met de oorspronkelijke ouder(s) en de adoptieouder(s), ten aanzien van gezag, alimentatie, erfrecht, naam en nationaliteit. Bovendien stelt de Staatscommissie dat eenvoudige adoptie in beginsel instemming van alle partijen vereist, maar onder omstandigheden ook mogelijk zou moeten zijn als de oorspronkelijke ouder(s) niet instemmen.²⁴¹

De Staatscommissie stelt voor dat bij eenvoudige adoptie de familierechtelijke betrekkingen met de oorspronkelijke ouder(s) in stand blijven, terwijl daarnaast familierechtelijke betrekkingen met de pleegouder(s) tot stand komen. Dit kan ertoe leiden dat het kind meer dan twee juridische ouders heeft. De Staatscommissie stelt voor dat de rechtsgevolgen van de eenvoudige adoptie overeenkomen met de rechtsgevolgen van een reguliere afstammingsrelatie. Dit zou betekenen dat de oorspronkelijke ouder(s), naast de adoptieouders, een onderhoudsplicht ten opzichte van het kind houden, totdat het kind de leeftijd van 21 jaar heeft bereikt en in geval van behoefte aan de zijde van het kind, ook daarna. Daarnaast zou het kind erven van zowel de oorspronkelijke als de adoptieouder(s). Mocht het kind nog niet in het bezit zijn van de Nederlandse nationaliteit, dan zou het kind deze verkrijgen indien een van de adoptieouders de Nederlandse nationaliteit bezit. De Staatscommissie signaleert dat adoptie ook gevolgen kan hebben voor de geslachtsnaam, maar doet verder geen voorstel over de gevolgen die de eenvoudige adoptie voor de achternaam zou kunnen of moeten hebben. Daarnaast laat de Staatscommissie de beslissing wie het gezag na de eenvoudige adoptie zal uitoefenen, aan de rechter over.

Het onderhavige onderzoek is tot stand gekomen naar aanleiding van de toezegging van de minister voor Rechtsbescherming van 22 maart 2018 om op basis van bovengenoemde aanbeveling van de

²³⁹ Staatscommissie Herijking Ouderschap, *Kind en Ouders in de 21ste eeuw*, p. 435.

²⁴⁰ Rapport, p. 436.

²⁴¹ Rapport, p. 437.

Staatscommissie onderzoek te laten doen naar de vraag of er onder pleegouders die langdurig voor een pleegkind zorgen, behoefte bestaat aan de introductie van eenvoudige adoptie.²⁴²

In dit onderzoek zijn de voor- en nadelen van eenvoudige adoptie in het kader van pleegzorg binnen het Nederlandse familierecht geïventariseerd. Om zicht te krijgen op ervaringen met eenvoudige adoptie, is ook een korte rechtsvergelijkende studie uitgevoerd. Dit onderzoek richt zich op de vorm van eenvoudige adoptie zoals door de Staatscommissie is voorgesteld waarbij de familierechtelijke betrekking met de oorspronkelijke ouder(s) in stand blijft en er tevens een familierechtelijke betrekking met de adoptieouder(s) ontstaat.

De onderzoeksvraag van dit onderzoek luidt:

In hoeverre komt de invoering van eenvoudige adoptie, zoals voorgesteld door de Staatscommissie Herijking ouderschap, tegemoet aan de behoeftes en belangen van pleegouders die langdurig voor een pleegkind zorgen en de betreffende pleegkinderen en wat zijn de voor- en nadelen van de invoering van eenvoudige adoptie in het Nederlands recht?

Op basis van de probleemstelling en de voorgestelde onderzoeksmethode zijn de volgende deelvragen geformuleerd.

1. Wat zijn de huidige mogelijkheden voor pleegouders die langdurig voor een pleegkind zorgen om de band die met het pleegkind ontstaat op juridische wijze te formaliseren en welke instanties zijn daarbij betrokken?
2. Welke voor- en nadelen kleven aan deze bestaande mogelijkheden?
3. Welke voor- en nadelen zou de invoering van eenvoudige adoptie, zoals voorgesteld door de Staatscommissie herijking ouderschap, hebben en wat zijn de consequenties daarvan voor de eerdergenoemde instanties (juridisch, praktisch en financieel)?
4. Wat is de regeling met betrekking tot eenvoudige adoptie in Frankrijk en Californië, en hoe werkt het in de praktijk?
5. Welke voor- en nadelen van eenvoudige adoptie komen naar voren uit de discussie die hierover in Québec en Australië is of wordt gevoerd en wat kan Nederland hiervan leren?
6. Wat zijn de belangen en rechten van pleegkinderen bij eenvoudige adoptie?
7. Is er onder pleegouders en pleegkinderen behoefte aan de invoering van eenvoudige adoptie en zo ja, onder welke voorwaarden?
8. Zijn er pleegouders die niet overgaan tot het worden van pleegoudervoogd of kiezen voor een sterke adoptie, maar wel zouden kiezen voor een eenvoudige adoptie?
9. Is invoering van eenvoudige adoptie te overwegen gelet op de problemen en wensen van pleegouders en pleegkinderen, het belang van het kind en gelet op de voor- en nadelen hiervan? Zo ja onder welke voorwaarden?

Dit onderzoek richt zich op een vorm van eenvoudige adoptie waarbij het juridisch ouderschap van de oorspronkelijk ouders in stand blijft, terwijl tegelijkertijd juridisch ouderschap voor de adoptieouders ontstaat. Dit staat verder los van de vraag wie het gezag over het kind heeft of hebben, dat kan bij de oorspronkelijke ouder(s) berusten, bij de adoptieouder(s), of bij een GI. Eenvoudige adoptie kan ertoe leiden dat een kind familierechtelijke betrekkingen heeft met vier ouders en hun bloedverwanten. Dit kan betekenen dat een pleegkind vier juridische ouders heeft en daardoor acht opa's en oma's. Daarnaast zorgt eenvoudige adoptie ervoor dat de band met broertjes en zusjes in het oorspronkelijke gezin in stand blijft en een band met kinderen van de pleegouders ontstaat.

²⁴² Brief aan Tweede Kamer, 22 maart 2018, *Kamerstukken II* 333836 nr. 24.

Gekozen is voor het gebruik van de term ‘eenvoudige adoptie’, omdat de Staatscommissie deze term hanteert. Of dit de meest geschikte term is, is echter voor discussie vatbaar.

2. METHODEN EN OPBOUW VAN HET ONDERZOEK

Dit onderzoek richt zich uitsluitend op eenvoudige adoptie door pleegouders en niet op eenvoudige adoptie door anderen, zoals (niet-)intentionele meeroudergezinnen. Dit onderzoek bestaat uit vier delen: een inleidend deel (Deel I), een juridisch deel (Deel II), een empirisch deel (Deel III) en een conclusie (Deel IV). Gekozen is voor een multidisciplinair *mixed method design*, waarbij verschillende onderzoeksmethoden zijn gecombineerd.

Voor het juridische onderzoek (Deel II) is gebruikgemaakt van drie methodes:

a) deskresearch naar relevante wetgeving, beleid, literatuur en jurisprudentieonderzoek in de Nederlandse context; b) interviews met een klein aantal professionals; c) studie van vier buitenlandse rechtsstelsels.

De deskresearch is in eerste instantie gebruikt om het juridisch domein in kaart te brengen. Vervolgens zijn enkele juridische en niet-juridische professionals geïnterviewd waarbij het primaire doel het vergaren van informatie was om ervoor te zorgen dat de vragenlijst die aan pleegouders zou worden voorgelegd, zo relevant mogelijk zou zijn. Het secundaire doel was dat de resultaten van de interviews in een later stadium konden worden gecombineerd met de resultaten van de expertmeeting (zie hierna). Voor de rechtsvergelijking is met name gebruik gemaakt van deskresearch, waarbij de centrale vraag was wat Nederland kan leren van de buitenlandse jurisdicties. Een korte Quick scan naar jurisdicties die een vorm van eenvoudige adoptie of meerouderadoptie kennen of waar dit onderwerp van discussie is geweest, heeft ertoe geleid dat ervoor is gekozen om bij dit onderzoek Australië, Californië, Frankrijk en Québec te betrekken.

Het empirisch deel (Deel III) van het onderzoek richt zich primair op de vraag of onder pleegouders en pleegkinderen behoefte is aan eenvoudige adoptie. Er is gebruikgemaakt van verschillende methodes. Allereerst is een overzicht gemaakt van de relevante bestaande sociaalwetenschappelijke literatuur, die is gebruikt voor het opstellen van vragenlijsten en interviewvragen en er zijn, zoals hiervoor is aangegeven, professionals geïnterviewd ($N = 5$) om ervoor te zorgen dat de vragenlijsten zo relevant mogelijk zouden zijn. Vervolgens zijn de vragenlijsten uitgezet en daarna zijn pleegouders en pleegkinderen geïnterviewd. In de vragenlijsten en interviews is gevraagd of zij al dan niet behoefte hebben aan eenvoudige adoptie en zo ja, wat zij als voor- en nadelen zien en wat voor hen de randvoorwaarden zijn voor invoering hiervan. Er zijn drie interviews afgenomen met pleegouders die hun pleegkinderen hebben geadopteerd. Tot slot is gesproken met experts ($N = 4$) tijdens een expertmeeting. Gezien de complexiteit en het beperkte tijdsbestek van dit onderzoek is er vanaf gezien om oorspronkelijke ouders die kinderen in een pleeggezin hebben te interviewen.

In de conclusie (Deel IV) worden de antwoorden uit de voorgaande delen bijeengebracht en wordt de hoofdvraag beantwoord. Daarnaast wordt uiteengezet welke zaken van belang zijn wanneer de wetgever besluit eenvoudige adoptie mogelijk te maken.

3. RESULTATEN

3.1 RESULTATEN UIT HET JURIDISCH ONDERZOEK

3.1.1 Adoptie in het kader van pleegzorg anno 2019 (vraag 1, 2 en 3)

Indien er geen perspectief meer is dat een kind bij de oorspronkelijke ouders zal wonen, wordt de vraag gesteld of hun gezag moet worden beëindigd (gezagsbeëindigende maatregel). Na gezagsbeëindiging komt de voogdij over het kind bij de GI of pleegouders te liggen. Indien de voogdij bij de GI ligt, neemt de GI belangrijke beslissingen over het kind en hebben de pleegouders toestemming nodig van de GI voor

beslissingen zoals schoolkeuze, vakantie, het aanvragen van een paspoort en medische behandeling. Als de pleegouders de pleegoudervoogdij hebben, kunnen zij dergelijke beslissingen zelf nemen. In veel situaties ligt de voogdij bij de GI en niet bij de pleegouders.

Pleegouders die langdurig voor een pleegkind zorgen, hebben twee mogelijkheden om de band die zij met dit kind hebben juridisch vorm te geven. Zij kunnen pleegoudervoogdij krijgen of het kind adopteren. Voor beide maatregelen geldt als voorwaarde dat het gezag van de oorspronkelijke ouders is beëindigd. Er zijn echter ook belangrijke verschillen. Pleegoudervoogdij leidt ertoe dat pleegouders de beslissingsbevoegdheid over het pleegkind krijgen, maar dat dit kind juridisch gezien deel blijft uitmaken van zijn of haar oorspronkelijke familie. Dit heeft tot gevolg dat als de pleegoudervoogdij vervalt omdat het kind achttien jaar wordt, het geen enkele juridische band meer met de pleegouders heeft.²⁴³ De band met de oorspronkelijke familie blijft echter wel behouden. Bij (sterke) adoptie door de pleegouders wordt juist de juridische band met de oorspronkelijke ouders en hun familie na de adoptie verbroken, maar ontstaat een levenslange juridische band tussen het kind en de adoptieouders en hun familie. Daarnaast krijgen de adoptieouders het gezag (de beslissingsbevoegdheid) over het kind. Er zijn nog meer relevante verschillen. Hoewel bij pleegoudervoogdij de pleegouders verantwoordelijk zijn voor de opvoeding en verzorging van het pleegkind, kunnen zij een beroep blijven doen op pleegzorgbegeleiding en behouden zij het recht op pleegvergoeding. Wel is het zo dat zij zelf verantwoordelijk worden voor het contact tussen hun pleegkind en zijn/haar oorspronkelijke ouders en dat zij zelf de zorg moeten regelen die hun pleegkind nodig heeft. In geval van (sterke) adoptie van het pleegkind worden de pleegouders (adoptieouders) verantwoordelijk voor het kind en zijn zij volledig op zichzelf aangewezen, omdat zowel de pleegzorgbegeleiding als pleegvergoeding vervallen (wel ontstaan andere rechten, zoals een recht op kinderbijslag).

Het aantal kinderen dat geadopteerd wordt is zeer beperkt en (sterke) adoptie van pleegkinderen door hun pleegouders komt nauwelijks voor. Adoptie is, mede omdat daardoor de juridische band van het kind met de oorspronkelijke familie wordt verbroken, alleen onder strenge voorwaarden mogelijk. Zo dient de adoptie in het belang van het kind te zijn en mag het kind niets meer te verwachten hebben van de oorspronkelijke ouder(s). Ook gelden voorwaarden ten aanzien van het kind, de oorspronkelijke ouder(s) en de adoptieouders bijvoorbeeld wat betreft hun leeftijd en de adoptanten mogen niet de grootouders van het kind zijn. Het (juridische) gevolg van adoptie is dat het geadopteerde kind dezelfde positie inneemt ten opzichte van de adoptieouders en hun bloedverwanten als eigen (biologische) kinderen. Zo ontstaat bijvoorbeeld een verplichting tot het betalen van levensonderhoud, kan het kind erven, de achternaam en nationaliteit van de adoptieouders krijgen en, zoals hiervoor is vermeld, krijgen de adoptieouders gezag over het kind. De rechter kan, indien het kind op het moment van de adoptie omgang met de oorspronkelijke ouder(s) heeft, een omgangsregeling vaststellen. Dit betekent dat het kind dan wel feitelijk contact met de oorspronkelijke ouder(s) houdt. Aan de adoptie hoeft dit niet in de weg te staan. Als het kind meerderjarig is geworden, heeft het korte tijd de mogelijkheid om de adoptie te herroepen (d.w.z. ongedaan te maken).

Het uitgangspunt bij de voorstellen van de Staatscommissie, en dus ook bij de aanbeveling om eenvoudige adoptie mogelijk te maken, is dat de belangen van het kind een eerste overweging vormen bij alle beslissingen die het aangaan (art. 3 IVRK). In artikel 21 IVRK is zelfs opgenomen dat als het gaat om adoptie het belang van het kind niet *een* maar *de* voornaamste overweging moet zijn. De Staatscommissie ziet eenvoudige adoptie van pleegkinderen als een mogelijkheid om de *continuïteit in de opvoeding van dit kind te waarborgen en tegelijkertijd de identiteit van het kind te erkennen/waarborgen als zijnde lid van het oorspronkelijke gezin en van het pleeggezin. Daarbij is ook van belang dat het kind kan participeren als het gaat om beslissingen die hem/ haar aangaan. Uiteindelijk spelen met name deze drie rechten van het kind een rol als het gaat om eenvoudige adoptie; continuïteit, identiteit en participatie.* Vanuit het belang van het kind zou de invoering van eenvoudige adoptie tot meer maatwerk kunnen leiden om voor een concreet kind, gezien de omstandigheden van het specifieke geval, een duurzame oplossing te vinden die rekening houdt met bovengenoemde kinderrechten.

²⁴³ Tot het kind 21 jaar is kan de pleegzorg echter (vrijwillig en inclusief pleegvergoeding) doorlopen.

3.1.2 Eenvoudige adoptie in andere jurisdicties (vraag 4 en 5)

Om na te gaan wat men in Nederland kan leren van de ervaringen in andere jurisdicties is onderzoek verricht naar de situatie ten aanzien van pleegzorg en adoptie in Australië, Californië, Frankrijk en Québec. Hieruit volgt dat Nederland van deze jurisdicties waar het eenvoudige adoptie betreft niet zoveel kan leren. Frankrijk en Californië kennen weliswaar allebei een vorm van eenvoudige adoptie, maar daar speelt eenvoudige adoptie geen grote rol binnen de context van pleegzorg. Eenvoudige adoptie binnen de context van pleegzorg staat juist wel centraal in de voorstellen voor nieuwe adoptieregelingen in Québec en Australië. Ten aanzien daarvan geldt echter dat de in Québec voorgestelde regeling geen wetgeving is geworden, maar waarom is niet geheel duidelijk. In plaats daarvan is er een nieuwe wet aangenomen die meer openheid bij adoptie mogelijk maakt. In Australië is niet door de regering maar vanuit academische hoek in de deelstaat New South Wales een voorstel gedaan om eenvoudige adoptie mogelijk te maken, dat nog geen concrete uitwerking heeft maar al wel controversieel is. Recent empirisch onderzoek uit New South Wales toont aan dat eenvoudige adoptie voordelen kent ten opzichte van bestaande mogelijkheden van langdurige pleegzorg en sterke adoptie. Het is niet mogelijk in te schatten of de resultaten uit dit onderzoek het sentiment in Australië zal beïnvloeden.

Duidelijk is dat in zowel Australië, Québec als Frankrijk een discussie gaande is, of is geweest, over de wenselijkheid van invoering van eenvoudige adoptie in de context van pleegzorg als alternatief voor langdurige pleegzorg, maar dat dit vooralsnog in geen van de jurisdicties tot gewijzigde wetgeving heeft geleid. Dit neemt echter niet weg dat bestudering van sommige onderdelen van het (adoptie)recht in deze jurisdicties, zoals de mogelijkheid om eenvoudige adoptie in Frankrijk te herroepen of in een sterke adoptie om te zetten interessant is.

3.2 RESULTATEN UIT HET EMPIRISCH ONDERZOEK

3.2.1 Vragenlijstonderzoek (vraag 6, 7 en 8)

Om te onderzoeken of het invoeren van eenvoudige adoptie wenselijk wordt geacht door pleegouders en pleegkinderen zijn vragenlijsten verstuurd naar pleegouders en diepte interviews afgenomen met een geselecteerde groep pleegouders en pleegkinderen uit verschillende regio's en van verschillende leeftijden. Hierbij is gefocust op voltijd pleeggezinnen die al langer dan één jaar een pleegkind verzorgen of dit in de afgelopen vijf jaar hebben gedaan. Via deze onderzoeksmethoden is getracht de voor- en nadelen van eenvoudige adoptie voor pleegouders en pleegkinderen te achterhalen. Daarnaast is getracht de praktische, juridische en financiële voorwaarden voor eenvoudige adoptie uit te diepen vanuit het perspectief van pleegouders en pleegkinderen.

Ten behoeve van het vragenlijstonderzoek zijn 27 pleegzorgorganisaties in Nederland benaderd, waarvan 17 hebben meegedaan aan het onderzoek door onder hun pleegouders een link naar een digitale vragenlijst te verspreiden. Het vragenlijstonderzoek is uitgevoerd bij 615 voltijdpleegouders die minstens één jaar voor een pleegkind zorgen ($N = 603$) of dit in de afgelopen vijf jaar hebben gedaan ($N = 12$). Uit de resultaten volgt dat een kleine meerderheid van de pleegouders niet op de hoogte is van de mogelijkheid om hun pleegkind te adopteren. In totaal gaven 560 pleegouders aan dat deze mogelijkheid nooit met hen is besproken en dat zij dit zelf ook niet bespreekbaar hebben gemaakt. De grote meerderheid van de pleegouders twijfelt over adoptie van het pleegkind in hun eigen situatie of acht adoptie niet wenselijk of mogelijk. Over het antwoord op de vraag of zij het wenselijk vinden dat eenvoudige adoptie mogelijk wordt gemaakt, zijn de meningen verdeeld. Een kleine meerderheid zou voor hun pleegkind eenvoudige adoptie verkiezen boven sterke adoptie, maar een groot deel twijfelt, of is überhaupt tegen het adopteren van pleegkinderen. De meeste pleegouders zien wel voordelen van eenvoudige adoptie ten opzichte van sterke adoptie. Het meest gekozen voordeel is dat de oorspronkelijke band met de biologische ouder(s) in stand blijft, maar het pleegkind toch ook het gevoel krijgt echt bij het pleeg/adoptiegezin te horen. Het meest gekozen nadeel betreft dat wordt verwacht dat zich meer conflicten zullen voordoen indien het kind drie of vier juridische ouders heeft.

Wat betreft de randvoorwaarden waaronder eenvoudige adoptie mogelijk zou kunnen worden gemaakt, wordt door de meerderheid van de pleegouders aangegeven dat het pleegkind een sterke stem zou moeten hebben in de keuze voor eenvoudige adoptie. Verder geven zij aan dat begeleiding zou moeten blijven bestaan voor het pleegkind en de pleegouders en dat er een goede band moet zijn tussen de pleegouders en oorspronkelijke ouder(s) om eenvoudige adoptie te laten slagen. De meerderheid vindt verder dat de pleegvergoeding moeten blijven bestaan, dat de verblijfplaats van het kind altijd bij de pleegouders moet zijn en dat het kind zelf zijn of haar achternaam zou moeten kunnen kiezen. Een kleine meerderheid is van mening dat eenvoudige adoptie ook mogelijk moet zijn als de biologische ouders hier niet mee instemmen, maar dit wel in het belang is van het kind. Ten aanzien van de termijn die pleegkinderen in het pleeggezin moeten doorbrengen voordat tot eenvoudige adoptie kan worden overgegaan en de leeftijd waarop pleegkinderen een stem moeten hebben in de keuze voor eenvoudige adoptie, zijn de resultaten niet eenduidig. Een kleine meerderheid vindt dat adoptie van meerderjarige pleegkinderen mogelijk moet zijn, maar de meeste pleegouders vinden niet dat grootouders hun kleinkind eenvoudig moeten kunnen adopteren.

3.2.2 Interviews met pleegkinderen en pleegouders (vraag 6, 7 en 8)

Om meer te weten te komen over de mening van pleegouders over eenvoudige adoptie en om de mening van pleegkinderen in kaart te brengen, zijn diepte interviews gehouden met 13 pleegouders en 8 pleegkinderen van verschillende leeftijden. Werving heeft plaatsgevonden via de digitale vragenlijsten, doordat pleegouders hun contactgegevens konden achterlaten en aangeven of zij zelf of samen met hun pleegkind (van twaalf jaar of ouder) bereid waren om een interview te geven. In totaal waren 52 pleegouders bereid zelf een interview te geven en 32 pleegouders hebben zichzelf en hun pleegkind opgegeven. Daaruit is, op basis van regio, leeftijd en type pleeggezin een zo representatief mogelijke selectie gemaakt. Drie adoptieouders die een pleegkind hebben geadopteerd zijn voor een interview benaderd via contacten van de onderzoekers, zodat zicht kon worden verkregen op hetgeen (sterke) adoptie heeft betekend voor het pleeggezin en pleegkind en om ook van pleegouders die ervaring met sterke adoptie hebben zicht te krijgen op hun mening over eenvoudige adoptie.

Op basis van de interviews kan geen concreet antwoord worden gegeven op de vraag of pleegouders en pleegkinderen eenvoudige adoptie wenselijk vinden, vanwege het kleine aantal interviews en de grote diversiteit in achtergrond en huidige situatie van de pleegkinderen. De meningen zijn sterk verdeeld. Pleegouders die voorstander zijn van eenvoudige adoptie menen dat dit alleen mogelijk moet zijn op basis van diverse randvoorwaarden zoals het blijven bestaan van een vorm van pleegzorgbegeleiding en pleegvergoeding. Verder komt naar voren dat pleegouders het verschil tussen eenvoudige adoptie en pleegoudervoogdij niet altijd even helder vinden en dat ze zich afvragen in hoeverre deze vorm van adoptie meerwaarde heeft ten opzichte van pleegoudervoogdij. Pleegouders die tegenstander zijn van eenvoudige adoptie zijn soms principieel tegen het adopteren van pleegkinderen of ze geven aan dit een te ingewikkelde en onduidelijke tussenvorm te vinden of een vorm die niet passend is binnen hun eigen situatie. Het meest genoemde tegenargument van pleegouders is dat de tussenpersoon in de vorm van een voogd verdwijnt en dit ingewikkeld kan worden in de communicatie met de oorspronkelijke ouder(s). Uit de interviews met pleegkinderen komt naar voren dat enkele pleegkinderen voorstander zijn, omdat zij menen dat dit een mooie oplossing is voor pleegkinderen die nog (goed) contact hebben met hun oorspronkelijke ouder(s), maar tevens een officiële familieband willen krijgen met hun pleegouders. Pleegkinderen die eenvoudige adoptie niet wenselijk vinden hebben aangegeven dat eenvoudige adoptie kinderen tussen de oorspronkelijke ouders en pleegouders in plaatst en dat deze situatie voor pleegkinderen te ingewikkeld zal worden. Enkele pleegkinderen lieten weten het lastig te vinden om verder te kijken dan hun eigen situatie en dus niet zo goed te weten hoe dit voor andere pleegkinderen zal zijn. In de interviews met pleegkinderen kwam het sterkst naar voren dat zij een stem willen hebben in beslissingen die over hen genomen worden en dat ze graag bij hun pleeggezin willen horen. Wat betreft de doelgroepen waarvoor eenvoudige adoptie mogelijk zou moeten worden gemaakt zijn de meningen verdeeld. Een deel van de pleegouders en de meeste pleegkinderen willen

dat dit voor meerderjarigen mogelijk is, terwijl andere pleegouders het juist prettig vinden dat pleegzorg eindig is.

Over de minimale verzorgingstermijn totdat tot eenvoudige adoptie kan worden overgegaan is men het niet eens. Sommige pleegouders vinden een termijn van een jaar tekort, maar andere pleegouders menen dat het niet een specifiek aantal jaren zou moeten zijn, maar dat dit afhankelijk is van het perspectief van het kind, de ontwikkelingsleeftijd en de omstandigheden. Ook de pleegkinderen geven aan dat dit sterk afhankelijk is van de situatie en ontwikkeling van het kind. Sommige pleegkinderen benoemen dat als je als kind al veel hebt meegemaakt je ook beter weet wat je wilt en dat pleegkinderen daarin vaak onderschat worden. Andere pleegkinderen geven juist aan dat pleegkinderen langer de tijd nodig hebben om te ontdekken wat ze willen en dat er minder keuzestress voor pleegkinderen moet komen. De meeste pleegouders en pleegkinderen zijn het er wel over eens dat de stem en het belang van het pleegkind altijd leidend moeten zijn bij een keuze voor eenvoudige adoptie. Of de oorspronkelijke ouders ook steeds moeten instemmen is minder eenduidig. Sommige pleegouders en pleegkinderen vinden dat alle partijen moeten instemmen met eenvoudige adoptie, maar anderen menen dat als het pleegkind en de pleegouders het graag willen, de stem van de oorspronkelijke ouder(s) niet belangrijk is.

3.2.3 Expertmeeting en interviews met professionals (vraag 3)

Op de vraag of de professionals die zijn geïnterviewd (N=5) en hebben deelgenomen aan de expertmeeting (N=4) voor of tegen het invoeren van een vorm van eenvoudige adoptie zijn kan geen klip en klaar antwoord worden gegeven. De meningen zijn verdeeld. Volgens sommigen zou het beste kunnen worden gekeken naar alternatieven om de status/positie van pleegouders, en daarmee de positie van het pleegkind dat langdurig door hen wordt verzorgd, te verstevigen. Anderen menen echter dat eenvoudige adoptie een mogelijkheid moet zijn voor die situaties waarin dit de beste optie voor het kind is. Verder komt uit de gesprekken met professionals duidelijk naar voren dat de voor- en nadelen van eenvoudige adoptie sterk afhankelijk zullen zijn van keuzes die worden gemaakt ten aanzien van de voorwaarden voor eenvoudige adoptie en de (rechts)gevolgen die daaraan worden verbonden. De juridische, praktische, financiële en andere consequenties zullen daarvan afhankelijk zijn. Een belangrijk voordeel van eenvoudige adoptie ten opzichte van sterke adoptie is dat de juridische banden met de oorspronkelijke ouders en hun familie behouden blijven, zodat het kind zijn/haar identiteit behoudt en verbonden blijft met die familie, terwijl tegelijkertijd een nieuwe band ontstaat met de pleegouders en hun familie. Dit kan echter tegelijkertijd een nadeel zijn, omdat het kind drie of vier juridische ouders krijgt en dit de situatie ingewikkelder maakt omdat alle ouders met elkaar zullen moeten samenwerken. Dit kan, met name als het contact tussen de oorspronkelijke ouders en adoptieouders niet goed is, tot conflicten leiden. Een belangrijk voordeel van eenvoudige adoptie ten opzichte van pleegzorg is dat adoptie het kind zekerheid en stabiliteit biedt en de (juridische) band behouden blijft als het kind meerderjarig is. Nadelen van eenvoudige adoptie ten opzichte van langdurige pleegzorg zijn grotendeels afhankelijk van keuzes die worden gemaakt ten aanzien van de (rechts)gevolgen daarvan. Door professionals werden met name het vervallen van pleegvergoeding en pleegzorgbegeleiding genoemd. Er kunnen echter (beleids)keuzes worden gemaakt die deze nadelen ondervangen of matigen. Indien eenvoudige adoptie mogelijk wordt gemaakt noemden professionals als punten die uitwerking behoeven onder meer scholing van pleegzorgmedewerkers, ontwikkeling van een beslissingskader, voorzien in een vorm van nazorg/ begeleiding en punten betreffende de financiële uitwerking (pleegvergoeding, kosten van de adoptieprocedure). Wat betreft de juridische gevolgen zal er onder meer aandacht moeten zijn voor de onderhoudsverplichting voor het kind, gezag/voogdij, erfrechtelijke gevolgen, de achterna(a)m(en) van het kind, de vraag of eenvoudige adoptie door grootouders mogelijk is en een eventuele mogelijkheid tot adoptie van meerderjarige pleegkinderen en herroeping. De professionals vinden dat pleegouders met eenvoudige adoptie moeten instemmen en dat het kind moet worden gehoord, maar zijn verdeeld ten aanzien van de vraag of de oorspronkelijke ouders het ermee eens moeten zijn en vanaf welke leeftijd het kind moet worden betrokken. Over de termijn die het kind door de pleegouders moet zijn verzorgd totdat tot eenvoudige adoptie

kan worden overgegaan, is men ook verdeeld. Verder werd aangegeven dat keuzes moeten worden gemaakt ten aanzien van de eenvoudige adoptieprocedure (verzoeker(s), bevoegde rechter, adviserende personen/ instanties) en dat moet worden nagedacht over diverse andere consequenties van eenvoudige adoptie bijvoorbeeld ten aanzien van het nationaliteitsrecht en migratierecht. Tot slot zullen, als eenvoudige adoptie wordt ingevoerd, mogelijk niet alleen pleegouders maar ook anderen – zoals stiefouders – hiervan gebruik willen maken. Als binnen het kader van eenvoudige adoptie pleegkinderen meer dan twee juridische ouders kunnen krijgen, roept dit bovendien de vraag op of dit niet ook voor andere kinderen mogelijk moet worden gemaakt.

4. CONCLUSIE

4.1 OVERWEGEN VAN EENVOUDIGE ADOPTIE? (vraag 9)

Uit dit onderzoek komt niet een duidelijk ja of nee naar voren op de vraag of eenvoudige adoptie mogelijk moet worden gemaakt. Dat is niet verwonderlijk nu de diversiteit onder pleeggezinnen en pleegkinderen groot is en omdat het behouden van de band met de oorspronkelijk ouders en hun familie tegelijkertijd zowel het voordeel als het nadeel van eenvoudige adoptie is. Enerzijds zijn pleegouders en professionals bang voor conflicten tussen de oorspronkelijke ouders en de adoptieouders -waardoor het kind mogelijk tussen hen in komt te staan - en anderzijds zien sommigen juist het behoud van de band met de oorspronkelijk familie als fijn voor het kind. Daarnaast geeft een deel van de pleegouders aan niet zonder de pleegvergoeding te kunnen en begeleiding te willen hebben bij het contact met de oorspronkelijke ouders. Wat bij de pleegkinderen het meest helder naar voren komt is dat ze een stem willen hebben in keuzes die hen aangaan.

Eenvoudige adoptie kan worden gezien als een soort tussenvorm tussen de huidige mogelijkheden van pleegoudervoogdij (waarbij de pleegouders beslissingsbevoegd worden, maar het kind deel blijft uitmaken van zijn oorspronkelijke familie en als het achttien is, geen juridische band meer met het pleeggezin heeft) en sterke adoptie (waarbij het kind deel uit gaat maken van het pleeggezin als eigen kind en de band met de oorspronkelijke familie verliest). Door eenvoudige adoptie gaat het kind volledig deel uitmaken van het pleeggezin (als eigen kind) en krijgen pleegouders zeggenschap over het kind, terwijl het kind daarnaast deel uit blijft maken van de oorspronkelijke familie. Als het kind 18 is, blijft het daarmee deel uit maken van zowel de adoptiefamilie als de oorspronkelijke familie.

Interessant in deze context is de intentie van de regering om een vorm van deelgezag mogelijk te maken, die ook in het kader van pleegzorg een rol kan spelen. In de praktijk zou dan het volle gezag bij de GI liggen terwijl de pleegouders deelgezag kunnen krijgen waardoor ze een aantal beslissingen zelf kunnen nemen. Dit is een tussenvorm tussen instellingsvoogdij en pleegoudervoogdij die mogelijk een deel van de problemen die pleegouders ervaren zou kunnen oplossen. Als eenvoudige adoptie ook mogelijk zou worden gemaakt ontstaat een palet aan mogelijkheden voor de zorg voor kinderen die niet meer bij hun eigen ouders kunnen opgroeien.

Uiteindelijk is een beslissing over een duurzame oplossing voor een kind dat niet bij de eigen ouders kan opgroeien een maatwerkbeslissing, waarbij het belang van het specifieke kind centraal staat en onderwerpen als continuïteit, erkenning en behoud van identiteit, en participatie van het kind een doorslaggevende rol spelen. Eenvoudige adoptie zal niet voor ieder pleegkind geschikt zijn, en dat is ook niet de insteek van de Staatscommissie, net zoals sterke adoptie niet voor ieder kind geschikt is. Maar het vergroten van de keuzemogelijkheden bij het zoeken naar een duurzame oplossing voor het specifieke kind door het mogelijk maken van eenvoudige adoptie als een van de opties, kan bijdragen aan het leveren van maatwerk.

4.2 ANTWOORD OP DE HOOFDVRAAG

De centrale vraag van dit onderzoek luidt:

In hoeverre komt de invoering van eenvoudige adoptie, zoals voorgesteld door de Staatscommissie Herijking ouderschap, tegemoet aan de behoeftes en belangen van pleegouders die langdurig voor een pleegkind zorgen en de betreffende pleegkinderen en wat zijn de voor- en nadelen van de invoering van eenvoudige adoptie in het Nederlands recht?

De invoering van de eenvoudige adoptie komt tegemoet aan de behoeftes en belang van een specifiek deel van de pleegouders die langdurig voor een pleegkind zorgen en voor de betreffende pleegkinderen. Een deel van de pleegouders zou voor het pleegkind voor wie ze de vragenlijst hebben ingevuld eenvoudige adoptie verkiezen boven sterke adoptie, maar een ander deel twijfelt of zou zijn of haar pleegkind niet kunnen of willen adopteren. Een klein deel van de pleegouders geeft aan dat zij geen voordelen zien in eenvoudige adoptie ten opzichte van sterke adoptie, maar de meerderheid van de pleegouders ziet wel voordelen in eenvoudige adoptie ten opzichte van sterke adoptie. Het meest gekozen voordeel is dat het pleegkind bij eenvoudige adoptie weet dat het helemaal onderdeel is van de familie, maar ook nog een band behoudt met zijn of haar oorspronkelijke ouder(s). Ongeveer een derde van pleegouders die de vragenlijst hebben ingevuld hebben aangegeven geen nadelen te zien in eenvoudige adoptie. Het grootste nadeel wat de andere pleegouders aangeven is dat het hebben van drie of vier ouders kan leiden tot meer conflicten. Het is hier nog interessant te vermelden dat een kleine meerderheid van de pleegouders, het merendeel van de geïnterviewde kinderen en de meeste professionals, de eenvoudige adoptie ook een geschikt instrument zouden vinden voor de adoptie van meerderjarige pleegkinderen. Of eenvoudige adoptie tegemoetkomt aan de behoeftes van pleegouders, hangt verder ook van de randvoorwaarden af. Het gaan dan bijvoorbeeld over hulp bij het contact met de oorspronkelijke ouders mocht dat nodig zijn en het doorlopen van de pleegvergoeding. Daarnaast blijkt de belangrijkste voorwaarde voor pleegouders en pleegkinderen het betrekken van de stem van het kind bij het beslisproces te zijn. Beide groepen zijn het erover eens dat pleegkinderen zelf moeten kunnen aangeven of ze voor eenvoudige adoptie willen kiezen of niet. Dat is misschien wel een van de belangrijkste uitkomsten van het onderzoek, naast het feit dat er verdeeldheid bestaat over de vraag of eenvoudige adoptie mogelijk gemaakt moet worden.

Vanuit het kinderrechtenperspectief blijkt dat eenvoudige adoptie tegemoet kan komen aan de belangen van pleegkinderen, omdat het enerzijds continuïteit biedt aan het kind: het opgroeiperspectief ligt bij de pleegouders en ook na het 18^e levensjaar blijft er een band met de pleegouders en hun familie bestaan. Anderzijds blijft de identiteit van het pleegkind behouden omdat het ook deel uit blijft maken van het oorspronkelijke gezin en hun familie. Als deze constructie echter tot conflicten zou leiden, zou dat mogelijk weer niet in het belang van het kind zijn.

Vanuit het recht zelf is het grootste nadeel een toenemende complexiteit, er gaan verschillende vormen van pleegouderschap en adoptie naast elkaar bestaan, zeker als ook het deelgezag of deelvoogdij een mogelijkheid wordt. Anderzijds levert deze complexiteit meer ruimte voor maatwerk.

Het invoeren van eenvoudige adoptie is het overwegen waard omdat het tegemoet komt aan een deel van de behoeftes en wensen van pleegouders en pleegkinderen. Het zal van de randvoorwaarden en de gevolgen afhangen of eenvoudige adoptie ook in de praktijk aan deze behoeftes en belangen tegemoetkomt en dus een bruikbaar instrument wordt om kinderen die niet bij hun eigen ouders kunnen opgroeien van een stabiele opvoedingsomgeving bij een ander gezin te voorzien.

Tenslotte, in alle overwegingen die een rol kunnen spelen bij het al of niet invoeren van eenvoudige adoptie, heeft het pleegkindperspectief een centrale positie. De wens om bij beslissingen die hen als pleegkinderen

aangaan, gehoord te worden zou een vast onderdeel moeten zijn in het besluitvormingsproces rondom eenvoudige adoptie of niet.

Summary

Simple adoption of foster children

A study into the possibility of introducing simple adoption of foster children by foster parents from a legal and behavioral perspective for the Scientific research and documentation center (WODC) of the Dutch ministry of justice and security.

Research commissioned by WODC, Ministry of justice and security

M.J. Vonk (ACFL, VU), W.D. de Haan (VU), C.G. Jeppesen de Boer (UCERF, UU), G.C.A.M. Ruitenber
(ACFL, VU)

1. CONTEXT AND AIM OF THE STUDY

Children who can no longer grow up with their original parents are placed in a foster family or institution either on a voluntary basis or on the basis of a court order. The parents retain parental authority in the event of a voluntary placement or placement within the framework of a supervision order (OTS). However, it may also be that the parents no longer have parental authority over the child, because the judge has made an order that terminates their parental authority. If the parents' parental authority is terminated, the judge will have to attribute either a youth care institution (hereafter GI – which is short for *gecertificeerde instelling*) or a natural person with guardianship over the child. In most cases, guardianship will be attributed to a GI, meaning that the decision-making authority lies with this institution (GI). However, the judge may also attribute guardianship to the foster parents (foster parent guardianship) which means they will have the decision-making authority. Furthermore, it is also possible for foster parents to adopt their foster child, though this rarely happens. In case of adoption the foster parents will become the child's new legal parents and will automatically be attributed with the decision-making authority with regard to the child (parental authority). The legal ties with the child's original parents and their family are severed. This means that the child loses legal ties with his biological siblings, grandparents and wider family as well as their original parents. The foster parents and their family become the adopted foster child's new legal family.

The Government Committee on the reassessment of parenthood (hereafter: the Committee) proposed in their report *Child and parents in the 21st Century* the introduction of a form of adoption that would leave the legal ties with the original parents intact, contrary to the current form of adoption that severs these ties. The Committee refers to this new form of adoption as 'simple adoption' (*eenvoudige adoptie*).²⁴⁴ The Committee states that the advantage of simple adoption for the child would be that its factual situation would be optimally protected by forging legal ties with the foster parents who are actually raising the child without severing the legal ties with the child's original parent(s).²⁴⁵ The Committee briefly touches upon the legal consequences of this form of adoption for the original parents, the foster parents and the child, with regard to parental authority, child maintenance, inheritance rights, name and nationality. Furthermore, the Committee states that simple adoption would in principle require the consent of all parties involved, but suggests it might also take place without the consent of the original parent(s).²⁴⁶

According to the Committee's proposal the legal parental ties with the original parent(s) will remain intact while new legal parental ties will be forged with the foster parents. The result may be that the child has more than two legal parents. The legal consequences of simple adoption would be the same as those of regular legal parental ties. This would mean that both the original parents and the adoptive parents would have a child maintenance obligation until the child turns 21, and in case of need on the part of the child, also after the child turns 21. Furthermore, the child would inherit from both the original parents and their families and the adoptive parents and their families. In case the child is not yet a Dutch national, it will acquire the Dutch nationality upon adoption if one of the adoptive parents is a Dutch national. The Committee notes that simple adoption may also have consequences for the child's family name, but does not propose any rules. Moreover, the Committee leaves the decisions about who will be attributed with parental authority with the judge.

This study has come about as a result of the minister of justice's promise of 22 March 2018 to have research done into the question whether simple adoption will meet the needs and interests of long-term foster parents and children.²⁴⁷

An inventory is made of the advantages and disadvantages of simple adoption in the context of foster care in Dutch family law. In order to gain insight into experiences with simple adoption elsewhere, a brief comparative exploration is done. This study concerns simple adoption as proposed by the Committee,

²⁴⁴ Staatscommissie Herijking Ouderschap, *Kind en Ouders in de 21ste eeuw*, p. 435 (hereafter: Rapport).

²⁴⁵ Rapport, p. 436.

²⁴⁶ Rapport, p. 437.

²⁴⁷ Brief aan Tweede Kamer, 22 maart 2018, *Kamerstukken II 333836* nr. 24.

meaning a form of adoption where the legal ties with the original family remain intact and at the same time the child acquires legal ties with the foster parents and their family.

This study aims to answer the following research question:

To what extent will the introduction of simple adoption, as proposed by the Government Committee on the reassessment of parenthood, meet the needs and interests of foster parents who have been looking after a foster child for a lengthy period of time and the foster children concerned, and what would be the advantages and disadvantages of introducing simple adoption in Dutch law?

On the basis of this research question, the following sub questions were formulated:

1. What options do foster parents have to forge legal bonds with a foster child that has been in their long-term care and which institutions need to be involved?
2. What are the advantages and disadvantages of these options?
3. What are the advantages and disadvantages of the introduction of simple adoption as proposed by the Committee and what are the consequences for the institutions involved (legally, practically and financially)?
4. How is simple or multi-parent adoption regulated in France and California and how does it work in practice?
5. Which advantages and disadvantages of simple adoption can be distilled from the discussions in Québec and Australia and what can the Dutch legislator learn from these discussions?
6. What are the interests and rights of children in the context of simple adoption?
7. Is there a need among foster parents and children for simple adoption and if so under what conditions should it be made possible?
8. Would foster parents who do not currently opt for foster parent guardianship or full adoption, consider simple adoption?
9. Should the introduction of simple adoption be considered given the problems and needs of foster parents and children, the rights and interests of the children involved and the advantages and disadvantages of simple adoption? If so under which conditions?

This study concerns a form of adoption where the child's legal ties with the original family remain intact and at the same time the child acquires legal ties with the foster parents and their family. This does not answer the question as to who will obtain the decision-making authority over the child, this can remain with the original parents, be awarded to the GI or to the adoptive parents. As a result of a simple adoption a child may have legal ties with more than two parents and their families. This means that a child may for instance have four parents and four sets of grandparents. Furthermore, simple adoption ensures that the legal ties with the original siblings remain intact while at the same time forging legal ties with the children of the foster parents.

We decided to use the term *simple adoption*, because that is what the Committee does, but whether this is the most appropriate term is subject to discussion.

2. METHODS AND STRUCTURE OF THE STUDY

The study covers only simple adoption by foster parents and does not cover simple adoption by others, such as intentional multiparent families or reconstituted families. The study consists of four parts: an introductory part (Part I), a legal part (Part II), an empirical part (Part III) and a concluding part (Part IV). We used a multi-disciplinary *mixed method design*, combining a number of different research methods.

For the legal study (Part II) we used three methods:

a) desk research into relevant legislation, policy, legal literature and case law in the Dutch context; b) interviews with a small number of professionals; c) an explorative study of four foreign jurisdictions.

The desk research was in first instance used to map out the legal domain. Subsequently, a small number of legal and non-legal professionals were interviewed, primarily to gather information for the design of the questionnaire. The secondary aim of these interviews was to combine them with the results of the expert meeting which was held towards the end of the study. For the comparative exploration, use was mainly made of desk research. The central question of this comparative exploration was what the Dutch legislator can learn from other jurisdictions. A quick scan of jurisdictions that have some form of simple or multi-parent adoption or discussed the introduction of either, led to the selection of the following four jurisdictions: Australia, California, France and Québec.

The empirical study (Part III) primarily aimed to answer the question whether there is a need among foster parents and foster children for the introduction of simple adoption. A number of methods were used. First of all, an overview was made of relevant scientific literature, which was subsequently used for the design of the online and interview questionnaires, and a number of professionals were interviewed ($N = 5$), as was mentioned earlier, to ensure the relevance of the questionnaires. Subsequently, the questionnaires were put online and foster parents and foster children were interviewed. In the questionnaires and the interviews, participants were asked whether simple adoption would meet their needs and interests and if so, what they regarded as the advantages and disadvantages and under what conditions they would consider simple adoption. Three foster parents who had adopted their foster child were interviewed. Towards the end of the study these questions were also discussed with a number of experts ($N = 4$) during an expert meeting. Given the complexity and the short time span of this study, we decided not to interview original parents whose child is living in a foster family.

In the conclusion (Part IV) the results from the previous three parts are brought together and the research question is answered. Furthermore, an overview of issues that are of importance should the legislator decide to introduce simple adoption is included.

3. RESULTS

3.1 RESULTS FROM THE LEGAL STUDY

3.1.1 Adoption in the context of foster care in 2019 (questions 1, 2 and 3)

When it is clear that a child cannot grow up with its original parents, the question may be raised whether the parents' parental authority should be terminated (an order to terminate parental authority). After the termination of parental authority, guardianship over the child may be attributed to the GI or the foster parents. If guardianship is attributed to the GI, the GI will make important decisions about the child and the foster parents will need the approval of the GI for decisions like the choice of school, holidays abroad, the application for a passport and medical treatments. If guardianship belongs to the foster parents, they can make these decisions themselves. In most cases guardianship is attributed to the GI and not to the foster parents in the Netherlands.

Foster parents who care for a child for a prolonged period of time, have two possibilities to forge legal ties with their foster child. They can obtain foster parent guardianship or they can adopt the child. For both measures the termination of parental authority of the original parents is a prerequisite. There are a number of important differences between these two measures. Foster parent guardianship means the foster parents will obtain guardianship over the child, but the child remains legally part of its original family. This means that once the foster child reaches the age of majority (18), guardianship ends by operation of law and the legal ties with the foster parents end. Legal ties with the original family do however remain. With (full) adoption by the foster parents all legal ties with the original family are severed, but lifelong legal ties between

the child and the foster parents and their family are established. Moreover, the adoptive parents gain parental authority over the child as a result of the (full) adoption. There are other relevant differences. Although with foster parent guardianship the foster parents are responsible for the upbringing and care for the child, they can continue to ask for some form of foster care support and they retain the right to a foster care allowance. However, they become responsible for maintaining and facilitating contact between the foster child and its original parents and also for arranging the care that the foster child needs. In the case of (full) adoption of the foster child, the foster parents (adoptive parents) become completely responsible for the child, because both foster care allowance and foster care support cease to be available.

The number of children that are adopted is very limited and (full) adoption of foster children by their foster parents barely occurs in the Netherlands. Adoption is only possible subject to strict conditions, partially because the legal ties between the child and the original parents are severed. For example, the adoption must be in the interest of the child and it must be clear that the child has nothing more to expect from the original parents in their capacity as parents. There are also conditions concerning the child, the original parents and adoptive parents and their age, moreover, the adoptive parents may not be the child's grandparents. The (legal) consequence of adoption is that the adopted child is given the same position with regards to the foster parents and their family as their own (biological) children. Because of this, a maintenance obligation arises, the child can inherit, the child can assume the family name and nationality of the adoptive parents and the adoptive parents obtain parental authority. If there is contact between the child and the original parents at the time of the adoption order, the court may make a contact order. This means the child does in fact retain contact with the original parents. For a short period of time after the child becomes an adult, it has the option to revoke the adoption.

3.1.2 Simple adoption in other jurisdictions (questions 4 and 5)

In order to see what the Dutch legislator can learn from experiences in other jurisdictions with simple adoption in foster care, research was done into simple adoption in California, Australia, France and Quebec. From this research we can conclude that there is not that much that the Dutch legislator can learn from the practice of simple adoption in the context of foster care in these jurisdictions. Both France and California do have a form of simple adoption, but it does not really play a role in the context of foster care. Simple adoption within the context of foster care is/was however key to proposals for adoption policy in Quebec and Australia. Be that as it may, the proposal in Quebec was not turned into law, but it has not become really clear to us why. Instead, a new law was passed that makes it easier for adopted children to obtain information about their original parents. In Australia it was not the government, but the academics who put forward the proposal for simple adoption in the state of New South Wales. The proposal has not yet been fully elaborated, but is already controversial. Recent empirical research from New South Wales shows that simple adoption has advantages as opposed to the existing possibilities of long-term foster care and full adoption. It is not possible to predict whether the results from this research will impact public opinion in Australia.

It is clear that in Australia, Quebec and France a discussion is taking place, or has taken place, on the desirability of simple adoption in the context of foster care as an alternative to long-term foster care, but that this has not yet lead to changes in the laws of the aforementioned jurisdictions. This does, however, not mean that simple adoption in these jurisdictions is not worth looking into, since some elements of simple adoption, such as the rules on the revocation of simple adoption in France, may be of interest to the Dutch legislator.

3.2 RESULTS FROM THE EMPIRICAL STUDY

3.2.1 Questionnaire (questions 6,7,8)

To study whether the introduction of simple adoption is seen as desirable by foster parents and children, questionnaires were drawn up and sent out to foster parents. In addition, in-depth interviews were held with a smaller group of foster parents and foster children from different regions and ages. The focus was on full-

time foster families who had been caring for a foster child for at least a year or did so in the past five years. Through these methods we tried to map out the advantages and disadvantages of simple adoption and to flesh out the practical, legal and financial conditions for simple adoption, from the perspective of the foster parents and children.

For the dissemination of the questionnaire, we reached out to the 27 foster care organisations in the Netherlands, of whom 17 took part in the research by sending a link to a digital questionnaire to their foster parents. The questionnaire was answered by 615 full-time foster parents, who had been caring for a foster child for at least a year ($N=603$) or did so in the past 5 years ($N=12$). From the results we concluded that a small majority of foster parents are not aware of the possibility of adopting their foster child. In total 560 foster parents said that that possibility had never been discussed with them and that they never asked about it themselves. A large majority of foster parents is unsure whether they should adopt their foster child or do not believe it to be either possible or desirable. There is no consensus whether simple adoption should be introduced. A small majority prefers simple adoption to full adoption, but others are not sure or are altogether opposed to the adoption of foster children. Most foster parents do however see advantages in simple adoption, as opposed to full adoption. The advantage chosen most often was that the original ties with the biological parent(s) remains intact, while at the same time the foster child feels part of the foster family. The disadvantage chosen most often was that if the foster child were to have 3 or 4 parents, a rise in conflicts could be expected.

When asked under what conditions simple adoption should be made possible, a majority of foster parents answered that they believe the foster child should have a strong voice in the choice for simple adoption. In addition, they said support should remain available after adoption for both the foster child and parents and that a good relationship between the original parent(s) and the foster parents is a prerequisite for a successful simple adoption. Furthermore, a majority believes that foster care allowance should continue after simple adoption, that the residence of the child should always be with the foster parents and that the child should be able to choose its family name. A small majority also believes that simple adoption should be made possible even if the biological parents do not agree, as long as this is in the child's best interest. There is no consensus on how long a foster child must be in the care of the foster parents, before simple adoption should be possible, or on how old the child must be to have a say in this. A small majority believes that the adoption of adult foster children should be possible, but most do not believe that grandparents should be able to adopt their grandchildren.

3.2.2 Interviews with foster children and foster parents (questions 6, 7 and 8)

In order to gain more depth in the knowledge gained from the online questionnaires and in order to discover what foster children think of simple adoption, a number of in-depth interviews were held with 13 foster parents and 8 foster children of varying ages. Recruitment of these participants took place through the questionnaire, by allowing foster parents to submit their contact details and indicate that they wanted to be interviewed or that they, as well as their foster child (of 12 years or older), wanted to be interviewed. In total, 52 foster parents were willing to be interviewed and 32 foster parent/foster child couples were willing to be interviewed. From this group, a selection based on region, age, and type of foster family was made in order to attain as much as possible representativity. Furthermore, three foster parents who had adopted their long-term foster child were approached through the contacts of the researchers, in order to discover what full adoption meant for the foster family and the foster child, as well as to find out how foster parents who have experience with full adoption look at the possibility of simple adoption.

Because of the diversity of backgrounds, the differences in situation and the small number of interviews, no clear answer can be derived from these interviews. The opinions are divided. Foster parents who are in favour of simple adoption believe that it should only be possible with a number of prerequisites, such as the continuance of foster care support, and foster care allowance. Furthermore, some foster parents said that they think the difference between simple adoption and foster parent guardianship is not always clear enough and that they wonder whether this form of adoption has any additional value. Foster parents who oppose

simple adoption are sometimes fundamentally against the adoption of foster children or say that this is a complicated and unclear intermediate form or that they believe simple adoption is not suitable for their own situation. The most prevalent counterargument from the foster parents is that an intermediary in the form of a social worker would no longer be available after adoption and that this may complicate the communication with the original parents. From the interviews with the foster children we can conclude that some foster children are in favour of simple adoption, because they think it is a good solution for foster children who still have a good relationship with their original parents, but also want legal family ties with their foster family. Foster children opposed to simple adoption say that they are afraid it would place foster children between their original parents and the foster parents and that this would be too complicated for them. A few foster children said they found it too difficult to look beyond their own situation and therefore could not say how this would affect other foster children. The points that the foster children found most important was that want to have a say in decisions made about them and that they wanted to be part of their foster family. There is no consensus for which groups simple adoption should be made available. A small majority of foster parents and most of the foster children think it should be possible for adults (ex)foster children as well and several foster parents indicate it is a good thing there is an end to foster care.

There is no consensus on the minimal duration of care before simple adoption should be possible. Some foster parents think a year is too short, while other foster parents think there should not be a minimum duration of care, but instead it should depend on the perspective of the child, the developmental age and the circumstances. The foster children also say that it should very much depend on the circumstances and the development of the child. Some foster children also state that they feel that if children have been through a lot, they know much better what they want and are often underestimated in that respect. Other foster children say that a child needs time discover what they want and that there should not be too much decision-making stress. Most foster parents and children do however agree that the opinion and interest of the foster child should always be the most important factor in the decision for simple adoption. The views on whether the original parents' consent is also always required are less coherent. Some foster parents and children think that all parties' consent is required for simple adoption, yet others believe that as long as both the foster child and the foster parents really want simple adoption, the view of the original parent(s) is not so important.

3.2.3 Expert meeting and interviews with professionals (question 3)

There is no clear answer as to whether the professionals who were interviewed (N=5) or who attended the expert meeting (N=4) are in favour of the introduction of simple adoption. The opinions are divided. According to some we should look at other alternatives to bolster the position of foster parents and thus the situation of the foster child in their long-term foster care. Others believe simple adoption should be a possibility in the situations where this is the best solution. Aside from this, the interviews with professionals tell us that they believe the advantages and disadvantages of simple adoption are strongly dependent on the conditions for and consequences of simple adoption. The legal, practical, financial and other consequences of simple adoption for all involved will depend on these choices. An important advantage of simple adoption to full adoption is that the legal ties with the original parents and their family are maintained, so the child's original identity is protected and it remains connected with the original family, while at the same time new ties are established with the foster parents and their family. This can also be a disadvantage however, since having three or four legal parents can be complicated because the parents will have to cooperate closely. This can lead to conflicts, especially if the foster parents and the original parents find it hard to communicate with each other. An important advantage of simple adoption to full adoption is that it brings security and stability to the child and the (legal) ties are maintained when the child becomes an adult. Disadvantages of simple adoption to long-term foster care are mostly dependent on the decisions made on the (legal) consequences thereof. The professionals primarily mentioned the end of foster care allowance and foster care support. It is however possible to make certain (policy) decisions that will eliminate or lessen these disadvantages. If simple adoption were to be introduced, the professionals pointed to a number of other issues that need further elaboration: the education of foster care workers, the development of a decision matrix, the provision of aftercare/support and provision of financial assistance (foster care allowance, costs of the adoption process). On the matter of legal consequences, there should be more attention for child

maintenance obligations, custody/guardianship, consequences for inheritance rights, the surname(s) of the foster child, the question whether adoption by grandparents should be a possibility, the possibility to adopt adults and the revocation of adoption. The professionals believe that foster parents must consent to simple adoption and that the child must be heard, but there is no consensus on whether the consent of the original parents should be a requirement and what the minimal age should be for the child to be included in the decision-making process. There is also no consensus on the how long the child must have been in the care of its current foster parents before simple adoption should be possible. Furthermore, the professionals said that decisions will need to be made about the simple adoption procedure (applicant(s), appropriate court, advisory persons/organs) and that other consequences of simple adoption like nationality and migration rights should be considered in depth. Lastly, if simple adoption were to be introduced, not only foster parents, but also others - like step-parents- might want to use this form of adoption to legally protect their family. Moreover, if a foster child can have more than two legal parents through simple adoption, this begs the question whether this should not also be made possible for other children.

4. CONCLUSION

4.1 CONSIDERING THE INTRODUCTION OF SIMPLE ADOPTION (question 9)

On the basis of this research we cannot provide a clear yes or no to the question whether simple adoption should be made possible. That does not come as a complete surprise, since there is great diversity among foster families and children and the maintenance of a connection with the original parent(s) and their family may be an advantage and a disadvantage of simple adoption at the same time. On the one hand, foster parents and professionals are concerned about possible conflicts between the original parents and the adoptive parents - the child could be caught between them - and on the other hand some regard the maintenance of legal ties with the original family as beneficial to the child.

Furthermore, a number of foster parents indicate that they cannot manage without the foster care allowance and some form of support with maintaining contact with the child's original parents. What is very clear from the interviews with the foster children is that they want to have a say in decisions made about their future.

Simple adoption can be regarded as a hybrid between the current options of foster parent guardianship (which gives the foster parents decision-making authority, but leaves the child's legal ties with the original family intact) and full adoption (which integrates the child fully in the adoptive family and severs legal ties with the child's original family). Simple adoption would leave the legal ties with the original family intact, but would also integrate the child fully in the adoptive family; the foster parents will obtain decision-making authority. When the child turns 18, it will remain part both of the original family and the adoptive family.

In this context it is interesting to point to the government's intention to introduce a form of partial parental authority, which may also be relevant for foster parents. In practice this would leave guardianship with the GI while the foster parents may be attributed with certain elements of guardianship, so they can make a number of decisions without having to consult with the GI. This hybrid between full guardianship with the GI and full foster parent guardianship may solve a number of the problems encountered by foster parents. If simple adoption would also become possible, there will be a variety of options to choose from for children who cannot grow up with their original parents.

In the end a decision about the best long term option for a child that cannot grow up with its original parents is a decision that must fit the needs and interests of the individual child concerned; it is a decision in which issues such as continuity, the child's right to identity and the child's participation in the decision making process should play a pivotal role. Simple adoption may not be suitable for all foster children, which was also not the intention of the Committee's proposal, just like full adoption is not a good fit for every foster child. But broadening the long-term care options available for children who cannot grow up with their own parents, may contribute to decisions that better fit the needs of the individual child.

4.2 ANSWER TO THE MAIN RESEARCH QUESTION

The main question of this research is:

To what extent will the introduction of simple adoption, as proposed by the Government Committee on the reassessment of parenthood, meet the needs and interests of foster parents who have been looking after a foster child for a lengthy period of time and the foster children concerned, and what would be the advantages and disadvantages of introducing simple adoption in Dutch law?

The introduction of simple adoption will meet the needs and interests of a specific group of long-term foster parents and children. A number of foster parents would prefer simple adoption over full adoption for the foster child for whom they filled in the questionnaire, but other foster parents are not sure or cannot or do not want to adopt their foster child. A small number of foster parents indicate they think simple adoption has no advantages over full adoption, but a majority of the foster parents do think simple adoption has advantages over full adoption. The advantage of simple adoption chosen most often by foster parents is the fact that the child knows it is part of the foster family, but will also remain part of the original family. Around a third of the foster parents indicate that simple adoption has no disadvantages. The most often cited disadvantage is the fact that having three or four parents could lead to conflicts. It is interesting to note that a small majority of foster parents, the majority of foster children and most of the professionals think that simple adoption would also be a good solution for foster children who are 18plus. Whether simple adoption meets the needs of foster parents and children also depends on the legal consequences and conditions. This concerns for instance facilitating contact with the child and the original parents if required or the continuance of foster care allowance after adoption. The most important condition for both foster parents and foster children is that the child is actively involved in the decision-making process. Both groups agree that foster children should be able to indicate whether or not they want to opt for simple adoption. That may be one of the most important outcomes of this study, apart from the fact that there is no consensus about the answer to the question whether simple adoption should be introduced.

From a children's rights perspective, it seems that simple adoption may meet the rights and interests of foster children because on the one hand it offers continuity: the child's future is firmly rooted in the foster family and when the child turns 18 legal ties with the foster family remain intact. On the other hand, the identity of the foster child is safeguarded because the child's legal ties with the original family are not severed. If this, however results in conflict between the parents, simple adoption may not necessarily be in the child's interest.

From the perspective of the law the most obvious disadvantage is increased complexity, since different forms of foster parenthood and adoption will co-exist, in particular if partial guardianship also becomes a possibility. On the other hand, this complexity will leave more room for decision making that fits the needs of the individual child.

Introducing simple adoption is worth considering because it meets the needs and interests of a group of foster parents and children. It will depend on the conditions and consequences whether simple adoption will also meet these needs and interests in practice and be a useful instrument in providing children who cannot grow up with their own parents with a stable home in another family.

Finally, in all arguments that may play a role in the decision whether or not to introduce simple adoption, the perspective of the foster child must play a pivotal role. Their wish to be involved in decisions made about their future, should be permanently integrated in the decision-making process.